

VAN
1-522-684

EXAMEN
CONFESSARIORUM

SEU COMPENDIUM

THEOLOGICÆ MORALIS

PRO IIS QUI APPROBANDI SUNT

AD EXCIPIENDAS SACRAMENTALES CONFESSIONES

PER

AGNELLOM PORPORA

INSIGNIS COLLEGIATÆ S. JOANNIS MAJORIS CANONICUM

HUJUSQUE DIOCESES EXAMINATOREM

AD USUM SUE ACADEMIÆ DISPOSITUM.

EDITIO TERTIA

PERQUAM PERPOLITA ET AUCTA.

IN FINE ADDITUS R. D. JOSUE DE COSTANZO

EJUSDEM DIOCESES EXAMINATORIS PRO-SYNODALIS

TRACTATUS DE MONIALIBUS.

VOLUMEN IV.

NEAPOLI

EX TYPOGRAPHIA TRAMATER

Via vulgo dicta Pallonetto S. Chiara n.º 8.

MDCCCXXXIII.

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

APPENDIX II.

DE VARIIS DIVERSORUM STATUUM OBLIGATIONIBUS.

SECTIO I.

DE CONJUGIBUS.

1. *Ad quid tenentur conjuges?*

Tenentur 1. mutuam præstare fidem, subsidium, atque assistentiam. 2. Vir uxorem uti sociam tractare atque defendere: uxor viro obedire in iis, quæ ad domus gubernationem, et bonos mores spectant. 3. Simul cohabitare in eadem domo, mensa, et lecto. 4. Vir tenetur juxta proprium statum uxori præbere quidquid necesse est honestæ sustentationi (a).

2. *An teneatur uxor maritum sequi domicilium mutantem?*

Maxime; modo justa de causa sit illa mutatio, et non accadat uxori graviter incommoda; et modo aliter non sit in pactis matrimonialibus conventum (b 1).

3. *Valeatne hujusmodi pactum?*

Probabilius valet; quoniam contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur (c). Intelligitur, nisi gravis causa de novo superveniens id necessario exigit.

4. *An teneatur uxor virum sequi in exilium missum?*

Alii negant; quia non tenetur uxor innocens viri poenam subire: alii vero probabilius affirmant; uxor enim tenetur, si non po-

(a) *Ex variis Scripturæ locis, cap. Litteras 13. de restit. spoliat. cap. Pervenit 1. Quoniam 2. de conjugio lepros. et alibi (art. 201. 202. et 203.)*

(b) *Can. Unaquæque 3. caus. 13. q. 2. cap. cit. Pervenit [cit. art. 203.] aliubique.*

(1) *Habetur justa causa, cum talis mutatio necessaria sit ad gubernationem familie, ad bona servanda, ad malum effugiendum etc. si vir sit a principe missus etc. arg. ex can. 4. caus. 34. q. 2.*

Erit uxori graviter incommoda mutatio, si adsit periculum salutis, vitæ, pudicitie, magnæ honorum jacturæ etc. arg. ex cit. can.

(c) *Regul. 85. Juris in 6. et alibi.*

4 APPENDIX II. DE VARIIS DIVERSORUM STATUUM OBLIGATIONIBUS.
nam subire, infortunium tamen viri sufferre. Adde, modo id non sit uxori valde incommodum.

5. *Obligaturne vir uxorem sequi domicilium mutantem?*

Obligatur, si uxor ex causa necessaria cogatur domicilium mutare; nam quoad mutua conjugalía obsequia vir et uxor pares sunt (d). Dixi *ex causa necessaria etc.* alias non tenetur vir eam sequi; immo nequit ipsa a viro discedere.

6. *Tenetur uxor nobilis viro præcipienti præstare officia vilia, puta cibos condire, domum verrere etc?*

Probabilius non tenetur: uxor enim est socia, non famula.

7. *Teneturne vir uxorem alere, si eam sine dote duxit?*

Distingue: Si vir sine dote eam ducere voluit, tenetur eam alere; quia sibi imputare debet, quod dotem non accepit (2). Si vero fuit ei dos promissa, sed non soluta, adhuc tenetur eam alere (licet aliqui aliter sentiant), quando ista sub viri est obsequio; quippe quæ principale est familiæ membrum, et unum facit cum viro: si vero non est uxor ista sub viri obsequio, tunc non tenetur vir eam alere, si culpa promittentis non est dos soluta; non ratione dotis, quam nullam accepit; non ratione obsequii, quod deest in casu. Dixi *culpa promittentis etc.* nam alias putarem obligari virum ex æquitate naturali uxori indigenti stricta alimenta præbere, præsertim si culpa sua vir dotem non accepit; quia uxor semper est uxor, licet delinquens, et per eam non stelit quominus vir dotem acceperit.

8. *An mulier obligetur viro alimenta præstare?*

Maxime, saltem ex charitate, si vir sit pauper.

9. *Potestne vir justa de causa uxorem castigare?*

Moderate potest, non solum verbis, sed aliquando etiam ex gravi causa moderatis verberibus; quia uxoris est caput: habita tamen ratione conditionis, status, circumstantiarum etc. (3✕)

(d) *Ex cap. cit. Pervenit.*

(1) Uxor tamen bonæ paraphernalia habens obligator usque ad tertiam partem suorum reddituum contribuere ad matrimonii onera ferenda, si in contractu matrimonii nullum adsit pactum eam obligans ad aliquam sustinendam istorum onerum partem (art. 1388).

(2) De aliis conjugum iuribus et obligationibus dictum est in aliis locis, et præsertim tract. iv. num. 205. 218. et sequent. 290. 291. 307. tract. v. num. 57. tract. vi. num. 133. tract. vii. num. 87. tract. ix. num. 32. et sequent. append. v. num. 10. et 13. tract. xiii. part. ii. cap. iv.

(3✕) Ex dictis colligitur graviter peccare uxorem 1. Si quid notabile expendat con-

S E C T I O II.

DE PARENTIBUS, FILIIS, ALIISQUE CONJUNCTIS.

10. *AD* quid tenentur parentes ?

Gravi obligatione tenentur filiorum conservationem et educationem curare, et naturalem et spirituales: uti constat ex jure tam naturali, quam positivo divino et humano.

11. *Quenam officia filiis præstare obligantur parentes ratione curæ naturalis ?*

Sequentia: 1. Ut detrimenta corporalia a filiis removeant, quantum moraliter fieri potest. 2. Ut eisdem congruam tribuant sustentationem, idest victum, vestitum, lectum, habitationem, medicinas etc. donec filii non habeant unde possint sibi alimenta præstare. 3. Ut filios in honesto vitæ statu collocare studeant. Ad hæc omnia primo loco tenetur pater (e✱).

12. *Teneturne pater filiis naturalibus aut spuriiis alimenta præbere?*

Maxime; quia, verus est pater, etsi non legitimus (f).

tra viri rationabilem voluntatem; nisi sit de bonis ipsius uxoris. 2. Si spreto viro, imperium sibi vindicat. 3. Si nolit absque justa causa virum sequi. 4. Si ei in materia gravi obedientiam non præstet circa ea, quæ bonos spectant mores, familiarque gubernationem. 5. Si viro pauperi alimenta neget, etc. Maritus vero graviter peccat 1. Si uxorem impediat ab observatione legis Dei vel Ecclesiæ. Si autem sine justa causa impediat a bonis consilii, probabilius peccat leviter: at graviter peccat, si constet, quod magnam ex iis bonis utilitatem uxor percipiat. 2. Nisi curet, ut uxor ab illicitis et periculosis se abtineat. 3. Si graviter eam credat. 4. Si alimenta sine causa ei neget, aut non procuret. 5. Si uxori non cohabitet, vel diu sine causa absit etc.

Nota. Peccata alicujus conjugis adversus alium majorem induunt malitiam, immo novam ob pietatem, quam lædunt. Idem est de aliis conjunctis.

(e) *Ex jure naturali, et ex innumeris Scripturis, ac utriusque juris locis.*

(✱) Quare graviter peccant parentes etiam contra pietatem 1. Si alicui abortus periculo prolem exponunt. 2. Si non curant, ut proles sine vitio et feliciter nascatur, adolescat, et a periculis sit procul. 3. Si filiis congruam sustentationem injuste denegant. 4. Si propria bona dissipant, aut cum possint, aliquid acquirere negligunt cum damno filiorum. 5. Si competentem dotem filias sine justa causa negant: et idem dici potest de patrimonio ad sacros ordines suscipiendos. 6. Si non curant, quod filii aliquam artem-vel scientiam addiscant, aut honestam applicationem adsumant, ut ita in posterum honeste vivere possint.

(f) *Cap. Cum haberet 5. de eo, qui duxit etc. et alibi [art. 678. et 679].*

13. *Quid, si pater impos. sit ad alimenta præstanda, vel ad dotem dandam?*

Ejus defectu ad alimenta tenetur avus aut proavus paternus; postea mater. Ad dotem vero defectu patris tenetur avus paternus, dein mater (g 4).

14. *Teneturne mater propria ubera proli præbere?*

Maxime jure naturali; ad hoc enim, non ad libidinem, uberibus et lacte a natura donantur. Mater sine justa causa per aliam nutricem supplens, peccat saltem venialiter (h); et ipsa tenetur ad nutricis expensas. Si vero justa de causa non possit ipsa prolem lactare, tunc pater obligatur ad lactationis expensas.

15. *Tenenturne parentes filiam dotare contra eorum voluntatem nuptam?*

Inter varias Theologorum sententias probabilius sic est distinguendum: Si hæc filia ætate est major, tenentur parentes eam dotare, etiamsi indigno nupserit, modo parentes in mora culpabili fuerint eam tradendi viro digno; tunc enim sibi imputent, quod nupserit indigno. Si vero filia minor est, et nupserit digno, juxta plurimos etiam tenentur eam dotare; quia nubere digno non est dedecus parentum: quod si filia minor nupserit indigno, aut quovis alio modo sit res, parentes obligantur ei alimenta tradere, si hisce filia indigeat; quia semper filia, et hæc est naturæ vox (5).

16. *Peccantne parentes, qui filios exponunt?*

Peccant graviter, si hoc faciunt sine urgenti et rationabili causa; tum quia contra jus naturæ est propriam prolem abjicere; tum quia sic prolem multis incommodis et ærumnis afficiunt, et efficiunt, ut proles perpetuo dedecore notata vivat: merito igitur lege cano-

(g) *Ex variis locis jur. rom. [art. 193. et 194].*

(4) Regiis litteris Ferdinandi I. olim IV. sub die 27. Maji 1779. et 17. Martii 1787. in nostro regno sancitum est ex naturali jure patruos et propatruos per regias curias cogendos esse ad alimenta præstanda fratrum filiis vel nepotibus pauperibus in defectu patris, matris, avi paterni, et materni. Hinc ex eodem naturali jure defectu matris tenetur avus, alique ascendentes materni, l. 5. §. 5. et l. 8. D. de agnosc. et alend. liberis etc. [art. 193. et 196].

(h) *Ex can. Ad ejus q. dist. 5.*

(5) Item tenentur parentes filium alere, qui eis invitis nuptias iniit, si alimentis egeat; et juxta communem sententiam tenentur quoque uxorem filii indigentem alere.

nica, et romana patria potestate privantur (i). Interveniēte urgente et rationabili causa, non peccant; tunc enim sibi vel proli consulunt, non vero naturæ ac pietati renuntiare intendunt.

17. *Quandonam habetur hujusmodi urgens et rationalis causa?*

Quando vera adest impotentia prolem alendi; vel necessitas infamiæ vitandæ, delicti celandi, aut pænæ declinandæ; vel quando longissimo et periculoso parentum necessario itinere impedimento esset proles: ita communiter (6).

18. *Parentes filium exponentes, tenenturne hospitali aliive loco ad id erecto expensas restituere, pro ipso filio alendo ab eodem loco factas?*

Respondeo cum distinctione: Si parentes id temporis erant pauperes, ad hanc restitutionem non tenentur; ea enim fuit fundatorum intentio, ut ibidem filii pauperum alerentur. Si vero divites erant, mirifice variant Doctores. In tanto sententiarum divortio illud magis placet, non esse prædictas expensas restituendas, si justa de causa parentes filium exponunt; et quia talia loca non tantum ob pauperes, sed ad alia quoque damna et pericula vitanda plerumque sunt fundata; et quia liberaliter expensæ illæ expositis donantur, inspecta solum eorum præsentī necessitate, absque alia consideratione ad parentes; et quia dicta loca intuitu misericordiæ et pietatis expositis alimenta præbent propter Dei amorem, et non animo repetendi; et demum quia facto constat non repetere dicta loca expensas istas a parentibus divitibus. Dixi *si justa de causa etc.* alias probabilius obligantur parentes; quia tunc peccant, et absque causa hoc dispendium dictis locis afferunt. At hæc omnia intelligantur, nisi alia sit fundatorum expressa voluntas.

19. *Quenam officia parentes filiis ratione spiritualis curæ præstare tenentur?*

Ut verbo, exemplo, instructione, idonea correctione, aliisque debitis modis sedulo curent filiorum spiritualem salutem (*).

(i) *Cop. Si à patre un. de infantulus et languidis expos. l. Necare 4. D. de cognosc. et alend. liber. etc. l. Unusquisque 2. et Sancinus 4. C. de infant. expos. etc.*

(6) Parentes justa de causa filium exponentes observare debent locum, tempus, aliasque circumstantias, et aliquo signo eum notare, ut possint in posterum illius notitiam habere causa ei consulendi, necessitate cessante.

(*) Quare graviter peccant 1. Si nihil aut parum curant filiorum baptismum. 2. Si

20. *Quid obligantur filii exhibere parentibus?*

Amorem, Reverentiam, Obedientiam, et in necessitate subsidium: uti constat ex omni jure.

21. *Qualis esse debet hujusmodi amor?*

Specialis, et sincerus: quatenus ex corde debent filii parentes diligere, eos adjuvare, quæ sunt parentum curare, quæ parentibus jure displicent vitare, quæ eis jure placent agere, eorum defectus patienter tolerare etc. (✱)

22. *Ad quid obligantur filii ob reverentiam et observantiam parentibus debitam?*

Obligantur quodam venerabundo timore parentes prosequi, honorifice et reverenter de eis loqui, humiliter cum eis versari, eorum admonitiones correctionesque humiliter accipere etc. (✱✱)

filios in bonis moribus, et necessariis ad salutem per se aut per alium non instruunt. 3. Si peccandi occasiones et pericula ab ipsis non remouent. 4. Si filiarum amorem, amicitiam, liberam conversationem, vel perniciosos in vestibus, ornatu etc. abusus permittunt. 5. Si Sacramentorum frequentiam, atque legis observantiam ab eis non exigunt. 6. Si a progressu virtutum eos revocant. 7. Si vitiosos filios non monent, non corrigunt, non puniunt discretè, vel si puniunt indiscretè. 8. Si eos honestum statum assumere injuste impediunt, aut iniuste cogunt.

(✱) Contra hujusmodi amorem graviter peccant filii 1. Si interius oderunt parentes, vel odii signa eis ostendunt. 2. Si aspere eos tractant, aut torvo oculo fere semper intuentur, aut aspere loquuntur. 3. Si malis artibus parentes impediunt, ne testamentum faciant. 4. Si preces et sacrificia pro parentibus offerri negligunt etc.

(✱✱) Quare mortaliter peccant 1. Si parentes, etsi leviter, percutiant, vel percutere minentur, aut manum ad percutiendum deliberate attollant. 2. Si eis præsentibus deliberate maledicant, subsannent, aut deridendos aliis exhibeant: hinc a mortali non excusatur, qui parentem vocat *Pazzo, Ulbrico, Bestia, Strega, Ladro etc.* Contra qui cum vocaret *Fecchio, Stordito, Ignorante*, et similia, probabilius non peccat graviter, nisi parens graviter de his verbis offendantur. Dixi *deliberate*; sæpe enim excusatur a mortali ob actus indeliberationem. Insuper dixi *eis præsentibus*; nam in eorum absentia eis maledicere, aut subsannare probabilius non est mortale, nisi aut ex animo malevolo, vel cum magno contemptu, aut eo fine, ut talia verba parenti deferantur. Et hic nota teneri filium, qui parentem offendit, ab eo veniam petere; et coram illis qui injuriæ fuerint præsentes. Ad hæc cum adstringat Confessarins ana prudentia (si hujusmodi actus commode exigi possit) antequam absolvat, nisi alias videatur. 3. Si absque justa causa parentes graviter contristant, vel ad gravem iram provocent, quidquid aliqui dicant. 4. Si parentes pauperes despiciant, vel agnoscere nolint sine justa causa. Justa erit causa, si grave filius passurus esset damnum, si parentes infami crimine essent noti: et secundum aliquos si tantum exterius, sine interno contemptu filius dissimularet parentes agnoscere, excusantur a gravi culpa; modo eos de necessariis provideant. 5. Si in foro externo de crimine, etiamsi vero, parentes accusant: excepto crimine hæresis, proditiõis contra statum, aut si adit damnum commune etc.

23. *Quid exigit obedientia parentibus præstanda?*

Ut filius lubenti animo in omnibus, quæ justa et rationabilia sunt, parentum voluntati obsequatur; et dum eorum gubernationi subest, nihil aggrediatur grave, insciis illis (*).

 24. *Ad quam tenentur filii ratione subsidii parentibus debiti?*

Parentibus in quavis necessitate, sive spirituali sive temporali, pro sua facultate subvenire (k***7).

 25. *Teneturne filius ob parentum necessitatem ab ingressu Religionis abstinere?*

Distinguo: Si filius nullo modo manere possit in sæculo sine gravi proximo peccandi periculo, tunc nequit a Religione abstinere, quæcunque sit parentum necessitas; quia temporali parentum vitæ præferri quidem debet spiritualis salus filii (l). Extra alatum casum, si filius in sæculo manens nullo modo parentum necessitati succurrere possit, licite Religionem ingreditur; nam ad inutile nemo tenetur. Si autem in sæculo manens possit subvenire parentibus, subdistinguo: si parentum necessitas est communis, scilicet possunt parentes sine filio aqualiter sustentari, non tenetur

(*) Contra obedientiam graviter peccant filii 1. Si in re gravi non exequuntur ea, quæ parentes serio jubent circa familiæ gubernationem, bonos mores, animæ salutem etc. At aliquoties a mortali excusantur, si ex negligentia in dictis non obtemperant. 2. Si contra parentum voluntatem matrimonium contrahunt cum indigno vel indigna, quæ nempe juxta regionis usum dedecore esset. 3. Si absque justa causa nolint matrimonium contrahere cum persona, quam parentes volunt, præsertim si id opus esset ad sopiendam odia, ad familiæ vel parentibus consulendum etc. Erit justa causa, si sit impar familiæ, infirma, deformis, fatua, immorigera etc. persona, quam volunt parentes. 4. Si, parentibus inconsultis, nubant etc. De hoc relege dicta in xiii. tract. num. 28. cum (14) ac 29.

Obiter nota, non teneri filium parentibus parere, si velint eum injuste impedire a statu, ad quem vocatur, vel ad statum cogere, ad quem non vocatur. Dixi *injuste* etc. secus enim dicendum est, si justa de causa id agant parentes. Vide dicta. loc. cit.

(k) L. Parentum 1. et Competens 2. C. de alend. liber. etc. l. Cum non solum ult. §. 5. C. de bon. quæ liber. etc. ac l. Filia tua 5. C. de patr. potest.

(**) Hinc graviter peccant si indigentibus parentibus alimenta non præbent; si eos infirmos non curant; si vexatos, cum possint, non tuentur; si eas vitiosos reverenti et prudenti modo ad meliorem frugem adducere non conantur; si non curant, ut parentes in articulo mortis Sacramenta suscipiant, et in Domino moriantur etc.

(7) Hucusque dicta a filiis præstanda parentibus, habita proportionem præstare quoque teneatur avis, proavis, aliisque adscendentibus pro cujusque gradu: et de alimentis adest etiam legis civilis dispositio, ex var. ll. jur. rom. [art. 195.]

(l) D. Thom. Quodlib. 10. a. 9. et alii.

ob hoc filius a Religione abstinere; quia non obligatur filius perfectiora omittere ad meliorem reddendam parentum conditionem: at si parentum necessitas sit extrema aut gravis, tunc nequit filius Religionem ingredi; prævalet enim jus naturæ parentibus subveniendi (m 8).

26. *Quid si filius professionem jam emisit?*

Inter varias DD. opiniones ex meliori ratione sic est distinguendum: Si filius in Religione manendo, meliori, quo potest, modo queat parentes alere, monasterio egredi non potest; tunc enim utrumque, et statum suum, et obligationem alendi parentes potest servare. Si autem nequeat, nisi monasterio egressus, parentes alere, tunc in extrema necessitate tenetur egredi, petita, licet non obtenta, licentia; urget enim lex naturalis: in gravi vero necessitate probabilius egredi nequit, nisi obtenta licentia; quoniam jam statum suscepit, in quo Religioni magis quam parentibus adhærere tenetur (n 9). Intelligantur ista, si filius possit ita parentibus subvenire, et periculo non subeat gravi et proximo peccandi in sæculo.

27. *Quænam invicem præstare tenentur consanguinei, et affines?*
Mutuum amorem et subsidium, ex charitate non solum, sed etiam ex pietate (10).

S E C T I O III.

DE PATRIBUS ET FILIIS SPIRITUALIBUS, ALIISQUE, QUI PARENTUM ET FILIORUM NOMINE VENIUNT.

28. *Quid animarum Pastores præstare obligantur?*

Fidelibus sibi commissis præbere exemplum bonorum ope-

(m) *Idem ibid. et 2. 2. q. 189. a. 6. in corp.*

(8) Et hoc etiamsi filius votum habeat Religionem ingrediendi: quod votum suspensum est, durante parentum necessitate.

(n) *D. Thom. loc. cit. et 2. 2. q. 101. a. 4. ad 4. Quodlib. 3. a. 16. ac Quodlib. 10. a. 9. aliq. quamplurimi.*

(9) Filius ob dictam rationem monasterio egressus tenetur illud reingredi, parentum necessitate cessante.

Permulta alia de obligationibus et juribus parentes inter et filios reperies tract. IV. n. 292. et 293. tract. VI. n. 1. 133. tract. VII. n. 83. et seq. tra. ct. IX. n. 20. et seq. tract. XIII. n. 13. et 14. append. V. et VI. in variis num.

(10) Fratres et sorores corporis vitio aut animi debilitate impares ad victum quaerendum, jus habent alimenta petendi a suis fratribus et sororibus [art. 197].

rum, Sacramenta, pabulum verbi Dei; pro eis orare, et in festis Sacrificium offerre; in loco beneficii personaliter residere; publica peccata corrigere, et subditorum inquirere mores; scandala, occasionesque peccandi ab eis remove; pauperum, atque infirmorum peculiarem curam habere; et etiam periculo vitæ suis ovibus in extrema non solum, sed etiam in gravi spirituali necessitate consilere (p 11).

29. *Quid debent fideles pastoribus suis?*

Amorem, reverentiam, obedientiam circa ea quæ spiritualem eorum salutem respiciunt, et vitæ subsidia, si pastores ex beneficio non habeant unde se sustentare.

30. *Ad quid obligantur Patrini?*

Filios suos pro eorum necessitate imbuere bonis doctrinis, ac fidei rudimentis; bonis moribus informare; corrigere, si errent; et ad meliorem frugem, ut fieri poterit, revocare: sunt enim eorum fidejussores apud Deum, et patris gerunt vices.

31. *Ad quid tenentur filioli spirituales erga suos patrinos?*

Illos amare, colere, eisque in omnibus obedire, quæ ad sui profectum attinent; habentur enim patrini quasi patres, pro filiis Deo rationem reddituri.

32. *Ad quænam obligantur tutores, et curatores?*

Obligantur, tamquam providi patresfamilias suorum pupillorum seu minorum curam habere, eorumque bona rite et fideliter administrare; ad hoc enim adstringuntur ratione acceptæ tutelæ et curæ: quare ad restitutionem tenentur, si sua negligentia damnum pupillis evererit (p 12).

(o) *Ex variis locis S. Scripturæ, Conciliorum, præsertim Trid. legis can. PP. et DD.*

(11) Vide dicta de correctione tract. vi. num. 140. de residentia tract. vii. num. 158. in (45) de Sacramentis ministrandis tract. x. var. loc. de Missa in festis applicanda tract. x. num. 194. 195. cum subject. notis. Quod autem ad prædicationem attinet, graviter obligantur Episcopi, et Parochi per se vel per alium illam facere suis populis in omnibus dominicis et festis solemnibus, *Trid. sess. 5. de reform. cap. 2. sess. 24. de reform. cap. 4. et alibi*. At excusantur, si interdum illam omittunt.

(p) *L. A tutoribus 33. pr. D. de administr. et peric. tutor. etc. alibi que [art. 373.]*

(12) Tutor 1.º Curare debet, ut convocetur consilium-familias ad tutorem subrogatum eligendum, si adhuc non sit electus [art. 373]. 2.º Intra decem dies acceptatæ tutelæ procedere debet ad inventarium bonorum minoris coram tutore subro-

33. *De quam culpa tenentur?*

De culpa lata; agunt enim in minoris favorem. Tenentur quoque de culpa levi, si mercedem acceperint.

34. *Potestne tutor vel curator mercedem accipere pro tutela vel cura?*

Non possunt, nisi sit eis a iudice constituta (q); hujusmodi et-

gato; in quo inventario sub pena amittendi sua jura declarare debet, utrum de aliquo sit minoris creditor, [art. 374]. 3.º Infra mensem a peracto inventario coram tutore subrogato auctore judiciali vendere debet omnia minoris mobilia, illis exceptis, que auctoritate consilii-familias potest reservare, *variis ll. jur. rom.* [art. 375]. 4.º Ab instanti incepti exercitii tutelae a consilio-familias prudenti computatione stabilienda est summa bonorum administrandorum, et annuae expensae pro minore faciendae. Et in eodem actu est exprimendum, utrum possit tutor aliquem vel plures habere administratores stipendio conductos in adjutorio dictae administrationis: quare ab eodem consilio-familias positive est summa determinanda, a qua superfluum tenetur tutor in annuos redditus convertere ad emolumentum minoris, *var. ll. jur. rom.* [art. 377. 378.] Quae conversio, seu applicatio facienda est infra sex menses a dicta determinatione; alias tenetur tutor *de interesse*, *cit. ll. et [cit. art. 378]*. Si vero tutor ita determinare non fecit dictam summam, tenetur elapsis sex mensibus *de interesse* pro quacunque summa, etsi minima, non conversa seu applicata ut supra, *cit. ll. et [art. 379.]* 5.º Tutor, licet sit pater vel mater, non potest sine auctoritate consilii-familias, et confirmatione a tribunali civili obteata pro minore mutuum pecuniarium accipere, nec ejus immobilia alienare vel hypothecare [art. 380. et 381.] In casu immobilis alienandum vendi debet judiciaria auctore coram tutore subrogato [art. 382.] 6.º Nequit tutor pro minore acceptare, nec repudiare hereditatem aliquam, sine praevia consilii-familias auctoritate; in casu acceptatio facienda est peracto inventario [art. 383]. Item non potest sine auctoritate consilii-familias donationem pro minore acceptare [art. 386]. 7.º Non potest sine dicta consilii-familias auctoritate actionem instituere super immobilia minoris, nec adhaerere alicui instantiae relate ad ea: neque petere aliquam divisionem [art. 387. et 388]. Sic non potest, nisi auctoritate ejusdem consilii-familias, et consilio trium jurisconsultorum a regio procuratore nominatorum apud tribunal civile, et confirmatione ejusdem tribunalis, pro minore transigere [art. 390]. 8.º Potest consilii-familias auctoritate minorem corrigere, etiam carcere, uti dictum est de patre tract. ix. num. 21. [art. 391]. 9.º Demum tenetur, finita tutela, rationem reddere de peracta administratione [art. 392]. Modum tenendum in dicta redditione fas est legi [art. 394. et sequent.]

Alia de tutore invenies in tract. vii. n. 83. et 86. tract. ix. n. 27. et sequent. tract. xii. n. 15. etc.

Tutor subrogatus obligatur 1.º agere pro rebus seu negotiis minoris, si rebus seu negotiis tutoris in oppositione sunt [art. 342]. 2.º Deficiente tutore, petere debet nominationem novi tutoris; alias ad damna et interesse tenetur [art. 346]. 3.º Actibus interesse, ad quos cum vocat lex [art. var.] 4.º Vigilare, utrum recte administraretur tutela [ex art. 373.]

(q) *L. A tutoribus 33. §. 3. et Qui negotiationem 53. pr. D. de administr. et pec. ric. tutor. etc.*

SECT. IV. DE QUIBUSDAM ALIIS PERSONIS, PRÆSERTIM JUDICIAL. 13
enim officium de jure est omnino gratuitum. Excipitur tamen, si in aliquo loco alia sit legis dispositio.

35. *Quid debent pupilli seu minores suis tutoribus et curatoribus?*

Reverentiam, obedientiam, et amorem; quoniam isti parentum vices gerunt, Deo et hominibus rationem reddituri (13).

SECTIO IV.

DE QUIBUSDAM ALIIS PERSONIS, PRÆSERTIM JUDICIALIBUS.

36. *Ad quid tenentur judices?*

1.° Sufficientem habere scientiam, qua recte possint suo munere fungi. 2.° Juxta leges, rectum processum, atque ex intentione justitiæ causas judicare, et celeriter expedire: quæ omnia per se patent (14).

37. *Potestne judex accipere pecuniam ad expediendam aliquam causam præ alia?*

Alii affirmant, modo non adsit damnum alterius; quia illa nova obligatio, quam suscipit, pretio est digna. Alii vero negant, et forsitan verius; quia judex ex justitia tenetur causas expedire: excipiunt tamen, si ob id extraordinarium susciperet laborem, ad quem non teneretur vi sui muneris.

(13) De Clericorum obligationibus vide. in xii. tract. aliisque locis.

(14) *D. Thom. 2. 2. q. 60. a. 2. et alii.*

(*) Quare 1.° peccat judex petens, aut suscipiens, aut exercens officium absque debita scientia, et ad damna tenetur inde secuta sive communitati, sive peculiaribus personis, quidquid aliqui somniant. 2.° Si agnoscat errorem a se commissum (etsi sine sua culpa) in præjudicium alterius, tenetur, si possit sine infamia, illi consulere modo quo potest. 3.° Non potest condemnare quem privata scientia scit esse nocentem, si juridice sit probatus innocens. 4.° Contra probabilius non potest condemnare quem certo scit esse innocentem, licet juridice sit reus probatus. In causis vero civilibus, et eriminalibus minoribus, ubi agitur tantum de penis pecuniariis, probabiliter potest procedere secundum allegata et probata, etsi alias ipse sciat. 5.° Peccat, si ex odio, aliove malo fine procedat: et sane graviter vel leviter, prout erit finis. 6.° Peccat, si absque justa causa valde notabiliter causas differat: et restituere obligatur damna, expensas etc. ex injusta dilatione secutas.

Utum possit judex judicare pro parte probabili, relege in ii. tract. n. 28. cum (9) 31. et 32.

38. *An liceat apud judicem intercedere pro liberatione rei?*

Maxime in iis, quæ iudex licite facere potest; quoniam pro delinquentibus intercedere nullo jure prohibetur: exciperem tamen, si reus sit reipublicæ nocivus.

39. *Utrum peccat, qui munera dat judici, ejusque ministris?*

Si dat sine justa causa, peccat quidem; quia cooperatur injustæ receptioni; si vero cum justa causa, ut puta ad redimendam injustam vexationem etc. non peccat; tunc enim non est corruptio, sed cautio, ut jus suum sibi tribuatur (14).

40. *Judicis sententia obligatne in conscientia?*

Utique, modo sit justa; quia est præceptum superioris, atque legitimæ potestatis usus. Si vero certo injusta est, non obligat, nisi ad vitandum scandalum, vel incommoda graviora (*).

41. *Quid est Accusatio?*

Est alicujus rei, vel criminis delatio judici in scriptis facta, ut reus puniatur, cum obligatione delictum probandi.

42. *Quid est et quotuplex Denuntiatio?*

Est alicujus delinquentis, vel delicti manifestatio superiori facta, sine obligatione probandi. Hæc si fiat superiori tanquam judici, ut reus puniatur, dicitur *juridica* seu *judicialis*: si vero fiat superiori tanquam patri, ut reus emendetur, vocatur *evangelica*, seu *fraterna* (15).

43. *An accusatio a denuntiatione differat?*

Utique: nam 1.º in accusatione exigitur rei punitio; in denuntiatione non exigitur punitio, sed tantum aliquando relinquitur superioris arbitrio: 2.º accusatio est probanda; secus denuntiatio: 3.º accusatio facienda est in scriptis; denuntiatio vero non.

44. *Tenemurne delinquentes accusare, aut denuntiare?*

Affirmative in sequentibus casibus. 1.º Cum agitur de damno

(14) An possit iudex acceptum retinere, dictum est in viii. tract. num. 146.

Dantes, aut recipientes pro obtinenda iustitia aut gratia apud Sedem Apostolicam, excommunicationem incurrunt ipso facto reservatam; si sint Clerici omni officio ac beneficio privantur; et accipientes restituere tenentur. Vide apud Salmaticenses c. 1. n. 88.

Alia de jure habentur in tract. iii. n. 56. tract. v. n. 129. in (70 §) tract. ix. n. 301. etc.

(*) Injusta est sententia, si falsæ præsumptioni, falsis testibus etc. est nixa; aut essentialis judicii ordo non est servatus etc.

(15) Relege scripta in iv. tract. n. 241. et sequent. tract. vi. n. 42. et sequent. ac n. 141.

communi avertendo; uti esset in hæresi, perduellione etc. 2.º Si imminet grave damnum innocenti: sed ex charitate. 3.º Si ad id tenemur ratione officii, et sane ex justitia; uti sunt fiscales, vectigalium custodes, etc. 4.º Si hoc sit necessarium ad vitandum vel resarciendum damnum propriæ familiæ, quæ alias remaneret dehononrata, vel alimentis destituta. 5.º Si adsit speciale præceptum etc. Extra allatos casus possumus, sine odio et animo propriæ vindictæ; at non tenemur delinquentes accusare, vel denunciare (16).

45. *Estne accusationi præmittenda correctio fraterna?*

Si delictum est notorium, non est præmittenda correctio fraterna; tunc enim rei punitio est necessaria ad scandalum reparandum (s). Alias est præmittenda, si fructus speratur (*).

46. *An correctio fraterna denuntiationem præcedere debeat?*

Præcedere debet denuntiationem evangelicam, ut jam diximus in vi. tract. num. 141. Excipitur tamen, si alias videatur melius, vel si delictum sit communitati perniciosum (t). Denuntiationem vero judicalem præcedere non debet, si denuntiatio sit ad rei punitiorem præcepta: alias idem dici potest, quod supra dictum est de evangelica (17).

47. *Ad quid tenentur testes?*

Judici legitime interroganti veritatem dicere, (nonnullis casibus exceptis, ut infra); sic enim obligantur ex præcepto Superioris, et juramento præstito; quia communitatis sunt partes, vel quia consulere ex charitate debent bono innocentis. Hinc qui in judicio falsum deponit, peccat, et ad restitutionem tenetur damni inde secuti; quia suo mendacio positivo hujusmodi damni est causa injusta (18). Qui vero se abscondit, ne citetur a iudice, vel post ci-

(16) Vide sis quæ dicta sunt in v. tract. num. 120. cum (70 &) ac vi. tract. num. 115.

(s) *S. Thom. 2. 2. q. 33. a. 7. et alii.*

(*) In hæresi, perduellione, conjuratione etc. nunquam aut rarissime speratur fructus, et mora valde nocere potest: quapropter possunt ista crimina accusari sine prævia monitione.

(t) *D. Thom. loc. cit. et Quodlib. q. 11. a. 13.*

(17) Alia de accusatore et denunciatore dicta sunt in tract. viii. num. 166. et 167. ac aliis operis locis.

(18) In iv. tract. n. 151. et 152. relege casum cum excommunicatione reservatum, quem incurrunt falsum in judicio deponentes.

tationem fugit, vel legitime interrogatus veritatem occultat, retinet, e. c. dicit se nihil scire, cum sciat etc. peccat quidem; at ad restitutionem non obligatur, omitta contraria opinione; quia non peccat contra justitiam commutativam, cum non sit ex justitia commutativa obligatus ad veritatem patefaciendam (19). Excipe tamen, si aliquo pacto testis ad veritatem dicendam se obligaverit.

48. *Quandonam judex legitime interrogat?*

Cum interrogat juxta formam judicii.

49. *Quandonam tenetur quis testari?*

Quando adest Superioris præceptum: vel quando ejus testimonium est necessarium ad avertendum grande malum proximi; tunc enim urget charitas (u).

50. *An aliquando non teneatur testis judici fateri veritatem?*

Insequentibus casibus. 1.º Si non sit legitime et juridice interrogatus. 2.º Si rem sciat ex sacramentali Confessione. 3.º Si sciat ex secreto naturali, vel etiam tantum commisso: intelligitur tamen, nisi immineat damnum commune, vel innocentis; vel nisi aliunde sciat (20). 4.º Si sibi vel suis grave damnum ex testimonio imminet: quare non tenentur delinquentis consanguinei et affines usque ad secundum gradum, immo ad quartum usque, juxta alios: et per aliquos non obligantur famuli et domestici. Hoc tamen intelligitur, nisi agatur de damno publico. 5.º Si notitiam a viris accepit fide non sat dignis: immo aliqui docent nunquam obligari testem manifestare ea, quæ ab aliis audivit, quando judex nihil aliud exigit, nisi ut dicat quod scit. 6.º Si probabiliter judicat reum in facto non peccasse, puta ob ignorantiam etc. vel leviter peccasse; quia mens judicis est inquirere de delicto gravi, et vero. 7.º Si factum scivit per injuriam, puta per dolum, vim, metum gravem injuste incussum, litteras aperiendo etc. 8.º Si testimonium exigitur unice ad rei emendationem, et iste jam est emendatus. 9.º Secundum aliquos si testis sit delicti auctor vel complex.

(19) Neque iste citatum casum incurrit; casus enim est contra falsum positive deponentes. Vide Ciera de Casib. reserv. D. 6, n. 62.

(u) *S. Thom. 2. 2. q. 70. a. 2. et alii.*

(20) Relege dicta in iv. tract. num. 165, 166, 167. cum (40) ac 182.

51. *Ad quid obligatur Notarius ?*

Notarius, aliis nominibus dictus *Tabellio*, *Scriba*, *Cancellarius* etc. obligatur sufficientem habere scientiam circa ea, quæ pertractare debet; debita diligentia, justitia, atque fidelitate suo munere fungi (✕ 21).

52. *Quenam conditiones desiderantur in Advocato ?*

Scientia conveniens, justitia causæ, fidelitas, et pretium justum taxatum, vel naturale (✕ ✕).

53. *Potestne advocatus, procurator etc. sibi retinere, si quid expensis faciendis parçatur ?*

Affirmative, modo ex sua extraordinaria industria aut labore sit ista parsimonia, vel præciso sui intuitu sit ei aliquid remissum: secus non potest.

54. *Teneturne advocatus gratis defendere pauperum causas ?*

Maxime; et quidem sub mortali, etiam cum gravi incommodo in extrema necessitate; in gravi vero necessitate probabilius etiam sub mortali, absque tamen suo notabili incommodo; in communi necessitate sufficit, si aliquo modo pauperibus consulat: sic enim obligat lex charitatis (x 22).

(✕) Hinc peccat, et ad restitutionem tenetur, si forte damna sequantur, 1.º si processum aliasve scripturas sua ignorantia aut malitia non recte conficiat, vel aliquid accrescat, minuat, motet, vel cetera fideliter non scribat, vel falsos testes, scripturas etc. admittat, aut processui inserat. 2.º Si ignoranti aut non fideli amanuensi scripturas transcribendas committat, vel illas diligenter non custodiat. 3.º Si scripturas tradendas neget, vel negandas tradat; vel secretum violet. 4.º Si causæ expeditionem ex negligentia vel malitia impediat. 5.º Si mercedem ultra pretium justum exigit etc.

(21) Eadem, servata proportionem, dicenda sunt de Secretariis.

(✕✕) Quare 1.º peccat, si absque scientia conveniente hoc suscipit munus; et ad damna tenetur inde secuta. 2.º Peccat suscipiens causam injustam: proindeque tenetur ad damna tam parti contrarie, quam clienti eventa: pro cliente excipitur, si ipsi constabat causæ injustitia. At in causa criminali potest semper reum defendere. Utrum autem possit patrocinium suscipere causæ probabilis, dictum est in u. tract. num. 33. 3.º Peccat, et ad restitutionem tenetur, si utatur fraudibus, dolis, falsis documentis vel testibus etc. aut adversarium sine justa causa vexet, impediat, pervertat, causam differat etc. 4.º Peccat, et ad restitutionem tenetur, si adversario clientis secreta patefaciat, quoproppter damnum evenit clienti etc.

(x) *D. Thom. 2. 2. q. 71. a. 1. alique commun.*

(22) Alia de advocato invenies in tract. 1. n. 42. et 47. tract. IV. n. 161. in (39) tract. VIII. n. 34. 41. 42. aliisque multis.

Procurator dicitur ille, qui in litis defensione adiutor est advocati; scilicet est

55. *Ad quid tenetur reus?*

Superiori juridice interroganti veritatem dicere; sic enim obligatur ex legitimi Superioris justo præcepto (22).

56. *Peccatne reus, qui ad vitanda gravia tormenta falsum crimen morte, mutilatione etc. dignum sibi imponit?*

Maxime, ommissa contraria opinione, et quidem graviter; tum quia dicere falsum est intrinsece malum; tum quia sic ipse positive cooperatur injustæ suæ morti, mutilationi etc. quod etiam est intrinsece malum (23).

57. *Licetne reo damnato vim vi repellere, aut positive resistere?*

Si injusta est sententia, non solum secundum rei veritatem, sed etiam secundum allegata et probata, tunc non potest reus vim vi repellere, occidendo, vulnerando etc. aliter, cum possit quisque in causa propria hallucinari, quamplura acciderent homicidia cum damno communi; et patet ex prop. 18. ab Alex. VII. damnata (*): potest tamen reus non solum fugere, sed et positive resistere, ut puta satellites pellendo, vel etiam armis terrendo; quia innocens est (γ): modo ex hoc non oriatur publicum scandalum, vel perturbatio. Idem probabiliter dicendum, si sententia sit justa tantum secundum allegata et probata, et non secundum veritatem; quia damnatus revera est innocens: et idem dicerem, si sententia sit injusta secundum allegata et probata, etsi damnatus sit reus; sic enim quoque est injuste damnatus. Si vero sententia omnino est justa, non

---

advocatus secundus: proinde quicquid dictum est de avvocato, proportionè tenendum est de procuratore.

(22) Utrum liceat reo ad gravem vitandam pœnam suum delictum occultare, dictum est in iv. tract. num. 159.

Convenit tamen inter Doctos, quod si reus sit in bona fide, et censeatur quod difficile inductur ad fatendum crimen, Confessarius in sua bona fide debet eum relinquere.

Finito iudicio, non tenetur reus crimen confiteri, quod autè injuste negavit.

Num liceat reo falsum crimen testibus vel accusatori imponere, aut occultum eorum crimen detegere ad se defendendum, dictum est in iv. tract. num. 184. cum (43).

(23) Unde probabilius sub gravi obligatur reus se retractare, si causa sit adhuc in eo statu, ut per retractationem possit mors vel mutilatio impediri.

(*) Propositio dicebat: *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam iudicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnus evitare.*

(γ) *S. Thom. 2. 2. q. 69. a. 4. in corp. et ali.*

SECT. IV. DE QUIBUSDAM ALIIS PERSONIS, PRÆSERTIM JUDICIAL. 19
licet reo positive resistere; nam juste sententia ad obediendum obligat, et damnatus, cum sit reus, injuste resisteret (2).

58. *Potestne reus fugere?*

Affirmatur 1. si nondum sit ad pœnam sententia damnatus; nemo enim ante sententiam tenetur solvere pœnam. Affirmatur 2. si damnatus sit ad mortem aliamve gravem pœnam, modo carcer sit illi assignatus non ad pœnam, sed ad custodiam; etenim sententia non damnat reum ad non fugiendum, sed tantum ad non resistendum (a 24). Si vero carcer per justam sententiam sit reo assignatus ad pœnam, etiam in perpetuum, tunc non potest fugere, ommissa contraria opinione; reus enim in executione justæ sententiæ tenetur obedire. Nonnulli vero excipiunt 1.º si in carcere non dentur ei ad sustentationem necessaria: 2.º si carcer esset nimis durus, uti essent triremes etc. Dixi *per justam sententiam etc.* alias semper potest fugere, nisi adsit scandalum, vel publica perturbatio; tunc enim non tenetur obedire.

59. *Num teneatur reus ad mortem juste damnatus e carcere fugere, si possit?*

Probabilius non tenetur; nam in carcere manendo non tendit immediate ad sui mortem; sed tantum illam permittit: præsertim si justum habeat finem, ut puta satisfaciendi pro suo crimine, ut sua punitio sit aliis ad exemplum etc. (25)

---

(2) *Idem ibid. cum aliis communiter. (a) Idem ibid. et alii.*

(24) Et hoc est, etiamsi custodibus vel aliis ex sua fuga damnatus eveniat; reus enim non damnum alterius, sed suam intendit libertatem.

Hinc clare inferitur, quidquid aliqui audiant, quod possit reus 1.º effringere carcerem, ferra etc. quare probabilius licet aliis (exceptis ministris justitiæ) reo suppeditare funes, limas, aliaque instrumenta etc. ut reus effugiat, vel illum consilio juvare etc. modo rei fuga non sit reipublicæ pernicioosa: at nulli licet immediate carcerem effringere, vel in effractione juvare, ut reus fugiat. 2.º decipere custodes, modo non mendacia adhibeat; at probabilius nequit custodes pecuniis, muneribus etc. corrumpere.

(25) Sic etiam licent reo alii actus mediati, v. g. porrigere manus, suis pedibus ire ad locum executionis, ascendere patibulum, extendere collum etc. sicuti jam dictum est in 17. tract. num. 299. in (26).

Si reus sit damnatus, ut fame pereat, potest cibum sumere: sed probabilius non tenetur. Omnibus licet, præter ministros justitiæ, ei cibum subministrare.

Quæstio est, an possit reus ex judicis præcepto seipse occidere.

Alia de reo habes in aliis operis locis, præsertim in 178. tract.

60. *Ad quid obligantur Medici, Chirurghi, et Pharmacopœi?*

Obligantur 1.º sufficientem habere scientiam et peritiam: 2.º sequi opiniones securas et tutas: 3.º debitam adhibere diligentiam, ut prosint infirmis, et ne quid nociturum eis eveniat (*26).

(*) Ideoque peccat medicus 1.º Si absque sufficienti peritia gravem morbum curare præsumat: 2.º Si occurrente gravi insolito morbo speciale non adhibeat studium, curam, adsistentiam, alios medicos etc. 3.º Si non bene cognita morbi natura, temere adhibeat remedia: 4.º Si adhibeat medicamenta inexplorata, periculosa, magis nocitura quam profutura etc. etsi faciat experientiæ gratia: excipe si nullum adsit securum medicamen etc. Vide dicta in u. tract. num. 28. et 34. cum (12). 5.º Si pauperes non curet in gravi periculo: 6.º Si quid suadeat contra bonos mores, ut puta pollutionem, fornicationem etc. vel sine causa a jejuniis absolvât, aut carniû esum permittat. 7.º Si medicamenta præbeat ad procurandum abortum, vel ad non pariendum, vel ad inducendam sterilitatem etc. Similiter peccat Chirurgus et Pharmacopœus.

(26) Alia extant in tract. i. n. 42. et 47. tract. iv. n. 161. in (39) tract. viii. n. 34. 41. 42. et alijs, tract. ix. multis locis.

Obligationes Mercatorum et Opificum patent ex dictis alibi, præsertim in viii. et ix. tract.

APPENDIX III.

DE FESTORUM OBSERVANTIA.

1. *P* *Ræceptum servandi dies festos est naturale, an positivum seu ceremoniale?*

Quoad substantiam est naturale; ipsa enim naturalis ratio dictat aliquo tempore esse Deo vacandum: quoad temporis vero determinationem est positivum (a).

2. *Quinam possunt instituere dies festos?*

Omnes qui possunt leges ferre pro spirituali animarum regimine: idest summus Pontifex, et Concilium generale pro universa Ecclesia; Episcopi, Concilia peculiaria etc. pro quaque sua diocesi: quoniam a Christo Ecclesiæ dispositioni est relicta temporis determinatio, quo cultus est conferendus (b). Sed ad dies festos statuendos per Episcopum vel Synodum probabilius requiritur Cleri et Populi consensus; quoniam per festorum institutionem politica interrumpuntur subditorum negotia (c 1). Sufficit tamen, si Clerus et Populus non contradicat.

3. *Est negativum, an affirmativum hoc præceptum?*

Variant Theologi: sed dici potest negativum simul et affirmativum, quatenus aliqua prohibet, et alia jubet.

4. *Præcipiturne hoc præcepto cultus internus?*

Communissime negatur (d): sanctificatio enim interna est finis præcepti non cadens sub præcepto.

(a) *Catechism. Rom. de tert. præc. decal. n. 4. et 6. D. Thom. 2. 2. q. 122. a. 4. ad 1. aliq. communiter.*

(b) *Bull. Universa Urbani VIII.*

(c) *Ex can. Pronuntiandum 1. de consecr. dist. 3. et cap. Conquestus final. de feriis.*

(1) Juxta sententiam communem et longe probabiliorem observantia dici Dominici est tantum de jure ecclesiastico, *Catechism. Rom. ibid. n. 18. D. Thom. ibid. ad 4. D. Anton. p. 2. tit. 9. c. 8. n. 8. aliq. communiter.*

(d) *Ex Catechismo Rom. ibid. n. 1. ex D. Thom. ibid. a. 4. in corp. D. Anton. ibid. c. 7. §. 2. q. 4. a. 4. concl. 2. dub. 1. aliq. contra paucos.*

5. *Obligat sub gravi, an sub levi?*

Obligat sub gravi; tum ratione materiæ, quæ quidem est gravis; tum ratione finis, scilicet cultus Dei: contrarium est ab Innoc.

XI. proscriptum in thesi 52. (*)

6. *Quomodo est hujusce præcepti dies computandus?*

A media nocte ad aliam; talis enim est usus hodiernus Ecclesiarum. Excipe, si alicubi adsit lex particularis vel consuetudo diem computandi a primis vespers ad vespers diei, tunc enim hæc est servanda.

7. *Quinam tenentur hoc præcepto?*

Omnes fideles rationis compotes; cum sit præceptum ecclesiasticum, et infantes directionis sint incapaces (*).

8. *Ad quid obligat laudatum præceptum?*

Ad audiendum sacrum (e), et ad abstinendum a servilibus (f): idque non solum in dominicis, sed etiam in aliis festis.

S E C T I O I.

DE OBLIGATIONE AUDIENDI SACRUM.

9. *Præceptum audiendi sacrum in festis est divinum an ecclesiasticum?*

Quoad substantiam videtur divinum; ut eruitur ex illis Christi verbis *hoc facite in meam commemorationem* (g): immo videtur etiam naturale; nam ex omnium gentium consensu sacrificium Deo debetur; et ex Christi institutione unicum est verum externum sacrificium, id est Missa (h). Quoad determinationem vero ecclesiasticum est (i 2).

(*) Quid dicebat: *Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.*

(*) Illic pueri non tenentur, si septennio expleto certo adhuc carerent usu rationis: idem est de amentibus. Contra tenentur, si ante septennium certo pervenerint ad rationis usum: at opposita sententia non est improbabilis. In dubio usus rationis ante septennium præsumitur non haberi, contra post septennium.

(e) *Ex canon.* Si quis 35. Omnes fideles 62. et Missas 64. *de consecrat. dist. 1.*

(f) *Ex Levit. 23. 7. et ex cap. Licet 3. de feriis.*

(g) *1. Cor. 11. 24. (h) Ex Trid. sess. 22. cap. 1.*

(i) *Ex cit. canon.* Si quis, Omnes fideles, et Missas.

(2) Num obliget sub gravi, et quinam teneantur hoc præcepto, dictum est num. 5. et 7.

10. *Quænam adsistentia præstanda est ad satisfaciendum huic præcepto?*

Adsistentia non solum physica, sed etiam moralis, scilicet ut aliquo modo advertatur quid fiat, et debita habeatur attentio (✕).

11. *Quotuplex esse potest ista attentio?*

Interna vel externa: interna est illa, quæ cum aliqua interna oratione, vel virtutum exercitio est conjuncta: externa est, cum attenditur tantum quid a celebrante agatur.

12. *Ad satisfaciendum præcepto requiriturne quoque attentio interna?*

Aliqui negant; quia non præcipit Ecclesia actus internos. Alii vero communius et probabilius affirmant; quoniam indirecte præcipiuntur cum Missa etiam actus interni, ad reddendum actum externum completum atque perfectum (k3).

(✕) Hinc ratione physice adsistentiæ bene satisfacit 1.º qui in choro post Altare, post columnam etc. vel per fenestram, quæ fert in templo audit Missam; etsi celebrantem non cernat, modo per alios advertat quid fiat. 2.º Qui ob ecclesiæ incapacitatem extra illam sistit, modo multitudini jungatur ad Altare usque protense. 3.º Qui in magna basilica e loco etiam distantissimo, puta ex aliqua Capella distantissima, assistit, quidquid aliqui dicant. 4.º Juxta aliquos qui e domo sua, interjecta via, aspiciunt Altare; præsertim si parva sit distantia, puta decem vel quindecim passuum. Contra non satisfacit, qui in ejusmodi est loco, ut nullo modo audiat, notet etc. quid agatur.

Ratione vero adsistentiæ moralis non satisfacit. 1.º qui dormit, docet, aut quid aliud agit, ut non advertat quid agatur. 2.º Ex veriori sententia qui sacrum audit confabulando: contra satisfacit, si confabulatio est per parvam partem; licet non excusetur a veniali.

Probabilius non satisfacit 1.º Qui tempore missæ confitetur, (vel excipit confessiones): aliqui excipiunt casum, quo obligati ad Missam aliter non possent confiteri; ut essent aliqui famuli etc.

Satisfaciunt autem 1.º musici, cantores etc. si, dum canunt, aut instrumenta pulsant, ad Missam advertant. 2.º Qui tempore Missæ recitat horas canonicas, presentiam a Confessario impositam, aliamve orationem; aut legit librum spirituales; nisi legeret animo discendi stylum, historiam etc. item qui examinat suam conscientiam: et probabilius etiam celebrans potest audire aliam Missam. 3.º Inservientes Missæ si recedant ob necessaria ad Sacrum, puta ad sumendum vinum, hostiam etc. intelligitur tamen, quidquid aliqui audiant, modo sit per breve tempus, et non excusetur ab Ecclesia, saltem non longe.

Probabilius satisfacit qui, dum Sacrum audit, ecstasim patitur.

Questio est, num satisfaciatur qui magnam Sacri partem insumit in colligendis elemosynis.

(k) *S. Thom. in 4. dist. 15. q. 4. a. 2. q. 4. aliiq.*

(3) Attamen sufficit attentio virtualis, scilicet ut quis ab initio intentionem ha-

13. *Num præcepto satisfaciat audiens duas Missæ dimidias partes a duobus Sacerdotibus?*

Nullatenus, relicta quacumque alia opinione, etsi hoc faciat successive; præsertim si Missam audiat ab uno Sacerdote usque ad consecrationem inclusive, et ab altero usque ad finem: Ecclesia enim præscribit audire et assistere Missæ, quæ sit unum integrum Sacrificium. Eo minus præcepto satisfacit, qui plures Missæ partes a diversis celebrantibus simul audit: contrarium est ab Innoc. XI. proscriptum in thesi 53. (*)

14. *Quænam omissio in audiendo Sacro sit peccatum grave?*

Mirifice in hoc dissident Doctores: in isto vero sententiarum divortio magis rationabilia videntur sequentia. 1. Gravis est omissio, si omittatur consecratio et sumtio simul: et ex probabiliori sententia si omittatur tantum consecratio, vel tantum sumtio: immo etsi unius tantum speciei omittatur consecratio. 2. Si tantum omittatur, quod sit quarta vel quinta Missæ pars. 3. In canone minor, quam in reliqua Missa, omissio est gravis (✕).

15. *An omittens levem Missæ partem, teneatur supplere, si possit?*

Probabilius tenetur; quia, cum potest, integram obligatur Missam audire.

16. *Qui nequit totam audire Missam, teneturne ad partem, quam potest?*

Omnino affirmatur, quidquid aliquis contra sentiat, si eam potest audire partem, in qua sacrificium consistit. Quoad reliqua vero sententia valde probabilis et in praxi tenenda docet teneri, si pars est notabilis; quia audire obligatur partem notabilem, quam potest, cærimoniarum ab Ecclesia præceptæ.

beat attendendi, et illam non mutet; csi postea distrahatur, modo non advertat se distrahi a Missa. Insuper utraque attentio erit sufficiens; sive quis ad verba et actiones celebrantis attendat anjmo colendi Deum; sive quis contempletur Deum, vel divina attributa, mysteria etc. modo attendat ad principaliores partes Missæ, et præcise ad Consecrationem, et Sumtionem.

(*) Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui ejus duas partes, immo quatuor simul a diversis celebrantibus audit.

(✕) Quare probabilior et communior sententia tenet esse grave, si omittatur ab initio usque ad Epistolam inclusive. Contra non est grave 1.º omittere omnia ante Epistolam: 2.º omnia post sumtionem.

17. *Quænam sunt causæ ab isto præcepto excusantes?*

Duæ genericæ, idest impotentia physica, vel moralis; quoniam ad impossibile nemo tenetur, et positiva præcepta non obligant cum gravi incommodo (*).

18. *Qui non potest Missam audire, teneturne id temporis orationi vacare?*

Minime ex præcepto: sed consilium est.

(*) Ob impotentiam physicam excusantur 1.° Qui sunt in navigatione, vel in carcerē, et quicumque nequeunt Ecclesiam adire. Utrum autem habentes privilegium teneantur domi Missam audire, dictum est in ul. tract. n. 101. in (18) 3. 2.° Qui est simul cæcus et surdus: secus si sit tantum cæcus etc.

Pro impotentia morali intelligitur quævis causâ, quæ involvit notabile aliquod incommodum aut damnum in bonis Animæ vel corporis, nostrum vel proximi. Quare excusantur 1. Infirmi, quando prudenter timetur grave damnum in salute, vel mora notabilis ad convalescendum. 2. Excommunicatus, vel interdictus, etsi, ex eommuniore et probabiliori sententia, absolutionem non curent; (et idem dicendum de carcere, qui non eurat libertatem) modo tamen ipsi non ideo ex proposito negligent liberationem, ne teneantur ad Missam; et modo non possent de facili liberationem obtinere. 3. Custodientes castra, gabellas, domos, greges etc. qui gravem ex relictione jacturam timent. At si sint plures eustodes, debent alternatim Missam audire. Idem est de aurigis, qui vecturam non possunt relinquere sine gravi damno. 4. Matres, quæ omnino non habent cui relinquere parvulos sine periculo, et contra non possunt eos in Ecclesiam adducere sine notabili astantium perturbatione. 5. Qui timent carcerari. 6. Qui non possunt infirmum relinquere sine periculo, gravi turbatione, tristitia etc. 7. Famuli, qui nequeunt necessarium ministerium sine gravi dominorum incommodo omittere: debent tamen isti debitam adhibere diligentiam, ut possint Missam audire. Contra peccant domini famulos impediētes, si ministerium non sit necessarium: et in casu obligantur famuli contra dominorum jussum Missam audire, nisi grave damnum timeant. 8. Uxor, si timeat gravem indignationem viri iracundi, vel zelotypi: ast hoc raro est in praxi admittendum. 9. Viator, si secus perderet expensas itineris, vel subiret majores, vel si sine comitiva non esset in via securus, aut esset magno tædio affectus. 10. Si magna sit Ecclesiæ distantia, puta duorum vel trium milliariorum: sed potius hoc est judicandum ex circumstantiis personæ, temporis, etc. 11. Viduæ, filiæ, sorores etc. ratione luctus, si talis sit consuetudo: modo istæ ad alia e domo non egrediantur. 12. Mulieres non habentes vestes etc. juxta summi statum, et alias inagno rubore afficerentur: at istæ tenentur valde mane, aut in Ecclesia remota, si possunt, Missam audire. Item dicendum de puella inhoneste prægnante. 13. Probabiliter excusatur emissio notabilis lucri, quod est texandum respectu personæ. 14. Item excusantur, qui alias non possent impedire blasphemias, rixus, furta etc.

Questio est utrum excusetur puella sciens ab aliquo torpiter amari: probabilius potest, immo bis vel ter obligator Missam audire.

De peregrinis relege dicta in ul. tract. n. 38. 39. 40. 42. et 44. in (3).

S E C T I O II.

DE ABSTINENTIA AD OPERIBUS SERVILIBUS IN FESTIS.

19. *P* Ræceptum istud est divinum, an ecclesiasticum?

Quoad substantiam dici potest divinum, et eruitur ex Levit. 23. 3. 7. et alibi *Omnes opus servile non facietis in eo*; nam abstinencia a servilibus est medium ad sanctificationem festi, et ad debitum Deo cultum præstandum: quoad determinationem vero ecclesiasticum est; Ecclesiæ enim dispositioni Christus reliquit hujus præcepti tempus et modum præscribere (l 4).

20. *Quot operum genera distingui possunt?*

Tria distinguuntur a DD. 1. Aliqua opera dicuntur *servilia*, quoniam a servis fieri solent: in istis definiendis una non est Theologorum metus: rationabilius tamen servilia sunt, quæ præcipue per corporis vires exercentur, et ad utilitatem corporis immediate ordinantur; ut sunt artes mechanicæ (5). 2. Alia sunt *liberalia*, utpote quæ a liberis exercentur; et ea sunt, quæ præcipue ab anima procedunt, et ad animæ cultum spectant. 3. Alia denique sunt *media* sive *communia*, quoniam a liberis et servis promiscue exercentur; scilicet ea quæ æqualiter fere et ab anima procedunt, et per vires corporis exercentur.

21. *A quibus operibus est in festis abstinendum?*

A servilibus; sicuti habetur ex cit. cap. Levit. et ex communi sensu. Probabilius non est abstinendum a communibus; nam ex D. Thoma (m) in quantum sunt communia servis et liberis, servilia non

(l) *Catechism. Rom. de 2. Præc. Decal. n. 4. 6. 7. 15. et 19. D. Thom. 2. 2. q. 122. a. 4. ad 1.*

(4) Obligat sub gravi hoc præceptum, prout dictum est num. 5. et constat etiam ex Levit. loc. cit. et ex cap. *Licet* 3. de feriis.

Quinam teneantur hoc præcepto, dictum est num. 7. Quomodo sit dies computandus vide num. 6.

(5) Quare non pertinet ad rationem operis servilis, utrum fiat ex lucro aut ex recreatione, ex intentione pia et bona, an vana et turpi, quidquid aliqui aulant; quoniam intentio operantis non potest operis naturam mutare.

(m) *Ibid. ad 3.*

SECT. II. DE ABSTINENTIA AB OPERIBUS SERVILIBUS IN FESTIS. 27
dicuntur. Liberalia licent, nisi adsit aliqua specialis prohibitio(✕).

22. *Quænam opera prohibentur in festo, licet non sint servilia?*

Ordinario opera quæ dicuntur *forensia*, illa nempe quæ exercentur cum strepitu; ut sunt mercatus, actus judiciales, et similia (n). Dixi *ordinario*, quia hæc licent, si adsit necessitas, aut consuetudo, aut alia causa excusans.

23. *Quænam sunt causæ ab isto præcepto excusantes?*

Sunt Dispensatio, Consuetudo, Pietas, Charitas erga proximum, Necessitas, Utilitas publica, et Parvitas operis aut temporis.

24. *Quinam possunt in hoc præcepto dispensare?*

Summus Pontifex pro tota Ecclesia. Episcopus pro tota diœcesi in festis synodalibus, seu particularibus loci: potest etiam dispensare pro tota diœcesi in festis communibus, quum adest justa causa, et difficilis est aditus ad Pontificem: item potest pro subditis peculiaribus ex justa causa. Idem possunt Prælati Regulares erga Religiosos subditos, et eorum domesticos. Parochus potest dispensare ad tempus, et pro aliquo particulari casu, stante causa: uti constat ex consuetudine.

(✕) Ex præfatis sequentia deducuntur.

Licetum est ludere; instrumenta musica pulsare; homines navi aut curru vehere ad solatium, saltem ubi viget consuetudo; vendere esculenta et poculenta (ex consuetudine) etsi ad gulositatem; et ex communi sententia omnia licent, quæ immediate inserviunt ad corporis cultum; uti est se vestibus induere, exornare, propriam comam componere, barbam tondere, manducare, bibere, cibos præparare et coquere, se eluere, et præstare opera, quæ sunt necessaria ad usum quotidianum, ut est sternere lectos, domum purgare, lavare utensilia culinaria, et similia. Item licet docere, studere, scribere, excommunicare, dispensare, eligere, beneficia ecclesiastica conferre, jurisdictionem exercere, et similia; quia non requirunt strepitum judicalem: advocatum consulare, judicem privatim informare etc.

Probabilius licet itinerari pedibus, equo, vel curru: venari, aucupari, piscari (ad solatium tamen, et non per longum tempus; aut si permittuntur ex consuetudine peculiarium): militare: delineare aut pingere imagines in tela, tabula etc. acu retrahere imagines, aut exemplaria; si ista magis requirunt animi quam corporis virtutem: condere testamenta, aliosque similes actus facere; qui non requirunt strepitum judicalem.

Questio est, utrum sit licitum lepticam portare; molere, cum mola agitur vento vel aqua; characteres componere (at non licet characteres prælo imprimere); res locare; vendere domum, equos, et similes merces in privato.

Probabilius non licet privatis conficere et coquere panem sine necessitate; currus et jumenta, aut navigia onusta ducere; molere, si mola agitur bestiis; transcribere, si fiat ex professione; pingere parietes etc. tingere, sculperc, acu depingere etc.

(n) Ex pluribus cap. tit. de feriis.

25. *Quænam consuetudo excusat ab abstinentia a servilibus?*

Consuetudo legitime præscripta, sive sit generalis, sive sit peculiaris; quia per consuetudinem legitimam abrogatur lex, vel de illa derogatur (*).

26. *Quænam servilia pietas permittit in festis?*

Illa, quæ proxime spectant ad cultum Dei; idest pulsare campanas, ferre imagines, ornamenta pro functionibus præparare etc. (**).

27. *Quænam servilia permittuntur ob charitatem erga proximum?*

Omnia quæ aliquo modo sunt necessaria ad pauperibus et indigentibus subveniendum (***).

28. *Quænam necessitas ab hoc præcepto excusat?*

Necessitas spiritualis, vel corporalis, propria, vel aliena, quando nempe aliquid sine gravi incommodo aut detrimento omitti non potest (****).

29. *An liceat exercere servilia ad otium vitandum?*

Minime; nam otium est vitandum piis operibus tali die vacando. Excipe, si hoc sit necessarium ad removendum periculum peccandi; cum nempe nullum aliud adest medium ad peccatum vitandum, nisi opus servile.

(*) Ob hanc causam permittuntur solitæ nudinæ, præparationes deliciarum etiam non necessariorum; excusantur barbitousores; et nonnulli excusant rusticos, qui in area segetes vertunt aut separant, ac hortulanos rigantes olera.

(**) Ex hac ratione probabilius licet verrere templum, ornare altaria, tabulata erigere ad festivitatem necessaria, sepulchrum, et similia. Item aliqui permittunt, etiam sine actuali necessitate, absque pretio conficere vestes Ecclesiæ, colere ejus agros, vehere lapides, ligna etc. ad ejus ædificium, dealbare parietes templi, et similia, si Ecclesia sit indigens, et petatur licentia ad scandalum vitandum.

(***) Sicuti esset infirmis inservire, emere a rusticis aut vendere eis, qui aliis diebus impediuntur; pauperum et miserabilium actus judiciales exercere, ne expensis graventur, et similia.

(****) Quare pauperes privatum et absque scandalo laborare possunt, si aliter se suosque alere non possent: suas vestes reficere, lavare, cum id nequeant aliis diebus: expedit tamen petere licentiam ad majorem securitatem. Licetum est coquere calcem, lateres, vitrum, saponem; quia talium coctio interrumpi nequit sine damno: dummodo non incipiantur in fraudem diei festi. Licetum est quoque judicia agere, quæ celeritatem requirunt. Item licet colligere fructus, si periculum adest, ut surripiantur, contaminentur a pluvia, vento, etc. Excusantur medici, chirurgi, pharmacopola etc. Excusantur instauratores fontium, viarum publicarum, et similibus quæ moram non patiuntur.

30. *Quando excusat utilitas?*

Quando est communis, scilicet ab publicam causam, lætitiā etc. puta ob victoriam, adventum vel ortum Principis etc. talia enim sunt reipublicæ moraliter necessaria, et permittuntur ex consuetudine.

31. *Estne causa sufficiens ad excusandum ab hujusmodi præcepto occasio magni lucri?*

Probabilius est; nam magnum lucrum cessans gravi damno æquiparatur (o): et eruitur ex cit. cap. *Licet*.

32. *Quænam est in hoc gravitas materiæ?*

In hac quantitate definienda mire inter se dissident Canonistæ et Theologi. Probabilior sententia jam nostra ætate recepta tenet, duas horas et aliquantulum plus requiri ad constituendam materiam gravem (6).

33. *Utrum graviter peccet, qui plures parvo tempore laborare facit in festo?*

Quæstio est: aliqui dicunt peccare mortaliter; quia putandum est, quod iste totum opus ipse perficiat; nam qui aliquid per alium facit, per seipsum facere videtur: alii vero cum B. Ligorio communius docent istum venialiter tantum peccare; quia præcipiens nequit magis peccare, quam executores; et si isti omnes peccant leviter, leviter quoque peccat præcipiens.

(o) *Ex l. Cum pro eo un. D. de sentent. quæ pro eo quod interest proferuntur.*

(6) In hac quantitate definienda attendendæ sunt circumstantiæ personæ, laboris, finis etc. Parvitas non excusat a veniali, nisi adsit, etsi levis, causa. Advertendum quod plures parvæ materiæ coalescunt in eadem die, et efformant materiam gravem. Vide dicta in III. tract. n. 51. et tract. IV. n. 20. Cautè agant Confessarii in permittendo pœnitentibus aliqua opera servilia; isti enim solent pro digito totam manum accipere. Immo Christifidelium in animum inducant, ut ad majorem diei festi observantiam anticipentur vel differantur quæ commode possunt, licet sint aliquo modo permissa.

APPENDIX IV.

DE JEJUNIO.

1. *Q*uid est Jejunium?

Est actus virtutis temperantiæ, quo voluptatem in usu ciborum sitam refrenamus, et debitum modum in eorum sumptione constituimus: et brevius juxta D. Thomam (a) est subtractio ciborum ratione regulata.

2. *Q*uotuplex esse potest?

Præcipue dividitur in naturale, et ecclesiasticum: naturale est totalis abstinencia ab omni prorsus cibo, et potu: ecclesiasticum est abstinencia a quodam ciborum genere, et a pluribus refectionibus eodem die, juxta Ecclesiæ præscriptum.

SECTION I.

DE JEJUNII ECCLESIASTICI OBLIGATIONE, ET NATURA. (1)

3. *P*ræceptum jejunii obligat sub gravi, an sub levi?

Obligat sub gravi, sicuti habetur ex pluribus Conciliis, unanimi Doctorum consensu, et ex prop. 23. ab Alex. VII. damnata (*). Admittit tamen parvitatem materiæ.

4. *Q*uænam est in hoc jejunio materiæ parvitas?

In cibis prohibitis est quarta pars uncie juxta aliquos: in ci-

(a) 2. 2. q. 147. a. 1.

(1) De jejunio ecclesiastico tractaturi notare debemus, quod, cum ex legitimis consuetudinibus perquam sit temperatus vetus rigor, istæ consuetudines et generales et peculiare locorum inspiciendæ sunt: ac proinde auctoritas Doctorum recentiorum, etsi paucorum, qui soli de posteriore moderna consuetudine testari possunt, pluris faciendæ est, et præferenda auctoritati Doctorum antiquorum, qui nihil scire poterant de consuetudine in posterum introducenda.

(*) Propositio erat: *Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subjicere præcepto.*

his non prohibitis protrahitur usque ad duas circiter uncias ad summum (2).

5. *Quanam ætate tenentur fideles hac lege jejunii?*

Ad unicam comestionem tenentur postquam compleverint vigesimum primum annum suæ ætatis; sicut constat ex consuetudine Ecclesiæ, et unanimi DD. sententia (b): ad abstinentiam a cibis vetitis omnes tenentur usum rationis habentes; quoniam per usum rationis Ecclesiæ legi sunt obnoxii.

6. *Quomodo computandus est dies jejunii?*

A puncto mediæ noctis antecedentis ad punctum mediæ noctis, sequentis (*).

7. *Quoties peccat qui pluries in die frangit jejunium?*

Si frangit cibos prohibitos comedendo, toties peccat; præceptum enim abstinendi a cibis vetitis est negativum, obligans semper et ad semper. Si vero frangit de cibis non prohibitis gravem quantitatem comedendo, quæstio est: aliqui affirmant toties peccare; quoniam præceptum de unica comestione est etiam negativum, adeoque obligat semper et ad semper: alii vero communius et probabilius docent pro prima vice tantum peccare mortaliter; nam essentia jejunii in unica comestione consistit, quapropter destructa essentia jejunii, cessat præceptum (3).

8. *Quænam conditiones requiruntur ex præcepto Ecclesiæ ad servandum jejunii ecclesiastici formam?*

Tres requiruntur: 1. abstinentia a carnibus, et a quocumque, quod a carne trahit originem: 2. unica refectio: 3. tempus refectio-
ni determinatum (c).

9. *Quid venit nomine carnis?*

Veniunt omnia quæ ex communi fidelium existimatione et me-

(2) Meminerimus plures parvas materias coalescere in se etc. uti diximus tract. III. n. 51. et 52. et tract. IV. n. 20. Parvitas non excusat a veniali, si nulla adsit causa.

(b) D. Tom. 2. 2. q. 147. a. 4.

(*) Quare peccant, qui jejunium non observant in pervigilio Nativitatis Domini usque dum non advenit media nox: idem diceudum de Sabbato Sancto.

(3) Communissime tamen tenent Theologi esse peccatum veniale aliis vicibus manducare; cum sit contra legis finem, qui est corporis mortificatio.

(c) Ex can. Denique Sacerdotes fin. dist. 4. can. De esu carniū. 11. dist. 3. de consecrat. et ex perpetua Ecclesiæ consuetudine.

dicorum judicio carnes reputantur (✕). Sic etiam veniunt omnia quæ sementinam carnis trahunt originem, scilicet lacticinia, et ova (d).

10. *Abstinentia a lacticiniis et ovis obligatne sub gravi?*

Maxime pro diebus Quadragesimæ, sicut eruitur ex cit. can. *Denique*, et constat ex prop. 32. ab Alex. VII. proscripta (* 4). An idem sit pro aliis diebus jejunii extra Quadragesimam, quæstio est: at probabilius standum est consuetudini et peculiari legi locorum (5).

11. *Quid dicendum de feriis sextis et sabbatis cujusque hebdomadæ?*

Istis diebus abstinendum est a carnibus, et quidem sub gravi, ex consuetudine Ecclesiæ universali (e). Quoad adipem ad conediendos cibos potius standum est consuetudini locorum (6).

12. *Quandiu licet prandium protrahere?*

Usque ad horam, juxta communiorem sententiam: nonnulli licere docent ad duas usque horas.

13. *Potestne aliquando dividi unica comestio?*

Maxime, juxta accedente causa.

14. *Per quantum temporis comestio interrumpitur, ita ut continuari non possit?*

Absque ulla causa per semihoram, juxta communiorem sen-

(✕) Quare nomine carnis non veniunt pisces, et omnia animalia quæ in aquis nascuntur et vivunt. Item non veniunt linaces, testudines, ranæ, locustæ, et conchæ: et juxta nonnullos viperæ, castores, lutræ, fibri, et anates cujusdam generis. Aves vero, etsi aliquæ nutriantur in aquis, habentur ut veræ carnes; sicuti sunt corvi marini, fulicæ, et similes. Excipe quoad corvos marinos et fulicas, si in aliquo loco adsit consuetudo contraria.

(d) *Cit. can. Denique* Sacerdotes.

(*) *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova et lacticinia in Quadragesima obliget.*

(4) *Idem*, ommissa contraria sententia, tenendum est de Dominicis Quadragesimæ; nam ex cit. can. *Denique* universe præcipitur in diebus quadragesimalibus abstinentia a lacticiniis, et dies Dominici etiam sunt dies Quadragesimæ.

(5) * Sicuti est in nostra diocesi. Vide Synod. Pignatell. de jejuniis part. 1. cap. 9. n. 5. in notis. *

(e) *Ex can. Quia dies 31. dist. 5. de consecrat. et aliunde.*

(6) * In nostra diocesi adest consuetudo abstinendi ab adipem. *

Possunt carnes comedi, si feria sexta, vel sabbato cadat Nativitas D. N. J. C. excipiuntur tamen, qui regulari observantia tenentur, vel expresse voto se adstrinxerunt, *Nicolaus I. ad consulta Bulgar. cap. 5. de observat. jejun. et ex cit. can. Quia dies.*

SECT. I. DE JEJUNII ECCLESIASTICI OBLIGATIONE, ET NATURA. 33.
sentiam: at, stante justa causa, ne per horam quidem interrumpitur, sicuti ajunt Theologi.

15. *Qui jejunii inmemor mane comedit, teneturne illa die ab alia refectioe se abstinere?*

Maxime, quidquid aliqui dicant, dummodo possit sine gravi incommodo.

16. *Peccatne qui die jejunii semel comedit, sed usque ad ingluviem.*

Minime peccat contra jejunium; quia non determinat jejunii præceptum quantitatem cibi: at peccat contra temperantiam.

17. *Utrum frangant jejunium potiones sumptæ extra prandium et cœnulam?*

Minime, dummodo potus rationem habeant, et sumantur ad sedandam sitim, digestionemve adjuvandam (f ✕).

18. *Quanam hora facienda est unica comestio?*

Hora Sextæ, scilicet circa meridiem: eam differre licet, non vero anticipare.

19. *Peccat graviter an leviter, qui ante hanc horam prandium anticipat?*

Peccat graviter (omissa contraria sententia), si anticipatio sit notabilis, et absque causa fiat; nam ex D. Thoma (g ✕ ✕) *Ecclesia instituit, certum tempus comedendi jejunantibus, et qui nimis notabiliter anticipat, jejunium solvit.*

(f) Eruitur ex cit. can. *Denique*; et D. Thom. 2. 2. q. 147. a. 6. ad 2. sic docet: *Non autem intendit Ecclesia interdicare abstinentium potus... licet aliquo modo nutriat.*

(g) Ex hac ratione jejunium non frangunt vinum, aquæ artificiales, theum, caffèum etc. In potionibus mixtis ex alia materia, uti sunt aquæ mixtæ saccharo, et succo cinnamomi vel alterius rei, vulgo dictæ *Limonate*, *Sorbetto* etc. potius inspicienda est quantitas materiæ cum aqua mixtæ. Quoad ebcholatem probabilius dicendum, quod ex usu sit permissum sumere unciam (et aliqui extendunt ad unciam cum dimidio) cum tanta aqua, quæ de more solet adhiberi in cyathis usualibus. At juxta veriorē sententiam jejunium frangunt poma, mala citrea, uvæ, pepones, et similia, etsi tantum dentibus præmantor, et, trajecto succo, expuantur: ista enim non habent rationem potus.

Jejunium non frangit quidquid assumitur per modum medicinæ. Ob hanc causam permissa sunt electuaria in moderata quantitate, nisi forte in fraudem sumantur.

(g) In 4. dist. 15. q. 3. a. 4. q. 3. Item eruitur ex can. *Solent* 50. dist. 1. de consecrat.

(✕✕) Notabilis anticipatio juxta communiorē sententiam est hora integra.

Fol. IV.

20. *Estne licita in die jejunii cœnula serotina?*

Maxime, ex consuetudine generali introducta, et adprobata.

21. *Quœnam esse potest quantitas hujusmodi cœnulæ?*

De hac quantitate diversimode loquuntur Theologi: at melius communior sententia asserit permitti in collatiuncula octo uncias cibi; sic hodiè constat ex sensu fere generali, et ex communi Piorum usu atque praxi (7✱).

22. *Quœnam esse debet qualitas dictæ cœnulæ?*

Omissis omnibus a pluribus dictis, tenendum est, quod tantum liceat in refectiuncula quadragesimalibus cibis uti: eruitur ex Brevi Ben. XIV. *Si fraternitas tua*, ex declarat. Sac. Pœnit. die 23. Julii 1756. et ex bulla Clem. XIII. *Appetente* (✱✱).

23. *Licetne mutare refectiunculam in meridie, et comestionem ad serum?*

Licet, stante justa causa: sine causa esset veniale contra ordinem jejunii. (8)

S E C T I O II.

DE CAUSIS A JEJUNIO EXCUSANTIBUS.

24. *Quœnam sunt causæ excusantes a jejunio?*

Sunt quatuor: Dispensatio, Impotentia, Labor, et Pietas.

(7✱) Hæc quantitas ita hodiè est usu recepta, ut indistincte permittatur, etiam iis qui cum illa ad satietatem reficiuntur, aut illa non indigent. Hujusmodi quantitatem per duas uncias excedere etiam sine causa non est grave peccatum, dummodo nihil aliud extra comestionem sit per diem sumptum: stante justa causa plus etiam potest dicta quantitas excedi. Probabilius non licet sumere octo uncias panis similisve cibi cum aqua, sale, oleo etc. cocti; tum quia hujusmodi ferculum minime est generali consuetudine receptum, tum quia aliquo modo mutatur natura panis etc. sic cocti: permittuntur tamen quatuor vel quinque uncias panis tali modo elixi. In jejunio Vigiliæ Nativitatis Domini cœnula potest ad duplum ampliari, ex consuetudine, ob lætitiâ et sollemnitatem: etiam si festum Nativitatis incidat in die lunæ. Attamen non licet, si quis in meridie refectiunculam anteverteret.

(✱✱) Licet legumina igne tosta: sicuti etiam pisces parvi, et probabilius etiam moderata quantitas piscis magni, attentâ disciplina præsentî.

(8) Si vigiliæ incidant in die dominica, jejunium anticipatur in sabbato, *cap. 1. et 2. de observat. jejunior.* Sic etiam debet anticipari in feria quarta vigilia S. Joannis Baptistæ, si inciderit in die Corporis Christi, *Urbanus VIII. in append. 2. constit.* Cum evenire 43.

25. *Quinam possunt in jejunio dispensare ?*

Summus Pontifex pro universa Ecclesia ; quia est dominus legis universalis. Episcopus cum suis subditis peculiaribus, stante iusta causa, aliter est nulla dispensatio (9) : sic etiam aliqua vice potest pro tota diocesi, quando non patet accessus ad Summum Pontificem. Eadem ratione possunt Prælati Regulares cum suis subditis ; etenim jurisdictionem habent spiritualement super subditos suos. Parochi, saltem ex consuetudine, dispensare possunt cum suis ovibus particularibus, ex iusta causa : at non possunt pro tota parochia.

26. *Dispensatus ad partem jejunii teneturne ad alias partes servandas ?*

Maxime, et quidem sub gravi ; tanta enim valet dispensatio, quanta fuit concessa (*).

27. *Dispensatus ad carnes vel lactinia potestne istis vesci in cœnula ?*

Minime, prout fuit declaratum in cit. bulla et epist. et in responso S. Pœnitentiariæ die 23. Julii 1756.

28. *An possit ad carnes dispensatus in eadem mensa comedere carnes et pisces ?*

Minime, ex cit. encyclica Ben. et bulla Clem. Et hoc intelligendum est de Quadragesima non solum, sed et de aliis diebus jejunii extra illam, et de Dominicis ipsius Quadragesimæ, sicut fuit declaratum in laudata encyclica (10).

29. *Utrum idem sit de dispensatis ad lactinia vel pinguedinem ?*

Negative, prout habetur in prædicta encyclica.

30. *An ad carnes vel lactinia dispensati possint, semper ac volunt, istis vesci in Dominicis Quadragesimæ.*

Pro dispensatis ad lactinia certum est, quod possint, uti con-

(9) Relege dicta in III. tract. num. 86, cum (12).

(*) Quare dispensatus ab unica comestione uti non potest cibis vetitis. Dispensatus ad carnes (et idem dicendum de dispensato ad lactinia) nequit per diem positione uti mixta lacte, aut juscule ex carne etc. ex bulla Clem. XIII. *Appetente* : tenetur ad unicam comestionem (dummodo non sit dispensatus ob virium debilitatem), et ad horam jejunantibus præscriptam ; ex cit. bulla *Appetente*, et ex epist. *Libentissime* Bened. XIV.

(10) Utrum idem sit tenendum in feriis sextis et sabbatis cujusque hebdomadis, questio est : at probabilius minime tenendum est.

Utens juscule carnis potest pisces comedere.

stat ex generali praxi et usu (*h*). Idem valde probabilius dicendum est de dispensatis ad carnes; quia non tenentur diebus istis ad unicam comestionem.

31. *An concessione ovorum et lacticiniorum intelligatur concessus usus pinguedinis?*

Minime, omissa contraria sententia; magnum enim discrimen adest inter lacticinia, et pinguedinem. Excipe, si adsit in aliquo loco consuetudo diversa.

32. *Quid dicendum hac in re de privilegio bullæ Cruciatæ?*

Ex hac bulla omnes Christifideles utriusque sexus, sive cives, sive exteri in nostro regno morantes, dispensati sunt ad lacticinia, ova, et adipem, qui adhibetur ad modum condimenti, omnibus diebus prohibitis: excepta tamen hebdomada majore pro Archiepiscopis, Episcopis, aliis Prælatiis, Sacerdotibus, et Regularibus utriusque sexus. Hoc privilegium est locale; idest si quis extra nostrum regnum reperiat, non potest eo uti (*11*).

33. *Quænam impotentia excusat a jejuniis?*

Omnis impotentia, sive physica, sive moralis; quando nempe grave damnum timetur ex jejuniis: lex enim ecclesiastica non obligat cum gravi incommodo (*12*).

(*h*) Et ex declaratione Eminentissimi Zurlo primi Commissarii generalis Apostolici Bullæ nostro regno concessæ.

(*11*) Omnia superius dicta de dispensatis ad lacticinia et pinguedinem, accommodanda sunt ad hoc privilegium.

(*12*) Ex hac ratione excusantur infirmi, convalescentes, valetudinarii, quibus jejunium affert damnum: sic etiam qui stomacho vacuo vertiginem capitis patiuntur, aut non possunt noctu calefieri, vel per notabile tempus somnum capere. Item prægnantes et lactantes; (quibus licet etiam carnes comedere, si puer sit infirmus) dammodo non sint adeo validæ et robustæ, ut absque ullo timore possint jejunium servare. Excusantur senes, qui utpote debiles indigent frequenti cibo. Questio est, utrum sexagenarii, etiam robusti, a jejunii obligatione sint immunes. Probabilius sunt immunes, nisi sint valde robusti; quia senectus ipsa morbus est. E contrario probabilius est mulieres quinquagenarias ad jejunium teneri, nisi alia adsit circumstantia; mulieres enim minori indigent cibo. Ex eadem ratione excusantur pauperes, qui ita indigent, ut non possint una vice sufficientem comestionem habere: immo possunt etiam carnes comedere, si alium non habent sufficientem cibum. Denique ad jejunium non tenentur conjuges, qui jejunando non possunt debitum reddere; quia præcepto Ecclesiæ prævalet debitum justitiæ.

(*12*) Ex veriori sententia qui voverit jejunare, puta semel in hebdomada, toto vitæ suæ tempore, ad jejunium tenetur etiam in ætate sexagenaria, nisi adsit specialis

34. *Quinam ob laborem excusantur a jejunio?*

Excusantur omnes, qui jejunantes nequeunt sine gravi incommodo aliquam artem exercere, sive ars ipsa sit laboriosa, sive persona sit debilis, sive alia adsit circumstantia (i 13).

35. *Quinam denique excusantur ratione pietatis?*

Omnes exercentes opera pietatis, charitatis, misericordiæ, devotionis etc. quæ sint majoris boni, quam jejunium. Intelligitur, quando opera ista sunt cum jejunio incompatibilia: uti est inseruire multis infirmis, peregrinari ad loca sancta etc. modo opera ista ex justa causa assumantur, et differri non possint.

debilitatis ratio: contra si absque tali expressione, et absque advertentia ad hanc statem emiserit votum.

(i) Fertur quoddam oraculum Eugenii IV. sic declarantis: *Artifices laboriosas artes exercentes, et rustici, sive divites sint, sive pauperes, non tenentur jejunare sub præcepto peccati mortalis.*

(13) Ob hanc causam a jejunio excusantur fossores, agricolæ, figuli, lapidicinæ, lanarii, textores, fullones, bajuli, aurigæ qui magnum laborem sustinent, nautæ remigantes, fabri murarii, lignarii, ferrarii, pictores, typographi prælum versantes, secantes lapides, percussantes urbem ad vendendas merces, iter facientes pedestes per majorem dici partem, muliones et agasones pedestes mulas aut asinos ducentes, et omnes alii laboriosas artes exercentes cum ingenti corporis agitatione. Iis addi. possunt milites, præcipue si magnos perferant labores, cursores, sutores calceos conficientes, furnarii, coqui plures dapes et multis personis præparantes, famuli magnis laboribus tota die incumbentes, ornantes Tempia scalas circumferendo etc. Convenit tamen, ut omnes prænotati aliquam etsi levem abstinentiam exerceant ad distinguendum diem jejunii. Notandum, quod isti tenentur ad abstinentiam a carnibus, etsi non teneantur ad unicam comestionem: in casu vero potius est servanda unica comestio, quam abstinentia a lacticiis.

Molitores, argentarii, et sculptores probabilius non excusantur, nisi alia accedente causa. Non excusantur per se barbitonsores, sartores, pictores, scribæ, et horologiarii, nisi extraordinarius sit labor: sicuti etiam non excusantur per se medici, advocati, iudices, cantores, lectores scientiarum, concionatores, et confessarii; sed tantum per accidens, nimirum si ratione alicujus circumstantiæ officiis suis jejunando satisfacere non possint. Notandæ sunt duæ prop. 30. et 31. ab Alex. VII. damnatæ. Prima agebat: *Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit incompatibilis cum jejunio.* Altera erat: *Excusantur absolute a jejunii præcepto omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant; etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter unius diei conficiunt.*

S E C T I O III.

DE JEJUNIO NATURALI AD EUCHARISTIAM REQUISITO.

36. *J*ejunium naturale ad Communionem requisitum est de jure divino, an de jure ecclesiastico?

Est de jure ecclesiastico tantum; sicuti constat ex Matth. 26. ex cap. *Ex parte* 6. de celebrat. miss. ex variis Conciliis, et præsertim ex Concil. Constantiensi.

37. *In quo consistit hujus præcepti natura?*

Ut nemo post cibum aut potum Eucharistiam sumat (k).

38. *Admittitne parvitatem materiæ?*

Minime, sicuti habetur ex generali sensu et praxi; nam qui communicat post quancumque minimam partem sumptam, jam communicat post cibum vel potum.

39. *Quot requiruntur ad hoc jejunium fragendum?*

Juxta communem sententiam tria requiruntur (l). Ut, quod sumitur, sumatur ab extrinseco (*). 2. Ut sumatur per modum comestionis aut potationis (*). 3. Ut res sumpta habeat rationem cibi vel potus.

40. *Quænam res rationem habent cibi vel potus?*

Inter varias Theologorum opiniones quoad hoc probabilior vide-

(k) *Ex Concil. Constantiensi sess. 13. et aliis Concil.*

(l) *D. Thom. in 4. d. 8. q. 1. a. 4. q. 2.*

(*) Ob hanc rationem non frangit jejunium tractio reliquiarum cibi, quæ remanserunt in ore (etsi fiat ex proposito juxta aliquos). Non frangit jejunium, qui sanguinem, saniem, aut aliud ex capite, gingivis, lingua, ore etc. etsi ex industria deglutit: quod etiam dicendum est de omni quod e stomacho egeritur aut evomitur.

(**) Ex hac secunda ratione non solvit jejunium pulvis tabaci per nares sumptus, etsi aliquid in stomachum casu transmittatur: probabilis solvit, si sit ex proposito per nares in stomachum tractus. Idem dicendum de aqua, et de quocumque alio per nares tracto. Non frangit jejunium omne quod per respirationem casu deglutitur; uti pulvis, pluvia, floccum nivis, culex, musca etc. Non frangit jejunium fumus tabaci aliunde rei; et juxta aliquos etiamsi ex industria immittatur in stomachum. Probabilis jejunium non frangit qui tabaci folium aut aliquod aroma, lignum etc. dentibus conterit: dummodo aliqua etsi minima pars non deglutitur. Non frangunt parvæ guttulæ aquæ, vini etc. cum saliva immixtæ (etsi trahantur ex proposito juxta aliquos) et ex sensu D. Thomæ non frangit jejunium quicquid trahitur per modum salivæ.

tur sententia, quod res digestibiles cibi potusve rationem habeant; istæ enim a stomacho alterari, et in substantiam hominis conver-
ti possunt: res autem indigestibiles cibi vel potus rationem non
habent, e contraria ratione (*).

41. *An licet inter plura horologia dissonantia ultimum sequi ad
Communione accipiendam?*

Dissidium est: at communior sententia tenet, quod liceat;
dummodo de errore non constet, et horologium non soleat erra-
re (14).

42. *Potestne quis communicare, si post comestionem non dormi-
erit, vel non sit digestus?*

Potest, quantum refert ad rationem præcepti. At convenit se
abstinere, si qua nimia adesset mentis perturbatio (m): dummo-
do vigilia aut indigestio non proveniat ex causa naturali, aut ra-
tionabili et honesta; et homo non conetur turbationem repellere,
ut devote accedat, sicuti recte notat B. Ligorius.

43. *Potestne Eucharistiam sumere, qui dubitat, utrum aliquid
post mediam noctem sumserit?*

Dissent Doctores: aliqui negant; qui tutior pars est eligen-
da: B. Ligorius vero cum aliis permultis sentit, quod possit; quia
lex jejunii non est positiva, ita ut præcipiatur jejunium tanquam
requisitum absolute necessarium ad communicandum; sed est pro-
hibitiva, qua prohibetur quisque ad Communionem accedere, si
aliquid cibi aut potus sumserit: quare probandum est factum je-
junii fracti, ut quis communicare prohibeatur; et bene possidet
libertas communicandi, usquedum non constat de fractione jejunii.

44. *Licetne statim post Communionem manducare vel bibere?*

Licet, dummodo adsit aliqua caussa: sine caussa esset venia-
le contra Sacramenti reverentiam; ita Theologi cum D. Thoma (n).

(*) Res indigestibiles sunt capilli, ungues, metallum, vitrum, filum ex serico
aut lana, ossicula fructuum omnino depurata etc. Digestibiles autem sunt charta, pa-
lea, filum ex lino, cera (cum cera fere semper retineat aliquid mellis admixtum),
et juxta aliquos etiam terra seu creta, quia in ea aliquid invenitur a stomacho al-
terabile, et nutritivum.

(14) At probabilius non potest communicare, qui post primum ictum horologii
et ante ultimum aliquid deglutit; quia ad primum ictum jam hora est expleta.

(m) D. Thom. 3, p. q. 86. a. 8. ad 5. (n) Ibid. ad 6.

45. *Potestne aliquando quis non jejunus licite communicare?*

Potest in sequentibus casibus: 1. In periculo mortis; urget enim præceptum divinum, et bonum infirmi. 2. Si periculum adsit, ne Eucharistia pereat vel male tractetur. 3. Si grave oriturum sit scandalum ex omissione Sacrificii, vel Communionis. 4. Si sumptio Eucharistiæ sit necessaria ad perfectionem vel complementum Sacrificii. 5. Ad vitandum periculum mortis; dummodo non exigatur in contemptum Religionis vel Ecclesiæ.

46. *Utrum possit Sacerdos ad Viaticum ministrandum non jejunus celebrare?*

Aliqui affirmant; quia urget in infirmo præceptum divinum, et ejus magna utilitas. Alii vero cum B. Ligorio probabilius negant; nam in Sacerdote adest tantum præceptum non celebrandi nisi jejunus, quod non potest violare; ut moribundus suum adimpleat præceptum, ad quod nec ipse moribundus tenetur, cum per ipsum non stet: neque excusat utilitas moribundi; quia hujusmodi Sacramentum extremæ necessitatis non est. At omnes concedunt, si Eucharistia fiat per accidens extremæ necessitatis; ut puta si moribundus non posset Pœnitentia neque extrema Unctione muniri: tunc etiam si Sacerdos celebrare deberet ad dandum sibi Viaticum; in ipso enim urget præceptum divinum ecclesiastico præferendum, ut ait B. Ligorius cum aliis.

APPENDIX V.

DE SUCCESSIONIBUS AB INTESTATO.

1. *Quid est Successio?*

Successio, prout hic accipitur, est modus acquirendi hæredi bona defuncti: seu jus quoddam ad bona defuncti (*).

2. *Quomodo aperitur successio?*

Aperitur vel morte naturali, vel amissione jurium civitatis ex aliqua damnatione orta (a): viventis enim non datur hæreditas.

3. *Quotuplici modo potest quis succedere?*

Multiplici modo: 1. aut jure proprio, aut jure representationis: jure proprio, quando quis sine ulla representatione ipsemet immediate succedit: jure representationis, quando quis non per se immediate succedit, sed alium præmortuum representans. 2. Successio vel est in capita, vel in stirpes: in capita succeditur, cum pro numero capitum ex æquo hæreditas dividitur (b): in stirpes, vero, cum pro numero stirpium hæreditas tribuitur, nempe representantes tantum ferunt, quantum representatus, si viveret, accipitur fuisset (c).

4. *Quid est representatio?*

Est fictio legis, qua representans in locum, gradum, et jura representati admittitur, et ingreditur (d).

5. *Inter quas personas locum habet representatio?*

In linea recta habet locum inter mortuum, et ejus descendentes in infinitum, et in omnibus casibus: in linea transversali ad-

(*) Testamentaria est, vel ab intestato, prout adest, vel non validum testamentum. Successio ab intestato vocatur quoque *hæreditas legitima*; quippe quæ a lege defertur sine facto defuncti: hinc heres testamentarius est, vel legitimus. Præcipue hic loquimur de successione ab intestato.

(a) [art. 638.] (b) *Novell. 118. cap. 3. in fine.*

(c) *Novell. cit. cap. 1. §. Cum filius 6. et §. Sed nos 16. Inst. de hæredit. quæ ab intestato etc. alibi que.*

(d) [art. 660.]

mittitur representatio in favorem filiorum, et descendentium ex fratribus vel sororibus defuncti, quatenus dictos præmortuos fratres vel sorores representant, sive succedant cum fratribus et sororibus defuncti, sive (præmortuis omnibus defuncti fratribus et sororibus) succedant cum eorum descendentibus in gradu inæquali (e).

6. *Quinam non possunt succedere?*

1. Non adhuc conceptus tempore quo aperta est successio: 2. qui nascitur non vitalis: 3. successionis indigni (f).

7. *Quinam sunt successionis indigni?*

Sunt sequentes: 1. qui est damnatus uti occisor defuncti, aut quia defuncto vitæ periculum creaverit: 2. qui defunctum accusavit de delicto capitali: 3. qui testatorem ad disponendum coëgit: 4. qui defunctum a testando vi prohibuit: 5. qui ætate major sciens suam qualitatem hæredis, et occisionem defuncti, hanc occisionem per sex menses a die scientiæ justitiæ non denuntiaverit: excipitur tamen, si magistratus ex officio processerit; et quando dictus hæres est ascendens vel descendens occisoris, ejusve affinis in linea recta, aut conjux, aut frater, aut soror, aut patruus, avunculus, amita, matertera, aut nepos, vel neptis (g).

8. *Indignus potestne aliquando succedere?*

Maxime, quando scilicet a defuncto expresse ad successionem admissus fuit per actum authenticum, vel per testamentum plene liberum (h).

9. *An indignitas patris noceat filiis?*

Minime, sive succedant jure proprio, sive jure representationis. Pater tamen nullum habere potest usumfructum ex tali hæreditate (i).

10. *Quonam ordine successio procedit?*

Ordine hic expresse: 1. succedunt filii legitimi, etiam legitimi per subsequens matrimonium, et adoptivi, omnes in capita, nullo sexus discrimine; necnon descendentes ex filiis præmortuis, in stirpes tamen et per representationem (k). 2. Si defunctus sine

(e) [art. 661. et 663.] (f) [art. 646. et 648.]

(g) [art. 648. et 649.] (h) [art. 650. et 651.] (i) [art. 653.]

(k) Novell. cit. cap. 1. §. Sui autem 1. et Sed cā 14. Instit. eod. et alibi, cap. Tota 6. qui filii sunt legitimi [art. 667. et alibi.]

liberis, et descendantibus decesserit, tunc succedunt pater, mater (aut eorum superstes, et si ambo genitores decesserint, tunc ascendens proximus sive sit paternus, sive maternus) fratres, sorores, omnes isti simul in capita, et filii fratris vel sororis præmortuæ in stirpes jure repræsentationis (*l. 1. A*): at si tantum sint superstites filii sororum vel fratrum, omnes succedunt in capita sine repræsentatione: et idem dicendum de aliis fratrum vel sororum descendantibus, si reperiantur in gradu æquali (*m*). 3. Si nullus ex prædictis extiterit, propinqui a latere proximi, remotioribus exclusis, usque ad duodecimum gradum succedunt, in quacumque linea ipsi sint (*n. 2*). 4. Filii naturales matri semper, et patri quando sunt ab ipso legitime recogniti, succedunt ordine sequenti: si defuncti adsint filii, aut descendentes, aut ascendentes legitimi, filii naturales succedunt in medietate illius partis, quam ipsi accepissent, si legitimi fuissent: besem consequentur, si adsint propinqui collaterales in gradu successionis: totum habebunt, si nulli existant legitimi hæredes: et si præmorianur, eorum filii et descendentes omnia poterunt exposita jura repræsentare. Sed nullum habebunt jus super bona propinquorum patris atque matris; quamvis sint legitime recogniti (*o. B*). 5. Si defunctus nullum reliquerit propin-

(*l*) [art. 668. et sequent.]

(*s*) In dote, vel in alia re donata existente in specie præferuntur ascendentes, a quibus fuit data [art. 670.]

(*A*) Jure romano avus et avia paterna admitterantur cum matre, non vero avus et avia materna cum patre. Ascendentes ultra primum gradum, si paterni et materni concurrerant, et erant ejusdem gradus, primi in unum semissem, secundi in alterum succedebant, etsi ex alterutra parte unus reperiebatur, *novell. cit. cap. 2*. Fratres et sorores concurrebant cum adscendentibus, si erant germani, *loc. cit.* et filii fratrum præmortuorum tunc ad hereditatem cum adscendentibus in stirpes vocabantur, si unus saltem germanus frater superstes fuisset, *novell. 127. cap. 1*. Fratres et sorores germani, utpote conjuncti ex utroque latere, præferebantur consanguineis et uterinis, et repræsentabantur a suis filiis et filiabus, *novell. 118. cap. 3*.

(*m*) [art. 664.] (*n*) [art. 673.]

(*s*) Omnes adhuc expositi sunt hæredes legitimi, qui nempe ipso jure hereditatem acquirunt [art. 654. et aliubi.] et istorum successiones dicuntur regulares.

(*o*) [art. 674. 675. et 677.]

(*B*) Lege romana filii naturales matri, etsi illustri, et ceteris per maternam lineam parentibus etiam cum justis liberis ex æquo succedebant, *l. 2. et 8. D. unde cognati*, et *l. 5. C. ad senatusc. Orfitian.* Patri vero succedebant in sextantem cum concubina in capita dividendum, modo nec justis liberi, nec uxor extabant: nam his extantibus tantum

quum in gradu successionis, neque filios naturales, ejus hæreditas ad conjugem pertinebit (p). 6. Denique si neque conjux superstit, statui erit hæreditas (q 3 C).

11. *An pater et mater filiis naturalibus succedant?*

Maxime, si filii naturales præmoriuntur sine liberis: at pater succedit, si illos legitime agnoverit. Immo si filii naturales sine liberis moriantur post mortem patris et matris, bona, quæ acceperunt a patre aut matre, ad istorum filios legitimos redibunt; dummodo hujusmodi bona existant in specie: in aliis bonis succedunt fratres sororesque naturales, aut eorum descendentes (rD).

12. *Quid dicendum de legitimatis per Principis rescriptum, de adulterinis, incestuosis, et aliis ex damnata copula natis?*

Legitimati per Principis rescriptum eodem succedunt modo, ac filii naturales (sE). Adulterini, incestuosi etc. alimenta tantummodo ex hæreditate petere possunt, habita proportionem bonorum patris aut matris, et numeri hæredum: sed si opera patris vel matris in aliquo artificio sint instituti, aliove modo sint ipsis alimenta constituta, nullum habebunt jus ad parentum hæreditatem (tF).

arbitrio boni viri erant alendi, *novell. 89. cap. 12. §. 4. et alt.* Hujusmodi successio in sextam ad solos filios primi gradus deferabatur, l. 12. C. de natur. liberis: et tunc locum habebat, si pater unam, non plures retinisset concubinas, et istam habuisset domesticam et quasi focariam, certoque adfectu, non vagæ libidinis causa; et filii in domo nati essent, *id. novell. §. 4. et sequ.* Fratres vero naturales, et spuriæ steriini, seu ex eadem matre, succedebant et sibi invicem, et collateralibus legitime natis, ac si legitimi nati essent ipsi, l. 2. et 4. D. unde cognati. Idem dicendum de sororibus: idemque de collateralibus legitimis relate ad eos.

(p) [art. 683.] (q) [art. 684.]

(3) Filii naturales, conjux superstes, et status non ipso jure hæreditatem acquirunt, sed a tribunale civili, facto inventario, postulare debent immissionem in hæreditatem [art. 685. et 686.]

(C) Idem erat ordo de jure romano, *novell. 118. cap. 1. 2. et 3. alibi que*, nonnullis exceptis, prout est in adnotationibus dictum.

(r) [art. 680. et 681.]

(D) Jure rom. parentes filiis naturalibus, et illegitimis succedebant in illis, in quibus isti filii eis succedebant; *novell. 89. cap. 13.*

(t) [art. 683.]

(E) Jure romano legitimati per rescriptum principis ad omnem successionem admitterantur, si nulli antea legitimi nati extabant; aliter præcipuam tantum habebant legitimam, *novell. 74. cap. 1. et novell. 89. cap. 9. alibi que.*

(f) [art. 678. et 679.]

(f') Lege romana spurii, seu vulgo quæriti, matri (cujus respectu spiritui non

13. *Conjux non succedens habetne aliquod jus in hæreditate?*

Si est inops, habet jus ad alimenta ex hæreditate præstanda, quandiu vivet. Hæc alimenta quartam non excedent hæreditatis partem, si nulli supersint defuncti filii, vel sint tres, minusve: si plures sint filii, portionem virilem, nempe æqualem excedere non debent (u). Uxor sive sit inops, sive non, jus habet ad habitationem habendam pro primo anno, et ad vestes luctus (x G).

14. *Requiriturne acceptatio in hæreditate capienda?*

Maxime, nemo enim invitus hæreditatem acceptare tenetur (y).

15. *Quotuplex esse potest acceptatio?*

Esse potest 1. expressa, vel tacita: expressa, quando actu authentico vel privato titulus assumitur, aut qualitas hæredis: est vero tacita, quando hæres aliquid agit, quod necessario ponit voluntatem acceptandi, uti esset donatio, venditio, aut cessio hæreditatis etc. (z) 2. Aut est pura et simplex, aut cum beneficio inventarii (a), prout fiet absque vel cum inventario.

16. *Quodnam intercedit discrimen inter acceptationem puram, et acceptationem cum inventarii beneficio?*

Magnum intercedit discrimen. Acceptatione pura defuncti, et hæredis unum efficitur patrimonium; proindeque ad omnia tenetur hæres (4). Si vero cum beneficio inventarii fit acceptatio, tunc

sunt) ceterisque parentibus per maternam lineam cum justis liberis ex æquo succedebant: at si mater erat illustris, tunc ei spurii succedebant, si legitima soboles defecisset, l. 5. C. ad senatus. Orfit. Adulterini, incestuosi, et alii ex damnato complexu nati successione nec non alimentis privabantur, novell. cit. 89. cap. 15. Hæc satis dura constitutio ex æquitate juris pontificii in foro recepta moderata fuit, cap. Cum haberet 5. de eo qui duxit, in quo deceratur hujusmodi filiis alimenta deberi.

(u) [art. 689. 690.] (x) [art. 1383.]

(G) Jure romano uxor pauper etiam cum liberis, parentibus, et lateralibus succedebat viro locupletis, in portionem virilem, si plures, quam tres, erant heredes; in quartam, si pauciores: hujus portionis solum usumfructum, si cum liberis propriis concurrebat; si cum ceteris heredibus, proprietatem etiam adquirebat, novell. 117. cap. 5. et alibi. Uxor dicebatur pauper, si ejus facultates ad quartam defuncti conjugis facultatum non pertinebant.

(Y) [art. 692.] (z) [art. 695. et 697.] (a) [art. 691.]

(4) Non desunt tamen docentes id esse a lege dispositum in præsumptione facti; quare heredem sine inventario non obligari in conscientia ad debita defuncti ultra vires hæreditatis,

1. hæres non tenetur ultra vires hæreditatis debita sôlvere: immo bona hæreditatis creditoribus atque legatariis cedere potest, et ita se a solutione liberare: 2. bona sua non confunduntur cum hæreditate; et si ipse contra defunctum actiones habeat, hæ non confunduntur, sed simile cum aliis creditoribus per omnia habet jus (b5).

17. *Cuinam cedit hæreditas repudiata?*

Aliis cohæredibus (si adsint) *jurs accrescendi*: aliter ad gradum subsequentem devolvitur (c6),

---

(b) [art. 719.]

(5) Inventarium est juridica descriptio bonorum omnium, quæ sunt in hereditate tempore mortis. Olim vocabatur etiam *Repertorium*. Quomodo sit faciendum, quales ejus effectus, perlege in sect. 3. cap. 5. tit. 1. lib. 3. part. 1. Cod. novis. et in tit. 4. lib. 8. part. 3. ejusdem Cod.

(c) [art. 703.]

(6) Hæres hæreditati renuntians habetur veluti si nunquam fuisset hæres [art. 701.] proindeque representari non potest [art. 704.]

Quomodo sit dividenda hereditas, quænam in parte sint imputanda, et quænam ratione sit facienda collatio, habentur in cap. 6. cit. tit. 1. Videtur in fine sequentis appendicis.

APPENDIX VI.

DE TESTAMENTIS

BREVIS DATUR NOTITIA SECUNDUM JUS NOSTRI REGNI.

SECTIO I.

DE NATURA, ET FORMA TESTAMENTI.

1. *Q*uid est Testamentum?

Testamentum est actus, quo testator de omnibus suis bonis, vel de parte disponit pro tempore post mortem suam, cum facultate revocandi (a").

2. *Testamenti valor est de jure naturali etiam, an tantum de jure civili?*

Magna hæc est inter Jctos controversia. Alii volunt esse de jure civili tantum; quia testamentum non valet, nisi morte interveniente: quare testator disponit de rebus, quarum dominium non habet; dominium enim morte finitur. Alii vero tenent, etiam esse de jure naturali; quia momentum mortis, quo valet testamentum, ad vitam pertinet: quare testator disponit tempore, quo adhuc est dominus.

3. *Quotuplex esse potest testamentum?*

Triplex esse potest, *holographum* scilicet, aut *per actum publicum*, aut *in forma mystica* (b). Testamentum holographum integre scriptum, et subscriptum a testatore, addito die et anno, sine ulla alia solemnitate firmum est (c). Pro testamento per actum publicum, præter alias solemnitates communes a lege requisitas pro quocumque actu authentico, sequentes aliæ requiruntur. Duobus

(a) [art. 815.]

(*) Huic congruit definitio juris romani, qua testamentum ita describitur: *Voluntatis nostræ juxta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit, l. 1. D. qui testamenta facere possunt.*

(b) [art. 894.] (c) [art. 895.]

Notariis, et coram duobus testibus, vel uni Notario, et quatuor testibus a testatore dictari debet, et a Notario scribi. Ita scriptum testatori audienti est legendum coram ipsis testibus, et ab ipso testatore et testibus in omnibus foliis subscribendum (sed rure sufficit, ut subscribatur ab uno teste, si duo adsunt Notarii, aut a duobus de quatuor testibus, si unus adest Notarius): de toto facienda est mentio in testamento; sicut etiam, si testator nesciat, aut nequeat subscribere, de hoc in testamento facienda est mentio (d). Testamentum denique in forma mystica sequenti modo est ordinandum. A testatore subscribendum est testamentum, sive ab ipso met sit scriptum, sive ab alio: clausum et obsignatum debet testator illud tradere Notario coram sex testibus, declarans illud esse suum testamentum: hujusmodi declaratio a Notario scribenda est super eandem chartam clausam, et superscriptioni subscribere debet testator, Notarius, et sex testes: et si testator testamentum subscribere nesciat, vel non possit, septimus adhibendus est testis, qui etiam superscriptioni subscribat. At si testator superscriptioni non possit subscribere, significanda est causa (e).

4. *Quid si testator nequeat loqui?*

Potest testamentum in forma mystica conficere: sed ipse debet illud integrum scribere, et subscribere, addito die et anno: ipse debet coram Notario et testibus scribere declarationem, quod illud sit suum testamentum; et Notarius actu superscriptionis declarat, illa verba coram se et testibus fuisse a testatore scripta (f).

5. *Quibus qualitatibus affecti debeant esse testes?*

Debent esse mares, ætate majores, Regis subditi, et gaudentes juribus civilibus: nequeunt esse hæredes ipsi, neque legatarii, neque eorum consanguinei, aut affines usque ad quantum gradum inclusive, neque eorundem Notariorum adjutores (g).

6. *Estne testamentum validum, si qua desit de præfatis solemnitatibus?*

De jure civili est nullum (h): utrum valeat in conscientia, quæstio est a quæstione num. 2. exposita dependens (i).

(d) [art. 896. et sequent.] (e) [art. 902. et sequent.]

(f) [art. 905.] (g) [art. 901. et 906.] (h) [art. 917.]

(i) Nonnulli tenent esse validum in conscientia ante judicis sententiam, et contra:

DE VARIIS PER TESTAMENTUM DISPONENDI MODIS.

7. *Quotuplici modo quisque potest de rebus suis per testamentum disponere?*

Potest disponere non solum titulo *institutionis hæredis*, sed etiam titulo *legati*, vel quacumque alia denominatione ad suam apta manifestandam voluntatem (i).

8. *Quænam præcipuæ a jure numerantur testamentariæ dispositiones?*

Sequentes: aut *universales*, aut *titulo universali*, aut *titulo particulari* (k).

9. *Quænam est institutio hæredis, seu legatum universale?*

Est testamentaria dispositio, qua testator uni, vel pluribus dat universitatem bonorum, quæ ipse post mortem suam relinquet (l).

10. *An iste scriptus hæres, seu legatarius universalis morte testatoris ipso jure immediate habeat hæreditatis possessionem?*

Si adsint hæredes, quibus legitima debetur, hæres scriptus, sive legatarius universalis ab ipsis debet dimissionem petere bonorum, quæ in testamento comprehenduntur. Si vero tales non adsint hæredes, tunc a morte testatoris bona *ipso jure* transibunt ad hæredem scriptum; sive legatarium universalem: at si testamentum est *holographum*, aut *mysticum*, hæres institutus, seu legatarius univer-

---

istorum hæc tertia opinio ea nihilur ratione, quod valor testamenti sit de jure naturæ, et nullus redditur per sententiam judicis. At hic est punctus, utrum sit de jure naturali testamenti valor: præterquam quod leges clare decernunt testamentum solemnibus destitutum non valere, etiam ante judicis sententiam.

Quoad dispositiones pias, si heredi constet testatoris voluntas, heres tenetur in conscientia illas implere: ita communiter ex cap. 11. de testam. etc. Idem communior tenet sententia, si testamentum nullum quoad causas non pias, legata pia continent. Heres tamen non tenetur in suo præjudicio uni testi credere, quamvis probatissimo, ex cit. cap. et ex cap. 23. de test. et attestation. In nostro regno ad legata piis locis relicta requiritur decretum Principis: quod quidem non conceditur, nisi habeat dispositio requisitas solemnitates.

Quomodo sint ordinanda testamenta militum in expeditione, vel in arcæ ab hostibus obsessa, testamenta navigantium, vel in terra aliena, vel tempore postis, habetur ex sect. 2. cap. 5. tit. 2. lib. 3. part. 1. cod. noviss.

(i) [art. 891.] (k) [art. 918.] (l) [art. 929.]

Vol. IV.

salis ordine judicis Circumdarii in possessionem est immittendus (m).

11. *Quanam est dispositio, seu legatum titulo universali?*

Illud est, quo testator quotam partem bonorum suorum, de quibus disponere potest, alicui legat; uti esset dimidium; tertia pars, aut immobilia, vel mobilia, aut istorum pars etc. (n)

12. *An legatarii titulo universali ipso jure possessionem habeant de bonis sibi legatis?*

Minime, sed dimissionem petant ab hæredibus, quibus debetur legitima, vel ab hæredibus testamentariis, seu legatariis universalibus, vel ab hæredibus ex successione (o).

13. *Quanam est dispositio, seu legatum titulo particulari?*

Quæcunque alia dispositio, quæ non est universalis, neque titulo universali (p).

14. *Valetne legatum de re aliena?*

Minime; quia testator de re sua, non de aliena potest disponere: et hoc est, quamvis testator scivisset rem esse alienam (q).

15. *An legatarius titulo particulari statim a morte testatoris jus acquirat in re legata?*

Maxime, ita ut ad hæredes suos illud transfundat: attamen ab hæredibus petere debet dimissionem rei legatæ, uti dictum est de legatario titulo universali n. 12.

16. *Ad quid tenentur omnes supradicti hæredes, et legatarii?*

Legatarius generalis, seu hæres institutus, qui concurrit cum hærede, cui debetur legitima, tenetur ad omnia onera, et debita hæreditatis, personaliter pro sua parte, et hypothecarie pro toto: item tenetur ad omnia legata, excepto casu reductionis (r). Legatarius titulo universali eodem modo tenetur ad onera, et debita hæreditatis: sic etiam cum hæredibus legitimis pro legatis pecuniariis contribuere tenetur, quando solummodo de hac quota titulo universali disposuerit testator (s). Legatarius titulo particulari subjicitur tantum reductioni legati (si adsit locus); et creditorum hypothecariæ actioni, sed habet regressum contra hæredes (t 2).

(m) [art. 930. 932. et 934.] (n) [art. 964.] (o) [art. 965.] (p) [art. 964.]

(q) [art. 975.] (r) [art. 935.] (s) [art. 966. et 967.] (t) [art. 974. et 979.]

(2) De iis, qui possunt per testamentum disponere, satis constat ex dictis tract. II. par. I. c. ap. II. sect. II. et par. II. c. ap. XV. et antecedente appendice. Ex quibus quoque

S E C T I O III.

DE EO, QUOD POTEST PER TESTAMENTUM DISPONI.

17. *Quantum potest quis per testamentum disponere?*

Omnia sua, præter legitimam (u).

18. *Quid est legitima?*

Legitima est certa portio hæreditatis, quæ jure personis, quæ ex officio pietatis non possunt excludi, relinqui debet (x).

19. *Quibus debetur legitima?*

Filiis, et nomine filiorum per repræsentationem omnes comprehenduntur descendentes, in quocumque gradu ipsi sint (y). In defectu filiorum debetur legitima ascendentibus, in quacumque linea ipsi sint (z).

20. *An possint aliquando dictæ personæ legitima privari, quamvis non sint jure indignæ?*

Maxime, quando nempe a testatore expresse sunt exhæredatæ ob aliquam causam a lege admissam, et in testamento declaratam (a).

21. *Ob quas causas potest filius exhæredari?*

Ob sequentes causas: 1. si contra genitorem sævitias commiserit, aut quodcumque delictum: 2. si irrationabiliter alimenta ei

fas est videri quinam debeant vel possint testamento accipere; præter mox dicenda.

Quod peculiariter est notandum, Religiosos non posse testari; quia non sunt sui juris, et rerum domoium non habent, *authent.* Ingressi *C. de sacros. Eccles.* posse autem Novitios, etiam sine Superioris licentia, *authent.* Nunc autem *C. de Episc. et Cleric. et can. 9. caus. 19. q. 3.* ac etiam absque vetus Ordinarii loci, et extra duos ultimos probationis mensis. Religiosos denique posse succedere, et heredes institui, si sint de ordine, qui possidet in communi, *Clement. 1. de verb. signif.* sed in casu Monasterium acquirit.

Clerici de bonis patrimonialibus, quasi-patrimonialibus, et parsimonialibus valide atque licite testantur: de ecclesiasticis superfluis, illicite; utrum valide, disputatur, *cap. 7. 8. et 9. de testam. etc.* Relege dicta in tract. vi. num. 129. et not. (19), ac in tract. ix. num. 37. in (20).

Ex probabiliori sententia juxta præceptum charitatis et pietatis sub gravi tenemur fratribus et sororibus graviter indigentibus relinquere, saltem quantum satis est ad ipsorum indigentiam sublevandam. Erga alios consanguineos remotiores probabilius testemur sub levi.

(u) [art. 819. et sequent.] (x) *Cavall. inst. jur. rom. lib. 2. tit. 13. §. 18.*

(v) [art. 819. et 830.] (z) [art. 831.] (u) [art. 348.]

negaverit: 3. si dereliquerit sine cura genitorem furiosum factum: 4. si eum non redemerit, cum posset, captivum apud hostes: 5. denique si filia, contradicente patre, meretricium exercuerit (b).

22. *Quibus de causis pater vel mater possunt exhæredari?*

Pluribus: et 1. si filium non redemerint, cum possent, captivum apud hostes: 2. si ei sine causa alimenta negaverint: 3. si furiosum effectum filium sine cura dereliquerint: 4. si pater matri, vel mater patri venenum præbuerit, atrocesve injurias intulerit: 5. si quis eorum alicui de propriis filiis vitæ periculum creaverit. Iisdem de causis exhæredari potest quicumque ascendens (c 3).

23. *Quanta est hujusmodi legitima?*

Pro filiis, et descendantibus est medietas bonorum: pro ascendentibus est medietas illius quotæ, quæ illis obtigisset ab intestato (d).

24. *Potestne huic legitimæ renunciari?*

A filiis nullo modo potest, neque quacumque prævia solutione, transactione, donatione, promissione etc. idem dicendum de ascendentibus (e).

SECTIO IV.

DE SUBSTITUTIONIBUS.

25. *Quid est Substitutio?*

Est subrogatio hæredis, vel legatarii, vel donatarii secundo loco scripti in locum primi deficientis.

26. *Quotuplex esse potest?*

Duplex, vulgaris, et fideicommissaria: prima est, quando alius subrogatur uni deficienti, vel quia iste non vult, vel quia non potest hæreditatem acceptare: altera est, quando hæredi quacunque expressione onus imponitur hæreditatem (totam, vel in parte) alii personæ conservandi, et restituendi (f).

(b) [art. 849.] (c) [art. 850.]

(3) Si exheres testatori præmoriatur, exhereditatio ejus descendantibus non nocet, [art. 858.] Exheres aliunde non habens media ad vitam, potest ex hereditate stricta alimenta expostulare [art. 854.]

(d) [art. 829. et 831.] (e) [art. 708. et 836.] (f) [art. 936. et 941.]

27. *Quotuplici modo potest fieri vulgaris?*

Potest fieri aut unum uni substituendo, aut unum pluribus, aut plures uni, aut plures pluribus, aut cohæredem alteri cohæredi, aut extraneum cohæredi, aut extraneum, et cohæredem alteri cohæredi (g).

28. *Ad quid tenetur hæres substitutus?*

Ad omnia onera primo hæredi imposita, nisi aliter constet de voluntate testatoris. Sed conditiones in prima institutione appositæ non præsumuntur in substitutione repetitæ, nisi sit expresse declaratum (h).

29. *An sit substitutio a lege permissa?*

Vulgaris est permissa, uti habetur ex cod. noviss. part. 1. art. 936. et sequent. Fideicommissaria est omnino prohibita, et nulla: excipiuntur tamen aliqui casus, in quibus est permissa, ex art. 942.

30. *An nullitas substitutionis fideicommissariæ præjudicium afferat donationi, institutioni, vel legato, cui est adnexa?*

Minime; sed tantum nullæ redduntur substitutiones omnes, etiam primi gradus (i).

31. *Estne substitutio, si uni relinquatur ususfructus, et alteri nuda proprietas?*

Minime: quare valida est dispositio, sive sit inter vivos, sive ultimæ voluntatis (k).

32. *Quænam fideicommissariæ substitutiones sunt a lege permissæ?*

Sequentes: 1. pater, mater, alii ascendentes, patruus, avunculus, amita, matertera, fratres, et sorores possunt minori, casu quo iste ante annos 18. completos absque liberis moriatur, aliam substituere personam, sed in illis tantum bonis, in quibus minor fuit hæres (l). 2. Pater, et mater possunt quotam disponibilem totam vel in parte, inter vivos vel per testamentum, filiis donare, cum onere restituendi suis nepotibus natis vel nascituris, sed in primo gradu tantum, omnibus in capita, absque distinctione ætatis, vel sexus (m 4). Eodem modo potest, qui filios non habet, bona sua fratribus vel

(g) [ex art. 936. 937. et 940.] (h) [art. 939.] (i) [art. 943.]

(k) [art. 944.] (l) [art. 945.] (m) [art. 1003. et sequent.]

(4) Isti vocati succedunt proprio jure, et libere [art. 1005.] et si quis eorum præmoriatur, ejus filii succedant jure representationis [art. 1007.]

sororibus donare, cum onere illa filiis restituendi natis vel nascituris (n 5). 3. Permittitur majoratus.

33. *Quid est Majoratus?*

Est dispositio; qua aliqua hæreditas relinquitur cum onere illam integram conservandi descendantibus legitimis et naturalibus instituti, per ordinem primæ-genituræ, cum jure representationis in linea masculina de mare in marem (o).

34. *Quænam conditiones ad majoratum requiruntur?*

Plures: 1. familia debet esse nobilis: 2. habenda est Regis venia: 3. debet esse de bonis fundis rusticis, aut de censibus vel canonibus super fundis rusticis: 4. de bonis liberis, et de quibus potest institutor disponere: 5. ejus redditus non potest excedere triginta millia aureorum, neque duobus millibus aureorum minus esse, uti habetur ex lege 17. Octob. 1822. qua moderatus est art. 954. part. 1. cod. noviss. (p 6)

SECTIO V.

DE CADUCITATE, ET REVOCATIONE TESTAMENTI.

35. *Quotuplici ex capite dispositio testamentaria caduca evadit?*

Præter causas generales, ob quas testamentum nullum esse potest, dispositio testamentaria caduca evadit 1. si testatori præmoriatur donatarius, vel legatarius: 2. si moriatur ante eventum conditionis, sub qua fuit facta dispositio: 3. si res legata pereat ante mortem testatoris, etsi culpa ipsius; vel post ejus mortem, sed absque culpa hæredis: idem est si hæres fuisset in mora culpabili, quando apud legatarium quoque res periisset: 4. per renuntiationem, aut incapacitatem hæredis vel legatarii: 5. denique per conditionem non impletam, quando nempe conditio suspendit actus valorem (q).

(n) [art. 1004.]

(5) Reliqua de ista fideicommissaria substitutione habentur in cod. noviss. part. 1. lib. 3. tit. 2. cap. 6.

(o) [ex art. 952.] (p) [art. 947. et sequent.]

(6) Cætera de majoratu lege in sect. 7. cap. 5. tit. 2. lib. 3. part. 1. cod. noviss. et in dicta lege 17. Octob. 1822.

(q) [art. 994. et sequent.]

36. *Potestne testamentum revocari?*

Maxime, sive totum, sive in parte; *ambulatoria enim est voluntas defuncti usque ad vitæ supremum exitum* (r).

37. *Quotuplici modo potest testamentum revocari?*

Duplici modo, expresse, vel tacite: expresse, quando revocatur per aliud testamentum, vel per actum coram Notario, in quibus expresse declaratur mutatio voluntatis: tacite vero, quando 1. aliud conditur testamentum, in quo aliæ dantur dispositiones prioribus contrariæ, et incompatibiles: 2. quando testator rem legatam quocunque modo alienat, quamvis alienatio sit nulla, aut res iterum redeat in manum testatoris: sed in hisce casibus primum testamentum revocatur in toto, vel in parte, prout in toto, vel in parte dispositiones secundi testamenti dispositionibus prioris sunt contrariæ, vel prout res est alienata. Item potest testamentum revocari ob ingratitudinem, et ob prolem postea susceptam, uti dictum est in ix. tract. num. 314. et sequent. de donatione inter vivos, excepto casu de alimentis non præstitis (s).

SECTIO VI.

DE EXECUTORIBUS TESTAMENTARIIS.

38. *Quinam dicitur Executor testamentarius?*

Ille, quem testator reliquit ad suum exequendum testamentum: si vero neminem testator reliquit, tunc ipse hæres erit testamenti executor (t).

39. *Quot, et quinam possunt esse testamentarii executores?*

Possunt esse unus, vel plures, ad libitum testatoris (u). Nequeunt esse, qui se obligare non possunt: hinc nequit esse uxorata sine viri consensu; sed si est bonis separata, in defectu consensus viri sufficit iudicis auctoritas: nequit esse minor, ne tutoris quidem aut curatoris auctoritate (x 7).

(r) *Ulpianus in l. Quod si 4. D. de adimend. legat. (s) [art. 990. 991. 992. 993. et 1001.]*

(t) *Cap. Nos quidem 3. et Si heredes 6. de testam. etc. et novell. 131. cap. 11. alibi.*

(u) *[art. 990.] (x) [art. 983. 984. et 985.]*

(7) Possunt quoque esse testamentarii executores Clerici, et Religiosi de licentia superioris: at Fratres de Observantia nullo modo.

40. *Tenetur quisque in conscientia hoc munus acceptare, et exequi?*

Non tenetur in conscientia munus acceptare; nulla enim adest obligatio: at tenetur acceptatum munus obire; quia per acceptationem se obligavit (y).

41. *Transitne hoc munus ad hæredes executoris?*

Minime; quia est personale (z δ).

PRO CORONIDE ALIQUA ADDUNTUR DE COLLATIONE, ET IMPUTATIONE.

Quicumque hæres, etiam beneficiatus, ad aliquam hæreditatem concurrens conferre debet suis cohæredibus quidquid a defuncto accepit donatione inter vivos, sive directe, sive indirecte: excipitur tamen si ei sit facta donatio expresse titulo antepartis, aut collationis dispensatione [art. 762.]. Sed hujusmodi donatio titulo antepartis, vel cum collationis dispensatione non potest excedere partem disponibilem: excessus collationi est subjectus [art. 763.]. Prædictæ dispositiones valent, quamvis donatarius non præsumebatur hæres tempore donationis [art. 765.]. Legata collationi non subjiuntur, nisi sit a testatore expressum [art. 768.]. Collationi est subjectum, quod datum est pro collocatione cohæredis, vel ad ejus

(y) *Cap. Joannes 19. de testament. (z) (ex art. 987.)*

(δ) Quomodo sint testamenta exequenda, et quinam observandi ritus, sancitum est in cod. novis. part. 1. art. 833. et sequent. 986. et sequent. et alibi, et part. 3. toto lib. 8.

In foro conscientie heredes et executores sub gravi tenentur statim implere legata aliasque dispositiones, maxime pias, cum possunt.

Si bona defuncti non sint satis ad omnia legata solvenda, omnibus legatariis sunt pro rata distribuenda, etiamsi legata sint pia.

Si legati pauperibus distribuendi executio ad electionem et placitum alicujus sit relicta, iste potest quibuscumque vere pauperibus distribuere. Alias præferendi sunt 1. testatoris propinqui aliis, etsi pauperioribus, juxta gradum et speciem conjunctionis; 2. testatoris concivis extraneis; 3. magis indigentes, et præsertim nobiles; 4. pauperes probatoris vitæ, et Religiosos, qui ex eleemosynis vivunt; 5. in pari necessitate præferendæ sunt feminae. Executor pauper potest sibi aliquid applicare.

Si legata pia non possunt ad usum applicari a testatore intentum, non fiunt caduca; sed arbitrio Episcopi, et executoris in alium pium usum institutioni proximiorum sunt applicanda, ex *cap. 3. de testam. etc. et ex Trid. sess. 25. de reform. cap. 8.*

Potest summus Pontifex ultimas pias voluntates commutare, justa interveniente causa: absque causa probabilius non potest, *Trid. sess. 22. de reform. cap. 6.* Idem dicendum de Principe quoad dispositiones profanas. Episcopi vero probabilius non possunt.

debita solvenda [art. 770.]: sed non quod solutum est pro ejus alimentis, educatione, instructione, supellectile ordinaria, vel ad nuptias, aut munera usus [art. 771.]. Collatio non debetur legatariis, neque creditoribus hæreditatis [art. 776.]. Reliqua de Collatione habentur in part. 1. Cod. noviss. lib. 3. tit. 1. cap. 6. sect. 2.

Omnis hæres, etiam extraneus, et omnis legatarius potest hæredem, qui legitimam sibi debitam velit, obligare ad imputandas donationes et legata ei facta a defuncto, quando donatio, aut legatum hac expressa imputationis lege sit factum, aut quando hæres, cui debetur legitima, reductionem quæret dispositionum defuncti, quia quotam disponibilem excedunt [art. 789.]. Quidquid collationi non subjicitur, ne imputationi quidem est subjectum; legatis exceptis [art. 790.].

APPENDIX VII.

DIRECTIO ANIMARUM AD VITAM SPIRITUALEM : IN QUA

BREVIS QUOQUE DATUR DE ORATIONE TRACTATIO.

Quoniam ea mente hoc opus exaravi, ut Confessarii eo utentes sine alterius libri adjutorio, saltem in ordinariis, possint rite Sacramentales Confessiones excipere, atque Animas juxta propriam vocationem in salutis viam dirigere, mancum esset ipsummet opus, si nullum haberet de Vita Spirituali. Quapropter hanc aliam appendicem appinxi, ex qua breviter et commode hauriri potest quicquid ad animas juxta spiritum moderandas præcipuum sit. Occasione nacta, cum jam fuerim petitus, brevis datur de Oratione tractatio, quippe quæ prima est via ad vitam spiritualem capessendam. Dialogi rationem deposui, cum non soleat præsens doctrina examinis esse materia.

1. **F**inis vitæ spiritualis est Perfectio Christiana. Perfectio est plena et absoluta sui finis ultimi consecutio; tunc enim res aliqua in suo genere dicitur perfecta, quum finem, ad quem est facta, plene obtinet. Finis hominis est Deus: Deum consequi, seu cum Deo uniri est hominis perfectio. Homo Deo unitur per charitatem (a): tunc ergo perfectus est homo, quum Deum perfecte diligit: quare, ut ait D. Thomas, perfectio assequibilis in hac vita est charitas perfecta. Hinc Apostolus (b) inquit: *Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.*

2. Confessarii, ut pensum absolvant, non solum debent e suis pœnitentibus evellere vitia, sed etiam illos in virtutibus firmare, atque animas, si quas invenerint ad id vocatas, in viam perfectio-

---

(a) 1. Joan. 4. 16. (b) Coloss. 3. 14.

nis dirigere. Nam si gaudium erit in cælo perditas oves ad Christi ovile reducere (c); quid erit animas ita excolere et adornare, ut se sponsas Deo in totum donent atque tradant? Sane acceptior est Deo anima una perfecta, quam mille imperfectæ.

3. Ad hoc primum sciat Confessarius, non omnes ad summam perfectionem sectandam esse vocatos; atque adeo non omnes promiscue ad illam hortetur, aut inducat, sed quos idoneos invenerit. Summa perfectio mons est altissimus, ad quem Angelus (d), seu ipse Dominus (e) hortatur, ut incendium sempiternum securius vite-tur: qui se viderit non posse conscendere, melius est, ut in Segor, idest in parva civitate remaneat (f), communi Christiana vita contentus, quam montem virtutis arripiat, et ad sæcularia redeat: quæ quidem civitas (idest vita communis) licet parva, est tamen ad salutem tuta, nec ab æterno gaudio aliena.

4. Idonei et vocati videntur illi, qui peccata mortalia abhorrentes, progredi cupiunt in amore divino: quorum aliquem quum cernet Confessarius, omnem adhibere debet curam, ut eum in viam perfectionis introducat, atque accurate dirigat.

5. In quinque præcipuis sita est hujusmodi directio, in Oratione nempe, Mortificatione, Sacramentorum frequentia, in Consiliis evangelicis servandis, atque vitæ ordinato Systemate. De omnibus et singulis seorsus dicitur.

S E C T I O I.

DE ORATIONE.

6. **O**Ratio, ut ait S. Damascenus (g) est elevatio mentis ad Deum; vel, ut inquit S. Augustinus (h) est locutio ad Deum: cum nempe mens se elevat, atque Deo conjungit, eique loquitur, vel cum eo versatur, tunc habetur oratio.

7. Dividur 1.º in vocalem et mentalem: vocalis est quæ non

(c) *Luc. 15.* (d) *Gen. 29.* (e) *Deut. 18. 13. Matth. 5. 48. et alibi.*

(f) *S. Greg. in cit. cap. Gen.* (g) *Lib. 3. de fide.* (h) *In Psal. 85.*

60 APPEND. VII. DIRECTIO ANIMARUM AD VITAM SPIRITUALEM etc.
animum tantum, sed et linguam occupat: mentalis est quæ, lingua
silente, cor evocat ad secretum cum Deo colloquium.

8. Vocalis subdividitur in publicam, vel privatam: prima est
illa, quæ auctoritate et nomine Ecclesiæ a ministris ad id deputa-
tis Deo offertur; uti fit in Missa, Horis Canonicis etc. altera
est, quam quisque suo motu et nomine ad Deum fundit pro se, vel
pro aliis. Præterea vocalis est vel laudis et exaltationis, qua lau-
damus et exaltamus Deum ob suas perfectiones: vel est benedictio-
nis et gratiarum actionis, quum nempe quis Deo benedicit, atque
pro acceptis beneficiis gratias agit: vel denique est petitionis, qua
Deo necessitates nostras cum fiducia communicamus, atque eum ad
impendendam suam misericordiam humiliter rogamus.

9. Mentalis vero distinguitur in simplicem *Considerationem*,
quæ est momentanea cujuscumque rei cogitatio: in *Meditationem*,
quæ est sedula et affectuosa rei rimatio: et in *Contemplationem*,
quæ est inspectio rei sine discursu (i).

§. I. De Contemplatione.

10. Contemplatio a meditatione multum differt: in medita-
tione quæritur Deus labore discursus; in contemplatione sine la-
bore contemplatur Deus jam inventus: in meditatione anima opera-
tur actibus suarum potentiarum; in contemplatione operatur Deus,
et anima tantum patitur, in se recipiendo dona infusa; et solum-
modo operatur, quatenus ipsa lux et divinus amor, quibus tunc
impletur, eam suaviter attentam reddunt ad contemplandam Dei
bonitatem, qui tot illam cumulat donis.

11. Contemplatio vel est affirmativa, vel negativa. Affirma-
tiva est quando anima beneficio lucis divinæ, sine sua opera ali-
quam cernit peculiarem veritatem, creatam vel increatam. Nega-
tiva est quum anima perfectiones divinas cognoscit, non in par-
ticulari, sed in genere; per quod conceptum acquirit valde majore
divinæ bonitatis etc. Hæc est altera longe perfectior: per hanc
anima altissimam efformat de Deo ideam, quia cognoscit Deum non
posse comprehendere.

(i) Rich. de S. Vict. l. 1. de contempl. p. 3. Hugo l. 3. de anim. et aliis communiter.

12. Non solent tamen animæ, nisi per quosdam veluti præcedentes gradus, ad contemplationem duci. Gradus isti consuescunt esse *Oratio recollectionis naturalis*, vel *Otii contemplativi*; *Purgatio spiritualis*; et alia, ut infra.

13. Recollectio naturalis habetur, quando intellectus a rebus externis avulsus, et quasi intra animam ipsam collectus, absque labore, immo cum magna suavitate alicui attendit veritati, aut mysterio.

14. Otium contemplativum idem est fere, nisi quod in collectione anima attendit alicui peculiari cogitationi; in otio autem cum generali quadam Dei notitia se sentit in seipsa collectam, et suaviter Deo attractam. In hujusmodi collectione seu otio contemplativo probabilius anima cessare non debet a bonis actibus voluntatis, nempe amoris, oblationis etc. quoniam adhuc manet in statu activo.

15. Purgatio spiritualis habetur, quum Deus animam ponit in ariditate supernaturali, ut eam purificet a suis imperfectionibus, quæ illi contemplationem impediunt. Hæc ariditas est vel sensibilis, quæ nempe pertinet ad sensum; et est subtractio devotionis sensibilis: vel substantialis, quæ pertinet ad spiritum; de qua infra dicitur. Ariditas sensibilis aut est naturalis, quæ secum fert quoddam tedium rerum spiritualium, et obscuritatem levem et minus durabilem: aut est supernaturalis, de qua hic agitur, illa nempe quæ animam ponit in quadam obscuritate profundiori, magis durabili, et in diem incrementum accipiente; qua anima se sentit tanquam impotentem ad Deum amandum ob suas imperfectiones, quarum causa videtur facta Deo odibilis; non cessat tamen a recte operando.

16. Post hanc sensus purgationem solet Deus concedere donum contemplationis, quæ dicitur gaudii: cujus gradus sunt *Recollectio supernaturalis*, *Quies*, et *Unio*.

17. Recollectio supernaturalis, seu infusa est quam Deus operatur ministerio alicujus extraordinariæ gratiæ, animam ponens in statu passivo: per istam habetur collectio potentiarum non ex opera ipsius animæ, sed beneficio lucis, quam Deus infundit, et per quam excitatur in anima magnus et sensibilis amor divinus. In

hac recollectione vis amoris communicatur immediate sensibus externis, quos Deus ipse intra animam facit colligere.

18. Quies autem habetur, cum amor ardentior communicatur immediate spiritui in ipso animæ centro; qualis amor plerumque diffunditur etiam ad sensus externos, atque sensibilem producit dulcedinem.

19. Post recollectionem supernaturalem, et quietem Deus facit animam ad unionem transire: sed ante hanc unionem solet ipse animam purgare ariditate spiritus, quæ dicitur ariditas substantialis. Hæc est quædam lux divina, qua Deus facit, ut anima suum nihil agnoscat, seque totam in seipsa annihilat. Hic est ubi anima se cernit in quadam terribiliori agonia; quoniam sibi videtur a Deo expulsa, et derelicta; ipsæ spirituales operæ, quas exercet, eam magis contristant; illas enim anima credit omnes dignas suppliciis, quare se vidit Deo odibiliorem: immo aliquando sibi videtur Deum summo opere odisse; hinc se credit a Deo, tamquam ei inimicam, reprobata, et derelictam, et adhuc in vita experiri damnatorum pœnas. Aliquando, sic Deo permittente, millibus quatitur temptationibus et motibus impuritatis, blasphemiarum etc. præsertim desperationis, ita ut misera, non valens discernere voluntatis resistentiam, quæ revera adest, timeat jam consensisse, et ideo eo magis se credit a Deo derelictam.

20. Unio est activa vel passiva. Activa est perfecta uniformitas divinæ voluntati: in hac consistit tota perfectio divini amoris. Passiva est illa, qua Deus, abundanti luce et amore infuso, in animæ centro eam sibi conjungit. In hoc statu anima constituta claram habet et experimentalem cognitionem Dei præsentis; quare, ut ait S. Teresia (k), *non videt, non sentit, neque advertit ita se habere*; nam ex abundantia lucis et amoris omnes suspenduntur animæ potentiæ; intellectus non cogitat, nisi Deum; memoria non recordatur, nisi Dei; et voluntas tali amore Deo conjungitur, ut nequeat aliud objectum amare. Unio activa satis est, immo necessaria; quare maximopere desideranda, et fervidis precibus petenda. Unio passiva maxima est gratia, sed ad perfectionem non necessaria.

(k) *Mans. v. c. 1.*

21. Tres autem sunt unionis species, scilicet unio *simplex*, unio *desponsationis*, et unio *consummata* seu *matrimonii spirituales*. Prima est illa, de qua hucusque dictum est. Altera est validior; quoniam aliquid aliud majus secum fert. Ejus diversi gradus sunt *Ecstasis*, *Raptus*, et *Elevatio spiritus*. In ecstasi non solum suspenduntur potentiae, uti in simplici unione, sed amittitur quoque sensuum usus, ita ut persona non videat, non audiat, et non percipiat, ne incisiones quidem, vel adustiones. Raptus vero est impressio validior gratiae, qua Dominus animam ad unionem elevans, quodam subitaneo ac violento motu illam rapit; ita ut corpus ipsum aliquoties fiet leve, atque elevetur. Elevatio spiritus est, quando anima cum magna quadam violentia sentit se quasi extra se rapi, et supra seipsam extolli.

22. Anima ad tam sublimem conditionem evecta aliquando donatur visionibus, locutionibus, et revelationibus. At quoniam non paucae sunt falsae, et rarissimae a Deo, si quando contingant, Confessarius Mysticos adeat, ut possit eas discernere, et animam in eis regere.

23. Paucissimae sunt animae, quas Deus per vias ducit extraordinarias et supernaturales: quare istis paucis contenti, lectorem a mandamus ad auctores, qui fuse de praesenti materia tractarunt, si quam inveniat personam a se dirigendam, hujusmodi gratiis auctam. Nos vero ad ordinaria descendamus.

§. II. De Meditatione.

24. Nulli dubium, quod magna sit meditationis utilitas. Ipsa est quae animam a peccatis praeservat, atque revocat; eam levat ad Dei usque intimum consortium; divino accendit amore; ad virtutes excitat; atque celesti consolatione replet. Hoc in locis innuunt Scripturae, unoque ore fatentur Doctores (1). En quare nullum aliud exercitium Diabolus quaerit impedire, quam istud orationis.

---

(1) Eccles. 14. 23. et 7. 40. Jer. 11. 12. Psal. 76. 6. et 7. Thren. 3. 28. Psal. 38. 4. et 41. 8. 16. nec non 76. 4. et aliibi: SS. Laur. Justin. Bern. August. Cirill. Alex. aliique sexcenti.

25. Immo aliquo modo videtur necessaria; ut nempe anima in Dei gratia perseveret, fiat Deo docibilis, suas necessitates apprehendat, atque media salutis; et sine illa non progreditur ipsa in vita spiritali.

26. Propter quod Confessarius de meditatione rationem exigat ab anima spiritali, et illi imponat, ut in confessione ante omnia se accuset, si aliquando meditationem omittat. Immo illam insinuet ipsis peccatoribus; ut ita se possint a peccatis retrahere, et ne ad vomitum redeant. Summopere vero invigilet ad confortandas, ne orationem intermittant, illas animas, quæ sunt in ariditate spiritus: quæ nempe nullum amplius in oratione inveniunt consuetum pabulum atque consolationem; sed tædium, ariditatem, tormentum, et quandoque etiam tentationes. Hæc enim sunt aut opera Diaboli, ut animam a meditatione retrahat; aut beneficia Dei, ut anima ad sublimiorem elevetur conditionem, et puriori amore ipsum Deum diligat.

27. Materia meditationis esse possunt novissima, Dei beneficia, vitia fugienda, virtutes exercendæ, exempla Sanctorum, et omnium fructuosissima erit Passio D. N. J. C. At quisque illam seligat materiam, in qua majorem experitur devotionem.

28. Tempus in meditatione impendendum sua prudentia assignet Confessarius, circumstantiis inspectis: quale tempus ab initio sit modicum, puta tertia horæ pars, vel dimidium; et postea Confessarius, crescente spiritu, illud plus minusve augebit.

29. Locus proprius est Ecclesia (m): quisque alius locus erit quoque orationi aptus. Sit tamen a quoque mondano strepitu remotus, quoad fieri potest (n).

30. Tempus, quo est facienda, aptius erit matutinum (o). Aliud diei tempus etiam erit aptum, si nequeat mane fieri meditatio: immo itineris et laboris tempus meditationi non disconvenit, si hoc postulet necessitas.

31. Modus est illam facere flexis genibus: nisi alium requirat occasio etc.

(m) Isa. 56. 7. Jer. 7. 11. Matth. 21. 13. Marc. 11. 17. Luc. 19. 46.

(n) Osee 2. 14. Matth. 6. 6. (o) Prov. 8. 17.

32. Meditatio tribus constare debet partibus, præparatione nempe, consideratione, et conclusione.

33. Præparatio tres continet actus, quibus se debet anima exercere: actum fidei per præsentiam Dei; actum humilitatis in confessione propriæ miseræ; et actum supplicationis, implorando lumen et auxilium supernum ad meditationem fructuose peragendam: ad hoc quærat intercessio Mariæ Sanctissimæ, Angelorum, Sanctorum etc.

34. Consideratio tres alios habet actus. Primus est ipsa consideratio, seu discursus, per quem anima super aliquam materiam discurrens, illam sedulo meditetur: advertat autem se sistere ubi sentiat se moveri. Qui legere scit, lectione se potest adjuvare; præsertim si sit distractionibus obnoxius. Secundus est Affectio. Post aliquam veritatem meditatam anima Deo alloquatur, eliciendo bonos affectus, uti sunt actus adorationis, actionis gratiarum, laudis, humilitatis, oblationis, uniformitatis, fiduciæ, petitionis etc. et præceteris contritionis, et amoris. Notetur, quod si anima sit ad aliquem bonum affectum concitata, tunc, posthabita consideratione, affectibus dandus est locus. Tertius est Propositum, seu Deliberatio. In consideratione vel in ejus fine expedit aliquid deliberare ac proponere, non solum in genere, ut puta vitare omnem levem culpam, servare in omnibus divina præcepta etc. Sed etiam in speciali, uti esset accuratius vitare aliquem frequentiore defectum, vigilantius attendere ad aliquam virtutem, aliquam molestiam, afflictionem majori patientia tolerare etc.

35. Ultima meditationis pars est Conclusio; cujus actus sunt 1. agere Deo gratias pro illustrationibus et bonis motibus in meditatione habitis: 2. proponere, et se offerre ad factas deliberationes fideliter servandas: 3. ad hoc divinum auxilium implorare, per intercessionem Mariæ Virginis, Sanctorum etc.

36. Oportet demum fasciculum florum, ut ajunt Doctores, colligere; id est unam vel aliam rem præ ceteris seligere, in qua magis anima sentit moveri, illamque præ oculis reliqua diei parte habere: pios affectus et motus in meditatione habitos conservare, quantum fieri potest: necnon statim executioni mandare deliberationes elicitas.

37. Orationem mentalem per mensem peragentibus, confessis et Communione reffectis indulgentia plenaria conceditur, ex bulla *Quemadmodum* 23. Benedicti XIV.

§. III. De Oratione Petitionis.

38. Hujusmodi Oratio omnibus adultis ratione utentibus necessaria est necessitate præcepti divini; sicuti constat ex pluribus utriusque testamenti locis (p). Immo non immerito plerique sustinent, secundum ordinarium Dei concûrsum, esse quoque ad salutem necessariam necessitate medii: quod clare desumitur ex variis ejusdem Scripturæ locis (q).

39. Tempus, quo urget obligatio orandi, generali regula determinari nequit: certum est tamen, quod non possumus diu ab oratione desistere; sicuti habetur ex citatis Scripturæ locis. Per accidens vero, et saltem ex charitate tenetur quilibet homo orare 1.º in periculo peccandi: 2.º in necessitate recuperandi gratiam: 3.º in gravi necessitate nostri vel proximi, cui succurri non potest, nisi orando; et præsertim in necessitate communi.

40. Nonnulli vero specialiter obligantur orare 1.º ratione status; uti sunt religiosi, sacro ordine insigniti etc. 2.º quando adest speciale votum: 3.º vel speciale pactum: 4.º vel speciale præceptum.

41. Orandus est Deus, utpote cui summus debetur cultus; et ipse fons et origo est omnium gratiarum. Non prohibetur tamen orare Angelos et Sanctos, ut ipsi intercedant pro nobis ad Dominum: dogma est fidei ex innumeris Scripturæ locis constans, perpetua traditione, atque Ecclesiæ usu; et novissime in Trid. definitum (r). Præsertim oranda est Sanctissima Virgo; quoniam vera est Dei Genitrix, omnium nostrum Mater universalis et pia, et in ejus manibus sunt cælestes thesauri repositi. Probabilius orari possunt Animæ Purgatorii (s), quia sunt sanctæ, et Deo charæ; pos-

(p) *Luc. 18. Ephes. 6. 18. Coloss. 4. 2. 1. Tessalon. 5. 17. alibique.*

(q) *Luc. 11. Rom. 10. 13. Jac. 4. 2. alibique.*

(r) *Sess. 22. cap. 3. et sess. 25. de invocat. etc. Sanctorum etc.*

(s) *Bellarminus, Lessius, Gabriel, Sporer, Layman, Suarez, Fabius Faventinus, Mastrius, Astresanus, Brancatus, Richardus, Sotus, Valentia, Medina, la Croix, ceterique innumeri.*

sunt cognoscere nostras indigentias vel ex Dei munere et adjutorio, vel ex Angelis bonis, vel ex aliis Animabus, quæ ex hoc mundo illuc perveniunt (t). Eruitur ex Scripturis, ubi legitur Animas in Limbo fuisse solitas orare pro vivis etc. (u) Immo ipse Dives in inferno oravit pro fratribus suis, licet non fuerit exauditus, quia damnatus (x).

42. Orari potest pro omnibus, qui sunt æternæ beatitudinis capaces, et non adhuc sunt in termino (y). Hinc pro peccatoribus etiam scelestissimis, hæreticis, schismaticis, Judæis, paganis etc. Nunquam vero pro Diabolis, aut damnatis. Maxime pro Animabus Purgatorii, quæ licet sint in termino merendi, non tamen sunt in termino mansionis (z). Non desunt docentes, posse orari pro Beatis in cælo, ut novam recipiant accidentalem gloriam (a).

43. Orandum est 1.º Pro Pastoribus Ecclesiæ, et præsertim pro Summo Pontifice (b). 2.º Pro regibus, et aliis qui in sublimitate sunt (c). 3.º Pro conjunctis, juxta gradum et qualitatem conjunctionis: sic enim postulat pietatis lex. 4.º Pro benefactoribus et amicis, ex gratitudine et charitate. 5.º Denique pro ipsis inimicis, ex Christi præcepto etc. (d)

44. Ex promissione Christi (e) infallibilis est orationis effectus; modo sequentes habeantur conditiones.

45. I. Ut petantur necessaria, et utilia ad salutem (f). Possunt quoque temporalia peti, non per se, sed relate ad vitam æternam (g). II. Ut oratio sit pia, cum devotione, fide, et fervore (h). III. Ut fiat instantèr et perseveranter (i). IV. Ut sit humilis (k). V. Demum

(t) Cap. Fatendum est 29. caus. 13. q. 2. D. August. lib. de cura pro mortuis agenda cap. 13.

(u) Jerem. 15. 1. 2. Machab. 15. 12. et sequent. (x) Luc. 16. 27.

(y) 1. Timoth. 2. 1. et sequent. aliubique. (z) 2. Machab. 12. 43. et sequent.

(a) Ex cap. Cum Martine 6. §. 2. de celebrat. Missar. etc.

(b) Ex Act. 12. 5. (c) 1. Timoth. 2. 2. aliubiq. (d) Math. 5. 44.

(e) Math. 7. 7. et sequent. et cap. 21. 22. Marc. 11. 24. Luc. 11. 9. Joann. 14. 13. et 14. etc. etc. etc.

(f) D. August. tract. 102. in Joann. D. Thom. D. Greg. Papa etc. etc.

(g) Math. 6. 33. D. Thom. etc.

(h) Jac. 1. 6. Math. 17. 19. 1. Cor. 14. 13. aliubiq.

(i) Luc. 11. 5. ad 10. et cap. 18. 1. et sequent. etc. etc.

(k) Judith. 9. 16. Eccles. 35. 21. Psal. 101. 18. Luc. 18. 10. et sequent. etc. etc.

ut conjuncta sit cum uniformitate divinæ voluntatis, juxta exemplum Christi (l).

46. Aliqui aliam requirunt conditionem, ut nempe sit orans in statu gratiæ (m). At melius sic potest distingui. Peccator qui se credit contritum, quamvis non sit, exauditur a Deo; quia ignorat se esse Deo inimicum. Eo magis exauditur; si revera sit contritus. Qui de peccato dolet, sed non ita ut ab eo se expediat, puta si sit tantum attritus, iste deprecans ea saltem impetrabit, quæ ad suam æternam salutem pertinent. Idem dici potest de illo, qui enititur e peccato exire. Si tandem nec dolet, nec enitur de peccato exire, difficiliter exauditur; cum sit, et pergat esse Deo inimicus (n).

47. Oratio in communi facilius exauditur, ex promissione Servatoris (o).

De loco et tempore vide dicta num. 29. et 30.

48. Inter alias excellentissima est oratio dominicalis, seu *Pater noster*; utpotè quæ ab ipso Domino instituta et præcepta (p). Hanc sequitur Salutatio Angelica. Quare summopere est insinuandum Rosarium Virginis, ut saltem quinque decades quotidie recitentur.

49. Orationes vocales non sint extra modum multiplices et prolixæ; non enim in multiloquio suo exaudienter orantes (q), sed in devotione et fervore: prolixæ orationes potius aggravant mentem, et plerumque tepidæ et cum tenui fructu solent evenire.

50. Magni fiant orationes jaculatoriæ, et sæpissime in die adhibeantur. Istæ sunt orationes in paucis verbis consistentes, sed affectuosius et vivacibus: e. c. *Deus meus et omnia: Amor meus crucifixus: Pars cordis mei in æternum: Quando te videbo! Utinam te non offendissem! Fiat voluntas tua: Amo te. ex toto corde: Quare non amaris ab omnibus*; et similia. Dicuntur jaculatoriæ, quoniam quasi jacula mittuntur ad cor Dei; vel quia Animam feriunt sancto divino amore.

(l) *Matth.* 26. 39. etc. etc. (m) *Ex Joann.* 9. 31. *Thren.* 3. 42. et 44. (n) *Ex loc. cit.*

(o) *Matth.* 18. 19. et 20. (p) *Matth.* 6. 9. et sequent. *Luc.* 11. 2. etc. (q) *Matth.* 6. 7.

DE MORTIFICATIONE.

51. **D**irector ab initio parcissimus sit in mortificationibus concedendis; ne postea, superveniente ariditatis tempore, Anima omnes suas mortificationes omittat; et incipiens inde diffidere, deserat orationem, ipsam vitam spiritualem, et omnia. Postquam vero aliquo modo in vita spirituali anima solidatur, inspectis circumstantiis sanitatis, occupationum, fervoris etc. concedat illi Confessarius externas mortificationes, juxta prudentiam christianam: injungat tamen pœnitenti, ut nullam exerceat mortificationem sine ejus consensu. Soleat nunquam concedere externas mortificationes, nisi prius requisitus: et etiam requisitus, excedat potius in denegando, quam in concedendo.

52. Curet præsertim suadere mortificationem circa gulam, utpote quæ utilissima est tam animæ, quam corpori. Contra sit parcus in concedendo mortificationem somni, e contraria ratione. Somnus sit non infra quinque, neque ultra sex horas; nisi aliud requirat temperies loci. Meliores mortificationes sunt negativæ, ut puta loqui parce, privare se auditione et visione rerum curiosarum, non queri de incommodis, afflictionibus etc.

53. Mortificatio præcipua exigenda est interior, nempe passionum et voluntatis; uti est non respondere injuriis, cedere in contentionibus etc. et uno verbo, illam suipsius abnegationem exercere, quam quærit Jesus Christus (r). Immo expedit omnes externas mortificationes negare, quousque anima liberam se sentiat ab aliqua passione magis dominante. Est etiam maximopere exigenda mortificatio sensuum, id est visus, auditus, locutionis, præcipue in mulieribus etc.

54. Mortificationes externæ, quas juxta prudentiam et vires potest Confessarius concedere, sunt jejunium semel in hebdomada, puta in sabbato, vel in pane et aqua, vel in unico absonio, vel saltem juxta præscriptum Ecclesiæ; item jejunare in vigiliis festi-

---

(r) *Math. 16. 24.*

vitatum Sanctissimæ Virginis: parum sumere in refectioe serotina: abstinere a fructibus, vel ab aliqua portione cibi consueti bis in hebdomada, et in Novenis Nativitatis Domini, Pentecostes, B. Virginis etc. extra mensam nihil comedere, vel bibere, ne aquam quidem: vescere cibos sine sale, et aliquando sine adipe, oleo etc. sumere cibos gustui minus gratos: non accedere ad ignem tempore hyemis: eligere pro se res viliores: silentium servare etc. determinato tempore nullum alium locum, quam unam Ecclesiam tantum adire: et id genus alia. Catenulæ, cilicia, disciplinæ etc. non concedantur, præsertim mulieribus, nisi sint in vita spirituali multum progressæ; solent enim vanitatem et superbiam fovere.

55. Quamcumque mortificationem concesserit, ut omnem auferat occasionem superbiendi, Confessarius prudens præ oculis pœnitenti ponat, illam exercere in satisfactionem suorum peccatorum, defectuum etc. et quamcumque mortificationem esse nihil in comparatione inferni, Purgatorii etc. et in comparatione pœnarum, quas Christus pro nobis tulit.

SECTIO III.

DE FREQUENTIA SACRAMENTORUM.

56. **I**nitio vitæ spiritualis expedit Confessio generalis, si adhuc non sit rite facta: quæ sane omnino est prohibenda, si anima sit scrupulis agitata.

57. Sufficit semel, aut ad summum bis in hebdomada confiteri. Singulis saltem quindecim diebus expedit recipere Absolutionem. Quod si in venialibus sit pœnitens recidivus, vide dicta in iv. tractatu num. 50. in (†4).

58. Summa ingenuitate, simplicitate, et fiducia patefiant Confessario omnes defectus, cordis motus, passionem, intentiones etc. ut accurata de omnibus recipiatur directio. Quot animæ sunt in laqueo Diaboli ex eo, quod ob hypocrisim vel vanam existimationem latent suis Confessariis!

59. Curet autem Anima in omnibus sequi Confessarii monita:

cito, fideliter, alacriter, sine ullo iudicio, nullamque exquirendo rationem adimpleat quicquid ei imponitur, modo non sit certe peccatum. Obedientia est virtutum regina; sine qua nihil proficitur in vita spirituali.

60. Non prohibeat Confessarius personam devotam, præsertim mulierem, adire alium Confessarium (modo hoc non fiat ex hypocrisi, damnato studio plures habendi Confessarios etc.) sed de hoc libentem se exhibeat: immo aliquando hoc illi imponat; nisi propter scrupolosam conscientiam etc. damnum potius inde timeatur.

61. Sine gravi vera ratione non mutetur Confessarius. Nunquam vero Confessarius præferat studium volendi aliquam Animam dirigere.

62. Communio frequens non est concedenda illis, qui sæpe labuntur in peccata gravia, et solliciti non sunt de pœnitentia, agenda, neque de sua emendatione. Item non est concedenda illis, qui ordinarie committunt peccata venalia deliberata, et nullum in eis effulget desiderium emendationis: convenit concedere istis Communionem non plusquam semel in hebdomada, et aliquando etiam ultra hebdomadam Communionem interdicere, ut ita se emendent. Vide dicta in x. tractatu num. 119. in (49). Expediit tamen aliquoties Communionem concedere iis, qui reperiuntur in periculo labendi in mortalia, ut vires ad resistendum recipiant; juxta dicta in tract. iv. num. 51 in (✕✕).

63. Illis vero, qui deposito etiam affectu ad venalia, et victa majori parte suarum pravarum inclinationum, incumbunt orationi mentali, conantur tendere ad perfectionem, et magnum habent communicandi desiderium, potest concedi frequens Communio; quin etiam quotidiana (s); sicuti diximus in x. tract. loc. cit. Excipe tamen, si Confessarius prudens Communionem neget ad probandam pœnitentis obedientiam, humilitatem etc. præsertim si pœnitens per hanc prohibitionem turbetur; nam solet talis turbatio esse superbie indicium.

64. Neque est neganda Communio illi, qui ob meram fragilitatem aliquando caderet in veniale voluntarium, si cito doleret,

(s) D. Thom. 4. sent. dist. 12. et p. 3. q. 80. a. 10. ad 3.

et emendationem proponeret; ac Communionem desideraret ad robur recipiendum, ne cadat, et ad progrediendum in vita spirituali; Communio enim est instituta, etiam pro imperfectis, ut hujus Sacramenti virtute sanentur (1). Immo iste, si non haberet opportunitatem confitendi, omittere non debet Communionem; sed melius est ad illam se disponere aliis actibus, puta contritionis, charitatis etc.

65. Ariditas spiritus, defectus sensibilis devotionis, fervoris etc. non sunt rationes ad aliquem a Communionem removendum.

66. At si anima, non obstante Communionis frequentia, nihil proficiat in vita spirituali, neque se emendet a venialibus delictis, tunc restringendus est Communionis usus. Quod quidem tenendum est cum illis, qui adhærent voluptatibus sensuum in videndo, audiendo, edendo, cum aliqua vanitate vestiendo etc.

67. Curet Confessarius, ut anima debita præparatione ad Communionem accedat; et post Communionem saltem per dimidiam horam, nisi aliud vera necessitas exigat, maneat cum Jesu Christo hospite, in gratias agendo, petendo, amando etc.

68. Demum insinuet, ut sæpe sæpius spiritualiter se communicet.

SECTIO IV.

DE CONSILIIS EVANGELICIS.

69. **F**ilius Dei in mundum venit non solum legem implere (u), sed etiam legis perfectionem ferre (x). Quare hominibus et præcepta dedit ad legem implendam, et consilia ad perfectionem obtinendam.

70. Tria sunt præcipua a Christo Domino tradita consilia, Castitas nempe, Paupertas, et Obedientia. Ista sunt media ad facilius perfectionem assequendam. Merito igitur hæc tria solemniter Ecclesia requirit in statu religioso (y), cujus finis perfectio est.

(1) *Trid. sess. 13. cap. 2. D. Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 6. et lib. 5. cap. 4. et alii.*

(u) *Matth. 5. 17. (x) Matth. 5. 40. Joan. 10. 10.*

(y) *Cap. Cum ad monasterium 6. De statu monach. etc.*

71. Incumbat ergo Confessarius, prout patitur uniuscujusque conditio, per ista consilia Animas dirigere in viam spiritus atque perfectionis. Quomodo ad hæc ex voto solemniter teneantur. Religiosi et Moniales, sat est videre in sequenti XIV. tractatu. Alios vero, qui solemniter voto non sunt adstricti, Director per hæc tria consilia ducet facto; et etiam voto, si id dictaverit prudentia, prout infra dicitur.

§. I. De Castitate.

72. Quid et quotuplex sit Castitas, jam dictum est in 1. appendice num. 17. et 18. Quomodo peccetur contra istam, habetur in IV. tract. part. II. cap. VIII. et alibi.

73. Insinuet Confessarius hanc virtutem amplectendam, ejus nobilitatem atque sublimitatem docens (z): quæ nempe tanto nuptiis præstat, quanto cælum terræ (a); hominem facit Angelis æqualem (b); et magis etiam, ut ait Chrisostomus (c): atque distinctam in cælo habet gloriam (d).

74. Advertat prudens Confessarius tentationes carnis per se non esse motiva deserendi cælibatum, modo illis resistatur: etiam Sancti, et primi ordinis, istas sunt passi (e), et tamen ad illibatam atque virgineam castitatem erant sublatis: quin etiam per tentationis ignem non semel castitatis aurum purgatur. Immo lapsus ipsi per se ne sunt quidem signa, quod sit quis ad matrimonium vocatus, sicuti patet in S. Magdalena, in S. Maria Ægyptiaca, S. Margarita Cortonense etc. et illud Apostoli (f) *Melius est nubere, quam uri* intelligendum est de illis, qui alia nollent adhibere media; vel de illis, qui media adhibentes saltem ordinaria eodem ac prius modo caderent. Hinc si post lapsus videat Confessarius penitentem diu se continere, potest illum ad cælibatum ducere: nam *longa castitas post peccatum est imitatrix virginis*, ait Cæsarius.

75. Media ad castitatem servandam præcipua sunt. Timor Dei;

(z) *Trid. sess. 24. can. 10.* (a) *D. Chrisost. lib. de virginitate.*

(b) *Matth. 22. 30.* (c) *Ibid.* (d) *Apocal. 14. 1. et sequent.*

(e) *Apostolus Paulus, ut in epist. ad Rom. 7. 23. et 24. ac 1. Cor. 12. 7.* (f) *1. Cor. 7. 9.*

Humilitas, quæ dici potest castitatis custos; Oratio, quæ est virginum peculiaris occupatio (g); Memoria Passionis Christi (h); Votum, saltem ad tempus, et ejus renovatio, ut infra dicitur; Usus frequens Sacramentorum; Specialis amor et cultus Beatissimæ Virginis; Labor et occupatio honesta; Castigatio corporis; Obedientia (i); et, quod primum dici debet, est Fuga occasionum: alia vitia resistendo superantur, luxuria vero fugiendo, sicuti uno ore fatentur Doctores. Ad hujusmodi occasiones vitandas sequentia attendantur.

76. I. Obstandum est principiis: attenta in præsentī materia humana fragilitate, quævis favilla capax est magnum in nobis incendium excitare: summa igitur vigilantia est habenda, ad omnes cohibendos primos motus, sollicitationes, tentationes etc. primosque ingressus inimico prohibendos. Quare Director accuratus pœnitenti insinuet, ut statim ac adverterit, tentationem expellat, invocando dulcissima Nomina Jesu et Mariæ, cogitando mortem, infernum etc. protestando se nolle tentationi assentiri, recurrendo ad orationem; et præcipue eliciendo actum amoris erga Deum. Insuper insinuet, ne pœnitens statim post tentationem se examinet, utrum resistiterit, se delectaverit etc. hæc est enim insidia versuti inimici, qui non potens Animam aperta fronte superare, prætesto scrupuli, timoris habitæ delectationis etc. satagit eam in laqueum pertrahere. Quoties evenit, quod Anima sub tentationis impulsu strenue resistit, et postea in ejus examine miserrime cadit in aliquam delectationem etc. Quare non immerito Animæ timoratæ et scrupulosæ Confessarius imponat nunquam se de prædictis tentationibus examinare, nisi certo sciat cecidisse in eis. Eadem omnia tenenda sunt de motione, pollutione, phantasmate etc. in somno habitis: sufficit, at post tempus, se examinare, utrum ad ea data sit aliqua occasio. Cautus sit quoque Confessarius in excipienda confessione de præsentī materia: sufficit ea tantum patefacere, et interrogare, quæ sunt mere necessaria: quot enim puellæ et simplices ob importunas Confessariorum interrogationes didicerunt in malitia et ruina quæ

(g) 1. Cor. 7. 34. (h) D. August. Manual. cap. 32.

(i) S. August. in Paul. 103. S. Bern. etc.

prius ignorabant. Ad hoc relege exposita in tract. xi. num. 147. (✱) 6.

77. II. Vitandus est sexus diversus. Absque vera necessitate non permittatur (præsertim juvenibus) cum eo conversatio, familiaritas, inutilis locutio, nec ipsa præsentia, si fieri posset. Omnino prohibeatur ab eo tangi, super ipsas vestes, nisi urgentissima adsit causa. De magistris, sartoribus etc. jam est dictum in iv. tract. num. 55. (✱) 6. 7. et 8. quod sane rigidiori modo est tenendum pro illis, qui volunt in puritate manere.¹

78. III. Accurata adhibeatur sensuum custodia, præcipue oculorum, qui sunt portæ, per quas dæmonium impuritatis solet in cor introire. Prohibeantur aspectus in sexum diversum, et etiam in eundem, siquid habeatur puritati infensum; sicuti quoque in partes proprii corporis sine necessitate. Anima sponsa Christi debet esse hortus conclusus, fonsque signatus (k).

79. IV. Servetur solitudo, præsertim in puellis: vita solitaria virginitatem custodit, et Animæ in solitudine promisit Deus favores suos (l); et Ecclesia ad hoc moniales omnes indispensabili clausuræ legi adstrinxit (m). Quare Director mulieribus, præsertim puellis prohibeat se sistere ad fenestras, ut prospiciant et prospiciantur, absque necessitate; habere socias, quæ non sunt timoræ, aut impedimento esse possunt ad profectionem spiritus; vagare ad visendas Ecclesias etc. neque in eis manere ultra necessarium tempus; sed illis unam vel aliam viciniorem et commodiorem præscribat Ecclesiam, et tempus morandi in ea: prohibeat illis multum loqui, quoniam in multiloquio non deest peccatum (n): auferat omnes visitationes inutiles; et illas tantum permittat, quas vel necessitas, vel charitas, vel indispensabilis convenientia exigit.

80. V. Adhibeatur summa modestia in omnibus; præcipue in se induendo, exuendo, in lecto etc. mos geratur non se induendi, aut exuendi coram aliis, præsertim diversi sexus, quando aliqua corporis pars sit denudanda; nec per domum ambulandi solo indusio; neque sine indusio in lecto cubare, dormire etc. et bonum

(k) Cant. 4. 12. (l) Osee 2. 14.

(m) Cap. Pericoloso un. de statu regul. in 6. a Trid. confirm. sess. 25. de Regul. et Monial. cap. 5.

(n) Prov. 10. 19.

erit, si mulieres, puellæ præsertim, nunquam maneant sine caligis: sudarium sit collo extensum, nec arcû compositum, ne ullo modo modestia lædatur; neque superfluum erit, si collo habeatur etiam in lecto, dormiendo etc. Vestes sint modesti coloris et formæ; nihil in eis permittatur vanum, aut superfluum: vestes splendide in mulieribus vanitatem fovēt, et sunt causa cur aspiciantur, et tententur a viris.

81. Non permittat Director emittere votum castitatis, nisi quis sit tempore et experientia satis firmus in virtute: ab initio servetur castitas facto et moribus: dein si quis in vita spiritali progrediatur, illi potest permitti votum, sed ad tempus, puta ad sex menses, vel ad annum, illud renovando ex intervallo: si verò magis in devotione et puritate proficiatur, in matura ætate permittatur votum perpetuum. Magis sit cautus Director in permittendo hujusmodi votum mulieribus, et præcipue puellis, utpote quæ, attenta sua levitate, veluti laminæ versatiles, omni parvo vento de sententia decedunt. Misere tamen illæ, quæ olim Deo devotæ ad sæcularia vota transeunt! experientia constat, Deo, quem deserunt, vindice, in hac etiam vita, suæ desertionis pœnas luere. Potest conjugatis quoque castitatis votum permittere; modo diuturna habeatur continentiae experientia, et omne desit incontinentiae periculum, juxta dicta in xiii. tract. num. 115. 116. 117. 118. et 326. Quid aut possit qui cum voto castitatis in matrimonio reperitur, relege si vis in eod. tract. num. 99. cum (35), et 122. necnon 306. ac (83 * *) 4.

§. II. De Paupertate.

82. Sicuti olim vaticinatus fuit Propheta (o), Filius Dei cum esset dives in omnibus (p), in mundum veniens, ut quam magnum esset bonum paupertatis virtus, prius ostenderet exemplo, quam verbo, factus est omnium pauperrimus, ut de se dicere potuerit (q) *Filius hominis non habet ubi caput reclinet*. Quare merito in suis discipulis paupertatem requirit (r); et apertis verbis postulat in eo,

(o) *Zuch. 9. 9.* (p) *1. Cor. 8. 9.* (q) *Matth. 8. 20.* (r) *Innum. Evāg. locis.*

qui in perfectione vult eum sequi (s): atque magnum promittit fore paupertatis præmium (t). Ex dictis clare patet, nonnisi per paupertatem posse in vita spirituali profici.

83. Paupertas autem est virtus, qua appetitum moderamur possidendi res naturales, et solis necessariis secundum status rationem contenti sumus. Vel melius pro præsentī materia definitur: Omnium rerum temporalium, ob amorem Dei, et desiderium perfectionis, voluntaria abdicatio.

84. Tres esse possunt ejus species. Prima est eorum, qui incidentem paupertatem propter Deum æquo animo suscipiunt. Secunda est eorum, qui bona temporalia ita possident, ut tamen parati sint ea abjicere vel dimittere, quandocumque id exegerit pietatis ratio. Tertia eorum est; qui sponte propter Christum omnia sua reliquerunt.

85. Confessarius Animam in via spirituali dirigens ab ea exigit primam et secundam de prædictis speciebus. Satagat, ut Anima ista se alienet non solum a rebus, et voluptatibus, sed etiam, quoad fieri potest, ab ipsis propinquis, amicis etc. et præcipue a propria existimatione. Insinuet etiam ei tertiam speciem, ut nempe omnia relinquat, et in statu religioso Deo mancipetur, si ad istum eam viderit vocatam.

86. Ad quid teneantur, qui se solemnī paupertatis voto obstrinxerit, vide in sequenti xiv. tract. Alios autem, qui ejusmodi voto minime sunt ligati, Confessarius sua prudentia poterit sequenti regula in paupertate exercere, scilicet ut nihil accipiant, aut disponant, Confessario inconsulto. Ad hoc Confessarius pœnitenti determinet quantitatem pecuniæ pro victu aliisque necessariis ordinariis et quotidianis impendendam: si quid aliud sit necesse, petatur licentia. Vestes, et suppellectiles sint moderatæ juxta paupertatem et uniuscujusque conditionem: nihil habeant vani aut supervacanei, juxta dicta num. 80. et siquæ novæ sint necessariae, petatur licentia. Constituat etiam Confessarius quid sit pro eleemosynis erogandum. Potest etiam prudenter insinuare, ut pœnitens se privet aliquando aliqua re necessaria: sicuti etiam, si non sit familiæ ad-

(s) *Math. 19. 21. Luc. 14. 33.* (t) *Math. 5. 3. et 19. 29.*

78 APPEND. VII. DIRECTIO ANIMARUM AD VITAM SPIRITUALEM etc.
ministrator, ut nihil quærat de victu, vestibus etc. contentus de his, quæ ei dantur, exhibentur etc.

87. Potest secundum leges prudentiæ (prout dictum est de castitate) permitti votum, temporale vel perpetuum, quo anima se obligat ad omnia, vel ad aliqua de prædictis.

88. Maxima opere autem caveat Confessarius, ne, dum paupertatem insinuet, dives ipse fiat de pœnitentis parsimonia.

§. III. De Obedientia.

89. Maximum inter evangelica consilia dici debet Obedientia: si enim per paupertatem res exteriores Deo offeruntur, per castitatem corpus; per obedientiam ipsa voluntas, quæ omnibus est potior, dedicatur. Recte igitur D. Bonaventura illam vocat (u) spontaneum et rationabile voluntatis propriæ sacrificium.

90. Est autem Obedientia virtus, quæ promptam reddit hominis voluntatem ad implendam voluntatem præcipientis (x).

91. Ineffabilis est ejus præstantia. Ipsa est, quæ hominem efficit Deo charissimum, Christo simillimum, Superioribus aliisque acceptum et amabilem: ipsa est aptissimum instrumentum ad victoriam de vitiis et cupiditatibus obtinendam, efficacissimum medium ad virtutes acquirendas, et supernaturalia: ipsa est fons et origo spiritualis solidæ lætitiæ, serenæque cordis pacis, et vera honoris atque exaltationis causa: ipsa denique est prædestinationis pergrande signum (y).

92. Quoad præcepta omnibus est ad æternam vitam necessaria obedientia (z): quoad reliqua necessaria est iis, qui volunt in perfectione progredi; sicuti constat ex innumeris Scripturæ locis, et unanimiter docent DD. Obedientia est regina omnium virtutum; omnes enim virtutes obediunt obedientiæ. Quare Ecclesia obedientiæ votum requirit in eis, nempe in Religiosis, qui se obligarunt ad perfectionem tendere.

93. Obedientiæ gradus sunt 1.º mandata legis naturalis, divi-

---

(u) In centil. p. 3. sect. 44. (x) S. Thom. 2. 2. q. 104. a. 2. ad 3.

(y) Ex innum. Scripturæ et Patrum locis. (z) Math. 19. 17.

næ, et humanæ accurate observare; 2.º consilia evangelica prompte exequi: 3.º in omnibus, ipsis adversis etc. Dei voluntati omnimode se conformare: 4.º parentibus, aliisque parentum loco manentibus, in omnibus obedire, modo non præcipiant aliquid contra propriam sanctificationem: 5.º Confessarii aliisque Superioris præcepta, regulas etc. servare: 6.º omnia dirigere ex consilio, et licentia Confessarii etc. 7.º omnibus satisfacere, quoad fieri potest.

94. Ut autem obedientia sit perfecta atque meritoria, debet esse 1.º prompta, et sine mora: 2.º cæca, ut nempe non examinentur rationes, motiva etc. 3.º hilaris, sine querela et murmuratione: 4.º humilis: 5.º demum fortis et generosa ad superandam omnem difficultatem (a).

95. Ad quid teneantur qui solemnem obedientiæ voto se obligaverunt, exponetur in sequenti xiv. tract. Alios vero, qui exercentur in vita spirituali, Confessarius ad perfectam obedientiam pertrahat, juxta gradus præstitutos num. 93.

96. Potest etiam eis permittere, juxta dicta num. 81. votum temporale vel perpétuum, quo se adstringant ad aliqua (plus vel minus prout est animæ status) de prædictis. Præcipue versetur votum circa regulas vitæ, nempe circa meditationem, Communionem, Sacrum audiendum etc. etc. ut ista nempe ex voto impleantur: prudenter tamen duæ vel tres vices in mense excipiantur, in quibus poenitens ad ista non teneatur ex voto; ut ita non peccet, si ex aliqua circumstantia incidente, vel etiam ex voluntate ea non servet. Sit etiam fortis Confessarius in exigenda obedientia circa ea, quæ ipse præcepit: sit tamen in præcipiendo rationalis et prudens.

(a) *Psal.* 118. 32. *Eccles.* 35. 11. 2. *Cor.* 9. 7. *Philipp.* 2. 14. *Luc.* 17. 10. *Psal.* 30. 25. 1. *Cor.* 16. 13. *DD. Bern. serm. de virt. obed. et alibi, Gregor. in prim. Reg. lib. 3. cap. 4. Basilæus in sua Regula cap. 5. etc. etc.*

S E C T I O V.

DE VITÆ ORDINATO SYSTEMATE.

97. **D**Eus est ipsemet æternus substantialis ordo: et omnia disposuit in mensura, et numero, et pondere (*b*): ordinatione sua perseverat dies, et omnia fideliter serviunt illi (*c*). Quare non nisi ordinata ei placent: et vitæ regula multum est adjumenti ad perfectionem. Satagat igitur Confessarius, ut qui ad perfectionem vult tendere, juxta certas regulas suam vitam moderetur, prout patitur unicujusque conditio. Sic etiam curet, ut quisque fidelis aliquo modo ordinatam ducat vitam suam. Regulæ possunt esse sequentes.

98. Ubi quis excitatur e somno, muniat se signo Sanctæ Crucis, mentem ad Deum tollat, et aliquo actu eum colat, puta adorationis, gratiarum actionis etc. ac præcipue actu amoris: cogitet illum diem ei concedi ad pœnitentiam peragendam suorum peccatorum, atque æternam merendam gloriam; et forte diem fore supremum suum.

99. Curet quotidie surgere hora statuta; nunquam otio manere in lecto; et ab eo exire, ceu Christus exiit e sepulcro, causa vivendi Deo, et propter Deum.

100. Vestes induat in spiritu doloris atque confusionis, cogitans eas esse signum peccati; quoniam post peccatum fuerunt protoparentibus datæ ad verecundiam contegendam. Quales esse debeant vestes, et quamam modestia induendæ, jam diximus num. 80.

101. Statim ac se vestiverit, flexis genibus Deum adoret, ei gratias agat pro gratia, vita, aliisque acceptis beneficiis: omnes ei offerat diei actiones, et ab eo auxilium petat illas exequendi juxta ejus spiritum, voluntatem, atque legem, in Jesu Christo, et per Jesum Christum, ad gloriam divinæ Majestatis, ad peccatorum satisfactionem, ad Animarum Purgatorii suffragium. Deum enixe roget, ut eum in die a peccatis præservet, et a tentationibus liberet.

(*b*) Sap. 11. 21. (*c*) Psal. 118. 91.

Petat intercessionem Beatæ Virginis, Angeli Custodis, Sancti cujus nomen habet, aliorumque Sanctorum. Recitet Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, et aliquam orationem pro Animabus Purgatorii. Meditationem faciat juxta dicta num. 27. et sequent.

102. Quotidie audiat Missam, et in diebus festis saltem duas, ea, qua par est, attentione ac devotione. Se communicet juxta præscriptum Patris Spiritualis, prout est expositum in num. 62. et seq.

103. Incumbat labori familiæque curæ, non ex cupiditate aut avaritia; sed ad vitanda mala ex otio provenientia, animo satisfaciendi pro suis peccatis, cum sit labor pœnitentia homini peccatori a Deo imposita (d): illum Deo offerat, et sæpius in eo mentem et cor ad Deum elevet.

104. Prandeat semper quadam hora statuta, quoad fieri potest. Ante et post prandium genuflexus versus viciniorem Ecclesiam, ubi Eucharistia asservatur, paucis momentis illam adoret, aut Jesum Christum ante ejus imaginem. In mensa petat benedictionem a Deo super se et super cibum: in manducando illum cogitet cibum et potum, quo nutriuntur Angeli in cælo (e): manducet ob necessitatem, non ob voluptatem: excessum atque intemperantiam vitet: se privet aliqua buccæ, quæ magis placet, ad honorandum jejunium et abstinentiam Jesu Christi. Aliquid reservet pro paupere, prout sinit status (f). Post prandium gratias Deo agat. Hæc omnia servet etiam in cœna.

105. Peragat lectionem spiritualem saltem per horæ quadrantem, quæ sane fieri potest tempore vespertino, legendo aliquem librum tractantem de virtutibus etc. utilius fortasse erit, legere vitas Sanctorum: curet sibi applicare quod legit. Qui vero legere nescit, lectionem audiat ab alio, vel ipse oculis et mente legat in vulnera Jesu Crucifixi, ejus imaginem inspiciendo.

106. Saltem per quadrantem visitet Sanctissimum Sacramentum in Ecclesia, si potest; alias e domo se genuflectens erga Ecclesiam, ubi asservatur: sic etiam visitet Mariam Sanctissimam.

(d) Gen. 3. 17. et 19. (e) Tob. 12. 19. (f) Luc. 11. 41.
Vol. IV.

107. Recitet Rosarium Beatissimæ Virginis, saltem quinque decades, cum Litanis ejusdem Virginis, et aliis orationibus vocalibus: istæ tamen sint moderatæ.

108. Sæpiissime in die utatur orationibus jaculatoriis; et ter saltem communicet spiritualiter, juxta dicta num. 68. quæ Communio spiritalis fieri potest ante prandium et cœnam, quum adoratur Sacramentum, prout est dictum in num. 104. et quum visitatur idem Sanctissimum Sacramentum; et omnino in Missa, quando non communicat sacramentaliter. Sic etiam pluries renovet vota, quibus forte se obligavit.

109. Assignet saltem horam in die pro silentio servando, quod intelligendum est de non proferendis verbis non necessariis: hujusmodi hora poterit esse in tempore vespertino post lectionem spirituales.

110. Priusquam lectum petat, flexis genibus Dominum adoret: ei gratias agat pro gratiis in die acceptis: complementum petat gratiarum, idest animæ salvationem, et gratias ad illam. Examine se de die transacta: eliciat contritionis et emendationis actum: potest recitare Confiteor. Proponat materiam meditationis pro die sequenti. Imploret auxilium Beatissimæ Virginis, Angeli Custodis etc. ut in num. 101.

111. Cum modestia se exuat: in lecto se ponat, veluti Corpus Christi positum fuit in sepulcro: cogitet quod de lecto forsitan non surget die sequenti. Somnum Deo offerat, et conjungat cum somno Christi in Cruce. In manus Domini commendet spiritum suum; atque in pace in eo ipso dormiat et requiescat.

112. Si in nocte excitatur a somno, mentem et cor ad Deum tollat: se muniat signo Crucis, et recitet aliquam brevem orationem, puta Salutationem Angelicam, et *Requiem æternam*. De phantasmatibus in somno habitis dictum est num. 76. Quantum temporis dandum sit somno, vide num. 52.

113. Audiat verbum Dei, saltem in diebus festis, debita attentione, et avido desiderio cognoscendi legem divinam, media salutis etc. juxta quod verbum Dei studeat suam vitam moderare.

114. Majori fervore ac studio transigat novenas Spiritus Sancti, Nativitatis Domini, Mariæ Sanctissimæ, et Sanctorum Tu-

telarium: ac speciales orationes (quæ vulgo dicuntur *coroncinæ*) dictis diebus recitet etc.

115. Statuat aliquem diem, saltem unum in mense, pro renovatione spiritus: in qua die magis a negotiis mundanis segregatus, seipsum consideret, ad videndum suas obligationes, quid ei desit, quomodo se gerat in via Domini etc. et se præparet ad mortem. Item singulis in annis agat Exercitia spiritualia.

116. Concedat aliquod tempus ad spiritus corporisque levamen. Sit tamen recreatio Deo præsentē. Lætetur in Domino (g); sed cum modestia, humilitate, charitate, atque dulcedine.

De Confessione, Communionē, mortificationē, visitationibus, etc. etc. jam est dictum in præcedentibus sectionibus.

117. Demum ut securius et facilius in vita spirituali progrediatur, studeat sequi infrascripta monita.

Alere ardentissimum desiderium amandi Deum, illi placeendi in omnibus, illumque in Paradiso possidendi. Serio determinare, se vincere, et in occasionibus sibi vim inferre.

Omnino tamen diffidere de se, et de suis bonis propositis: omnemque suam fiduciam in Deo ponere.

Cavere a quocunque etsi minimo defectu plene deliberato. Non tristari tamen, si defectus admittantur: sed cito se humiliare, et ad Deum confugere brevi actu contritionis ac propositi, et ita se in pace remittere.

Expellere a corde omne quod non est secundum Dei beneplacitum; et ab omnibus se alienare.

Vitam ducere absconditam cum Christo in Deo (h): opera virtutum occultare, præter ea quæ sunt communia et necessaria ad vitam Christianam.

Lætari in corde cum se videt contemni, irrideri etc. atque specialem affectionem fovere erga inimicos et persecutores.

In omnibus divinæ voluntati uniformari, sequē Deo pluries in die offerre.

Præstare exactam obedientiam Superioribus, et Patri spirituali, juxta dicta num. 93. et 96.

(g) Philipp. 4. 4. (h) Coloss. 3. 3.

Deum semper præsentem habere: et dirigere intentionem illi placendi in omnibus.

Fovere devotionem erga Sanctum Michaëlem, Angelum Custodem, S. Josephum, Sanctum suum tutelarem etc. specialissimam et tenerrimam erga Mariam Sanctissimam, sine qua nihil aut parum proficitur in vita spirituali.

In tentationibus respicere J. C. Crucifixum, in ejus vulnera intrare: resolvere mori potius quam assentiri; et cum cordis clamore valido petere auxilium Dei, Beatissimæ Virginis etc. Oportet tamen omni vigilantia occasiones vitare, secundum quod est dictum num. 75. et sequent.

In cordis lætitia servire Domino (*i*): hilarem enim datorem diligit Deus (*k*).

119. Pax et misericordia super omnes, qui præpositas regulas fideliter servant: dies pleni et felices invenientur in eis. Profectio in vita spirituali ex earum observantia efficiet, ut absque pavore expectetur dies extremus, et cum magna fiducia vita immortalis in cælo.

(*i*) *Psalm.* 99. 1. (*k*) 1. *Cor.* 9. 7.

* APPENDIX VIII.

ENUCLEATUR CASUS V. IN TABELLA CUM EXCOMMUNICATIONE CONTRA LOQUENTES CUM MONIALIBUS etc.

1. *Quinam incidunt in hunc casum?*

Omnes qui sine licentia loquuntur cum Monialibus, vel cum aliis quacunque ex causa in Monasteriis etiam exemptis commorantibus, exceptis dumtaxat conjunctis in primo vel secundo gradu consanguinitatis. Insuper omnes præsertim, qui cum aliqua ex prædictis, vel coram ipsis, tam in Monasteriis, quam in Conservatoriis, seu Collegiis commorantibus, de rebus obscenis egerint, vel præsentés per verba aut actus impudicos, vel absentes per literas aut internuncios. Denique omnes viri, aut mulieres, sive intra, sive extra Monasterii, vel Conservatorii, vel Collegii claustra, aut septa, qui prædictas literas aut mandata detulerint.

2. *Incidentne in casum, qui loquitur cum moniale nihil respondente?*

Maxime; nam in casu habetur *loquentes*, non *colloquentes*.

3. *Incidentne, qui cum moniale loquitur de re honesta aut indifferente, sed per signa vel literas?*

Minime, quidquid aliqui in contrarium sentiant; tum quia in odiosis stricte facienda est interpretatio; tum quia exprimeretur in casu, uti exprimitur de rebus obscenis.

4. *Incurruntne casum mulieres loquentes, vel talia agentes?*

Mulieres deferentes literas vel mandata de obscenis incurrunt, uti exprimitur in casu: mulieres autem loquentes, vel tractantes etc. videntur casum non incurrere; quia esset expressum in casu, sicuti habetur de mulieribus deferentibus mandata vel literas de obscenis.

5. *Incidentne in casum, qui per metum gravem loquitur, vel tractat etc?*

Si sermo est de obscenis, et incidit, omnia aliorum senten-

tia; nam per metum gravem non excusatur ab eo, quod est intrinsece malum: si autem loquitur de re honesta vel indifferente, et non incidit; quisque enim per metum gravem excusatur ab eo, quod est malum, quia prohibitum.

6. *Incurritne casum, qui loquitur de re indifferente per modicum tempus?*

Minime; nam sicut in ceteris præceptis; ita et in hoc datur parvitas materiæ.

7. *Quantum temporis spatium constituit materiam gravem?*

De Religiosis declaravit S. Congregatio an. 1669. approbante Clemente IX. quadrantem horæ esse materiam gravem. De aliis multi multa dicunt.

8. *Inciditne in casum, qui sine licentia cum moniale loquitur de re spirituali?*

Videtur incurrere, quia indefinite locutio prohibetur. Adest tamen opinio contraria.

9. *Num qui audit monialem loquentem, incurrit casum?*

Minime; casus enim agit de locutione, non de auditione.

10. *An casum incurrat loquens cum Abbatissa, vel Priorissa?*

Probabilius incidit; casus enim de omnibus loquitur in monasterio degentibus.

11. *Inciditne in casum, qui loquitur cum moniale in conservatorio commorante?*

Si monialis jussu Archiepiscopi in conservatorio commoratur, secundum aliquos incidit; tunc enim conservatorium pro clausura est moniali assignatum: secundum alios non incidit; 1. quia casus loquitur de degentibus in monasterio: 2. in casu conservatorium est clausura pro sola moniale, non vero pro aliis: 3. pænæ sunt restringendæ. Aliter non incidit; sicuti non incidit, qui cum moniale extra monasterium immorante loquitur: quia prohibitio est de moniale vel de alia in monasterio degente.

12. *Qui licentiam habet loquendi cum una, potest ne data opera et ex professo cum aliis loqui?*

Minime, uti denotat casus.

13. *Consanguineus, aut quicumque licentiam habet loquendi cum moniale, inciditne in casum, si loquitur de obscenis?*

Maxime; quia non potest ad hoc licentia extendi.

14. *Si quis in monasterio degens cum alia de obscenis loquitur ibi commorante, inciditne in casum?*

Omissa contraria sententia, dico non incidere: si enim incurreret, esset espressum in casu, sicuti exprimitur de deferentibus litteras et mandata.

15. *Vagi, peregrini, Regulares an sint comprehensi in casu?*

Quoad istos varia dicunt Doctores. At rationabilius est dicendum, omnes istos comprehendi in casu; quia in hoc casu Ordinarius procedit uti delegatus a S. Sede, ex Trid. sess. 25. de Regul. et Monial. et præsertim ex cap. 5. Imo Regulares incidunt ipso facto in privationem officiorum, et vocis activæ ac passivæ, ex decreto S. Congreg. jussu Xysti V. edito anno 1690.

16. *Regulares sine Ordinarii licentia possuntne loqui cum monialibus suis consanguineis in primo vel secundo gradu?*

Non possunt; et licentia eis ab Ordinario concedi potest tantum per quatuor vices in anno, uti habetur ex decr. S. Congr. edito jussu Urbani VIII. anno 1623.

17. *An Episcopi alienæ diœcesis in casu comprehendantur?*

Quæstio est: aliqui negant; quia par in parem nullam habet potestatem: alii affirmant; quia in hoc casu Ordinarius procedit ceu delegatus Sedis Apostolicæ (1).

18. *Expositus casus estne specialis reservationis?*

Quoad locutionem de obscenis cum monialibus aliisve in monasteriis degentibus, et actus impudicos coram dictis est specialis reservationis, uti est declaratum in tabella: quoad reliqua est reservationis generalis. *

(1) At nunc temporis ex bulla *Gravissimo* Ben. XIV. 31. Octob. 1749. probabilius est Episcopus, et ceteros peccare quidem, sed non incurrere excommunicationem. †

TRACTATUS XIV.

DE MONIALIBUS

PER R. D. JOSUE DE COSTANZO

HUJUS DIOECESIS EXAMINATOREM PRO-SYNODALEM

ELUCUBRATUS.

1. *Quomodo definitur Status Religiosus Monialium?*

Cum status religiosus unus idemque sit, tum in viris religiosis, cum in mulieribus (1), ideo recte definitur: Status hominum ad perfectionem comparandam perpetuo tendentium per tria vota castitatis, paupertatis, et obedientiæ, facta traditione sui religioso ordini approbato ab Ecclesia sub regula determinata.

2. *Num sufficiat ad essentiam status religiosi nudum propositum observandi tria consilia evangelica?*

Minime; sed requiritur obligatio personalis per vota Deo edita, nec ad tempus determinatum, sed in perpetuum; secus non adesset immobilitas, quæ necessario hoc in statu requiritur.

3. *An Ecclesiæ approbatio sit de essentia ad statum religiosum monialium?*

Maxime, saltem ad statum religionis perfectum: nam licet religio consistat in tribus votis, sine tamen Ecclesiæ approbatione non habet tantam stabilitatem, nec est status spiritualis supra communem statum Christianorum, in quo modo religio accipitur; atque ita Ecclesiæ approbatio dici potest aliquo pacto pertinere ad essentiam religionis, si non ex natura suæ institutionis, saltem ex Ecclesiæ dispositione.

---

(1) Quare quidquid in hoc tractatu de Monialibus dicitur, idem est tenendum de viris Religiosis, ubi eadem habetur ratio.

4. *A quo fieri debet hujusmodi approbatio?*

A Summo Pontifice, uti statuit Innocentius III. in cap. *Ne nimia* ult. de religiosis domibus; quod renovavit Greg. X. cap. *Religionum* un. de relig. dom. in 6. licet ante Innocentium sufficeret tantum Episcoporum approbatio.

5. *An ad constituendum statum religiosum necessario requirantur vota solemnia, vel sufficiant tantum simplicia?*

Omissa contraria sententia, dico sufficere tantum simplicia, modo sint Ecclesiæ auctoritate confirmata. Quod videtur aperte colligi ex Bulla Greg. XIII. *Ascendente Domino*; ubi Pontifex defini- vit, quod in Societate Jesu evadunt veri religiosi, qui post bien- nium probationis emittunt vota simplicia.

6. *In quo consistit votorum solemnitas?*

Consistit in eo, quod obligatio trium votorum sit conjuncta religioni approbatæ irrevocabiliter; et ratione conjunctionis cum religione approbata vota illa habeant aliquos effectus, quos per se non haberent.

7. *Quinam sunt isti effectus?*

Sunt, ut votum solemne castitatis reddat inhabilem ad ma- trimonium, et matrimonium ratum antecedens solvat: ut votum paupertatis privet omni dominio, et reddat voventem illius do- minii incapacem: ut singula ex tribus votis induant firmiorem, et minus solubilem obligationem, ita ut talis obligatio non solum ex parte tradentis, sed etiam ex parte acceptantis relaxari non possit auctoritate Prælatorum religionis: quæ omnia per se non habent vota simplicia.

8. *Potestne Summus Pontifex in votis solemnibus dispensare?*

Omissa contraria sententia, potest; sed stante gravissima cau- sa, et quidem boni communis, non vero alicujus particularis.

9. *Potest Summus Pontifex dispensare monialem professam a vo- to paupertatis, vel castitatis, vel obedientiæ, manente religiosa?*

Minime; quia hæc vota ad essentiam religionis spectant, sic- ut habetur expresse in cap. *Cum ad monasterium* 6. de statu monach.

10. *Num votum solemne magis obliget, quam simplex?*

Maxime juxta D. Thomam, sed tantum per accidens ex Ec- clesiæ institutione; votum enim solemne specie idem est ac votum simplex.

DE PROFESSIONE.

11. *Q*uid est Professio religiosa?

Est contractus quidem moralis, quo homo seipsum voluntarie Deo tradit in determinata religione approbata, emittendo solemniter tria vota, cum consensu Prælati nomine Dei eadem accipiantis.

12. *Quotuplex est professio?*

Duplex: alia expressa, quæ communiter, et verbaliter fit in manu Superioris: alia tacita: quæ signis, vel actionibus a jure statutis inducitur.

13. *Quodnam signum in jure sit statutum ad inducendam tacitam professionem?*

Duplex: primum, si monialis se ingerat exercitiis professorum per triduum: secundum, si habitum specialissimum professorum per triduum gestet. Quod si hæc duo simul conjunxerit, tunc statim ante triduum incurrit professionem tacitam; uti habetur cap. *Vidua* 4. de regularibus. Quæ quidem signa jure antiquo inducebant professionem tacitam etiam intra annum novitatus: jure vero novo Tridentini professionem inducunt, modo monialis decimum sextum suæ ætatis annum expleverit, atque integrum annum novitatus percurrerit.

14. *Quæ conditiones requiruntur, ut hæc signa a jure statuta professionem tacitam inducant?*

Plures: 1. ut actus, quo illa inducitur, fiat de consensu Superioris, qui potest monialem ad professionem admittere. 2. Ut actus fiat sponte, non coacte. 3. Ut monialis sciat per tales actus tacitam induci professionem. 4. Denique ut exerceat tales actus animo profitendi.

15. *Quænam requiruntur ad validitatem professionis?*

Plura 1. *Ætas*. 2. *Annus probationis*. 3. *Animus profitendi*. 4. Ut professio non fiat metu gravi. 5. Ut fiat consensu Prælati monialium, cujus est ad professionem admittere, et consensu majoris partis Capituli (nisi aliud consuetudo, vel privilegium concedat). 6. Ut fiat in religione approbata. 7. Ut monialis non habeat

aliquod impedimentum, quod habetur essenziale in ea religione. 8. Ut persona non sit alteri obstricta. 9. Ut non sit demens, vel impotens caussa morbi aut senectutis ad servanda regulæ præcepta. 10. Ut tandem tria vota substantialia saltem implicite emittantur.

16. An professio nulla obliget saltem uti votum simplex?

Dist. vel fuit nulla defectu ætatis, aut anni probationis, et tunc nec etiam uti votum simplex obligat, uti patet ex cit. cap. Trid. sess. 25. Quod idem dicendum, si nulla fuerit defectu usus rationis, aut consensus liberi, et spontanei. Vel fuit nulla ex aliis capitibus, et est quæstio: at videtur sententia probabilior, obligare tanquam votum simplex; quia præsumitur profitentem voluisse obligare se quantum potuit, nisi constet de contrario animo.

17. Quanti temporis spatium conceditur reclamanti de sua invalida professione, ut possit exaudiri?

Quinquennium; uti patet ex Trid. sess. 25. de Regularibus cap. 19.

18. An exploranda sit monialis voluntas ante professionis emissionem?

Maxime; uti patet ex cit. cap. Trid. quæ quidem exploratio debet fieri ab Ordinario, vel ejus Vicario, sicut statuit idem Conc. quapropter Superiorissa per mensem ante diem professionis, sub pœna suspensionis ad arbitrium Episcopi, tenetur facere ipsum Episcopum certiore de tempore professionis Novitiæ.

19. An incident in aliquam pœnam, qui injuste cogunt monialem novitiam ad emittendam professionem?

Maxime incurrunt ipso facto excommunicationem nemini reservatam: ex Trid. sess. 25. de Regul. et Monial. cap. 18. Quod idem dicendum de illis, qui monialem impediunt, ne professionem emittat.

20. Num post expletum annum probationis possit professionis tempus protrahi?

Minime, nisi ex justa causa, juxta decr. Trid.

21. An monasterium, remota omni simoniæ labecula, possit aliquid temporalis exigere a moniali professura religionem titulo sustentationis?

Tempore novitiatus licitum est exigere pecuniam pro victu, et vestibus novitiæ, uti aperte colligitur ex Trid. sess. cit. cap. 16.

Aliis vero temporibus invaluit usus licere monasteriis monialium accipere dotem a parentibus earumdem. Quod confirmatur ex variis decretis Sacrae Cong. relatis a Bened. XIV. de Synodo diocesana.

22. *Quo tempore solvenda est dos pro moniali religionem professura ?*

In eadem professione: non vero ante; nam hoc implicate prohibetur a Trid. loc. cit.

23. *Quibus bonis solvenda est dos pro moniali professura ?*

Ex declaratione Sacrae Congr. solvenda est in pecunia numerata, non vero bonis stabilibus. At juxta consuetudinem etiam bonis stabilibus fieri potest.

24. *In quos usus monasterium expendere debeat dotem acceptam pro novitia admittenda ad professionem ?*

Impendenda est in emtionem fundorum fructiferorum, ut ex fructibus inde provenientibus monialis sustentetur sine dispendio monasterii.

25. *An moniales absque debita solemnitate alienantes dotem incurrant in pœnas latis contra alienantes bona ecclesiastica ?*

Maxime incurrunt.

26. *An translata moniali ex uno ad aliud monasterium, debeat transferri etiam dos tradita priori monasterio ?*

Certum est apud omnes, quod si posterius monasterium cogatur admittere dictam monialem, ei a priori monasterio solvenda est dos: sin autem sponte et voluntarie monialem admittat, litigium inter Theologos: juxta Sanchez et alios non est reddenda.

27. *Ad quem spectat taxare dotem monialium ?*

Per se videtur spectare ad Superiorem monialium ex consensu majoris partis monialium monasterii, saltem ad evitandas monialium querelas. Tamen standum est praxi, et consuetudini locorum.

28. *An moniales possint, si velint unanimiter, admittere aliquam novitiam ad professionem absque solutione debitæ dotis ?*

Minime possunt admittere Moniales Choristas: Conversas vero possunt, ex declaratione Sac. Cong.

29. *A quo tempore inchoari debeat annus probationis ?*

Licet in jure nulla reperiaturs ætas præcise statuta, tamen ex decr. Sacrae Cong. inchoari debet post annum decimum quintum

completum novitiæ. Ante hanc ætatem requiritur licentia S. Cong.

30. *Num annus probationis debeat esse integer, et continuus?*

Maxime integer a puncto ad punctum, et a momento in momentum; adeo ut professio facta nondum completo anno, etiam per modicum tempus, sit nulla: continuus, itaut novitia, si animo differendi professionem ex monasterio exeat, etiam per duas solas horas, teneatur renovare annum probationis, ex decr. S. Cong.

31. *Quid si novitia exeat a monasterio infirmitatis causa?*

In hoc casu annus probationis etiam interruptitur, et teneatur semper iterum incipere annum, uti colligitur ex variis decr. S. Cong.

32. *Per quanti temporis spatium possint Ordinarii, vel Prælati monialium prorogare professionem post annum probationis ex rationabili causa?*

Usque ad sex menses, quibus elapsis, si professio ultra est protrahenda, requiritur tunc dispensatio Pontificis; quod decretum fuit a S. Cong.

33. *Quænam sint monialium obligationes?*

Sunt plures. 1. Obligatio tendendi ad perfectionem. 2. Servandi vota emissa in professione. 3. Observandi clausuram. 4. Recitandi Divinum Officium.

DE OBLIGATIONE TENDENDI AD PERFECTIONEM.

34. *Q*uid est perfectio, ad quam tendere debent moniales?

Perfectio assequibilis in hac vita juxta D. Tho. est charitas perfecta; perfectio charitatis, ait citatus doctor, est finis status religiosi.

35. *An moniales teneantur esse perfectæ?*

Minime, sed tenentur tantummodo semper tendere ad perfectionem: propterea in definitione dicitur status perpetuo perfectionis acquirendæ.

36. *An teneantur moniales sub mortali ad perfectionem tendere?*

Maxime; quia est obligatio substantialis, et præcipua sui status, ad quam ex vi professionis moniales se adstrinxerunt: ita communiter.

37. *In quo talis obligatio consistit?*

Consistit in continuo quodam motu erga perfectionem, itaut nunquam ab hoc motu et progressu monialis quiescat, nec dicat satis est, sed semper ad altiora aspiret: ita Salmatic.

38. *Utrum teneantur Religiosæ per omnia evangelica consilia ad perfectionem ire?*

Minime, sed per illa tantum, quæ sunt secundum regulam, et observantiam Religionis: ita D. Thom. 2. 2. q. 186. a. 2.

39. *Quando graviter peccat monialis contra obligationem tendendi ad perfectionem?*

Mortaliter peccat juxta omnes in sequentibus casibus: 1. quando regulas ad culpam venialem tantum, vel ad nullam obligantes ex contemptu transgreditur: 2. quando omittit eas observare tanquam inanes, vanas, et inutiles: 3. quando eo pravo fine regulas non observat, ut impediatur suam perfectionem: 4. quando ejus pravo exemplo alias inducit ad regulæ relaxationem.

40. *Religiosa, quæ intendit tantum servare mandata obligantia sub gravi, alia vero statuit transgredi, vel de iis non curare, graviter, an leviter peccat?*

Quæstio inter Doct. Alii dicunt peccare graviter; quia istud propositum est virtualis contemptus regularum. Alii negant; quia professa cum velit tantum servare præcepta sub mortali obligantia, cum ista de se, et respectu aliorum sint mera consilia, jam tendit aliquo modo ad perfectionem.

DE VOTO PAUPERTATIS.

41. *AD quid tenetur monialis voto paupertatis?*

Obligatur hoc voto, ut nihil habeat proprium: ita ex can. *Non dicatis* 11. caus. 12. q. 1.

42. *Nomine proprii, seu proprietatis quid intelligitur?*

Hoc vocabulo intelliguntur tantummodo bona temporalia pretio æstimabilia, tam mobilia, quam immobilia, quorum dominium, usum, et possessionem monialis in perpetuum abdicavit.

43. *An paupertas religiosa privet etiam usu meri facti?*

Ante responsionem præmittendum, hunc usum consistere in

actione, qua homo percipit utilitatem ex re aliqua, quamquam nullum jus in ipsa habeat. Hoc posito dico, non privare hoc votum usu meri facti; quia hic usus non exercetur a moniali nomine proprio, sed nomine superioris.

44. *Utrum licitum sit moniali habere peculium, livellum, aut vitalitium?*

Distinguo: vel in monasterio non observatur vita communis ob nimiam paupertatem, aut ob incuriam Abbatis, et juxta omnes potest illud habere ad nutum Abbatis, aut Prælati: vel observatur vita communis, et dico etiam licere saltem ex consuetudine juxta communiorem sententiam. Dixi saltem ex consuetudine, quia peculium fuit interdictum a Conc. Trid. uti probabilius colligitur ex cap. *Nemini* 2. cit. sess. Sed consuetudo hunc rigorem Concilii temperavit.

45. *Quænam conditiones requiruntur, ut monialis possit licite uti peculio sibi concesso?*

Plures: 1. Ut habeat illud dependenter a voluntate superioris. 2. Ut sit parata illud consignare ad nutum ejusdem superioris. 3. Ut eo non utatur, nisi ad res licitas, et necessarias. 4. Ut sit moderatum, et non superfluum. 5. Denique ut sit penes ærarium commune.

46. *An possint moniales cum licentia Superioris consanguineis cedere fructus sui livelli?*

Minime; sed requiritur licentia S. Congregationis, uti constat ex pluribus decretis ejusdem Congregationis; sicut habetur apud Lucium Ferr.

47. *Num possit monialis pecuniam sui livelli tradere monasterio cum pacto, ut monasterium certos redditus, sua vita durante, sibi solvat?*

Minime; sic enim expresse decrevit S. Congregatio. Vide Lucium Ferr. in verbo *Monial*.

48. *Quibus modis potest Religiosa contra paupertatis votum peccare?*

Triplici modo; 1. vel male acquirendo; 2. vel male possidendo; 3. vel male utendo.

49. *Quando male acquirendo?*

Quando accipit aliquid, etiam de iis, quæ ad victum et vestitum pertinent, sine licentia Superioris: uti constat ex cap. cit. *Cum ad Monasterium*.

50. *Quid si aliquid ex bonis ipsius monasterii accipiat sine licentia?*

Etiam peccat contra votum, et violat religionem simul, et iustitiam; quia accipit alienum.

51. *Potest ne monialis pecuniam in mutuum sine consensu Superioris accipere?*

Minime; quia sibi usurpat dominium rei mutuo acceptæ. Excipitur tamen casus necessitatis; quia tunc præsumitur consensus Prælati (2).

52. *An sit contra votum paupertatis accipere pecuniam, vel aliam rem ad custodiam dumtaxat?*

Minime; quia nihil Religiosa sibi applicat. Potest tamen pecuniam aliquando contra obedientiam tantum.

53. *Quando peccat male possidendo?*

Quando monialis detinet rem aliquam pretio æstimabilem nomine proprio, scilicet sine superioris licentia; vel quando, obtenta licentia, ita occulte detinet, ut res a superiore inveniri nequeat.

54. *Quando denique monialis paupertatis votum violat male utendo?*

Quando aliquid ex rebus ad suum usum concessis in alium expendit usum, aut culpabiliter amittit, vel destruit; quia est actus domini rem aliquam arbitrato suo disponere (3).

55. *An possit monialis ex rebus sibi ad usum concessis aliquid detrudere parcius vivendo, et ali cui donare sine Superioris licentia?*

Distinguo: vel moniali certa quantitas est assignata, ut nec monasterium teneatur aliud ei præstare, nec ipsa rationem reddere, et tunc potest; quia præsumitur consensus: aliter non potest: ita B. Ligorius cum aliis.

(2) Sic etiam non potest aliquid in mutuum dare. At si det in mutuum res sibi ad usum concessas, peccat tantum leviter, si de restitutione sit tuta, ut permulti tenent graves Doctores.

(3) Probabilius irrita est alienatio ad usus illicitos, etiamsi expressa adsit superioris licentia.

Potest Abbatissa per se contractus inire in rebus levioribus: in gravioribus requiritur consensus Capituli, ex cap. 6. de his quæ fiunt a prælato etc. At non potest, ne consensu quidem Capituli, monasterii immobilia, vel mobilia pretiosa alienare, ultra triennium locare, oppignorare, de iis transigere, super iis imponere censum, vel hypothecam, sine licentia S. Congreg. Extravag. un. de rebus Eccles. non alienan. neque pecunias ad cambium recipere cum solutione lucris cessantis, ex decr. S. C. Excipiunt DD. si res non excedat valorem 25. scutorum, et alienatio sit in evidentem utilitatem monasterii; vel si sit res ei inutilis.

56. *Monialis quomodo peccat violando paupertatis votum?*

Peccat graviter vel leviter, prout est materia.

57. *Quenam quantitas materiæ requiritur, ut graviter peccet?*

Variant Doctores: sed cum Layman et alii putarem, summam gravem esse illam, quæ pro furto absolute statuitur; non vero illam, uti autumant alii, quæ statuitur pro furto filiorumfamilias.

58. *An eadem quantitas ad constituendam materiam gravem requiritur, tam si alienatio sine debita licentia fiat extraneis, quam moniali ejusdem monasterii?*

Minime, sed major quantitas requiritur in alienatione facta moniali ejusdem monasterii; quia Superior non est tam invitus de ista alienatione, quam est invitus, si res extraneo donetur.

59. *Quomodo est mensuranda gravitas culpæ in violatione voti paupertatis quoad usum?*

Est mensuranda non ex pretio rei concessæ ad usum, sed ex ipso usu; videlicet quanti æstimari possit talis usus.

60. *An paucula furtula commissa a moniali per continuationem constituent materiam gravem?*

Maxime, omissa contraria sententia; quia furtula moraliter inter se coalescunt; modo inter unum et aliud furtum non intercedat tempus notabile; et modo etiam non sit de esculentis, et poculentis sublati ex bonis monasterii ad suos usus; quia in hisce casibus monialis peccat leviter, etiamsi perveniat ad magnam quantitatem.

61. *An monialis teneatur ad restitutionem, quando sine debita licentia aliquid accipit, vel donat?*

Maxime, quia violavit justitiam.

62. *Ex quo facienda est a moniali hæc restitutio?*

Ex peculio, vel annuis redditibus: et si peculium non habeat, juxta multos tenetur sibi subtrahere aliquid ex rebus sibi ad usum concessis.

63. *Quenam licentia requiritur, ut possit monialis absque peccato aliquid accipere, vel alienare?*

Ante responsionem præmittere oportet, triplicem considerari posse licentiam, nimirum expressam, tacitam, et præsumptam: expressa est illa, quæ verbo, vel scripto datur: tacita est, quando superior videt, et non contradicit, cum possit: præsumpta habetur,

quum monialis inconsulto Superiore aliquid accipit prudenter credens fore, ut Superior licentiam daret, si peteretur. His præmissis dicendum sufficere etiam licentiam tacitam, modo taciturnitas sit vera Superioris approbatio, et non sit sola permissio: præsumptam vero non sufficere, nisi in casu necessitatis, uti probabilius videtur, cum Salmatic. et aliis (4).

64. *Num moniales votum paupertatis violando in pœnas aliquas incidunt?*

Incurrunt in privationem vocis activæ et passivæ per biennium juxta Trident. quæ est latæ sententiæ, uti declaravit Clemens VIII. in Bulla *Nulla omnino*. Insuper incurrunt in privationem ecclesiasticæ sepulturæ, uti ex cit. cap. *Cum ad Monasterium*. In allatas pœnas incidit monialis, quando violat votum habendo, vel retinendo aliquid nomine proprio, non vero quando alienat.

65. *Moniales largientes munera num incidunt in aliquas pœnas?*

Ex constitutione Clementis VIII, quæ incipit *Religiosæ*, incidunt in privationem dignitatum et officiorum, in inhabilitatem ad illa, et alia in futurum obtinenda, in infamiam, et in privationem vocis activæ et passivæ: quæ quidem constitutio non fuit quoad prædictas pœnas ab Urbano VIII. moderata in sua constitutione, quæ incipit *Nuper*.

66. *Quid requiritur, ut moniales munera largientes incidunt in prædictas pœnas?*

1. Ut quantitas sit sufficiens ad contrahendas has pœnas. 2. Ut donatio, vel largitio fiat absque Superiorum licentia. 3. Ut sit omnino liberalis et gratuita: uti declaravit Urb. VIII. constitutionem Clementis VIII. moderando.

67. *Quibus pœnis afficiuntur, qui largitionem munerum a monialibus recipiunt?*

Incidunt in casum reservatum Pontifici, si donatio summam decem scutorum excedat, et modo sit omnino gratuita, et sine li-

---

(4) B. Alph. Ligorio et aliis probabilior videtur contraria opinio, præsertim si agatur de rebus parvi momenti. Hæc est etiam doctrina D. Thomæ 2. 2. q. 32. a. 8. ad 1. et in 4. d. 15. q. 2. a. 5. q. 4.

Licentia petita, et injuste negata non excusat a transgressionem voti paupertatis, nisi adsit gravis damni periculum.

centia : infra vero prædictam summam in casum Cardinali Pœnitentiario reservatum (5).

68. *Quam quantitatem expendendi potest Abbatissa concedere moniali ?*

Si in constitutionibus taxata est quantitas, et tunc juxta omnes hæc taxa est servanda: si vero non est taxata, et litigium inter Theologos : nonnulli dicunt posse Abbatissam concedere facultatem expendendi decem vel quindecim aureos singulis annis: alii duos vel tres aureos singulis mensibus : sed probabilius et melius dicendum, arbitrio viri prudentis esse definiendam hanc quantitatem, spectatis circumstantiis, scilicet causa largiendi, quantitate redituum monasterii, necessitate piæ causæ, in cujus commodum largitio facienda est.

69. *Abbatissæ possuntne facere de bonis monasterii eleemosynas, aut donationes ?*

Maxime; Abbatissa enim cum sit administratrix bonorum monasterii, licite potest bona ista expendere, et insumere, prout recta ratio dictabit; modo hæc facultas restricta et limitata non fuerit a constitutionibus, vel præcepto Prælati.

DE VOTO OBEDIENTIÆ.

70. *Quid est votum obedientiæ emissum a monialibus ?*

Est promissio facta Deo, qua monialis propriam subjiciens voluntatem superioribus, se obligat ad parendum eis in omnibus, quæ juxta propriam regulam juste jubeant.

(5) De hac reservatione aliqua sunt notanda scitu necessaria ex bulla Ben. XIV. 1. Hanc incurrit reservationem omnis qui a Religioso vel a Moniali donationem accipit ultra decem scutos romanos, omnino gratuitam, et sine licentia Superioris. 2. Qui bona fide hujusmodi donationem accipit, casum non incurrit : sed, superveniente mala fide, debet acceptum restituere ; aliter in casum incidit : excipe, si acceptum sit consumtum, et in nihilo accipiens sit factus ditior. 3. Facta restitutione cessat reservatio. Sic etiam cessat, si accipiens impos sit ad restituendum, durante impotentia : requiritur tamen promissio jurata restituendi, si potuerit. 4. Minime cessat reservatio, si acceptum condonetur a monasterio: sed desinit tantum obligatio restituendi ; sic fuit declaratum a S. Congrèg. 5. Si donatio est infra decem scutos, potest accipiens a Cardinale Pœnitentiario absolvi, injuncta tamen aliqua eleemosyna monasterio facienda.

71. *Ad quid persona religiosa tenetur ex vi voti obedientiae?*

Tenetur primo ad praecepta regulæ, quam observare promissit. Secundo tenetur ad omnia, quæ Superiores præcipiunt secundum regulas, sive directe et expresse, sive indirecte et implicite (6).

72. *Quibus Superioribus tenentur moniales parere ex vi voti obedientiae?*

Tenentur parere Papæ, Ordinario, vel Prælato Regulari, si ei immediate subjiciuntur, et propriæ Abbatisse; quia per votum istis se subjiciunt.

73. *Quid si moniales emiserint professionem, quando regula erat jam deformata, et longæva consuetudine jam relaxata, num teneantur Prælati obedire, si ab eis obligantur ad observantiam regulæ juxta pristinum institutum?*

Juxta multos tenentur; quia quamvis consuetudo vim habeat relaxandi regulam, non tollit tamen Prælati facultatem hujusmodi relaxationem amovendi, nec a subditis obligationem, ut ad regulam reformatam teneantur: quæ quidem sententia videtur probabilior, præsertim quando reformatio apparet medium necessarium ad Ordinis conservationem, et ad vota essentialia conservanda.

74. *Num teneatur monialis obedire Abbatisse in his, quæ sunt contra regulam?*

Minime; modo Abbatisse non fuerit a Prælato commissa facultas dispensandi, et legitima causa dispensandi subsit.

75. *Quid si Superior aliquid præcipiat vel supra, vel infra, vel præter regulam, teneturne monialis illud exequi?*

Ne tenetur quidem; quia ipsa non promissit obedientiam, nisi secundum regulam: nec refert, quod regulæ aliquando jubeant in omnibus obedire; id enim non de obligatione voti, sed de obedientiæ perfectione intelligitur: ita communiter.

76. *Quando monialis contra obedientiæ votum peccat?*

1. Quando non observat regulam sub peccato præcipientem; quia talis regula non est minus præceptiva, quam vox Superioris.

2. Quando transgreditur præceptum Superioris juxta regulam impositum: et graviter, vel leviter hisce casibus, prout est præceptum.

(6) Tenetur etiam acceptare munus intra Ordinem, si Superior præcipiat; etiamsi transierit pactum in contrarium.

77. *Quid si regula sub peccato non obliget, num monialis illam transgrediens peccet?*

Si transgressio fiat ob justam causam, et bonum finem, nullum peccatum committit; parata tamen debet esse violatrix ad subeundam pœnam: si vero sine justa causa, sed ex negligentia, et torpore, est veniale peccatum.

78. *Quot peccata monialis committit contra præceptum Superioris operando?*

Duo peccata: unum contra Religionem ratione voti; alterum contra obedientiæ virtutem ratione traditionis de seipsa factæ in professione, ob quam etiam sine voto tenetur legitimo Superiori obedire; ita Salmat. et alii.

79. *Teneturne monialis obedire Abbatissæ, quando in virtute obedientiæ aliquid juxta regulam illi præcipit?*

Maxime, quidquid alii in contrarium sentiant; quia Abbatissa est vere Superior: et licet non possit jurisdictionem exercere; potest tamen tanquam Ministra exigere obedientiam per votum promissam circa res, quæ sunt a regulis præceptæ.

80. *Potestne Abbatissa dispensare cum suis monialibus in regulis, aut in votis?*

Non potest, nisi ex commissione Prælati regulas dispensare; bene tamen potest de se declarare, aliquando regulam non obligare. Vota verò particularia emissa a monialibus Abbatissa non potest neque dispensare, neque commutare; sed tantum irritare: ita communiter.

DE VOTO CASTITATIS.

81. *Quid est Castitas Religiosa?*

Est virtus, qua monialis per votum promisit Deo sese cohibere ab omni delectatione venerea tam licitâ, quam illicitâ: quæ quidem virtus si integritati et puritati carnis est conjuncta, dicitur castitas virginalis; sin autem simpliciter castitas.

82. *Ad quid igitur obligantur moniales castitatis voto?*

Obligantur ad perpetuo abstinendum non solum ab omni actu venereo, sive interno sive externo, contrario castitati, a quo quili-

bet Christianus ex vi juris naturalis et divini extra conjugium se debet abstinere; sed etiam ab illis actibus, qui sunt conjugatis permisi.

83. In quibus casibus moniales violant votum castitatis?

Violant in sequentibus casibus: et quidem si deliberate capiant delectationem morosam de rebus venereis: si propriam pollutionem procurent, aut de ea aliunde secuta turpiter delectentur: si turpes foveant amicitias: si obscenos habeant sermones; vel lasciva canant; librosve turpes aut amatorios legant: si osculis, amplexibus, vel tactibus obscenis carnaliter delectentur: si retineant impudicas imagines, vel aspiciant objecta inhonesta et valde ad libidinem provocantia: in his, vel aliis similibus casibus moniales violant votum castitatis; ideoque duo peccata committunt, unum contra castitatem, alterum contra Religionem ob violationem voti.

84. Monialis quæ habet tractatus impudicos cum alia moniali, unicum, an duplex peccatum contra religionem committat?

Duplex, quia violat votum propriæ castitatis, et cooperatur violationi voti alterius.

85. Monialis, quæ in delectatione venerea secludit votum castitatis, et de ea delectatur tantum uti persona humana, et non uti Deo per votum sacrata, num etiam in hoc casu peccet contra Religionem?

Maxime juxta omnes, circumstantia enim voti est inseparabilis a persona, quæ de re venerea delectatur.

86. Num mortaliter peccet monialis, quæ matrimonium optat sub conditione, si a professione esset libera?

Minime, illa enim conditio aufert malitiam operis. Attamen inquit Cajetanus, hæc esset fatua et diabolica tentatio, quæ ad peccatum ducere solet.

DE CLAUSURA.

87. Quid est Clausura monialium?

Clausura est spatium illud, quod intra januam monasterii semper clausam continetur, intra quod spatium moniales sistere se debent.

88. Monialis, quæ ascendit super tegulas tecti ipsius monasterii, num clausuram violat?

Maxime, modo conscendat tectum superpositum parietibus

monasterium integrum circumsepientibus; quia censetur esse extra clausuræ ambitum: ita Bonacina. Si vero conscendat tectum, quod monasterii interiorem ambitum respicit, et tunc probabilius videtur non violare clausuram.

89. *Num monialis sit rea violatæ clausuræ, si per duos pedes toto corpore egrediatur e monasterii janua?*

Affirmative, etiamsi ad unum tantum pedem processerit; clausura enim habet sua confinia, et natura confinii est indivisibilis, cum inter intra et extra non detur locus medius: ita B. Ligorius.

90. *Quid vero dicendum de illa, quæ sub ostio clausuræ subsistens unum tantum pedem effērat extra clausuræ terminos, altero intra retento?*

Cum eodem B. Ligorio dicendum, non incidere in crimen violatæ clausuræ; quia perfecte non egreditur extra clausuræ confinia.

91. *Ex quo jure moniales servare tenentur clausuram?*

Ex jure ecclesiastico, et etiam ex naturali, si moniales ad clausuram voto se obstrinxerint.

92. *Quot igitur peccata committit monialis, quæ clausuram violat?*

Peccat contra præceptum Ecclesiæ; et contra Religionem etiam, si clausuram voverit.

93. *Quænam moniales obligantur ad servandam clausuram?*

Omnes et singulæ moniales professæ, cujuscumque Ordinis illæ sint, modo in congregatione vivant, ad servandam clausuram tenentur: ita ex cap. *Periculoso* un. de statu regul. in 6. et confirmatur a Conc. Trid. cap. 5. cit. sess. 25.

94. *Quot modis violatur clausura?*

Duobus, per egressum monialis extra septa, et per ingressum extraneorum intra septa monasterii, sine debita causa, vel sine debita licentia.

95. *In quam pœnam incidunt moniales per egressum sine licentia?*

Incidunt ipso facto in pœnam excommunicationis Pontifici reservatam, quæ extenditur etiam ad concedentes licentiam egrediendi sine debita causa, ad comitantes, et receptantes, cujuscumque conditionis illi sint, etiamsi fuerint consanguinei. Imo prædictæ moniales egredientes, et Superiores egrediendi facultatem concedentes incurrunt etiam privationem dignitatum, administrationum, et of-

ficiorum, et inhabiles ad illa, et ad alia in futurum obtinenda efficiuntur. Ita decernit S. Pius V. in const. *Decori et honestati*.

96. *Quinam potest ab hac excommunicatione, et præfatis pœnis absolvere, et dispensare?*

Quoad excommunicationem Episcopus, modo delictum sit occultum, ex cap. *Liceat* Trid. Pontifex vero, quando delictum est publicum, vel deductum ad forum contentiosum. Excipitur monialis, quam Episcopus potest absolvere ab excommunicatione, licet delictum sit publicum, ob impedimentum perpetuum ratione clausuræ: uti ex cap. *De monialibus* 33. de senten. excomm. Quoad alias pœnas potest Episcopus, quia non sunt reservatæ; uti apparet ex vol. Bull.

97. *Ad quem pertinet monialibus concedere facultatem exeundi?*

Pertinet ad Episcopum, auctoritate propria in monasteriis sibi subjectis, delegata vero in monasteriis sedi Apostolicæ immediate subjectis: ita decernitur a Trid. sess. 25. cap. 5.

98. *Quid dicendum de monasteriis, quæ Regularibus sunt subjecta?*

Licentia egrediendi concedenda est tam a Prælato Ordinis, quam ab Episcopo, vel ejus Vicario; uti decrevit S. Pius V. in cit. bulla *Decori et honestati*; modo non adsit in aliquibus locis consuetudo contraria.

99. *Utrum hæc licentia in scriptis concedi debeat?*

Affirmative; quia sic præscribitur ab eodem Pontifice in prædicta bulla, ubi habetur *ex causa cognita, et expresse in scriptis approbata*.

100. *Quænam debeat esse causa ob quam concedi potest facultas exeundi?*

Justa, et gravis; sic colligitur ex Trid. sess. 25. cap. 5. et ex bulla S. Pii V. pluries citata.

101. *Quænam censetur justa, et gravis causa?*

Jure antiquo in cit. cap. *Periculoso* justa causa censetur infirmitas, ob quam monialis nequit cum aliis absque gravi periculo vel scandalo commorari. Ex Tridentino causa relinquitur judicio Episcopi definienda: ex bulla S. Pii V. tres causæ tantummodo exprimuntur, nempe incendii, epidemiæ, et lepræ.

102. *Utrum Episcopus possit concedere facultatem egrediendi non solum ob tres allatas causas, sed etiam ob consimiles?*

Litigium inter Doctores: tamen videtur verosimilius, quod

DE POENIS CONTRA VIOLANTES CLAUSURAM PER INGRESSUM. 105
possit; quia licet in laudata bulla S. Pii V. habeatur dictio *taxativa nisi*, tamen usu receptum est ob alias consimiles causas concedi posse exeundi facultatem.

103. *Monialis quæ ob justam causam obtinuit licentiam egrediendi, cessante causa num teneatur reingredi?*

Maxime: immo statim ad hoc tenetur, uti decernitur a S. Pio V.

DE POENIS CONTRA VIOLANTES CLAUSURAM PER INGRESSUM.

104. *Quibus personis ecclesiastica lege sit interdictus ingressus in monasterium monialium?*

Omnibus cujuscumque generis, ætatis, conditionis, et status; uti patet ex cit. cap. *Periculoso*, et ex Conc. Trid. sess. cit. cap. 5.

105. *Num introducentes pueros, et puellas ante usum rationis in monasterium monialium incidant in censuram?*

Quamvis ex communi Theologorum suffragio in Tridentina Synodo non complectantur pueri ante usum rationis, tamen ex decretis Sacræ Congreg. incurrunt introducentes: imo Abbatissa, quæ hoc permittit, privatur officio, et voce passiva: et tanto magis hoc dicendum de amentibus. Vide Luc. Ferr.

106. *In quam pœnam incidunt violentes clausuram monialium per ingressum?*

In excommunicationem nemini reservatam; uti patet ex cit. Trid. sess. Si vero violetur clausura ob turpem finem, in excommunicationem Papæ reservatam, quæ est specialis mentionis, uti ex decr. Clementis VIII. Si denique non ob turpem finem, sed ex prætextu facultatum jam revocatarum, incurritur in excommunicationem Pontifici reservatam, uti constat ex bulla Greg. XIII. *Ubi gratia*. Quæ quidem excommunicatio contrahitur etiam a Superioribus monasterii, si aliquem ingredi faciant vel permittant prætextu facultatum; et præter excommunicationem incidunt etiam in privationem officiorum, et inhabilitatem ad ea.

107. *Num Prælati Sæculares, vel Regulares in monasterii sibi subjecti possint ingredi clausuram?*

Maxime, sed in casibus tantummodo necessariis.

108. *Num incidant in aliquam pœnam in casibus non necessariis?*

Maxime: pro prima vice in interdictum ab ingressu Ecclesiæ: pro secunda in suspensionem a munere pontificali, et a divinis: pro tertia denique in excomm. nemini reservatam, si sint Prælati Sæculares: si vero sint Regulares, præter excomm. privationem quoque incurrunt ab omnibus officiis et dignitatibus, etiam pro prima vice ingredientes.

109. *Confessarii monialium quando, et quomodo possint ingredi clausuram?*

Ex const. Alex. VII. quæ incipit *Felici*, possunt cum licentia ingredi clausuram tantum ad ministranda Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ Uctionis Sacramenta tam monialibus, quam aliis personis infirmis ibi degentibus; nec non ad commendandam animam agonizantium, et juxta declarationem Sacræ Cong. debent ingredi induti superpelliceo et stola, atque sic ibi morari: sed circa hoc standum est consuetudini.

110. *Nun qui cum licentia in monasterium ingreditur, graviter peccet, et excommunicationem incurrat, si finito negotio statim non egrediatur?*

Non excusatur a gravi culpa, si mora sit longa: si mora vero sit brevis, per quadrantem scilicet, non peccat, ne venialiter quidem; quia sic usu receptum est etiam apud viros timoratæ conscientiæ. In excomm. tamen non incurrit juxta probabiliorē sententiam; quia non dicitur clausuræ violator, qui cum licentia ingreditur.

111. *Medici quando, et quomodo possunt clausuram ingredi?*

Ordinarius potest ingredi etiam de nocte in casibus urgentis necessitatis, ex licentia renovata in singulis trimestribus: debet tamen associari a duabus monialibus senioribus; ita ex decr. S. Cong. Extraordinarius vero non potest ingredi ad libitum monialium, sed tantum in defectu ordinarii, vel quando cum ordinario habendum est collegium.

112. *Quinam possunt monialium monasteria ingrediendi facultatem concedere?*

Omnes illi, qui concedere possunt facultatem egrediendi e clausura, jus etiam habent concedendi facultatem ingrediendi.

113. *Quot conditiones requiruntur ad licentiam ingrediendi claustra monialium ?*

Duæ conditiones requiruntur. Prima est, ut licentia sit specialis, idest ut in specie contineat facultatem ingrediendi; sic præscribitur in cit. cap. *Periculoso* « nisi specialis licentia »: altera, ut in scriptis detur, nisi periculum sit in mora; sicuti statutum est a Trid. sess. 25. cap. 1.

114. *Est ne valida licentia ad ingrediendum obtenta, quando est generalis quoad personas, licet sit specialis quoad causam ingressus?*

Litigium inter DD. Sunt qui dicunt valere; quia revera est specialis: sunt qui negant (quorum sententiæ ego adhæreo cum B. Ligorio); quia jus exquirat licentiam specialem, non tantum ut sciatur ministerium ingredientium, sed etiam qualitates personarum, si sint viri probi, maturæ ætatis; et similia.

115. *Quænam causa requiritur ad hanc licentiam concedendam?*

Requitur necessitas, ut præscribit Trid. in cit. cap. 5. sess. 25. quæ quidem necessitas debet esse ex parte ipsius monasterii, non vero ex parte extraneorum; nisi jus divinum aut naturale aliud suadeat.

116. *Hæc necessitas stricte, an late sumenda est?*

Late; intelligitur enim necessitas moralis, nempe quæcumque causa rationabilis, sive probabiliter justa; ita communiter.

DE ALIIS MONIALIUM PRÆCIPUIS OBLIGATIONIBUS.

117. *AN, et quo jure teneantur moniales recitare horas canonicas?*

Tenentur, si sint ex deputatis ad chorum; et tenentur (relicta contraria sententia) sub gravi publice in choro officium divinum persolvere, non ex aliquo præcepto, sed ex antiqua Ecclesiæ consuetudine ubique recepta, et ex statutis fere omnium Religionum; et colligitur ex cap. *Dolentes* 9. de celebrat. miss. (7)

(7) Ad horas tenentur etiam religiosi extra claustra ex licentia degentes; vel in carcere detenti. Probabilius obligantur religiosi profugi. Est autem quæstio, utrum ad horas, canonicas teneantur religiosi per sententiam ejecti. Ex communiori sententia non teneantur.

118. *An, si monialis utpote legitime impedita choro non intersit, teneatur etiam privatim horas canonicas persolvere?*

Maxime, et etiam sub mortali, ita ex ipsa consuetudine.

119. *An moniales choristæ teneantur recitare extra chorum officia, quæ pro benefactoribus solent certis diebus recitari in choro, si a choro absint?*

Minime, et quidem etiam si dicta officia recitari debeant ex obligatione justitiæ; hoc enim est onus afficiens communitatem, non vero singulas; et a Gavanto assertur etiam decretum S. Congreg. Rituum, ubi sic fuit decissum.

120. *Monialis ad chorum non deputata ad quid tenetur?*

Tenetur ad preces sibi loco officii impositas: sed non sub gravi; quia hæc obligatio non oritur ex consuetudine, sed a regula, quæ communiter quoad hoc non obligat ad culpam gravem.

121. *Moniales tenentur ne deferre habitum, et tonsuram?*

Tenentur deferre habitum, et tonsuram: habitum quidem portare tenentur in omni occasione, itaut facientes oppositum peccent, ita ex cap. *Ut periculosa* 2. ne Clerici, vel Monachi in 6. immo monialis dimittens temere habitum suæ professionis excomm. incurrit ipso facto: ad quam incurrendam requiritur, 1. ut dimissio habitus sit facta animo occultandi statum: 2. scientia; aliter ignorantia etiam crassa ab ea incurrenda excusaret: quoad tonsuram patet ex Clem. *Attendentes* 2. de statu Monachorum.

122. *An moniales teneantur ad Sacramentorum frequentiam?*

Ex dispositione Conc. Trid. sess. 25. de Regul. et Monialib. cap. 10. moniales debent saltem semel singulis mensibus confiteri, et sacram Eucharistiam sumere: ad hoc tamen, ut communius doceant DD. tenentur ex consilio, non vero ex præcepto; quia Concilium in cit. cap. utitur verbo *admoneantur*.

123. *Ad quid tenetur Abbatissa spectatim?*

Tenetur sub lethali abusus, et relaxationem regulæ impedire; et si possit, introductos abusus ac relaxationem extirpare.

tur ad triremes damnati.

Ex communi vero sententia nullus religiosus, vel monialis in particulari obligatur sub gravi horas dicere in choro: modo tamen chorus non tollatur. Graviter tamen peccant Prælati, qui ex negligentia permittunt, ut omittatur pars notabilis recitari in choro, quidquid aliqui dicant.

124. **Q**uotuplex est Velum monialium?

Multiplex: Velum probationis, quod a principio datur novitiæ, et solet esse album: Velum professionis, quod datur in actu professionis fœminæ, sive sit virgo, sive sit vidua, Religionem profitenti: Velum ordinationis, quo decoratur monialis ordinanda in Diaconissam: Velum continentiæ, quod viduis professis tantum imponitur: Velum consecrationis, quod datur virgini professæ.

125. *An omnes hæ veli species sint hodie in usu penes Ecclesiam?*

Minime: sed tantum velum probationis, professionis, et consecrationis, de quo hic aliqua sunt dicenda.

126. *Quænam requirantur in moniali, ut possit licite velum consecrationis recipere?*

Plura: 1.º ut sit virgo, uti habetur in can. *Devotis* 11. caus. 20. q. 1. 2.º ut expleverit xxv. annum, sicuti in can. *Placuit* 5. dist. 77. 3.º ut sit professa in ordine approbato: 4.º ut non sit ex ordine Mendicantium, uti declaravit Sacra Ep. Cong.

127. *Quare monialis debet esse virgo, ut consecrationis velum accipiat?*

Quia hoc velum repræsentat conjugium spiritale Christi, et Ecclesiæ quoad integritatem: quæ quidem integritatis significatio plene potest esse tantum in continentia virginali.

128. *A quo sint moniales velandæ?*

Ab Episcopò; solus enim Episcopus, cui committitur cura Ecclesiæ, virgines desponsat, non sibi, sed Christo, quasi sponsi paranympus, et amicus: ita D. Thom. 4. dist. 4.

129. *Virgo per vim oppressa debetne se abstinere a velo consecrationis, sive res sit occulta, sive sit notoria?*

Si virgo est certa, se nullo modo hujusmodi oppressioni consensisse, et res est omnino occulta, videtur posse consecrari, uti putat Lessius. Nec obstat decretum Leonis Papæ, quo hortantur hujusmodi virgines contaminatæ ad non se virginibus copulandas; nam Pontifex loquitur, quando res est notoria: tunc enim ob suspicionem consensus, et indecentiam non sunt velandæ.

130. *An idem dicendum, si virgo in sui deflorationem consenserit, et ejus corruptio sit etiam occulta, ita ut integra adhuc apud omnes existimetur?*

Minime; sed debet se a velo abstinere: aliter peccat, si petat, et accipiat consecrationem, corruptionem suam dissimulans: ita comm.

131. *Quid si absque scandalo, vel sui infamatione non possit hæc corrupta a consecratione se abstinere?*

Juxta multos potest hæc Sanctimonialis professa consecrationis velum non quidem petere, sed oblatum acceptare; nec mendacium ista profert, dum interrogata ab Episcopo de carnis integritate respondet se esse virginem, intelligendo se talem esse juxta communem hominum existimationem.

132. *An monialis, quæ per voluntariam seminis effusionem polluta est, integro tamen remanente claustrum, possit velum consecrationis accipere?*

Ista (licet coram Deo virgo incorrupta non sit, neque virginitatis laureolam in cælo habitura; quia tamen claustrum virginitatis illæsum adhuc servat) videtur posse licite velum consecrationis accipere: tum quia Ecclesia requirit solam carnis integritatem, uti habetur in pontificali R.^o tum quia apud homines virgo censetur.

133. *An Episcopus, cui soli lapsus monialis corruptæ est notus, possit, et debeat eam repellere, si ad eam consecrandum vocetur?*

Distinguitur: vel Episcopus illam notitiam ex confessione habet, et non potest, neque tenetur; cum id fieri non possit absque fractione sigilli sacramentalis: vel id scit extra Sacramentum, per secretam scilicet revelationem ipsius monialis, tunc, si aliquo colore se excusando nullum subsit periculum scandali, nullamque afferat moniali infamiam, potest se subtrahere ab illo munere: sin aliter non potest, nec tenetur eam repellere; quia ex justitia tenetur servare secretum. Hinc potest illam consecrare, mutato tamen inter consecrandum nomine virginitatis in nomen castitatis, vel continentiæ: ita D. Thom. in 4. dist.

134. *Quid si adstantes per hanc vocis mutationem intelligant, monialem consecrandam non esse virginem, quomodo in casu se gerere debet Episcopus?*

Juxta Navarrum potest pronunciare verba consecrationis, quæ

virginitatem sonant, accipiendo illa intra mentem tanquam significantia castitatis; vel juxta alios intelligendo illam virginem esse juxta communem hominum existimationem.

DE CANONICA ELECTIONE ABBATISSÆ.

135. *AD quem spectat electio Abbatissæ?*

De jure communi spectat ad monasterium, cui ea præesse debet, uti colligitur ex cap. *Indemnitatibus* 43. de electione in 6. et ex Conc. Trid. sess. 25. de regul. cap. 6. et 7. Dixi de jure communi, quia hac in re servari debent singulorum Ordinum, seu monasteriorum constitutiones.

136. *Quid requiritur in moniali ad hoc, ut eligi possit in Abbatissam, vel Priorissam?*

Requiritur, ut monialis eligenda sit professa, ut habeat 40. annos completos, et ut 8. annis post professionem laudabiliter vixerit in monasterio: sic decidit Conc. Trid. in cit. cap. 7. (8)

137. *Quid faciendum, si desit in monasterio, quæ talem ætatem habet?*

Ex eodem Concilio habetur, quod possit eligi monialis habens triginta annos, et quinque professionis; vel alia ex alieno monasterio ejusdem Ordinis, et etiam alieni Ordinis; sed hoc non nisi cum assensu Sac. Congreg.

138. *Quænam moniales non possunt eligi in Abbatissas?*

Illegitimæ, infames, publice pœnitentiata, viduæ, corruptæ, nisi corruptio sit occulta, ex decr. Sac. Cong. item neque cæcæ, neque surdæ, et mutæ, neque tertia soror viventibus aliis duabus sororibus in monasterio: vide Ligorium, et Ferrar. verbo *Abbatissa* num. 8. ad 14.

139. *An electio Abbatissæ fieri debeat per vota secreta?*

Maxime, alias est nulla, etiamsi ex ignorantia hujus decreti

---

(8) Alias electio est nulla, quidquid aliqui dicant, ex declar. S. C. in una Viterbiensi 16. Maji 1623.

vota exhibeantur non secreta; ita ex decret. Concil. Triden. in cit. cap. 6. et plur. decret. S. C. Notandum, quod si qua monialis est in lecto infirma, quæ nolle renuntiare juri suo, ejus votum etiam est recipiendum, vel per scriptum sigillo munitum, vel per duas moniales a Præsidente electionis deputatas, uti decrevit Sac. Cong. quomodo notat Nat. de Alex. (9)

140. *Quæ requiruntur in monialibus, ut possint concurrere ad electionem Abbatisæ activam?*

Requiritur, ut sint professæ, et choristæ; conversæ enim non admittuntur ad electionem Abbatisæ: nisi alia vigeret consuetudo legitima (10).

141. *Quinam debent præsidere electioni Abbatisæ?*

In monasteriis non exemptis, vel sedi Apostolicæ submissis præsidet Episcopus vel per se, vel per suum Vicarium: in exemptis vero Prælatus Regularis una cum Episcopo: ex const. Greg. XV. *Inscrutabili*.

142. *An, et a quo debeat confirmari Abbatisa electa?*

Si monasterium sit immediate subjectum sedi Apost. Abbatisa recens electa confirmanda est a sede Apostolica. Si autem Ordinario vel Prælato Regulari est subjectum monasterium, ad ipsum Ordinarium vel Prælatum spectat confirmatio (11).

143. *Ad quantum tempus fieri debet electio Abbatisæ?*

Debet fieri solum ad triennium ad summum, ex decret. Greg. XIII. *Exposcit*: alias electio est nulla. Expleto triennio ne in Vicariam quidem novæ Abbatisæ eligi potest; quia præcipit Pontifex, ut Abbatisa anterior per triennium omni prorsus careat auctoritate (12).

(9) Ad electionem sufficit major pars votorum, ex communi sententia contra aliquos, qui requirunt duas tertias partes.

Electioni præsidens non potest suum suffragium dare ad componendum votorum discrepantiam: potest tamen præfigere tempus ad electionem, quo elapso, ipse Abbatisam deputabit, ut constat ex pluribus decret. S. C. apud Alex.

(10) Ex veriori sententia moniales tenentur digniorem eligere in Abbatisam, vel ad alia officia.

(11) Ante confirmationem nequit Abbatisa officium exercere.

(12) Id intelligendum est de monasteriis intra Italiam; non vero de existentibus extra; neque de collegiis, conservatoriis etc. Vide Luc. Ferr. verbo *Abbatisa* num. 79.

144. *AN puellæ recipi possint in monasterio monialium educationis gratia?*

Maxime, uti patet ex pluribus decretis Sac. Cong. Episcop. et Reg. et signanter in Hieracensi 31. Augusti 1575.

145. *An omnia monasteria possint puellas ad educationem recipere?*

Minime, sed ea tantum, in quibus adest consuetudo: monasterium enim, in quo vel non viget consuetudo, vel expresse est ei prohibitum, non potest ad educationem puellas admittere: ead. S. Cong. et signanter in Parmen. 31. Octob. 1613.

146. *Quænam conditiones requiruntur, ut puellæ educandæ in monasterium recipiantur?*

Plures: I. ut puellæ in monasterio habitent in loco separato tam a dormitorio monialium, et novitiarum, quam a loco in quo ipsæ moniales vacare solent operibus manualibus: dicta S. Cong. in Novarien. 2. Junii 1595. II. Ut quælibet suum lectum separatum habeat: ead. S. Cong. in Camerin. 16. Martii 1593. III. Ut non recipiantur, nisi de expressa licentia Sac. Congregationis: ead. S. Cong. in Hieracensi 31. Aug. 1575. et hoc sub pœna violatæ clausuræ. IV. Ut adsit consensus Superioris, et monialium per secreta suffragia: dicta S. Cong. in Derton. 27. Maii 1607. V. Ut quælibet recipiatur sola, sine ancilla: ead. S. Cong. in Neapolitana 12. Martii 1619. VI. Ut puellæ utantur vestitu, qui virginali modestiæ, et pudicitæ convenit: ead. S. Cong. in Hierac. 31. Aug. 1575. VII. Ut puella educanda septimum expleverit annum, nec sit major viginti quinque annis: ead. S. Congreg. in dicta Dertonensi 27. Maii 1607. VIII. Ut pro dictis puellis alimenta solvantur quolibet semestri in pecunia anticipata: in dicta Dertonensi.

147. *An licentia pro admissione puellæ educandæ in monasterio intelligatur concessa moniali particulari?*

Minime; licentia enim recipiendi in educationem conceditur solum monasterio in communi, non vero monialibus particularibus: ita decrevit ead. S. Cong. in Placentina 28. Febr. 1514,

148. *Post obtentam licentiam requiriturne consensus Episcopi, ut puella educanda in monasterium recipiatur?*

Vel monasterium est Ordinario subjectum, et ejus consensus requiritur: vel est Regularibus subjectum, et non requiritur, quando S. Congregatio licentiæ executionem Ordinario non commiserit: ita ead. S. Cong. in Cremon. Terræ Soncini 1. Septemb. 1690.

149. *An prohibitum sit eodem monasterio recipere plures sorores, quam duas?*

Minime; sic decrevit ead. S. Congreg. in Isernien. 11. Januarii 1622. prohibitio enim est non de educandis, sed tantum de admittendis ad professionem.

150. *Puellæ educationis gratia in monasterio introductæ utrum teneantur ad clausuram instar monialium?*

Maxime, ita ut egredi e monasterio absque licentiâ non sit eis permissum: ita communiter.

151. *Puella e monasterio egressa absque superioris licentiâ num incurrat excomm. violatæ clausuræ?*

Minime, licet alii in contrarium sentiant; jura enim præcipientia clausuram sub excomm. loquuntur de solis monialibus tacite aut expresse professis.

152. *Puella educanda si nubere velit, num possit ad crates monasterii sponsalia inire?*

Minime: et Abbatissa, quæ sponsalium instrumentum cum educanda fieri permittit ad crates, deponitur ab officio, voceque activa et passiva privatur: dicta Cong. in Assisien. 20. Septemb. 1599. Ordinarius autem habita notitia, quod educanda contraxerit sponsalia, debet eam a clausura dimittere, ita decrevit ead. Cong. in Placentina 13. Januar. 1635.

153. *Dantur alii casus, in quibus educanda sit dimittenda?*

Maxime; et I. dimittendæ sunt puellæ, si sine facultate speciali receptæ sint ante septimum annum completum, vel si compleverint annum xxv. uti pluries decrevit S. Cong. et signanter in Campanien. 11. Decemb. 1648. II. Si alimenta non solvant; ead. Cong. 11. Decemb. 1648. III. Si detegantur energumænæ; dicta Cong. in Ferrariens. 12. Jan. 1612. IV. Si gravidæ detegantur, et multo magis si pariant; ead. S. Cong. in Mediolan. 10. Feb. 1651.

154. *Cogentes puellam ad ingressum monasterii causa educationis num peccent?*

Vel puella est impubes, et potest licite cogi ab omnibus, qui in eam habent potestatem dominativam. Si vero est pubes, et cogentes peccant, etiamsi sint parentes; quia non potest puella cogi ad tam arctam et rigidam custodiam, nisi ob aliquam circumstantiam talis ingressus censeatur moraliter necessarius ad custodiam puellæ.

155. *Dato, quod peccant cogentes puellas puberes ad ingressum monasterii, num incident in excomm. a Trid. latam contra cogentes ad monasterium?*

Litigium est inter DD. Sed videtur probabilior sententia affirmativa; nam per illum ingressum datur occasio, ut postea puella monasterium ingressa suscipiat habitum involuntarie.

156. *Quid si aliqua educanda in monasterio ægrotet cum periculo vitæ, an possit testari, si velit?*

Maxime; et Ordinarius concedere debet licentiam Notario et testibus ingrediendi clausuram, sic declaravit S. Cong. Cardinalium 1595.

157. *Et ubi est sepelienda, si decedat?*

Quamvis de hac re in diversas abierint Theologi sententias, tamen novissime fuit quæstio resoluta a S. Congreg. Concil. in Retrana 11. Apr. 1742. quæ definivit, educandas decedentes in monasterio, non sibi electa sepultura, sepeliendas esse in Parochia, in qua situm est monasterium, si non habeant sepulcrum majorum: sed si elegerint sepulturam in monasterio, posse ibi sepeliri.

158. *Quid si aliqua ex educandis velit postea ad habitum Religionis transire, num possit ad illum admitti sine alio requisito?*

Minime; sed requiritur denuo consensus Superioris, et monialium per secreta suffragia; uti pluries ead. S. Cong. decrevit, et signanter in Placentina 6. Feb. 1615. Insuper requiritur, ut Episcopus, vel ejus deputatus exploret, an coacta vel seducta sit, an sciat quid agat juxta Trid. sess. 25. de Reg. et Monial. cap. 17, et hoc est servandum etiam in monasteriis Regularibus subjectis, uti sæpius declaravit S. Cong. Concilii, et signanter die 13. Novembris 1627.

159. *An mulieres nuptæ, viduæ, vel famulæ possint in monasteriis monialium recipi?*

Mulieres nuptæ, et viduæ, quæ volunt permanere in habitu laicali, nequeunt, nec etiam de licentia Ordinarii, in monasteria introduci. Famulæ vero, seu ancillæ possunt de sola licentia Ordinarii, sed tantum in casu necessitatis, et in obsequium ipsius monasterii, non vero pro servitio alicujus monialis particularis: ex pluribus decretis S. Cong. Episc. et Reg. et signanter in Neapolitana 12. Aug. 1585.

160. *Utrum educandæ possint licite ad crates monasterii musicam, seu cantum figuratum addiscere?*

Minime; uti ead. S. Congreg. decrevit.* Immo in nostra Diœcesi adest pœna excommun. ferendæ sententiæ non solum contra educandas, sed etiam contra permittentes facultatem hunc cantum in monasteriis degentes edocendi: ex nostra Syn. de Sanctimon. part. 4. n. 5. *

QUOAD EA, QUÆ RESPICIUNT CONFESSARIORUM APPROBATIONEM
PRO MONIALIBUS.

161. *C*onfessarius generaliter approbatus in diœcesi potestne valide audire confessiones monialium sine alia approbatione?

Minime; sed requiritur specialis approbatio ab Ordinario loci, sive monasteria subjecta sint sibi, sive Regularibus: ita statutum est a Clem. X. in const. *Superna*, et a Greg. XV. in const. *Inscrutabili*, a Bened. XIII. confirmata in bulla *Pastoralis* 27. Martii 1726.

162. *An ipsi Prælati Regulares, Generales, vel Provinciales indigeant approbatione Episcopi pro excipiendis confessionibus monialium, quæ sub gubernatione eorum existunt?*

Minime; nam sunt veri Parochi earum monialium, ideoque habent circa eas jurisdictionem ordinariam. Sic videtur definitum contra alios contrarium sentientes a Bened. XIV. in bulla *Pastoralis officii*.

163. *Num Confessarii ab Episcopo approbati ad audiendas confessiones monialium unius monasterii, censeantur approbati pro monialibus alterius monasterii?*

Minime; uti patet ex cit. const. *Superna* Clem. X. nec semel approbati censentur semper approbati. Excipitur tamen tempus Jubilæi, in quo possunt moniales Confessarium eligere ad audiendas earum confessiones, etiam semel approbatum ab Ordinario pro monialibus, nisi constet eundem Confessarium fuisse postea ab eodem Ordinario positive reprobatum: uti colligitur clare ex decr. Sacræ Pœnitentiariæ.

164. *Confessarii extraordinarii approbati pro una speciali moniali possuntne excipere confessiones plurium monialium, saltem ejusdem monasterii?*

Minime, uti patet ex eadem cit. bulla *Superna*; nam toties debent ab Episcopo approbari, quoties casus deputationis contigerit.

165. *Quot Confessarii deputandi sint ad excipiendas monialium confessiones in singulis monasteriis?*

Duo deputandi sunt, quorum unus, qui dicitur ordinarius, excipere debet confessiones totius communitatis; alter deputandus est ab Episcopo, vel ab aliis monasteriorum Prælati, duobus vel tribus vicibus in singulos annos, qui omnium confessiones audit, et hic dicitur extraordinarius: ita ex decr. Trid. sess. 25. de Regul. et Monial. cap. 10. Et quamvis Concilium in citat. decr. loquatur de solis monialibus claustralibus, Clemens XI. hortatur Antistites, ut hanc disciplinæ formam observent etiam cum aliis monialibus, quæ clausuræ legibus minime adstrictæ sunt (a).

166. *An moniales omnes ex decr. Trid. teneantur Confessario extraordinario confiteri?*

Minime; nam idem Concilium declarat, Confessarium extraordinarium excipere debere confessiones earum, quæ eidem confiteri velint. Ab omnibus tamen, tam scilicet a Priorissa, ceterisque professis, novitiis, quam a sæcularibus in eodem monasterio degentibus requirit, ut singulæ extraordinario Confessario se

---

(a) Idem habetur in bulla Bened. XIV. *Pastoralis* edita die 5. Aug. 1748.

sistant, sive ad confessionem, si placuerit, sive ad salutaria monita, etiam extra confessionem accipienda (b).

167. *An Episcopi, alique Rectores Religiosarum possint concedere Confessarium extraordinarium pro moniali particulari?*

Possunt ex aliqua speciali ratione, uti nonnulla decreta S. Cong. id confirmant; et approbant: immo etiam singulis monialibus, ut enixe hortatur, et monet Bened. XIV. in cit. constit. *Pastoralis*, ut Prælati monialium non adeo difficile præbeant Confessarium extraordinarium peculiaribus monialibus illum petentibus; quia hæc indulgentia potest ad illarum conscientiarum quietem multum conferre.

168. *Quanto tempore Confessarii monialium durare possint in quolibet monasterio in excipiendis confessionibus?*

Confessarius ordinarius durare potest solo triennio, quo elapso non potest amplius audire confessiones in eodem monasterio absque licentia S. Congreg. aliter declaratur suspensus ab audiendis confessionibus (c). Extraordinarius vero pro communitate potest deputari a Superioribus quolibet anni tempore.

* DE ALIQUIBUS CASIBUS IN NOSTRÀ DIOECESI RESERVATIS
RELATE AD MONIALES.

169. *M*oniales, quæ occasione officiorum faciunt de proprio expensas vel ante, vel post suscepta officia, num incidant in aliquam pœnam?

Maxime incidunt in excommunicationem Ordinario nostro reservatam: in quam incidunt etiam moniales in Conservatoriis, et in Oblatarum domibus degentes, uti colligitur ex nostra synodo pag. 193. n. 25.

170. *Utrum monialibus interdictum sit personas quascunque utriusque sexus in Ecclesias suas invitare prætextu alicujus festivitatis, et functionis?*

Maxime: et contra facientes incurrunt etiam excommunicatio-

(b) Sic etiam statuit Bened. XIV. in cit. bulla *Pastoralis*.

(c) *Ex plur. declaration. S. C.*

nem Ordinario nostro reservatam; quæ excomm. contrahitur etiam a qualibet persona, sive laicus sit, sive Ecclesiasticus, cujus opera invitationes fiunt: ita statutum est in nostra synodo pag. 125. n. 4.

Advertendum, quod isti casus, invitationes scilicet, et expensæ non continentur in generali concessione absolvendi a casibus ab Ordinario reservatis; sed indigent speciali concessione, uti patet ex declaratione ejusdem Synodi pag. 72. n. 38.

171. *Num loquentes sine licentia nostri Ordinarii, ejusve Vicarii cum aliqua in monasteriis degente peccent, et incidant in aliquam penam?*

Maxime, et quidem graviter peccant, et incidunt in excomm. Ordinario nostro reservatam, sive locutio sit de indifferentibus, sive de obscenis: uti patet ex casu quinto in nostra tabella.

172. *Num adsit aliquod discrimen inter ambas hasce locutiones, quæ in hoc nostro synodali statuto prohibentur?*

Maxime; nam a locutione de indifferentibus eximuntur consanguinei in primo, et secundo gradu, uti constat ex verbis casus, eximuntur mulieres, et qui loquuntur cum monialibus ad breve tempus: secus dicendum de alloquentibus cum monialibus de obscenis. 2. Locutio de re indifferente comprehendit loquentes tantum cum commorantibus in monasteriis: et de obscenis etiam in conservatoriis, et collegiis. Prima agit de loquentibus: secunda de agentibus etiam coram eisdem. Prima respicit tantum præsentés: secunda etiam agentes per litteras, et internuncios; et non solum comprehendit mittentes, sed etiam deferentes, licet in eodem monasterio commorantes, modo litteræ pervenerint ad quam missæ sunt. Denique excommunicatio per locutionem de re indifferente cum moniali non est specialiter nostro Ordinario reservata: at excommunicatio ob turpia Ordinario est specialiter reservata, quando hæc turpia dicuntur aut aguntur aut scribuntur ad degentes in monasteriis; uti patet ex tabella.

173. *Num Regulares, et peregrini hujus statuti sanctione, ac pœna teneantur?*

Maxime; quia in hoc statuto Ordinarius se gerit uti sedis Apostolicæ Delegatus; ideoque ad istud servandum omnes tenentur.

In præcedente appendice diffusior data est hujusmodi casus enucleatio. *

INDEX

TRACTATUUM, CAPITUM etc.

QUE IN HOC QUARTO VOLUMINE COMPLECTUNTUR.

APPENDIX II.

DE VARIIS DIVERSORUM STATUUM OBLIGATIONIBUS.

Sectio I. De Conjugibus	<i>pag.</i> 3.
Sect. II. De Parentibus, Filiis, aliisque Coniunctis.	5.
Sect. III. De Patribus et Filiis Spiritualibus, Aliisque, qui parentum et filiorum nomine veniunt.	10.
Sect. IV. De quibusdam aliis Personis, præsertim Judicialibus.	13.

APPENDIX III.

DE FESTORUM OBSERVANTIA . . . . . 21.

Sect. I. De Obligatione audiendi Sacrum	22.
Sect. II. De Abstinencia ab operibus servilibus in festis	26.

APPENDIX IV.

DE JEJUNIO. . . . . 30.

Sect. I. De Jejunii ecclesiastici Obligatione, et Natura	<i>ibid.</i>
Sect. II. De Causis a jejuniis excusantibus.	34.
Sect. III. De Jejunio Naturali ad Eucharistiam requisito	38.

APPENDIX V.

DE SUCCESSIONIBUS AB INTESTATO . . . . 41.

APPENDIX VI.

DE TESTAMENTIS.

Sect. I. De Natura, et Forma Testamenti.	47.
Sect. II. De varijs per testamentum disponendi Modis.	49.
Sect. III. De Eo, quod potest per testamentum disponi.	51.
Sect. VI. De Substitutionibus.	52.
Sect. V. De Caducitate, et Revocatione testamenti.	54.
Sect. VI. De Executoribus testamentariis	55.
Aliqua de Collatione, et Imputatione	56.

APPENDIX VII.

DIRECTIO ANIMARUM AD VITAM SPIRITUALEM: IN QUA

BREVIS QUOQUE DATUR DE ORATIONE TRACTATIO. . . 58.

Sect. I. De Oratione.	59.
§. I. De Contemplatione.	60.
§. II. De Meditatione.	63.
§. III. De Oratione Petitionis.	66.
Sect. II. De Mortificatione.	69.
Sect. III. De Frequentia Sacramentorum	70.
Sect. VI. De Consiliis Evangelicis	72.
§. I. De Castitate	73.
§. II. De Paupertate.	76.
§. III. De Obedientia	78.
Sect. V. De vitæ ordinato Systemate.	80.

APPENDIX VIII.

ENUCLEATUR CASUS V. IN TABELLA CUM EXCOMMUNICATIONE
CONTRA LOQUENTES CUM MONIALIBUS etc. . . . 85.

TRACTATUS XIV.

DE MONIALIBUS. . . . . 88.

De Professione.	90.
De Obligatione tendendi ad perfectionem.	93.
De Voto Paupertatis.	94.
De Voto Obedientiæ.	99.
De Voto Castitatis. , ...	101.
De Clausura.	102.
De Pœnis contra violantes clausuram per ingressum.	105.
De aliis monialium præcipuis Obligationibus.	107.
De Velo Consecrationis monialium.	109.
De canonica Electione Abbatisæ.	111.
De Educandis.	113.
Quoad ea, quæ respiciunt Confessariorum approbationem pro monialibus.	116.
De aliquibus Casibus in nostra diœcesi reservatis relate ad moniales.	118.

REPERTORIUM

LOCUPLETISSIMUM

OMNIUM RERUM

QUÆ IN OPERE CONTINENTUR

ORDINE ALPHABETICO DIGESTUM.

Nolite mirari, quod in hoc repertorio compilando ad tam minuta descenderim: ea mihi adfuit ratio, non solum nempe materias citare in opere comprehensas; sed et arctam præbere epitomen, qua qui operi ipsi jam vacarunt, perceptas doctrinas breviter possent in memoriam reducere. Qua de re omnia, ubi paucis potui verbis, singulatim expressi.

NOTÆ AD REPERTORII INTELLIGENTIAM.

Numerus romanus indicat tractatum: littera A. ante dictum numerum denotat esse appendicem citatam. Numerus vero arabicus indicat quantum tractatus vel appendicis: aliæ citationes ad notas vocant in opere subjectas.

Per

=

inc. cas. O. vel P. res.

inc. excomm. O. vel P. vel n. res.

n.

Adhibetur particula

An

Utrum

Num

Numne

Numnam

Intelligatur

Videatur aut Videantur.

incurrit casum Ordinario vel Papæ reservatum.

incurrit excommunicationem Ordinario, vel Papæ, vel nemini reservatam.

numero

quando est

quæstio.

distinctio.

partim certum, partim quæstio.

partim distinctio, et partim subdistinctio.

plures partes subdistinctæ.

Demum inter duos * . . . comprehensa, sunt de jure Neapolitanæ Ecclesiæ.

A

ABAMITA quænam? XIII. 15o.

ABAVUNCULUS quænam? XIII. 15o.

ABAVUS, ABAVIA quænam sint? = in schemate consanguinitatis.

ABBATISSA = STATUS Religiosus, præsertim in num. 8. et 10.

ABMATERTERA quænam sit? XIII. 15o.

ABNEPOS, ABNEPTIS quænam sint? = in schemate consanguinitatis.

ABORTUS quid? IV. 31o. fœtus animatur in utero matris 311. intra paucos dies 312. Numnam liceat ad servandam vitam matris? 313. cum (90): licet, si fœtus inanimatus sit corruptus ibid. in (90): non licet etc. ne puella occidatur etc. 314. possum 315. et (91); quas probabilius incurrit mulier sibi abortum procurans 316. probabilius non requiritur

- specialis facultas ad absolvendam ex-
comm. bullæ Gregorii etc. 317.
- ABPATRUUS quinam? XIII. 150.
- ABROGATIO legis quid? III. 109. legisla-
tor potest illam ordinare 110. per eam
cessat lex 111.
- ABSOLUTIO a peccatis = PENITENTIA n. 6.
6. Quando danda vel non consuetudina-
riis et recidivis IV. 51. (§§) = CON-
SUETUDO peccandi.
- Absolutionis forma = CENSURA n. 6. PEN-
NITENTIA n. 6. PRESBYTERATUS n. 2.
- Absolutio a censuris = CENSURA n. 6.
- Absolutio a reservatis = RESERVATIO.
- ABSOLUTIO complicitis in re turpi est nul-
la IV. 271. pœnæ contra absolventem 272.
valet, si complex est in mortis articulo
273. absolvens tamen aliquando incidit
in pœnas 274. Complex non potest absol-
vi vi Jubilei, aut bullæ Cruciatæ 275.
nec, si peccatum fuit commissum quan-
do absolvens erat laicus etc. 276. maxi-
me, si peccatum alias fuit rite absolutum
277. aut est leve, vel mere internum, et
per aliquos, si est dubium ibid. (71).
- ABSTINENTIA quid? A. I. 17.
- Abstinentia ab operibus servilibus in festis
= FESTORUM OBSERVANTIA n. 3.
- Abstinentia a carnibus et lactiniis = JE-
JUNIUM.
- ACCEPTUM ob turpem causam, vel pro actio-
ne aut omissione alias debita = RESTITU-
TIO n. 12.
- ACCESSIO quid? VIII. 9. est naturalis,
industrialis, vel mixta 10. species natu-
ralis sunt sex, industrialis tres, mixtæ
etiam tres ibid. in (4).
- ACCUSATIO quid? A. II. 41. differt a de-
nuntiatione 43. quando teneamur reos ac-
cusare? 44. accusationi utrum præmit-
tenda correctio fraterna? 45. cum (§).
- Alia de accusatore 46. in (17).
- ACEDIA quid? IV. 362. triplici modo pot-
est sumi ibid. qualis culpa? 363. ejus fi-
liæ sex 364. qualia peccata sint? 365.
- ACOLYTHATUS quid? XII. 60. unde Aco-
lythi nomen, et quid significet? 61. aco-
lythatus materia 62. cum (12); cur ce-
reus tradatur extinctus, et urceoli vacui? 63. acolythatus forma 64. acolythi officia
sunt quatuor 65. debet addiscere sacras
cæremonias etc. 66. potest tangere sacra
vasa cum mappula in defectu Subdiaconi
67. potest acolythus (vel alius inferior
clericus) vices subdiaconi gerere sine ma-
nipulo, deficiente subdiacono 68. quare
sine manipulo? 69. quid debeat servare,
ut suo muneri satisfiat? 70.
- ACTIO quid? VIII. 19. in (7).
- ACTUS HUMANUS quinam? I. differt ab
actu hominis 2. est elicited vel imperatus,
internus vel externus 3. externus subja-
cere potest vi, non internus 22. in pueris
potest differre ab actu morali, non in adul-
tis 72. actus externus interno non addit
malitiam novam in specie, sed in inten-
sitate; quare exprimendus in Confessione
78. Quomodo interrumpantur actus inter-
ni? IV. 31. et sequent.
- ACTUS MALI ex ebrietate secuti utrum
peccaminosi? I. 16.
- ACTUS MORALIS = ACTUS HUMANUS, MO-
RALITAS ACTUS.
- ADAMITA quenam sit? XIII. 151.
- ADAVUNCULUS quinam? XIII. 151.
- ADAVUS, ADAVIA quinam sint? = in
schemate consanguinitatis.
- ADDICTIO IN DIEM = EMPTIO VENDI-
TIO n. 4.
- ADJECTIO DIEI = CONTRACTUS n. 5.
- ADJURATIO quid? VII. 10. differt a jura-
mento 11. est sollemnis vel privata, impe-
rativa vel deprecativa ibid. in (2): ut sit
licita tria requiruntur ibid. ibid. Quæ
sint servanda in adjuratione Dæmonum?
ibid. ibid.
- ADMATERTERA quenam? XIII. 151.
- ADMINISTRATORES ecclesiarum utrum
possint aliquid retinere pro expensis Mis-
sarium etc? X. 190. cum (66).
- ADNEPOS, ADNEPTIS quinam sint? =
in schemate consanguinitatis.

ADOPTIO = **IMPEDIMENTA** matrimonii n.5.

ADPATRUUS quoniam sit? XIII. 151.

ADROGATIO = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 5.

ADVENA = **BAPTISMUS**, **DISPENSATIO**, **LEX** n. 3.

ADVERTENTIA quid? I. 1. (s): est actualis seu expressa, et virtualis seu interpretativa IV. 6. ad peccatum aliquando sufficit virtualis 7.

ADULTERIUM quid? IV. 218. est simplex vel duplex 219. plura continet peccata 220. non liberatur a malitia adulterii, si alter conjux ad copulam consentit 221. = **RESTITUTIO** n. 13.

ADVOCATUS. Conditiones in eo requisitæ A. II. 52. quomodo peccare possit? ibid. in (♣♣): utrum possit retinere, si quid expensia faciendis parcat? 53. tenetur gratis defendere pauperum causas 54. Alia de eo ibid. in (12). An possit defendere causam probabilem II. 33. cum (11).

ÆMULATIO quid? IV. 359. in (100): minime vitiosa etc. ibid.

ÆQUIVOCATIO idem est ac **AMPHIBOLIA**.

ÆROMANTIA quid? VII. 130. est graviter peccaminosa 138.

ÆTAS pro beneficiis = **BENEFICIUM**: pro jejuniis, et abstinencia a carnibus et lactiniis = **JEJUNIUM**: pro lege III. 27. pro matrimonio = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 12. pro ordinibus = quilibet ordo in specie.

AFFABILITAS quid? A. I. 28.

AFFINES = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 13. Tenentur invicem prestare amorem et subsidium A. II. 27.

AFFINITAS = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 13.

ALTARE PRIVILEGIATUM XI. 242. in (62).

AMBITIO quid? IV. 333. per se est leve peccatum etc. 334.

AMENTES utrum teneantur ad leges III. 26. (♣): an possint recipere Sacramenta = Sacramenta in specie.

AMICITIA quid? A. I. 28.

AMITA, Amita Magna, Major, Maxima quoniam sint? XIII. 146 — 150.

AMITINI fratres vel sorores quoniam sint? XIII. 144.

AMPHIBOLIA seu **AMPHIBOLOGIA** quid? IV. 155. triplici modo potest contingere 157. aliquando licet ea uti 158. an reo licent ea uti ad vitandam poenam gravem 159. = **JURAMENTUM** n. 2.

AMPLEXUS = **TACTUS**.

ANATHEMA quid? V. (19).

ANTICRISIS quid? IX. 292. in (97): requiritur scriptura pro ea; obligat de culpa levi; debitor est dominus rei in anticrisi datæ ibid. ibid. = **USURA** n. 3.

APPETITUS SENSITIVUS quid? ejus partes concupiscibilis, et irascibilis I. 64.

APOSTASIA quid? VI. 60. est a fide, vel a religione, vel ab ordine ibid. poenæ contra apostatas 61. et contra eorum receptatores 62.

ARIDITAS SPIRITUS = **ORATIO** n. 2.

ARRHA = **SPONSALIA** n. 3.

ASPECTUS quando et quomodo mali IV. 235. et in (61).

ASSECURATIO quid? IX. 212. quoniam Assecurator, quoniam Assecuratus? ibid. assecuratio est contractus licitus 213. tribus habitis conditionibus 214. quantum possit accipi pro assecuratione? 215.

ASTROLOGIA est naturalis, vel judiciaria seu divinatoria VII. 132. judiciaria est graviter peccaminosa 133. ejus poenæ ibid.

ATTENTIO = **SACRAMENTUM** n. 3.

ATTRITIO = **POENITENTIA** n. 3.

AVARITIA quid? IV. 340. quale peccatum? 341. ejus filii septem 344.

AUDACIA quid? A. I. 25. quale vitium? 26.

AUGURIUM quid? VII. 131. est grave peccatum 138.

AURIGA vehens meretricem IV. 93. (♣) 3.

AVUNCULUS, Avunculus Magnus, Major, Maximus quoniam? XIII. 146 — 150.

AVUS quomodo teneatur ad alimenta? A. II. 13.

B

BAPTISMUS quid? X. 47. unde dictum? ibid. in (*); ejus varia nomina ibid. ibid. est *fluminis*, vel *fluminis*, vel *sanguinis* 48. quando institutum? 49. ejus materia 50. variae materiae num sint validae? ibid. in (*); aqua debet esse benedicta ad licitatem 51. ablutio fieri potest immersione, infusione, et aspersione 52. quinam de praedictis modus servandus? 53. quandonam habetur sufficiens ablutio? 54. cum (22), et (*): non est necesse totum corpus abluere 55. ablutio debet esse trina ad licitatem, non ad validitatem 56. Baptismi forma 57. quoniam verba sint de essentia? 58. nonnullae formae num sint validae? ibid. in (24 *). Baptismi effectus sunt tres 59. baptismalis gratiae fructus sunt octo 60. Baptismus est omnibus de necessitate medii 61. mortaliter peccant per multum temporis differentes baptismum ibid. in (26): non licet occidere matrem, nec puerum ex communiore sententia, ut iste baptizetur ibid. ibid. Non potest iterari 62. at potest in dubio de priori baptismo, sed sub conditione ibid. in (27); quinam in dubio sint baptizandi, quinam non? ibid. in (*). Quinam baptismi minister? 63. de Diacono baptizante ibid. et in (28); de Sacerdote sine licentia ibid. ibid. peregrini et advenae a quo baptizandi? ibid. ibid. de alio clerico, vel laico solemniter, aut extra necessitatem baptizante ibid. in (29); ordo tenendus inter plures etc. in necessitate etc. ibid. ibid. Omnes nondum baptizati sunt baptismatis capaces 64. maxime infantes 65. plura notantur, si dubitetur utrum infans sit vivus, animatus, sit monstrum etc. ibid. in (30 *): de filiis infidelium, vel haereticorum ibid.

ibid. numne sint baptizandi amentes? 66. aut dormiens? ibid. in (31). Quoniam rituum ommissio sit in baptismo gravis? ibid. ibid. Nomina baptizandis imponenda ibid. ibid.

BARBITONSOIRES mulierum comam componentes IV. 55. (*).

BELLUM quinam fiant irregulares ratione belli? V. 120. cum (70 *).

BENEFICIARIUM quomodo teneantur ad residentiam? VII. 158. in (43): quanto tempore, et quibus de causis possint abesse? ibid. ibid. poenae contra non residentes ibid. ibid. quoniam residentia requiratur? ibid. ibid. Num possint disponere de bonis beneficii? IX. 37. in (20): quoad onera Missarum = **EUCCHARISTIA** prout est Sacrificium n. 6.

Videatur **EXCOMMUNICATIO** n. 5. **HOMINUM CANONICORUM**, **IGNORANTIA**, **SIMONIA** n. 3.

BENEFICIUM quid? VII. 151. est saeculare vel regulare; duplex vel simplex; collativum seu liberum, vel patronatum, vel electivum seu ecclesiasticum 152. triplici modo acquiri potest ibid. in (40). Quibus sint beneficia conferenda? 153. quinam sit ad beneficium dignior? ibid. in (*): aliqua de ejusmodi dignitate ibid. in (41): qualitates requiritae ad beneficium sunt octo 154. aetas 155. non potest Episcopus dispensare in hac etate 156. qualiter peccet qui beneficium recipit animo non perseverandi in clericali? 157. Modi, quibus amittitur beneficium 158. Quoniam beneficia incompatibilia? ibid. in (44): sunt duplicis generis ibid. ibid. quomodo per receptionem unius vacat alterum? ibid. ibid.

BESTIALITAS quid? IV. 225. adest casus O. res. 226. quomodo in confessione manifestanda? ibid. (55).

C

BIGAMIA == **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 10. **INANGULARITAS** n. 3.

BIVIRATUS == **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 10.

BLASPHEMIA quid? IV. 134. est cordis vel oris, immediate vel mediate contra Deum, hæreticalis vel simplex; simplex est imprecativa vel dehonestativa 135. nonnullæ expressiones utrum sint blasphemie? ibid. (Φ). Est grave peccatum etc. 136. blasphemie contra Deum, Virginem, Sanctos etc. specie differunt 137. Blasphemantes inc. cas. O. res. 138. tribus habitis conditionibus 139. et 140.

BONA sunt spiritualia vel naturalia; na-

turalia sunt supremi vel mediæ vel infimi ordinis VIII. 195. in (63). Quenam dicantur immobilia? 241. in (*) == **ELEEMOSINA**.

Bona incerta == **RESTITUTIO** n. 15. **Bona vacantis** ibid. **Bona derelicta** ibid. **Bona naufragorum** ibid. **Bona uxoris** sunt dotalia, paraphernalia, communia, particularia == **CONTRACTUS** n. 3. **Bona Ecclesie** non alienanda etc. == **EMPTIO VENDITIO**. **Bona Ecclesiasticorum** == **ELEEMOSINA**.

BONITAS ACTUS == **MORALITAS ACTUS**.

BREVIARIUM == **HORÆ CANONICÆ**.

BULLA COENÆ == **RESERVATIO** n. 2.

C

CÆLIBATUS == **CASTITAS**.

CALUMNIA == **DETRACTIO**.

CAMBIVM quid? IX. 199. quinam **Campsor**, quinam **Campsarius**? ibid. **cambium** est siccum seu fictum, vel reale; minutum vel locale 200. siccum est illicitum; reale est licitum 201. tituli ad lucrandum in cambio 202. licet campori exigere pignus etc. 203. officium cambiendi est Clericis et Religiosis interdictum 204.

CANCELLARIUS == **NOTARIUS**.

CAPELLANUS quoad onera **Missarum** == **EUCHARISTIA** prout est **Sacrificium** n. 6.

CARNES == **JEIUNIUM**.

CASTITAS quid? A. I. 17. est virginalis, vidualis, et conjugalis 18. ejus præstantia A. VII. 73. tentationes carnis, et ipsi lapsus etc. per se non sunt motiva ad cælibatum deserendum 74. media ad castitatem servandam 75—80. Quomodo se gerat Confessarius in castitatis voto permitiendo etc. 81.

Castitas in Clericis == **SUSDIACONATUS** n. 2. **Pro castitate religiosa** == **STATUS RELIGIOSUS** n. 6.

CASUS quid? VIII. 28.

CATECHUMENUS quinam? XII. 54.

CAUPO == **DEPOSITUM**.

CAUSA in contractu == **CONTRACTUS** n. 5.

CAUTIO in virtute quid? A. I. 13.

CENSURA quid? V. 9. est *a jure* vel *ab homine*, *lata* vel *ferenda* *sententie*: *censura ab homine* est per *sententiam* generalem vel specialem 10. quales *censuræ* sint *latæ* vel *ferendæ sententie*? ibid. in (4) et (Φ).

2. Quinam possint *censuras* ferre? 11. cum (5): conditiones in ferente 12. et (6). Non potest ferri in causa propria, casu excepto 13. an extra proprium territorium? 14. et (7).

3. Quinam subjectus *censuræ*? 15. cum (8): quomodo defunctus? ibid. in (8): quid de impubere? 16: minime subditus extra territorium ferentis, nonnullis exceptis 17. Utrum mandantes vel consulentes? 18. cum (11): quid si revocatum sit mandatum etc? 19. Utrum Imperatores, Reges, Episcopi etc. 20. Ligatus *censura* potest altera innodari 21. et (12).

4. Causa materialis *censuræ* est peccatum 22. quale? ibid. in quo sita contumacia? ibid. (13). *Censura* non potest infligi pro quocumque peccato 23. maxime levis pro

pro peccato gravi 24. minime gravi pro peccato levi 25. ntrum pro peccato praeterito? 26. ntrum pro peccato interno? 27. maxime pro externo occulto ibid. utrum pro peccato alterius? 29. An cesset censura, cessante contumacia ante delicti complementum? 28.

5. Tribus de causis est nulla 30. quam forma est ferenda? 31. pœnæ contra ferentem sine solemnitatibus ibid. (15). Tripliter potest deficere causa materialis 32.
6. Causæ excusantes a censura 33. num excuset metus gravis? 1. 33. utrum ignorantia? 51. et 52. cum (10) et (11). Tollitur absolutio V. 34. quæ absolutio est absoluta vel conditionata, quoad omnes effectus vel aliquos tantum, quoad reincidentiam vel non 35. cum (18); quænam absolutio ad cautelam? ibid. (18): forma in absolvendo adhibenda ibid. (*): absens etiam invitatus valide absolvitur a censura, sed illicite extra necessitatem XI. 85. in (15). Peccat mortaliter non procurans sibi absolutionem a censura V. 36.

Quinam possint a censuris absolvere? = **REPARATIO** n. 2.

De dubio cenarum = **CONSCIENTIA** n. 4.

CENSUS quid? IX. 193. quinam Censuarius seu Censitor, quinam Censuarius? ibid. census est pecuniarius, aut realis, aut fructuarius; reservativus, vel consignativus; perpetuus, aut temporalis, aut vitalitius: consignativus est realis, aut personalis: perpetuus est redimibilis, vel non 194. reservativus est licitus: item consignativus realis cum pensione fructuaria: item consignativus realis cum pensione pecuniaria, habitis conditionibus 195. et 196. an liceat personalis? 197. est licitus vitalitius 198. in reali, re pereunte, non debetur pensio 196. in (71).

CESSATIO A DIVINIS quid? V. 91. non est vera censura, et differt ab interdicto ibid. in (37): ejus effectus 92. potest aliquando Missa celebrari etc. 93.

sacramenta quæ possunt ministrari etc. 94. probabilissime licet sepeliri etc. 93. in (38): non vero celebrari a Clericis divina officia ibid. ibid. Aliquibus diebus est suspensa 95.

CESSIO honorum = **RESTITUTIO** n. 17.

CHARACTER Sacramentorum = **SACRAMENTUM** n. 2.

CHARITAS quid? VI. 83. est habitualis vel actualis 84. ejus objectum materiale, et formale 85. Adest præceptum diligendi Deum 86. quod est affirmativum et negativum ibid. in (15): quandonam obliget? ibid. ibid. Deus potest amari amore explicito vel interpretativo, intensive summo vel appetitativo summo 87. Amor erga Deum debet esse explicitus 88. sufficit appetitativo summus 89. ex præcepto charitatis omnes actiones ad Deum sunt dirigendæ 90. ejusmodi directio est actualis vel virtualis 91. sufficit virtualis 92. defectus istius directionis per se est venialis ibid. in (16).

2. Datur præceptum divinum diligendi proximum 93. quinam veniunt nomine proximi? 94. quid illud *sicut teipsum*? 95. non solum externo, sed etiam interno diligendus est proximus 96. quandonam obliget hoc præceptum? 97. Datur ordo in charitate 98. et est alter in personis, alter in rebus 99. quinam servandus in personis? 100. quinam in rebus? 101. non tenemur nostram vitam alteri postponere 102. utrum teneamur periculo vitæ proximo succurrere in necessitate spiritali? 103. licet occidere aggressorem vitæ stantem in peccato lethali 104. non licet committere veniale ad succurrendum proximo 105. possumus nos privare bonis spiritalibus non necessariis ob bonum proximi 106.

3. Tenemur ex præcepto divino diligere inimicos 107. interno, et etiam externo 108. signa dilectionis sunt communia, vel particularia 109. communia sunt inimicis exhibenda 110. cum (17): tenemur remittere

inimico veniam petenti 111. injustus offensor debet ab offenso veniam petere 112. tribus casibus exceptis 114. quid si mutuo se offenderint? 113. potest offensus actionem instituere etc. 115.

CHIROMANTIA quid? VII. 130. est graviter peccaminosa 138.

CHIRURGUS ad quid teneatur? A. II. 60. quomodo peccet etc? ibid. in (♣).

CHOREÆ utrum licite IV. 236. in (62 ♣).

CHORUS = **HORÆ CANONICÆ**.

CHRISMA = **CONFIRMATIO**.

CIRCUMSPECTIO quid? A. I. 13.

CIRCUMSTANTIA quid? IV. 37. præcipue sunt septem 38. et 39. sunt indifferentes, vel mutantes speciem, vel aggravantes, vel minuantes etc. 40. utrum circumstantia diei festi influat in peccatum? 41. probabilis non addit peccato speciem sacrilegii 132. cum (32) = **MORALITAS ACTUS**.

Quænam circumstantiæ patefaciendæ in confessione? XI. 76.

CIVITAS = **METUUM**.

CLAMOR quid? IV. 348. levis culpa 349.

CLANDESTINITAS = **IMPEDIMENTA MATRIMONII** n. 14. et 15.

CLAUSURA MONIALUM = **STATUS RELIGIOSUS** n. 7.

CLEMENTIA quid? A. I. 19.

CLERICUS unde dictus? XII. 114. = **TONSURA**, **ORDO**, etc. Tenetur ad leges civiles III. 33.

Clericus concubinarius IV. 212. stuprator 217. sodomita 228. si intersit comediiis graviter peccat 236. in (62 ♣).

Clericus excommunicatus = **EXCOMMUNICATIO**.

Videtur **INTERDICTUM**, **PERCUSSIO CLERICI** **CLERUS** unde dictus? XII. 14.

COACTIO quid? I. 8.

COENULA serotina = **JEJUNIUM**.

COETUS hæreticorum = **HÆRESIS** n. 3.

COGNATIO = **IMPEDIMENTA MATRIMONII** n. 4.

COGNATIO Legalis = **IMPEDIMENTA MATRIMONII** n. 5.

COGNATIO Spiritualis = **IMPEDIMENTA MATRIMONII** n. 6.

COITUS cum mortuo IV. 204. in (50); cum dæmone 226. in (58).

COLLATIO in hæreditate dividenda = **TESTAMENTUM** n. 6.

COMA ADCSCITITIA vulgo *Parrucca* = **TONSURA**.

COMMODATUM quid? IX. 252. quinam Commodans seu Commodator, quinam Commodatarius? ibid. commodatum differt a precario 253. quænam possint commodari? 254. cum (86): commodatarius tenetur de culpa levissima, aliquando de levi, aliquando de lata 255. minime de casu fortuito, quinque casibus exceptis 256. potest alteri rem commodare 257. quando sit res commodata restituenda? 258. aliquando potest commodator rem ante tempus vel usum repetere 259. utrum possit commodatarius expensas repetere? 260.

COMMUNIO Eucharistica = **EUCCHARISTIA** prout est Sacramentum n. 2. et 3.

COMMUTATIO VOTI = **VOTUM** n. 6.

COMOEDIÆ turpes IV. 97. in (♣♣) 236. in (62 ♣):

COMPENSATIO = **RESTITUTIO** n. 18.

COMPLEX in re turpi = **ABSOLUTIO** complicitatis in re turpi. Complex peccati an possit manifestari in Confessione = **PENITENTIA** n. 4.

COMPOSITIO = **RESTITUTIO** n. 18.

CONCAUSÆ = **RESTITUTIO** n. 6.

CONCUBINATUS quid? IV. 206. conditiones 207. Filius familias commercium habens cum familia etc. quando illa in domo manserit, non est concubitus 208. item si adsit animus postea contrahendi matrimonium 209. quid si mulier sit uxorata? 210. Confessarius obligare debet rejicere concubinam 211. Poenæ contra concubinos etc. præsertim casus O. res. 212. tribus in casibus simplex Confessarius potest a dicto casu abolvere 213. et 214.

CONCUPISCENTIA quid? I. 63. potest esse bona, mala, vel indifferens ibid. (14): est antecedens vel consequens 65. consequens augeat voluntarium, antecedens minuit, et aliquando tollit 19. 66. et (15) ac (16): numme ipsa, et actus ex ea sint peccaminosi 67. et (*).

CONDITIO = **CONTRACTUS** n. 5. **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 3. **SACRAMENTUM**.

CONDONATIO = **RESTITUTIO** n. 18.

CONDUCTIO = **LOCATIO ET CONDUCTIO**.

CONFESSARIUS = **POENITENTIA**, praesertim in n. 7. Num teneatur monere poenitentem erronea conscientia laborantem? II. 21. tenetur absolvere poenitentem, qui sequitur opinionem probabilem suae oppositam 37. (13). Quomodo se gerat cum superstitionis etc? = **SUPERSTITIO**.

Confessarius Monialium = **STATUS RELIGIOSUS** n. 12.

Confessarius Regularis = **RESERVATIO** n. 2. et alibi.

Confessarius sollicitans = **SOLLICITATIO**.

CONFESSIO peccatorum = **POENITENTIA** n. 4. Confessionis frequentia = **DIRECTIO ANIMARUM** etc. n. 3.

CONFIDENTIA quid? A. I. 14.

CONFIRMATIO » **Sacramentum** » quid? X. 67. est verum Sacramentum 68. quandam institutum? 69. ejus materia 70. et 71. in (33): conditiones habendae in **Chrismate** 71. ejus forma 72. cum (34): mutationes substantiales in forma ibid. in (*): ejus effectus sunt tres 73. Non est de necessitate mediū: an sit de necessitate praecipit? 74. Confirmationis minister ordinarius est **Episcopus**, extraordinarius est **Sacerdos** 75. quid requiratur in **Sacerdote**? ibid. in (36): nonnulla notantur de **Episcopo** ibid. ibid. Omnes baptizati sunt Confirmationis capaces 76. quid de infantibus, vel amentibus? 77. dispositiones in suscipiente 78. sub gravi requiritur **patrinus** ibid. in (37).

CONFUSIO JURIS quid? VIII. 21. in (9): calignat obligationem ibid.

CONJUGES ad quid teneantur? A. II. 1. utrum teneatur uxor sequi virum mutantem domicilium? 2. cum (1) et 3. probabilis tenetur sequi virum in exilium 4. utrum obligetur vir sequi uxorem domicilium mutantem? 5. probabilis non tenetur nuxor nobilis viro prestare officia vilia 6. Numne teneatur vir uxorem alere sine dote acceptam? 7. uxor tenetur alere virum pauperem 8. Potest vir justa de causa uxorem moderate castigare 9. Alia ad conjuges pertinentia ibid. in (3). Quando, et quomodo peccent contra ipsas suas mutuas obligationes? ibid. in (*). = **DEBITUM CONJUGALE**.

CONSANGUINEI, seu **Cognati** = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 4. Tenentur invicem prestare amorem et subsidium A. II. 27.

CONSANGUINEI fratres vel sorores quidnam sint? XIII. 143.

CONSANGUINITAS idem est ac **Cognatio carnalis** = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 4.

CONSCIENTIA est proxima et interna regula morum I. 79. quid? II. 1. differt a synteresi 3. dictat sub praeepto, vel sub consilio, vel sub permissione 4. dictat malum fugiendum semper sub praeepto, bonum faciendum aliquando sub praeepto, aliquando sub consilio 5. est antecedens vel consequens 6. recta seu vera vel erronea seu falsa ibid. et (1): est certa, probabilis, dubia, perplexa, et scrupulosa ibid. est instigans, vel revocans, vel admonens 4. (*); remordens seu mala, et excusans seu bona 6. (*).

2. Quamnam sit recta? 7. est speculative et practice recta, vel tantum practice recta 8. agens contra conscientiam rectam praecipientem peccat 9. quomodo? 10. et (2): est peccatum ejusdem speciei ac contra legem 11. Quamnam erronea? 12. est vincibilis vel invincibilis 13. peccatum committit agens contra conscientiam erroneam 14. ejus generis? 15. sed habitus

- conditionibus 16. non tamen incurrit poenas etc. 17. numne peccet agens juxta erroneam? 18. cuius generis peccatum? 19. erronea vincibilis est deponenda 20. num teneatur Confessarius monere poenitentem erronea laborantem? 21.
3. Quenam certa 22. differt ab opinione ibid. (5): requiritur in agendo 23. Quenam probabilis? 24. est ab intrinseco vel ab extrinseco, est levis vel verae probabilitatis, est probabilis, probabilior, vel probabilissima 25. potest differri a tuta 26. Numne liceat eam sequi? 27. teneur sequi tutam, relicta probabiliori, in necessariis de necessitate medii, sacramentis, causa civili, medicaminibus etc. 28. aliquando licet sequi probabilem in sacramentis 29. num liceat sequi probabilem de jurisdictione in ministro? 30. nequit iudex accipere stipendium ad sciendam sententiam pro parte probabili 31. quid in casu agere debeat? 32. an possit advocatus defendere causam probabilem? 33. cum (11): aliquando licet sequi probabilem in medicando 34. et (12). = **OPINIO**.
- Quenam communis? 25. dividitur in communem, communiorem, et communissimam ibid.
- Quenam tuta? 26. potest differri a probabili ibid. (6).
4. Quenam dubia? 38. differentia inter dubium, opinionem, et suspicionem 39. = **DUBIUM**. Peccat agens cum conscientia dubia 41. et 42. quomodo tollatur conscientia dubia? 43. ad quid teneatur dubitans de lege? 44. de voto? 45. de valore matrimonii? 46. et 47. num liceat matrimonium contrahere cum dubio de impedimento dirimente? 48. num gerendus ut censuratus dubitans de censura? 49. ut irregularis dubitans de irregularitate? 50. utrum peccata dubia sint reservata? 51.
5. Quenam perplexa? 52. ad quid teneatur ista laborans? 53. Quenam scrupulosa? 54. ejus signa 55. causae 56. remedia 58. agendum contra eam 57.
- CONSENSUS** quid? I. 1. (1): est expressus seu directus, et implicitus seu indirectus IV. 8. ad peccatum sufficit indirectus 9. Consensus ad valorem contractus = **CONTRACTUS** n. 2. ad valorem matrimonii = **MATRIMONIUM**.
- CONSENSUS** seu **PROPOSITUM** quid? IV. 64.
- CONSENSUS**, concausa damni = **RESTITUTIO** n. 8.
- CONSIDERATIO** = **ORATIO**.
- CONSILIA EVANGELICA** = **DIRECTIO** Animarum etc. n. 4.
- CONSILIUM**, prout est concausa damni = **RESTITUTIO** n. 7.
- Videatur **IRREGULARITAS** n. 2. **PERCUSSIO** CLERICI, **SCANDALUM**.
- CONSOBRINI** fratres vel sorores quinquam sint? XIII. 144.
- CONSTANTIA** quid? A. I. 24.
- CONSUETUDINARIUS** = **CONSUETUDO** peccandi.
- CONSUETUDO** legis quid? III. 114. est contra, praeter, vel juxta legem 115. praeter legem tantum habet vim legis 116. conditiones ad eam 117. tempus ad eam requisitum 119. per eam tollitur tantum lex humana 118. peccant qui introducunt consuetudinem contra legem 122. per istam cessat lex 120. praeter legem obligat in conscientia 121. dupliciter interruptur 123.
- CONSUETUDO** peccandi quid? IV. 42. late vel stricte sumta ibid. (12): plures actus requiruntur ad eam efformandam 43. aliquoties pauciores 44. differt ab occasione 54. peccat qui non conatur eam extirpare 48. numne sit Confessio manifestanda? 52. Consuetudinarium differt a recidivo 45. an peccet, si ex consuetudine sine advertentia ponit actus? 46. minime vero, si interrupta sit consuetudo 47. Utrum absolvendus? 49. et (4): recidivus non est absolvendus, nisi dederit extraor-

dinaria poenitentiae signa 50. cum (14):
quoniam ista signa? 51. cum (44).

CONTEMPLATIO = ORATIO n. 2.

CONTEMPTUS legis est materialis vel formalis IV. 19. in (3): formalis non admittit parvitatem materiae ibid.

CONTENTIO quid? IV. 337. grave vel leve peccatum, prout est materia 338.

CONTINENTIA quid? A. I. 19.

CONTRACTUS quid? IX. 1. est formalis seu expressus, vel virtualis seu implicitus; nudus, vel vestitus; nominatus, vel innominatus; unilateralis, vel bilateralis seu synallagmaticus; gratuitus, vel onerosus; stricti juris, vel bonae fidei; purus vel non purus 2. jure romano septem modis vestiebantur contractus ibid. in (A): quatuor numerabantur species contractuum innominatorum ibid. in (2): contractus conditionatus est species non puri ibid. in (4).

2. Quinque conditiones ad valorem contractus. 3. Qualis consensus requiratur? 4. modi, quibus perficiuntur contractus ibid. in (5): multipliciter potest consensus impediri 5. Quid error? 6. est circa substantiam vel qualitatem; antecedens vel concomitans; ab ipso decepto, vel ab alio contrahente, vel a tertio 7. utrum validus contractus per errorem vel dolum? 8. cum (6): contractus per errorem vel dolum circa qualitatem potest rescindi in foro conscientiae, quatuor habitis conditionibus 9. non valet contractus per vim 10. quid, si sit per metum gravem celebratus? 12. et 13. conditiones, ut metus gravis nihil reddat contractum 14. contractus per metum levem est validus, neque rescindibilis in foro exteriori; 14. rescindibilis in foro conscientiae? 15.

3. Quinam possint contrahere? 16. quinam a lege declarantur incapaces? 17. Quinam dicitur minor? 18. infans, infantiae vel pubertati proximus, pubes, impubes, pupillus? ibid. in (12) et (13):

minor potest esse vel sub patria potestate, vel sub tutore, vel emancipatus 19. Quid patria potestas? 20. ejus effectus 21. aliquando mater habet dimidium ususfructus bonorum filiorum 22. in tribus casibus ne pater quidem habet hujusmodi ususfructum 23. onera istius ususfructus 24. quomodo desinat patria potestas? 25. Quomodo possit filius familias contrahere? 26. jure romano peculium filifamilias esse poterat castrense, quasi-castrense, profectitium, et adventitium ibid. in (F); quid de eo poterat pater, aut filius? ibid. ibid. Quinam sit tutor? 27. quid possit minor sub tutore? 28. quid possit tutor vel pupillus jure romano? ibid. in (G). Quomodo possit contrahere minor emancipatus? 29. quid poterat jure romano? ibid. in (H). Quinam interdicti? 30. non possunt contrahere 31. Bona conjugata sunt dotalia aut paraphernalia, aut communia vel particularia 32. quinam habeat dominium de praedictis bonis? 33. in quatuor casibus vir habet etiam proprietatem de bonis dotalibus 34. uxorata quomodo possit contrahere? 35. potest testari 36. Quinam alii non possint contrahere? 37. Num beneficiarii possint disponere de bonis beneficii? ibid. in (20).

4. Quenam est Materia contractus? 38. res tantum, quae sunt in commercio, possunt esse materia contractus 39. Quid causa? 40. non valet contractus sine causa, vel ex causa illicita, aut falsa 41. Quid forma? 42. est substantialis vel accidentalis ibid. utrum valeat contractus sine forma? ibid.

5. Qualitates extrinsecae, quae possunt in contractibus apponi sunt quinque 43. Quando habeatur Adjectio dici? 44. quando valet contractus adjectione dici? 45. cum (23): aliquando obligat a principio, licet dies sit incerta 46. Quid Conditio? 47. est propria vel impropria; possibilis vel impossibilis; honesta vel

turpis; casualis potestativa, vel mixta; suspensiva vel resolutive 48. nummoe valeat, et quando contractus sub conditione? 49. cum (26) et 51. in (28): ex contractu conditionato oritur aliquod jus, et obligatio 50. non requiritur novus consensus post conditionis eventum 51. Quid modus? 52. est possibilis vel impossibilis; honestus vel turpis ibid. contractus sub modo valet a principio, casu excepto 53. utrum servandus sit modus? ibid. utrum possit revocari legatum, donatio etc. modo non servato? 54. quid de legato etc. facto Ecclesiae ibid. et 55. Quid demonstratio? 56. est ostensiva vel taxativa, vera vel falsa 57. contractus sub falsa demonstratione ibid. in (31): est restituendus excessus, vel supplendus defectus, si demonstratio est falsa in quantitate etc. 58. cum (32). Quid Causa? 59. est finalis seu motiva, vel impulsiva 60. utrum valeat contractus sub causa non subsistente? 61. Plures casus de legatis relictis sub conditione vel causa etc. 62 — 68. cum notis subjectis.

6. In contractibus potest apponi iuramentum promissorium 69. quod est firmans contractum, vel per se stans seu nudum et simplex 70. discrimen ioter utrumque ibid. numme contractus nullus iuramento firmetur? 71. est servandum iuramentum per se stans, si possit sine praedicio tertii, et peccato 72. est servandum, si res sit illicita tantum ex parte promissa

sarii 73. cum (4): aliquando non est servandum, licet de re licita 74.

De Restitutione in integrum in proprio loco.
CONTRACTUS COLLATICIUS quinam? IX. 183. in (64): est licitus, habitis conditionibus ibid. ibid.

CONTRACTUS trius = **SUBJECTAE**.

CONTRITIO = **POENITENTIA** II. 3.

CONTUMACIA = **CENSURA** II. 4.

CONTUMELIA = **DETRACTIO**.

COOPERATIO ad peccatum alterius = **SCANDALUM**.

CORRECTIO FRATERNA quid? VI. 134. differt a iudiciali, et paterua 135. adest praecceptum etc. 136. sed habitis circumstantiis quinque 137. obligat sub gravi 138. in venialibus vero sub levi, et aliquoties etiam sub gravi 139. cum (4): obligat Pastores animarum etiam cum gravi incommodo 140. Ordo in correctione servandus 141.

CREDITA privilegiata = **RESTITUTIO** II. 16. **Credita hypothecaria** ibid.

CRIMEN impedimentum matrimonii = **IMPEDIMENTA matrimonii** II. 7.

CUGINI fratres vel sorores quinam sint? XIII. 144.

CULPA quid? VIII. 24. est theologica vel iuridica 25. iuridica est lata, levis, vel levissima 26.

CULTUS quid? VII. 3.

CURATOR quinam? IX. ad quid teneatur? A. II. 32. quantum de culpa teneatur? 33. non potest accipere mercedem, casu excepto 34.

D

DAMNUM quid? VIII. 29.

DEBITUM CONJUGALE. Omni jure tenentur conjuges simul habitare XIII. 302. Actus conjugales sunt liciti, aliquando obligatorii, et etiam meritorii, si adsint debita circumstantiae 303. quando sint

obligatorii? 304. quando conjux non teneatur reddere? 305. plurima ad rem ibid. in (824): ob quas causas non licet petere aut reddere? 306. plurima ad rem ibid. in (8344): habeantur debita circumstantiae, si habeantur actus con-

jugales sine, modo, loco, et tempore delicto 307. hæc omnia expendantur ibid. in (84): fines ob quos licite habentur actus conjugales 308. cum (85): non carent culpa actus conjugales habiti ob solam voluptatem 309.

Actus conjugales utrum prohibeant Communione? X. 125. in (55 §) 4.º

DEFLORATIO = STUPRUM.

DEGRADATIO quid? V. 4. Aliqua de degradato ibid. in (2).

DELECTATIO morosa quid? IV. 62. est de objecto, vel de cognitione objecti, vel de modo exequendi 65. de objecto pravo est peccaminosa 66. ejusdem speciei et gravitatis ac est objectum 67. num malitiamumat ex circumstantiis objecti? 68. licet de bono secuto a malo 72. numne liceat de morte vel alio malo proximi? 73. est licita conjugibus de copula inter se 74. non est licita sponsis de copula habenda, neque viduis de copula habita 75. De cognitione mali utrum licita? 76. de modo patrandi malum utrum licita? 77. et (18) = CONSENSUS seu PROPOSITUM, DESIDERIUM, GAUDIUM.

DELICTUM quid? VIII. 20. in (8) = RESTITUTIO n. 13. et alibi.

DEMONSTRATIO in contractu = CONTRACTUS n. 5.

DENUNTIATIO quid? A. II. 42. est juridica, vel evangelica seu fraterna ibid. differt ab accusatione 43. quando teneamur reos denuntiare? 44. utrum sit ei præmittenda correctio fraterna? 46. Alia de denuntiatione 42. in (15) et 46. in (17). = HERES n. 2. SOLLICITATIO.

Denuntiationes matrimonio præmittendæ = IMPEDIMENTA matrimonii n. 15.

DEPOSITIO quid? V. 3.

DEPOSITUM quid? IX. 239. quoniam Depoens, quinam Depositarius? ibid. depositum est voluntarium seu simplex, et necessarium seu miserabile 240. cum (83): est contractus gratuitus 241. perficitur traditione reali vel ficta 242. deposita-

rius tenetur de culpa lata; in quatuor casibus de levi; aliquando de levissima 243. minime de casu fortuito, nisi ex pacto, vel culpa, vel mora 244. nequit uti re deposita sine licentia 245. cum (84); alias tenetur ad pretium usus 246. quid si lucretur ex re deposita? 247. depoens tenetur ad expensas 248. depositum est restituendum statim ac dominus petit 249. quid si sit factum incapaci ad contrahendum? 250. est restituendum depoenti, etsi non sit dominus etc. 251. Caupones, diversorii etc. tenentur tanquam depositarii necessarii etc. ibid. in (85).

DEROGATIO legis quid III. 109.

DESIDERIUM quid? IV. 63. de re mala sub conditione *si mala non esset*, utrum peccaminosum? 69. cum (17). = DELECTATIO morosa, GAUDIUM.

DESIDIA idem ac ACEDIA.

DESPERATIO quid? VI. 80. est grave peccatum 82.

DETRACTIO quid? IV. 168. quid contumelia? 169. differt a detractioe 172. quid calumnia? 170. quid fama, quid honor? 171. quid susurratio, et irrissio? 173. differt a detractioe ibid. detractio alia dicitur diffamatio, alia infamatio 174. est directa vel indirecta ibid. quatuor modis committitur directa 175. et quatuor indirecta 176. expositæ species sunt gravia peccata 177. cum (41), et specie distincta 178. aliquando manifestatio defectus levis est grave, et contra 179. cum (42): revelare defectus naturales proximi quando sit mortale? 179. (42): quid si quis narret audivisse crimen proximi? 180. Infamatio nunquam est licita, diffamatio aliquando licita est ob justas causas 181. quoniam sint justæ causæ? 182. licet diffamatio causa mitigandi dolorem 183. numne liceat detractio in compensatione famæ, ad defendendam innocentiam etc? 184. licet reo revelare delictum testis vel accusa-

toris ad sui defensionem ibid. (43). Tripliei modo delictum esse potest publicum 185. num liceat delictum publicum detegere ubi non est publicum? 186. probabilis licet detegere homines perniciosos ibid. (45): utrum diffamatus de crimine possit de aliis diffamari? 187. peccat qui detractorem audit, vel movet 191. vel non impedit 192. et (46), non nullis casibus exceptis 193. ordinario peccat leviter seipsum diffamans 194. peccat detrahens defuncto 195. = LIBELLUS FAMOSUS, RESTITUTIO n. 13.

DIACONATUS, DIACONUS. Quid significat nomen Diaconi? XII. 149. Quid Diaconatus? 150. est verum Sacramentum 151. ejus materia duplex 152. an utraque essentialis? 153. Diaconatus forma item duplex 154. quare in ordinatione Diaconi solus Episcopus imponat manum? 155. Diaconi ministerium 156. officia sacra 157. dotes in ordinandis Diaconis 158. alia requisita 159. Diaconus potest uti stola transversa etc. 160. Ritus in ordinatione Diaconi 161. Ordinatus Diaconus tenetur ad nocturnum feriale etc. 162. Diaconus baptizans = BAPTISMA: communicans = ECHARISTIA prout est Sacramentum n. 2.

DIGNITATES in beneficio VII. 158. in (44).

DIRECTIO Animarum ad vitam spirituales. Finis vite spiritualis est Perfectio Christiana A. VII. 1. quid Perfectio Christiana? ibid. Confessarii debent animas, si quas invenerint ad id vocatas, in viam perfectionis dirigere 2. non omnes sunt ad summam perfectionem vocati 3. quinam videantur ad eam idonei et vocati? 4. Hujusmodi directio sita est in Oratione, Mortificatione, Sacramentorum frequentia, in Consiliis evangelicis servandis, et vite ordinato systemate 5.

Videatur ORATIO.

2. Prudens sit Confessarius in mortificationibus concedendis etc. 51. et 55. mortificationes magis exercendae etc. 52—54.

3. Animae Spirituales qualiter debeant frequentare Confessionem et Communionem: quomodo debeant se gerere, praeprare etc. in Confessione et Communionem etc. quomodo se debeat gerere Confessarius erga Animas istas quoad Confessiones, et Communionem etc. etc? 56—68.

4. Tria sunt praecipua Consilia evangelica, Castitas nempe, Paupertas, et Obedientia 70. videantur in propriis locis. Quomodo Animae sint per ista dirigendae? 71. et sequent.

5. Vitae systema in via spiritus praecipue servandum 97—116.

Monita servanda ad securius et facilius proficiendum in vita spirituali 117.

DISCORDIA quid? IV. 337. est peccatum pro qualitate materiae 338.

DISPARITAS CULTUS = IMPEDIMENTA matrimonii n. 8.

DISPENSATIO quid? III. 74. est totalis vel partialis, expressa vel tacita, directa vel indirecta 75. Potestas dispensandi est ordinaria vel delegata 76. Quinam possunt in lege dispensare? 77. minime Papa in lege naturali vel divina 78. minime inferior in lege superioris 79. neque Archiepiscopus in lege suffraganeorum, nisi in visitatione, aut appellatione 80. neque Vicarius in lege Episcopi 81. maxime Vicarius Capitularis 82. Habentes facultatem dispensandi possunt secum dispensare 83. Possunt delegare qui habent facultatem ordinariam 84. Delegatus non potest subdelegare, quibusdam casibus exceptis 85. Utrum requiratur causa ad valorem dispensationis? 86. An peccet legislator sine causa dispensans? 87. an peccet utens dispensatione valida sine causa obtenta? 88. Causae ad dispensandum 89. Quenam obreptitia, et subreptitia? 90. non est valida 91. Quibus modis cesset? 92. num cessante causa finali? 93. et (*): delegata cessat cessante causa finali 94. utrum cesset delegata per mortem delegantis? 95. delegata cessat

aliis modis ibid. (16). Cessat per revocationem 96. et per renuntiationem ibid. (17).

De dispensatione in matrimonio = **IMPERIMENTA** matrimonii n. 17. et 18.

De dispensatione voti = **VOTUM** n. 5.

Advena potest in legibus, votis, et iuramentis dispensari ab Ordinario loci; an possint vagus, et peregrinus III. 38. (2).

DISTILLATIO quid? IV. 24. (57): quando est peccatum ibid.

DISTINCTIO specifica, et numerica peccatorum = **PECCATUM** n. 3.

DIVERSORIARIUS = **DEPOSITUM**.

DIVINATIO quid? VII. 128. est expressa vel tacita 129. species divinationis expressae 130. species divinationis tacitae 131. sunt graviter peccaminosae 138.

DIVINATIO PER PYTHONES quid? VII. 130. est graviter peccaminosa 138.

DIVORTIUM potest esse vel quoad vinculum, vel quoad vitae consuetudinem tantum XIII. 310. Matrimonium est indissolubile 311. ratum consummatum nunquam potest dissolvi; aliquando potest dissolvi ratum non consummatum, et a potiore legitimum etiam consummatum 312. ratum dissolvitur per professionem religiosam, et probabiliter per dispensationem Pontificis 313. bimestre conjugibus conceditur ad deliberandum de religione 314. post bimestre per professionem etiam solvitur matrimonium, si non sit adhuc consummatum 316. uxor intra bimestre vi cognita potest profiteri, at non solvitur matrimonium 315. Matrimonium legitimum solvitur per conversionem unitus conjugis ad fidem 317. sed in uno de quinque casibus etc. 318. et 319. ad quem pertineant filii in infidelitate procreati? 320. non dissolvitur matrimonium per amborum conjugum conversionem ad fidem 321. infidelis plures habens uxores, quae omnes cum ipso convertantur, cum prima tantum debet remanere 322.

2. Divortium, quoad vitae consuetudinem fieri potest quoad torum, vel quoad habitationem, vel quoad utrumque 323. est licitum huiusmodi divortium 324. potest fieri vel amore virtutis, vel causa delicti 325. duae conditiones, ut fiat amore virtutis 326. delicta, ob quae fieri potest 327. cum (88 ♣); ius faciendi divortium pertinet etiam ad uxorem etc. 328. non tenetur conjux innocens instituire divortium, quatuor casibus exceptis 329. in quatuor casibus non potest conjux instituire divortium ob adulterium alterius 330. quoniam sint signa remissionis? ibid. in (♣ ♣): probabiliter non tenetur innocens conjugem de adulterio emendatum recipere ibid. in (89): potest tamen semper reus revocare 331. in (90). Quae auctoritate fieri possit divortium? 331. divortii perpetui effectus principalis est assumere statum perpetuum 332. non potest reus assumere statum perpetuum, nisi in tribus casibus 333. aliquo casu potest assumi status perpetuus ob divortium temporale 334. Ad quem spectent filii? 335. numne debeatur dos uxori? 336.

DOLUS quid? VIII. 27.

DOMICILIUM. Pro contractione matrimonii = **IMPERIMENTA** matrimonii n. 14. Tempus ad constituendum quasi-domicilium III. 35.

DOMINIUM quid? VIII. 5. est altum seu supremum, vel hamile; hamile est plenum vel semiplenum 6. acquiritur iure gentium seu naturali, vel iure civili 7. modi acquirendi utroque iure ibid.

DONATIO quid? IX. 302. quinam Donator, quinam Donatarius? ibid. donatio est gratuita vel remuneratoria; inter vivos vel testamentaria 303. differentia inter donationem inter vivos, et testamentariam 304. sub conditione nummum valeat, et quando 49. cum (26). Quinam possint donare? 305. potest quis omnia donare, praeter legitimam 306. disposi-

tio juris romani de donatione ultra quingentos solidos ibid. in (S): de donatione omnium bonorum ibid. ibid. quinam possint donatione accipere? 307. quinam sint incapaces? 308. donationes inter conjuges 309. cum (103): erant nullae de jure romano, nonnullis exceptis ibid. in (T): valet donatio facta filii 310. jure romano nulla donatio a patre facta filio, pluribus casibus exceptis ibid. in (U). Pro valore donationis requiritur acceptatio 311. quomodo sit ponenda? ibid. in (104). Forma legalis servanda in donatione 312. Non requiritur traditio ad transferendum dominium rei donatae 313. Ob tres causas potest revocari donatio inter vivos 314. tribus modis habetur ingratitudo donatarii ad donationem revocandam 315. conceditur annus ad donationem revocandam ob ingratitudinem 316. non potest donator querimoniam instituere contra heredes donatarii ingrati 317. heredes donatoris non possunt querimoniam instituere contra donatarium ingratum, duobus exceptis casibus 318.

Donationes *ipso jure* revocantur ob prolem postea susceptam, quomodocumque sint factae 319. utrum donatarius in praedictis causis in conscientia teneatur ante iudicis sententiam rem sibi donatam restituere? 320.

DOS = CONJUGES, CONTRACTUS n. 3. PARENTES. Pro dote monialium = STATUS RELIGIOSUS n. 2.

DUBITATIO quid? IV. 142. est prudens vel temeraria 144. temeraria de proximi peccato non est grave peccatum, aliquo casu excepto 146.

DUBIUM quid? II. 38. differt ab opinione, et suspitione 39. est positivum vel negativum, speculativum vel practicum, juris vel facti 40. = CONSCIENTIA n. 4.

DUELLUM quid? IV. 318. est solenne vel privatum 319. nunquam est licitum 320. neque ad defendendam famam, innocentiam, veritatem etc. etc. 321. cum (**); ne fictum quidem ibid. in (72): poenae 322. conditiones ad poenas 323. quisnam absolvere possit ab excommunic. ob duellum? 324.

E

EBRIETAS quid? IV. 354. perfecta et voluntaria est grave peccatum 355. et (97): an liceat ad sanitatem? 356. cum (98): probabilius non licet ad vitandam mortem intentatam 357.

De actibus ex ebrietate secutis = ACTUS MALI etc.

ECCLESIA quando polluitur etc? = SACRILEGIUM.

ECSTASIS = ORATIO n. 2.

EDUCANDA = STATUS RELIGIOSUS n. 11.

ELEEMOSYNA quid? VI. 120. adest praecipuum etc. 121. stante tamen necessitate in proximo, et bonis superfluis in dante 122. necessitas est extrema, vel gravis,

vel communis 123. dantur bona superflua 124. et sunt superflua vel vite, vel statui, vel decentiae status 125. de quibus bonis teneamur facere eleemosynam? 126. cum (18): quando possit proximo succurri mutuo, commodato etc. sine eleemosyna? 127. non licet eleemosyna de bonis alienis sine domini consensu, et extrema necessitate 128. Bona Ecclesiasticorum sunt patrimonialia, vel quasi-patrimonialia, vel mere ecclesiastica 129. vel parsimonialia ibid. in (19): de quibus teneantur Ecclesiastici facere eleemosynam? 130. Praelati Regulares tenentur ad eleemosynam de bonis superfluis

monasterii 131. Pauper putatus non potest accipere, vel retinere elemosynam 132. Ordo in proximo subveniendo servandus 133.

ELEVATIO SPIRITUS = ORATIO n. 2.

EMPHYTEUSIS quid? IX. 184. quinam

Dominus Emphyteuseos, quinam *Emphyteuta*? *ibid.* est ecclesiastica, aut laica seu communis; perpetua, aut temporaria 185. tres conditiones ad eam 186. quinam teneatur ad expensas in re emphyteutica? 187. utrum emphyteuta teneatur ad pensionem, re percente? 188. tenetur tamen, quacunque sterilitate occurrente *ibid.* in (67): potest emphyteuta disponere de dominio utili; at in venditione interpellandus est dominus directus etc. 189. Quid *Laudemium*? 190. in (68): non debetur, nisi sit pactum *ibid.* debebatur jure romano, aliquibus casibus exceptis *ibid.* in (P): quantum esse possit? *ibid.* sex modis solvitur emphyteusis 191. soluta emphyteusi, debentur emphyteutae meliorationes 192.

EMPTIO VENDITIO quid? IX. 82. differt a permutatione 83. est pura vel conditionata, absoluta vel alternativa, in specie vel genere; in specie est quoad corpus, vel quoad mensuram 84. quomodo perficiatur? 85. non potest quis cogi ad vendendam rem suam, nisi in publica necessitate 86. Quid *merx*? 87. sufficit ut sit determinata in spe 88. si spes frustretur, numne debeatur pretium? 89. et 182. Quid pretium? 90. non valet venditio, si pretii determinatio remittatur ipsi emptori 91. quid, si remittatur tertiae personae? 92. utrum valeat venditio sub expressione *vendo tibi rem justo pretio*? 93. Possunt vendi res, quae sunt in commercio, nisi adsit prohibitio 94. quanam res sint in commercio? *ibid.* in (43): quanam res prohibeantur vendi? 95. notantur aliqua de alienatione bonorum Ecclesiae *ibid.* in (44). Non valet venditio rei alienae 96. Non

requiritur traditio ad transferendum dominium rei venditae 97. contra erat de jure romano *ibid.* in (K). Cuiam debeatur res pluribus successive vendita? 98. cum (L): potest primus emptor rem mobilem vindicare, si secundus emptor rei possessor mala fide processerit 99. quantum tempus ad vindicationem concedatur? 100. secundus emptor, qui mala fide processit, tenetur in conscientia priori emptori rem restituere 101. Res vendita casu periculis ante traditionem, cuiam percat? 102. cum notis: quid, si venditio sit alternativa? 103. Fructus rei venditae sunt emptoris 104.

2. Pretium est legale seu legitimum, vel naturale seu vulgare; vulgare dividitur in supremum, medium, et infimum 105. an sit servandum legale? 106. quo pretio emi vel vendi possit, quando est vulgare? 107. ex quadruplici capite potest augeri vulgare 108. potest augeri, si res minutum vendatur 109. vel adsint alii tituli 110. vel ob affectum venditoris ad rem 111. minime per se ob solutionis dilationem 112. ex quadruplici capite potest diminui 113. minime per se ob anticipatam solutionem 112. in (50): maxime, quando quis lemit multa simul 114. utrum ob necessitatem venditoris? 115. utrum possint minoris emi credita acerba? 116. cum (51): utrum possint credita litigiosa minoris emi ab eo, qui est causa litis? 117. potest minoris emi res non utilis 118. minime majoris vendi res emptori utilis aut necessaria 119. potest currenti pretio emi vel vendi, si sciatur pretium postea esse augendum vel diminuendum 120. potest augeri vel minui pretium rei venditae sub hasta 121. non potest minoris emi, quia venditor ignorat valorem rei, casu, excepto 122. quando possit aliquid retinere ille, cui committitur aliqua res vendenda vel emenda? *ibid.* in (52).

3. Venditor tenetur rem tradere, et de ea

emptorem defendere 123. non tenetur rem tradere, pretio non soluto 124. tenetur emptorem defendere de evictione, et de vitiiis occultis rei venditæ 125. Quid evictio? 126. est præstanda a venditore 127. aliquando non 128. quinam alii teneantur de evictione? 127. in (54): ad duo tenetur venditor ratione evictionis 129. Quid mercis vitium? 130. est quoad substantiam vel qualitatem, occultum vel manifestum, damnosum vel non damnosum 131. numne sit manifestandum a venditore? 132. de quibus vitiiis teneatur venditor? 133. ad quid teneatur ex hac ratione? 134.

4. Multiplici modo potest dissolvi emptio venditio 135. Quando habeatur addictio in diem? 136. potest fieri verbis directis, aut verbis indirectis 137. Solvitur venditio per pretium non solum 138. Pactum retrovendiitionis potest esse in favorem venditoris, aut emptoris, aut utriusque 139. quanti valeat res hoc pacto vendita? 140. est licitum hoc pactum 141. tribus habitis conditionibus 142. Quinam contractus *Mohatra*? 143. non est licitus 144. an aliquando licitus? 145. Quando possit venditio rescindi ob pretii vilitatem? 146. Dissoluta venditione, ad quem spectent fructus interea percepti? 147.

Venditio cum pacto francandi 142. in (57).

ENERGUMENUS quinam? XII. 54. Utrum possit recipere Sacramenta? = Sacramenta in specie.

EPICHEJA quid? III. 107. ejus usus licitus, et aliquando necessarius 108.

ERROR differt ab inadvertentia I. 38. (6): quid, et quotuplex sit etc? = CONTRACTUS n. 2. IMPEDIMENTA matrimonii n. 3.

EVAGATIO MENTIS per se est veniale IV. 365.

EUCARISTIA prout est Sacramentum. Quid denotet verbum *Eucharistia*? X. 93. alia nomina istius Sacramenti ibid. Quid *Eucharistia*? 94. quomodo sub panis speciebus continueatur etiam Sanguis Christi,

et contra? 95. in quo consistat in recto hujus Sacramenti essentia seu ratio? 96. differentia inter hoc et cetera Sacramenta ibid. in (44). Sacerdos conficit hoc Sacramentum in Missa, consecrans panem et vinum 97. quandiu Christus nunciat sub speciebus? 98. cum (4). Quando nam fuit hoc Sacramentum institutum? 99. ejus materia ex qua est panis et vinum: quenam materia proxima? 100. qualis panis sit necessarius? 101. quid si sit ei aliud admixtum? 102. quid de pane mucido, et vino acescente? 103. panis lam azymus, quam fermentatus est aptus? at sub gravi et pœnis cujusque Ecclesiæ ritus est servandus 104. quid in necessitate? ibid. in (46). Quale vinum? 105. nonnullæ materiæ utrum sint aptæ? ibid. in (4): quid si vinum sit aqua admixtum, vel ex musto et aqua etc? 106. vino est parum aque admiscendum 107. quate? 108. quantum? 107. in (4): quid si Sacerdos advertat se non posse parum aquam? 109. non licet uti materia dubia, nisi urgeat necessitas 110. materia consecranda qua ratione debeat esse præsens? 111. debet determinari celebrantis intentione, saltem virtuali 112. et 147. in (59); si Sacerdos postea invenerit duas hostias coherentes, ambæ sunt consecrate. 113. quid, si in actione Missæ Sacerdos detegat materiam esse ineptam? 114. *Eucharistiæ* forma 115. unum est Sacramentum, licet duæ sint materiæ, et formæ 116.

2. *Eucharistiæ* effectus sunt septem præcipui 117. et producuntur quoties *Eucharistia* sumitur 118. Hoc Sacramentum est de necessitate præcepti divini; at sub una specie fidelibus non consecrantibus: quid de necessitate mediæ? 119. cum (49): quid de frequentia Communionis? ibid. ibid. = DIRECTIO ANIMARUM etc. n. 3. *Eucharistiæ* minister 120. quid de Diacono? ibid. et in (51): de hujusmodi administratione plura notantur ad præxim necessa-

ria ibid. in (4): utrum Sacerdos indiget licentia? 121. Possunt Eucharistiam suscipere viatores baptizati 122. quid de pueris, amentibus, vel euergumenis? 123. quid de peccatoribus, excommunicatis etc? 124. dispositiones in suscipiente sunt quatuor 125. varia notantur de istis dispositionibus ibid. in (55. 4). Quid de Communionem sub utraque specie? 126.

3. Præceptum sumendi Eucharistiam est divinum quoad substantiam, ecclesiasticum quoad determinationem 205. prout divinum obligat in mortis periculo, et pluries in vita 206. licet eidem infirmo pluries ministrare Viaticum 207. quanto tempore intercedente? 208. si paucis diebus ante communicavit, an teneatur sumere Viaticum, superveniente mortis periculo? 209. quid si mane ex devotione communicaverit? 210. Saltem semel in anno, tempore paschalis sumenda est Eucharistia in propria Parrocchia 211. ætate discretionis ad id obligantur fideles 212. quale tempus vetuit nomine Paschalis? 213. sub gravi in propria Parrocchia etc. peragenda est Communio 214. quid de Sacerdotibus? ibid. in (73): quid de eo, qui ante tempus paschale communicavit, vel prævidet eo tempore non posse communicare? ibid. ibid. quomodo computetur annus? XI. 215. per sacrilegam Communionem non satisficit præcepto X. 215. poena interdicti ab ingressu Ecclesiæ contra non communicantes tempore paschali 216. qui eo tempore non communicavit, tenetur in reliqua anni parte 217. qui neque in reliqua anni parte communicat, peccat; num incidat in interdictum? 218. Qui eo tempore non communicans, accipit schedulam etc. iuc. excomm. O. res. 219. materia huius casus 220. non sufficit culpa lata, sed requiritur fraus vel dolus 221. non incidit qui casu invenit schedulam 222. maxime qui extra tempus paschale accipit schedulam 223. an incidat qui sacrilege communicat, et accipit sche-

dulam? 224. finis habendus ad incurrendum casum est causa exhibendi schedulam Parocho etc. 225. at non requiritur, ut de facto exhibentur 226. qui alia intentione accipit, etsi postea Parocho exhibeat, non incidit 227. incidit accomodans schedulam pro alio, non accomodans pro se 228.

- EUCCHARISTIA prout est Sacrificium. Quid Sacrificium? X. 127. explicatur definitio 128. Sacrificium novæ legis est *Missa* 129. Unde factum verbum *Missa*? 130. *Missa* est verum Sacrificium strictè sumtum 131. Christus hoc instituit 132. quomodo sub speciebus panis et vini representetur Crucis immolatio? 133. huiusmodi representatio est verum Sacrificium 134. quænam *Missa* pars sit essentia Sacrificii? 135. oblatio hostiæ et calicis ante consecrationem pertinet ad ritum 136. quo ergo sensu in hac sacerdos vocat *immaculam hostiam*? 137. ad Sacrificium necessaria utriusque speciei consecratio 138. nec potest in hoc Pontifex dispensare ibid. in (56).
2. Sacrificium istud est simul *Latreuticum*, *Eucharisticum*, *Impetratorium*, et *Propitiatorium* 139. Quomodo sit Latreuticum? 140. quomodo propitiatorium pro peccatis? 141. est propitiatorium quoad remissionem culpæ, et etiam poenæ temporalis etc. 142. at non in omnibus æqualis est huiusmodi remissio 143. quomodo sit eucharisticum? 144. qua ratione impetratorium? 145. ex dictis tres sunt huius Sacrificii effectus ibid. in (58); et probabilis ex opere operato ibid. ibid. pro quibus possit offerri? ibid. ibid. utrum infinitus ejus valor? 146.
  3. Huius Sacrificii minister primarius est Christus, secundarius et externus est solus Sacerdos 147. requisita ad valide et licite consecrandum, aliique casus practici ibid. in (59): Ecclesia, et fideles etiam per sacerdotem offerunt 148. obligatur sacerdos aliquando celebrare 149.

- Pro quibus sit Sacrificium offerendum? 150. modus, quo ad multos protendatur 151. requiritur intentio Sacerdotis, ut valide applicetur etc. 152. Non potest offerri Sanctis, sed tantum ad honorem Sanctorum 153. potest offerri pro fidelibus mortuis 154. pro omnibus viventibus etc. 155. quid de infidelibus, excommunicatis etc? *ibid.* et in (60).
4. Quibus diebus liceat celebrare? 156. non licet pluries in eodem die, excepta Nativitate Domini 157. melius est celebrare quotidie 158. Qua hora liceat celebrare? 159. Quo in loco? 160. minime in Ecclesia polluta 161. quomodo polluitur Ecclesia? 162. quid agendum a Sacerdote si polluitur Ecclesia, dum celebrat? 163. Plura requiruntur ad rite celebrandum 164.
5. Modus celebrandi requirit internam munditiam ac puritatem, et externam devotionem 165. ad internam munditiam et puritatem requiritur munditia a peccatis, et puritas intentionis 166. qualis munditia a peccatis? 167. Sacerdos in lethali, etsi contritus, nequit celebrare sine absolutione; excepta vera necessitate, sed debet confiteri quam primum 168. est vera obligatio confiteri quamprimum 169. alia ad rem XL. 171 — 125. puritas intentionis consistit in habendo rectos fines 170. quinam sint recti fines? 171. In quo consistat exterior devotio? 172. Præparatio Missæ præmittenda 173. est præmittendum Matutinum cum Laudibus, at probabilius sub levi 174. Modus exterior celebrandi 175. aliqua notantur de caeremoniis *ibid.* in (62). Quænam gratiarum actio post Missam? 176.
6. Est licitum Stipendium Missæ, jure et titulo sustentationis 177. ejus origo *ibid.* in (*): non licet tamen celebrare præcise ob stipendium etc. 178. Sacerdotes divites possunt accipere stipendium 179. offerentibus stipendium applicatur Missa, tanquam benefactoribus 180. ex justitia ad id obligatur Sacerdos 182. an peccet

graviter, si, accepto stipendio, Missam non applicet? 183. cum (63): quid, si differat celebrare? 184. cum (63): non potest pro duplici stipendio unam Missam celebrare, applicando specialissimam fructus partem etc. 185. Quale stipendium potest accipi? 181. licet de eo pacisci juxta taxam 186. non licet per alium satisfacere etc. retenta sibi parte stipendii, quatuor casibus exceptis 187. extra quos casus probabilius tenetur ad restitutionem 188. quæ fieri debet illi, qui Missam celebravit 189. quid de procuratoribus, executoribus, et de colligente stipendia etc? 187. in (65): an liceat inter Sacerdotes permutare Missas diversi stipendii? *ibid.* *ibid.* Ecclesiarum administratores possunt aliquid pro expensis retinere etc. 190. cum (66). Sacerdos applicare debet juxta intentionem dantis stipendium, fundantis capellaniam etc. 191. item beneficiarii, legatarii etc. *ibid.* in (67): verius nulla datur præscriptio circa Missarum onera etc. *ibid.* *ibid.* Sacerdos obligatus quotidie celebrare potest aliquoties a celebratione vacare, pro conjunctis etc. applicare etc. at sine stipendio etc. 192. peccat non servans conditiones a fundatore constitutas 193. Parochus diebus festis tenetur celebrare pro populo 194. aliquando potest intra hebdomadam applicationem differre *ibid.* in (69): Missa Conventualis est applicanda pro benefactoribus in genere 195. et distincte a Missa parochiali *ibid.* in (70). Missæ beneficii, capellanæ etc. possunt ad minorem numerum a S. Sede reduci, stante causa 196. quænam sint justæ causæ? *ibid.* in (*): redditibus imminutis, nummam possit Capellanus a se minuire Missarum numerum? 197. nequit Sacerdos, si stipendia data sint minora taxa regionis, pauciores applicare Missas etc. 198. Capellanus infirmitate impeditus non tenetur per alium supplere, modo infirmitas sit brevis etc. 199.

Applicatio facienda est ante, vel in ipsa consecratione 200. sufficit applicatio aliquando habita, et non revocata 201. non licet, et probabilis non valet applicatio pro stipendio futuro etc. 202. utrum valeat sub conditione? 203. utrum pro pluribus stipendia dantibus liceat totidem missas in confuso applicare? 204.

EVICTIO = **EMPTIO VENDITIO** n. 3.

EUNUCHI = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 12.

EUTRAPELIA quid? A. I. 19.

EXAMEN CONSCIENTIE = **POENITENTIA** n. 4.

EXCEPTIO quid? VIII. 19. in (7).

EXECUTOR TESTAMENTARIUS = **TESTAMENTUM** n. 6.

EXCOMMUNICATIO est major vel minor V. (19). Major quid? 37. privat communione externa, et mixta, non interna 38. Excommunicati sunt vitandi vel tolerati 39. quinam vitandi, quinam tolerati? ibid. Excommunicationis effectus octo directi, duo indirecti 40.

2. Excommunicatus utrum valide, et licite recipiat Sacramenta, et incidat in poenas? 41. utrum valide etc. ministret, et incidat in poenas? 42. cum (20): utrum peccet, et incidat in poenas qui Sacramenta recipit ab excommunicato? 43. cum (21): utrum etc. qui ministrat excommunicato? 44.

3. Quid Suffragium? 45. est commune vel privatum ibid. num excommunicatus privetur suffragiis Ecclesiae? 46. et (22): num peccet et incidat in poenas qui suffragia pro excommunicato applicat? 47. cum (23).

4. Quid officia divina? 48. prohibentur excommunicato, et sub excomm. si est vitandus etc. casu excepto 49. et (24): non recedentes a vitando assistente divinis officiis, peccant graviter, et incidunt in poenas 50. cum (25). Clericus excomm. tenetur recitare horas canonicas 49. in (24). Excommunicatus non procurans absolutionem, peccat non audiendo Missam, non confitendo in anno etc. ibid. in (24)

5. Collatio beneficii ab excommunicato utrum valida? 51. facta excommunicato minime valida; collator peccat, et incidit in poenas 52. cum (27). Excommunicatus utrum valide et licite exerceat jurisdictionem? 53. cum (28).

6. Excommunicatus nequit cum fidelibus communicare 54. neque cum alio excommunicato, maxime cum infidelibus ibid. (30): utrum peccet et incidat in poenas fidelis communicans cum excommunicato? 55. et (31): in quinque prohibetur fidelis communicare cum vitando 56. in quinque permittitur 57. cum subjectis notis.

7. Excommunicatus utrum possit sepeliri in Ecclesia? 58. quid si jam sit sepultus? ibid. in (35). De sepeliendo IX. 227. in (99). Nulla est gratia a S. Sede facta excommunicato V. 59.

8. Excommunicatio minor quid? 60. ejus effectus 61. quinam possit ab ea absolvere? 62.

9. Excommunicatio ob Clerici percussionem. Quid nemine percussionis? 63. cum (+): est levis vel gravis vel enormis 64. et (36). Quinam in casu veniunt nomine Clerici, et Monachi? 65. Percutientes inc. excomm. 66. quinam alii incurant etc? ibid. cum (+): quinam excusantur a dicta excomm. 67. cum notis. Percutientes an sint vitandi? 68. cum (40). Quinam possint ab ista excomm. absolvere? 69. cum notis.

EXORCISTATUS quid? XII. 51. ejus materia 52. ejus forma 53. quinam energumeni, quinam catechumeni? 54. Ritus, quo confertur 55. Exorcistae officia 56. non potest exorcizare daemones sine licentia Episcopi 57. regulae in exorcizando servandae 58. et VII. 10. (2). Qua vitae integritate fulgere debeat Exorcista? XII. 59.

EXPENSÆ = **RESTITUTIO** n. 5.

EXTREMA UNCTIO quid? X. 79. est verum Sacramentum 80. quandomam institutum? 81. ejus materia 82. oleum de-

bet esse benedictum ex necessitate præcepti, et probabilius etiam ex necessitate Sacramenti 83. cum (*): nonnulla notantur de oleo, ejusque benedictione ibid. in (39 *), et nonnulla de materia proxima, seu de unctione ibid. ibid. Hujus Sacramenti forma 84. quænam verba sint de essentia? ibid. in (40): verius non valet forma indicativa, vel imperativa 85. Hujus Sacramenti effectus sunt quinque 86. cum (41): quid intelligatur

per peccatorum reliquias? 87. Hoc Sacramentum potest iterari 88. et quandonam eidem infirmo? 89. cum (*). Ejus minister solus Sacerdos 90. habenda est licentia Parochi ibid. in (42): nonnulla notantur de ejus administratione ibid. ibid. Infirmi, de quorum morte timetur, possunt hoc Sacramentum recipere 91. plures casus practici ibid. in (*). Dispositiones in suscipiente 92. De hujus Sacramenti necessitate ibid.

F

FALSARI monetarum in quas poenas incidunt? IV. 294. (79). Scripturarum quas poenas incurrant? 151. et 152.

FALSUM deponentes = **MENDACIUM**, et **RESTITUTIO** n. 13.

FAMA = **DETRACTIO**.

FAMULUS. Cooperans peccato heri IV. 93. (*) 3. 4. et 8. 94. et 95. = **SCANDALUM**. Surripens de esculentis domini = **FURTUM**. Utrum possit compensari etc? = **RESTITUTIO** n. 18.

FASCINATIO VII. 141. in (*).

FESTORUM OBSERVANTIA. Præceptum servandi dies festos est naturale quoad substantiam, positivum quoad determinationem A. III. 1. est positivum et negativum simul 3. non præcipit cultum internum 4. obligat sub gravi 5. quomodo ait hujus præcepti dies computandus? 6. tenentur hoc præcepto fideles rationis compotes 7. cum (*): obligat ad audiendum Sacrum, et ad abstinendum a servilibus 8. Quinam possint instituere dies festos? 2.

2. Præceptum audiendi Sacrum quoad substantiam videtur divinum, immo naturale; quoad determinationem est ecclesiasticum 9. Adistentia ad hoc præstanda 10. quinam præcepto satisfaciant vel

non ratione hujus adistentiæ? ibid. in (*). Attentio est interna vel externa 11. probabilius requiritur etiam interna 12. cum (3). Non satisfacit, qui duas dimidias missas audit a duobus Sacerdotibus 13. Quæ omissio sit gravis? 14. (*): omittens levem partem, probabilius tenetur eam supplere 15. qui non potest totam, tenetur missæ partem, quam potest, audire 16. Excusat ab isto præcepto impotentia physica vel moralis 17. Quinam extenseantur impotentia physica, quinam morali? ibid. in (*): non potens missam audire, non tenetur id temporis orationi vacare 18.

3. Præceptum abstinendi a servilibus est divinum quoad substantiam, ecclesiasticum quoad determinationem 19. opera sunt vel servilia, vel liberalia, vel media seu communia 20. a quibus sit in festis abstinendum? 21. plurima ad praxim notantur ibid. in (*): forensia, etiam non servilia, prohibentur in festis 22. Causæ a præcepto excusantes sunt septem 23. Quinam possint in hoc præcepto dispensare? 24. Quænam consuetudo excuset? 25. quinam ex consuetudine excusentur? ibid. in (*): quinam servilia permittat pietas? 26. quænam permittantur ex hac

- ratione? *ibid.* in (☉☉): quænam servilia permittat charitas erga proximum? 27. cum (☉☉☉): quænam necessitas excuset? 28. quænam ex necessitate excusentur? *ibid.* in (☉☉☉☉): non licet exercere servilia ad otium vitandum casu excepto 29. quænam utilitas excuset? 30. probabilis excusat occasio magni lucri 31. Quænam sit in hoc gravitas materiæ? 32. cum (6): an graviter peccet, qui plures parvo tempore laborare facit in festo? 33.
- FIDEICOMMISSUM** = **TESTAMENTUM** n. 4.
- FIDEJUSSIO** quid? IX. 205. possunt fidejubere omnes, qui possunt contrahere 206. mulieres non recte fidejubeant de jure romano, nonnullis easibus exceptis *ibid.* in (Q): tenetur fidejussor in conscientia solvere debitum etc. sed habet beneficium ordinis etc. 207. potest aliquid exigere 208. fidejussio transit ad heredes 209. quomodo extinguatur? 211. utrum debitor principalis teneatur ad damna fidejussori cansata? 210.
- FIDES** quid? VI. 1. non potest stare cum opinione probabili *ibid.* in (*): est habitualis vel actualis; viva seu formata, et mortua seu informis 2. actualis est explicita vel implicita, interior vel exterior 3. ejus objectum formale, et materiale 4. per Ecclesiam innotescunt nobis a Deo revelata 5.
2. Est necessaria necessitate mediæ 6. habitualis omnibus, actualis adultis 7. aliquæ veritates explicitè credendæ ex necessitate mediæ 8. et 9. Est etiam necessaria necessitate præcepti 10. quod præceptum est simul divinum et ecclesiasticum 11. affirmativum et negativum 12. veritates ex præcepto explicitè credendæ 13. et sub gravi quoad substantiam 14. ex præcepto tenemur elicere actum fidei aliquando per se seu directe, aliquando per accidens seu indirecte 15—18. quoties in vita? 19. non sufficit semel in vita 20. Adest præceptum divinum exterius profitendi fidem 21. affirmativum et

negativum simul 22. quando obliget uti affirmativum? 23. utrum peccet qui interrogatus non confitetur fidem? 24. utrum liceat uti vestibus et signis infidelium ad fidem occultandam? 25. Quinam ex præcepto Ecclesiæ obligentur fidem profiteri? 26.

Vitium fidei oppositum est INFIDELITAS: videatur.

FIDUCIA quid? A. I. 24.

FILII *Naturales, Incestuosi, Adulterini, Sacerilegi, Vulgo quæriti, Spurii, Manseres* quinam sint XIII. 142.

FILIOLI Spirituales. Quid præstare debeant suis Pastoribus? A. II. 29. Quid suis patribus? 31.

FILIUS, FILIA. Ad quid obligentur erga parentes? A. II. 20. qualem amorem eis præstare debeant? 21. quomodo peccent contra istum amorem? *ibid.* in (☉): ad quid obligentur ratione reverentiæ et observantiæ? 22. quomodo peccent contra istam? *ibid.* in (☉☉): quid exigit obedientia eis præstanda? 23. quomodo peccent contra obedientiam? *ibid.* in (☉): ad quænam obligentur ratione subsidii? 24. quomodo peccent ista de causa? *ibid.* in (☉☉): numne teneatur filius ob parentum necessitatem se abstinere ab ingressu Religionis? 25. cum (8): quid si filius professionem jam emisit? 26. cum (9). Omnia dicta præstare tenentur etiam avis, proavis, aliisque ascendentibus, habita proportionem 24. in (7). Alia de filiis 26. in (9).

Quomodo teneatur ad debita a parentibus contracta pro ejus alimentis? IX. 33. in (17).

Surripienti de bonis parentum = **FURTUM**.

FILIUS FAMILIAS = **CONTRACTUS** n. 3. et **MOTUM**.

FINIS in lege implenda = **LEX** n. 5.

FOETUS = **ABORTUS**.

FORMA in contractu = **CONTRACTUS** n. 4.

FORMA Sacramentorum = **SACRAMENTUM**, et quodlibet Sacramentum in specie.

FORNICATIO quid? IV. 200. est graviter et intrinsece mala 201. et (48).

FORTITUDO quid? A. I. 22. duæ ejus species subjectæ 23. virtutes ei adnexæ ceu partes integrantes sunt tres præcipuæ 24. vitia ei ejusque partibus opposita 25. qualia sint ista vitia? 26.

FRATRES (vel Sorores) *Gemelli, Germani, Consanguinei, Uterini, Patruales, Consobrini, Amilini, Cugini, Sobrini, Propior sobrino, vel Propior sobrina* quinam sint? XIII. 143—145.

Frates et Sorores ad quid teneantur? A. II. 27. cum (10).

FRATRIA quemam sit? XIII. 245.

FRATRISSA eadem ac Fratria.

FRUCTUS = **RESTITUTIO** n. 4. Fructus rei venditæ sunt emptoris IX. 104.

FURTUM quid? IV. 278. quid rapina? 279. est simplex vel qualificatum, manifestum vel non manifestum 280. species qualifi-

cati ibid. (*). Furtum et rapina sunt peccata gravia 281. aliquando etiam in levi materia 283. quibus in casibus utrum sub gravi sit ablatum restituendum? ibid. (73): furtum et rapina sunt specie distincta 282. Qui plura committit furtula utrum graviter peccet a principio etc? 284. an peccet graviter, qui post gravem materiam parum surripit? 285. furtula non uniuntur, si magnam intercedit tempus 286. quantitas ad furtum mortale 287. et (4). Utrum liceat surripere alienum in necessitate? 288. et (75 & 4): utrum liceat ad succurrendum proximo 289. peccat uxor surripiendo de bonis viri, et contra 290. aliquando non peccant 291. et (77). Item est de filiis et parentibus 292. et 293. Utrum peccent famuli surripientes de esculentis dominorum 294. cum (78). Videatur **RESTITUTIO** n. 13.

Furtum sacrilegum, = **SACRILEGIUM**.

G

GAUDIUM quid? IV. 62. (16): utrum liceat gaudere de malo inculpabiliter patrato? 70. et (4): non licet de malo ob bonum secutum 71. = **DELECTATIO** motosa, **DEMERITUM**.

GEMELLI fratres quinam sint? XIII. 143.

GENER quinam? XIII. 243.

GEOMANTIA quid? VII. 130. est graviter peccaminosa 138.

GERMANI fratres quinam sint? XIII. 143.

GLOS quemam sit? XIII. 245.

GRADUS in cognitione = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 4.

GRATITUDO seu **GRATIA** quid? A. I. 28.

GULA quid? IV. 350. quinque modis potest committi 351. qualis culpa? 352. et (95): non licet comedere vel bibere ob solam voluptatem 353. cum (96): gula: filice sunt quinque; et qualia peccata etc? 358.

H

HABITUS clericalis $\Rightarrow$ **SUBDIACONATUS** D.
4. TONSURA.

II.ÆRESIS quid? VI. 31. est materialis vel formalis 32. condiciones ad formalem 33. cum (f) et (g). Dubius in fide hæreticus est 34. non est hæresis error ex ignorantia vincibili 35. Poenæ contra hæreticos 36. quoniam hæretici hæcè incurrant? 37. condiciones ut incurrantur 38. hæreticus, quatenus excommunicatus, non est vitandus 39. Prælati Regularis non potest absolvere hæreticum 40. Quoniam alii excomm. etc. incurrant? 41.

2. Quomodo teneantur denunciare hæreticum? 42. non præmittenda correctio fraterna 43. est denunciandus, si probari nequit delictum 44. nam sit denunciandus suæ hæresis complex? 46. vel propinquus? 47. vel cum periculo damni notabilis? 48. maxime si sit mortuus 49. quid si adsit impedimentum? 50. hæretici ipse non tenetur se denunciare 45. Cuinam sit denunciandus? 51. Non denuntians inc. excomm. P. res. 52. Sub ead. excomm. sunt denunciandi suspecti de hæresi 53. quinam sint isti? 54.

3.* *Accedentes ad coelum haereticorum inc. excomm.* O. res. 55. *conditiones ad incurrendum* 56. *probabilius incurrit qui non adiens & propinquo aspicit etc.* 57. *minime qui adit, et non assistit, intelligit etc.* 58. *maxime, et si ritus haereticorum non aint ab Ecclesia damnati* 59. *Sub penis prohibita est Christianis communicatio & iudicis ibid. in (7).*

~HAU. SPICINA quid? VII. 130. est gravi-
ter peccaminosa 130.

HERES. Heredes damnificantis, vel debitoris etc. tenentur ad restitutionem VIII.60. cum (43).

Videatur SUCCESSIO, TESTAMENTUM, VOTUM
n. 3.

HERMAPHRODITUS = IMPEDIMENTA MATRIMONII n. 12.

HOMICIDIUM quid? IV. 295. est simplex vel qualificatum, voluntarium vel casuale vel necessarium; casuale est pure vel mixte 297. nonnulli qui sunt, vel non rei homicidii ibid. in (80 ♀). Omne jure prohibitum. 298. Non licet seipsum occidere 299. indirecte aliquando licet ibid. hinc plures casus ibid. in (♀♀): seipsum occidens privatur eccles. sepultura ibid. Licet occidere vitæ aggressorem 300. et (82), habitis conditionibus 301. et not. subjectan liceat prævenire aggressionem? ibid. in (83): licet occidere aggressorem vitæ alterius 302. cum (84): numne aggressorem bonorum? 303. numne injustum bonorum detentorem? ibid. in (86): non licet occidere ad defendenda quæ possidere speramus 304. neque ad defendendam famam et honorem 305. probabilius licet invasorem pudicitie 306. eo magis percutere etc. ibid. in (87): nequit maritus uxorem in adulterio deprehensam, at non incidit in eccles. pœnas etc. 307. utrum liceat occidere innocentem? 308. pœnæ contra homicidas et mutilatores 309. pœnæ contra mandantes etc. occidere per assassinos ibid. in (80).

Hæc fere omnia sunt data proportionis de mutilatione tenenda 208. in (81).

Homicidium in loco sacro = SACRILEGIUM.
Videatur IRREGULARITAS n. 2. RESTITUTIO n. 13.

HONESTAS = IMPEDIMENTA matrimonii
R. 11.

HONOR = DETRACTIO.

HORÆ CANONICÆ quid? XII. 97. earum institutionis consilium 98. quare dicantur *canonicæ*? 99. quare vocentur *Officium divinum*? 100. cur officium divinum appelletur *Breviarium*? 101. divini officii divisio 102. antiquus est mos status horis orandi etc. 103. Quinam obligentur ad

horas canonicas? 104. nonnulla de obligatis ad chorum ibid. in (21): probabilius non tenetur ad officium, qui metu gravi etc. ordinatus est 110. in (23). Quoad Religiosos et Moniales = **STATUS RELIGIOSUS** n. 8. Subdiaconus debet incipere a parte ordinationis horæ respondente 105. probabilius non satisfacit, si recitet ante ordinationem etc. 106. censuratus, degradatus etc. tenetur ad horas etc. 107. beneficiarius omittens horas quomodo peccet, et ad fructus restituendos tencatur? 108. cum (22) et 109. huiusmodi restitutio facienda est ante iudicia sententiam 110. nonnulla notantur de beneficiariis quoad hoc ibid. in (23): quinam excusentur a dicta restitutione? 111.

2. Quale officium recitandum? 112. quid, si quis unum pro alio recitet? 113. vel erret, aut obliviscatur etc? ibid. in (4): quid de officio B. M. Virginis, Defunctorum, Psalmis Pœnitentialibus etc? 114. Tempus officii recitandi 115. cum (4) et 116. matutinum cum laudibus potest pridie post tempus vespertinum anticipari, minime alie horæ 117. quid de matutino defunctorum die 2. Novembris recitando? ibid. in (24): peccat leviter, qui horarum tempora non servat etc. 118. ordinis inversio inter horas etc. est culpa levis etc. ibid. in (25): qualis omisio divini officii sit gravis? 119.

quid in dubio? ibid. in (26 4): quid si interruptatur aliqua hora? 120. cum (27): possunt Laudes a matutino, nocturnus a nocturno separari etc. 121. quid agendum, quum separantur? ibid. in (28).

3. Quomodo sint horæ canonicæ recitandæ? 122. modus necessarius est exterior et interior 123. modus exterior servandus 124. de illo qui mutilat vel syncopat syllabas ibid. in (30 4): modus interior 125. attentio est superficialis, litteralis, et spiritalis: quænam requiratur? 126. nonnulla de ista attentione ibid. in (31 4 4): devotio adhibenda 127. quid de distractionibus? 128. remedia ad distractiones vitandas ibid. in (4): voce est officium recitandum 129. satisfacit, qui recitat cum socio 130. qua voce tunc sit recitandum? ibid. nonnulla de hac recitatione ibid. in (32. 4 4). Potest eodem tempore audiri Missa, et recitari officium 131. Cause ab horarum recitatione excusantes 132. plura notantur quoad istas causas ibid. in (33 4).

HUMILITAS quid? A. I. 19.

HYDROMANTIA quid? VII. 130. est graviter peccaminosa 138.

HYPOCRISIS quid? IV. 337. quale peccatum? 338.

HYPODIACONUS idem ac Subdiaconus.

HYPOTHECA = **RESTITUTIO** n. 16.

I

JACTANTIA quid? IV. 337. quale peccatum? 338.

JANITRICES quænam sint? XIII. 245.

IDOLOLATRIA quid? VII. 124. est perfecta seu formalis, minus perfecta, et simulata 125. est semper grave peccatum 126. utrum sit idololatriæ species credere dictis a dæmone per obsessos? 127.

JEJUNIUM quid? A. IV. 1. est naturale,

vel ecclesiasticum 2. Præceptum jejunii, ecclesiastici obligat sub gravi 3. quænam sit materiæ parvitas? 4. cum (2). ætas, qua obligantur fideles 5. quomodo sit dies computandus? 6. cum (4): quoties peccet qui pluries in die frangit jejunium? 7. cum (3). Tres conditiones ad jejunium ecclesiasticum 8. quid veniat nomine carnis? 9. praxis ad rem ibid. in (4): num abstinentia

a lacticiis et ovis obliget sub gravi? 10. cum (4) et (5): quid sit de feria sexta et sabbato cujusque hebdomadae? 11. cum (6): quid, si dictis diebus cadat Nativitas D.N. J.C.? ibid. ibid. Quandiu liceat prandium protrahere? 12. unica comestio potest dividi iusta de causa 13. per quantum temporis interruptatur? 14. qui jejunii immemor mane comedit, tenetur ab alia refectioe se abstinere, si commode possit 15. non contra jejunium, sed contra temperantiam peccat, qui semel comedit, sed usque ad ingluviem 16. Potiones non frangunt 17. quanam habeant potionis rationem? ibid. in (3): nec frangit sumtum per modum medicinae ibid. ibid. Hora Sexta est comestionis faciendae 18. qualis anticipatio sit notabilis et gravis? 19. cum (33). Est licita cœnula serotina 20. hujus cœnulae quantitas 21. cum (7 3): quid de vigilia Nativitatis Domini? ibid. ibid. qualitas dictae cœnulae 22. cum (33): licet mutare refectiunculam in meridie etc. stante iusta causa 23. In sabbato anticipatur jejunium, si vigiliae incident in dominica; et vigilia S. Joannis Baptistae anticipatur in feria quarta, quando incidit in die Corporis Christi ibid. in (8).

2. Causae excusantes a jejunio sunt Dispensatio, Impotentia, Labor, et Pietas 24. Quinam possint dispensare? 25. dispensatus a parte jejunii tenetur sub gravi ad reliquas partes 26. praxis ad rem ibid. in (3): dispensatus ad carnes vel lacticiis, non potest ipsis vesci in cœnula 27. dispensatus ad carnes non potest in eadem mensa commedere carnes et pisces 28. at probabilius non est hoc de feriis sextis et sabbatis cujusque hebdomadae ibid. in (10): neque de dispensato ad jusculum carnis ibid. ibid. neque de dispensatis ad lacticiis vel pinguedinem 29. dispensati ad lacticiis possunt tota die eis vesci in dominicis quadragesimae; idem probabilius tenendum de dispensatis ad carnes 30. concessione ovorum et lacticianorum non intelligitur usus

pinguedinis; excipe si adsit consuetudo diversa 31. quid dicendum de privilegio Cruciatum? 32. cum (11): Quenam impotentia excuset? 33. quinam excusentur ex impotentia? ibid. in (3): quid de illo, qui vovit jejunare etc. tota sua vita? ibid. in (12). Quinam excusentur ob laborem? 34. cum (13). Quinam ratione pietatis? 35.

3. Jejunium naturale ad Eucharistiam est de jure ecclesiastico tantum 36. in quo consistat? 37. non admittit parvitatem materiae 38. tria requiruntur ad hoc jejunium frangendum 39. quanam res rationem habeant cibi vel potus? 40. plurima ad praxim utrum frangant vel non jejunium? 39. in (3) et (33), ac 40. in (3). An liceat inter plura horologia dissonantia ultimum sequi etc? 41. cum (14). Potest communicare qui post comestionem non dormierit, vel non sit digestus etc. 42. An possit communicare qui dubitat de fractione jejunii? 43. est veniale sine causa statim post Communionem mandocare vel bibere 44. In quinque casibus potest qui communicare non jejunos 45. an possit Sacerdos non jejunus celebrare ad ministrandum viaticum? 46.

IGNAVIA quid? A. I. 25. quale vitium? 26.

IGNORANTIA quid? L. 38. differt ab errore, et inadvertentia ibid. (6): est negativa, privativa, vel positiva: juris, facti, vel poenae: invincibilis vel vincibilis: antecedens, concomitans, vel consequens: vincibilis est crassa seu supina, vel affectata 39. utrum tollat voluntarium? 40. utrum detur invincibilis in jure naturae? 43. in jure divino? 45. in proprio statu, officio etc? 47. dari potest invincibilis in jure humano 46. invincibilis, non vincibilis, excusat a peccato formali 41. a jure naturae 44. a lege positiva 48. et a poena 49. et (10): ignorantia solius poenae non excusat ab ea, nonnullis casibus exceptis 50. invincibilis de censura excusat ab ea, et aliquando etiam supina, nunquam affectata 51. 52. et (10) ac (11): numque excuset a reservatio-

ne? 53. numne ab irregularitate? 54. numne ab irritatione actus, seu a lege irritante? 55. invincibilis de simonia non excusat a nullitate collationis beneficii, nonnullis exceptis casibus 56. ad 59. antecedens, vel concomitans excusat a damni restitutione, non consequens 60. numne prosit ad præscriptionem? 61. et 62.

ILLEGITIMI sunt irregulares etc. V. 125.

IMAGINES obscenæ IV. 97. in (✱✱).

IMPEDIENS bonum proximi = Restitutio n. 11.

IMPEDIMENTA matrimonii sunt impedientia, vel dirimentia XIII. 93. præcipua impedientia sunt *Sacratum Tempus*, *Vetitum*, *Sponsalia*, *Votum* 94. alia impedientia ibid. in (32): quid *Sacratum Tempus*? 95. *Vetitum*? 96. *Sponsalia*? 97. per *Votum* venit votum simplex castitatis, aut ingrediendi religionem, aut suscipiendi sacrum ordinem, aut non nubendi 98. ligatus aliquo de dictis voto contrahens matrimonium, utrum peccet, possit reddere et petere, ad quid teneatur etc? 99. — 102. cum (35): quid de eo, qui post matrimonium emittit votum? (35) cit. prædicta vota reddant nulla sponsalia 102. in (36). Quinam possit in præfatis votis dispensare? 99. in (35). et 103.

2. Impedimenta dirimentia sunt quindecim 104. quinque sunt de jure naturæ, duo de jure positivo novissimo, alia de jure positivo veteri 105. habet Ecclesia potestatem apponendi impedimenta dirimentia 106. quatuor peccata committit attentans matrimonium cum impedimento dirimente 107. consummando, præter peccatum contra castitatem, utrum aliud committat speciale peccatum? 108. quatuor casus Clementinæ cum excomm. n. res. contra attentantes matrimonium cum impedimento dirimente 109.

3 Utrum validum matrimonium per errorem vel dolum? 110. cum (38) = CONTRACTUS n. 2. qui dolo egit, tenetur convalidare matrimonium etc. 110. in (38). Quodnam im-

pedimentum *Conditionis*? 111. *Votum* solemne in professione religiosa, vel in ordine sacro dirimit matrimonium 112. discrimen inter utrumque 113. discriminis ratio ibid. in (c ✱✱): ordo sacer dirimit matrimonium sicuti votum in ordine 114. potest conjux post matrimonium profiteri, aut ordinem sacrum suscipere ex licentia alterius conjugis, vel ratione divortii 115. condiciones tres, ut possit ex licentia conjugis 116. utrum dans licentiam teneatur ingredi religionem 117. 118. cum (41) et (42) 11 irregularitas contra suscipiendum ordinem extra allatos casus 119. item irregularitas contra attentantem et consummantem matrimonium post ordinem sacrum 120. an suscipiens ordinem sacrum post matrimonium ratum teneatur religionem profiteri? 121. non committit fornicationem, sed tantum sacrilegium, qui post ordinem sacrum vel professionem etc. cognoscit uxorem 122. Pro aliis ad rem = SACRILEGIUM, SUBDIACONATUS n. 2. Græci post ordinem sacrum nulliter contrahunt matrimonium 123. post matrimonium possunt ascendere ad ordinem, modo contraxerint cum una et virgine ibid. in (44). Nulla est professio post consummatum matrimonium, sine conjugis licentia, et divortio perpetuo 124. neque valet uti votum simplex, casu excepto etc. 125. Duo vota simplicia dirimunt matrimonium 126.

4. Cognatio est Carnalis, Legalis, et Spiritualis 127. Quid Cognatio Carnalis? 128. unde dicta ibid. in (*) est naturalis, vel civilis, vel naturalis et civilis simul ibid. ibid. Quid Stipes? 129. Quid Linea? 130. est recta, vel transversalis seu obliqua: recta est ascendentalis, vel descendentalis; transversalis est æqualis vel inæqualis 131. Quid Gradus? 132. regulæ ad computandos gradus, una de jure civili, tres de jure canonico 133. ad quem usque gradum extendatur impedimentum? 134. num sit de jure naturæ? 135. Schema Consanguinitatis ex ænea tabula impressum

- ibid. schematis expositio 136 — 139. Cognatorum nomina 141—153.
5. Quid Cognatio Legalis? 154. quid Adoptio 155. quid erat Adrogatio 158. in (A): quinque conditiones in adoptione requisitae 156. non potest quis a pluribus adoptari, nisi a duobus conjugibus 157. adoptionis effectus quinque 158. sancitum jure romano de adoptione et adrogatione ibid. in (A): personae, inter quas contrahitur impedimentum etc. 159. cum (45).
6. Quid Cognatio Spiritualis? 160. personae, inter quas contrahitur impedimentum etc. 161. duae conditiones, ut baptista contrahat cognationem 162. sex conditiones, ut contrahat patrinus 163. quoniam excludantur a munere patrini? ibid. in (47): si dubitatur de primo baptismo, praesumitur contrahere cognationem, qui tenet in secundo 164. contrahit cognationem, qui tenet cum intentione praestandi munus patrini, sed non contrahendi cognationem 165. si susceptio sit per procuratorem, mandans contrahit, non mandatarius 166. possunt infantes tenere unum, vel una, vel ad summum unus et una 167. at in confirmatione probabilis unus, vel una tantum ibid. in (49): quid, si plures tangant? 168. sponsus baptizans vel tenens filium suae sponsae, numne possit cum ea matrimonium contrahere? 169. conjux baptizans vel tenens filium communem, vel alterius conjugis, utrum privetur jure petendi? 170.
7. Quale Crimen inducat impedimentum? 171. non omne crimen ejusmodi inducit impedimentum, sed tantum 1.° homicidium cum conspiratione; 2.° homicidium cum adulterio; 3.° adulterium cum promissione matrimonii; 4.° adulterium cum attentatione matrimonii 172. Quatuor conditiones pro primo capite 173. cum (70): non inducitur impedimentum, si mors sequatur non ex ictu, sed ob aliam causam etc. 174. mandans ad occidendum contrahit impedimentum 175. quid, si sit revocatum mandatum etc? 176. non contra-
- hit ratum habens homicidium etc. 177. Quinque conditiones pro secundo capite 178. cum (52): inducitur impedimentum, si copula habetur ante consummationem matrimonii 179. Quatuor conditiones pro tertio capite 180. cum (53): inducitur impedimentum, si quis matrimonium promisit puellae, quam credebat solutam, et postea sciens esse uxoratam, eam cognovit 181. minime, si promissio sit ante adulterium revocata 182. maxime, si sit revocata post adulterium 183. probabilis minime, si promissio fuerit ficta 184. Tres conditiones pro quarto capite 185. qualis attentatio materialis, qualis formalis? ibid. in (54): probabilis non inducit impedimentum attentatio per metum gravem etc. 186. maxime, quando attentatio ab initio materialis postea usu evadit formalis etc. 187. minime, si haec crimina sint inter infideles 188. utrum, si sint inter fidelem, et infidelem? 189.
8. Disparitas Cultus, cum nempe baptizatus contrahit matrimonium cum non baptizata, vel contra, est impedimentum dirimens 190. omni jure est illicitum tale matrimonium 191. cum haeretica baptizata matrimonium est validum, sed illicitum 192. in tribus casibus est etiam licitum 193. habitis quatuor conditionibus ibid. in (55): matrimonium inter infideles valet uti legitimum 194.
9. Nullum matrimonium per vim, aut metum gravem 195. non firmatur juramento 197. utrum firmetur per copulam? 198. probabilis non valet matrimonium per metum gravem a iudice incussum iuxta allegata et probata, quando delictum non est verum 199. utrum graviter peccet contrahens matrimonium per metum gravem, sciens esse nullum 199. Peccant, et inc. excomm. n. res. cogentes ad matrimonium siue justa causa etc. 200. utrum possint parentes, domini etc. cogere ad matrimonium, vel iuxpedire etc? 201. Cogentes ad monasterium, vel impedientes inc. excomm. n. res. 202.

10. *Impedimentum Ligaminis* quando habeatur? 203. Quid *Polygamia*, *Polyandria* seu *Biviratus*, *Bigamia*, et *Monogamia*? 204. primæ duæ illicitæ, ultimæ duæ licitæ 205. secundum matrimonium est verum Sacramentum 206. certitudo habenda de morte conjugis, ut possit aliud contrahi matrimonium 207. quid, si post secundum matrimonium prior appareat conjux? 208. quid, si cum dubio mortis conjugis sit contractum matrimonium? 209.
11. Quid sit *impedimentum publicæ honestatis*? 210. a quonam matrimonio, et a quibus sponsalibus oriatur? 211. cum (57): an ex matrimonio nullo ob metum gravem etc. 212. quando matrimonium dicatur in præjudicium priorum sponsalium? 213. discrimen inter matrimonium nullo defectu consensus, et nullum in præjudicium priorum sponsalium 214. inter quas personas contrahatur impedimentum? 215. ad quem usque gradum? 216. dissolutis sponsalibus, nulliter quis contrahit cum sorore etc. sponsæ 217. nec post matrimonium potest redire ad priorem sponsam 218. post sponsalia conditionata quis valide contrahit cum sorore etc. sponsæ 219. mortua uxore ante matrimonii consummationem, non potest redire ad primam sponsam 220. qui post sponsalia conditionata contrahit absoluta cum sorore sponsæ, valide contrahit matrimonium cum tertia sorore 221. Catholicus post sponsalia cum hæretica, utrum valide contrahat matrimonium cum ejus sorore etc? 222. •
12. *Ætas* pubertatis ad validum matrimonium 223. non valet matrimonium ante pubertatem 224. habet tamen vim sponsalium, nisi alia sit intentio 225. Quid *Impotentia*? 226. est absoluta vel respectiva, perpetua vel temporalis, antecedens vel subsequens seu superveniens 227. quænam dirimat matrimonium? 228. quid si dubitetur, utrum sit antecedens, vel subsequens? 229. quid si dubitetur, utrum sit perpetua, vel temporalis? 230. valet matrimonium, quando quis est impositus ad generandum, sed potens ad coeundum 231. Quinam sicut *Eunuchi*, *Spadones*, *Hermaphroditi*? 232. *Eunuchus* nulliter contrahit matrimonium; *Spado* valide; item *Hermaphroditus* etc. 233. Validum remanet matrimonium, quod fuit nullum declaratum e putata impotentia 234. vel ex alio putato impedimento ibid. in (60).
13. Quid *Affinitas*? 235. cum (61): unde dicta? ibid. in (*): inter quas personas contrahatur? 236. cum (62): ad quem usque gradum extendatur impedimentum? 237. hic per copulam licitam intenditur matrimonialis, et contra ibid. in (63): quomodo computentur gradus? 238. quo jure sit hoc impedimentum? 239. num contrahatur inter infideles? ibid. in (64): fidelis copulam habens cum infideli, utrum possit contrahere cum ejus consanguinea fidei? 240. de *affinitatis* Schemate 241. nomina aliquorum affinium 243—245.
14. *Matrimonium* esse potest clandestinum proprie, vel improprie 246. numne validum matrimonium clandestinum? 247. nonnulla de actu status civilis in nostro regno ibid. in (66): non valet matrimonium proprie clandestinum in necessitate, vel ex ignorantia celebratum 248. valet, ubi *Parochus* nullo modo haberi potest 249. non valet a peregrino celebratum ubi viget lex *Tridentini*, licet non vigeat in territorio ipsius peregrini 250. utrum valeat a peregrino clandestino celebratum ubi non viget lex *Tridentini*, si in peregrini territorio viget ejusmodi lex? 251. Quinam *Parochus* debeat assistere? 252. multa notantur ad rem ibid. in (67): pœne contra *Parochum* alienæ parœciæ sponso conjungens etc. 253. Vagi celebrare debent coram *Parocho* loci, ubi versantur etc. 254. Non requiritur, ut *Parochus* sit *Sacerdos*: at non potest, nisi *Sacerdoti* hanc facultatem delegare 255. valet matri-

monium coram aliquo non Parocho, cum nempe adest titulus coloratus, et error communis 256. cum (68): valet coram Parocho per vim adhibito 257. vel qui affectat non sentire, videre etc. 258. non valet coram Parocho censurato? 259. num Parochus censuratus licite assistat? 260. Omnes possunt esse testes matrimonii etc. 261. presentia Parochi et testium debet esse simultanea 262.

15. Tres denuntiationes sunt matrimonio præmittendæ 263. quid si matrimonium sit inter externos? ibid. in (69): utrum grave sit omittere denuntiationes? 264. poena contra Parochum omittens denuntiationes 265. quid, si differatur matrimonium? 266. vel mutetur parocia? 267. *excomm. n. res, contra contrahentes siue denuntiationibus 268. poenæ contra Parochum assistentem absque denuntiationibus 269. omnia impedimenta sunt manifestanda * sub excomm. n. res. 270. etiamsi probari nequeant 271. ipsi contrahentes tenentur impedimenta manifestare 272. Falsum impedimentum objicientes = **MENDACIUM.**

Plura notantur pro matrimoniis occultis, dictis matrimoniis conscientie 272. in (71).

16. Quid Raptus? 273. poenæ contra raptos 274. utrum statim incurrantur? 276. tres conditiones, ut incurrantur 275. non incurrit femina rapiens virum 277. nulum matrimonium inter raptorem et raptam, excipe, si rapta sit posita in loco tuto etc. 278. non valet, etiamsi rapta sponsa injuste volebat a sponsalibus resilire 279. mandans raptum contrahit impedimentum, non mandatarius 280. valet matrimonium, si rapta ad raptum consenserit 281.

17. Non in omnibus, sed tantum in quatuor impedimentis requiritur dispensatio 282. Quinam possint dispensare in impedimentis dirimentibus? 283. cum (75): in quibus possit Cardinalis Pœnitentiarius? 284. Episcopus potest in occultis post con-

tractum matrimonium, quatuor habitis conditionibus 285. potest aliis hanc facultatem committere ibid. in (76): potest in tribus casibus etiam ante matrimonii contractionem 286. cum (78): in aliquo casu juxta nonnullos potest etiam Parochus, vel Confessarius ibid. in (77): potest Episcopus in impedimentis matrimonio supervenientibus, ad petendum debitum 287. in affinitate superveniente possunt etiam Confessarii Mendicantes etc. ibid. in (79). Quid agendum ad convalidandum matrimonium post dispensationem? 288. cum (80): numne ad hoc requiratur presentia Parochi? 289.

18. Praxis quoad prædictam dispensationem. Quando nam impedimentum dicatur occultum? 290. quid, si post dispensationem S. Pœnitentiariae fuerit detectum? 291. Justæ causæ ad dispensationem obtinendam 292. Quænam sint exponenda, ut non sit subreptitia dispensatio? 293. An pro pluribus impedimentis possit divisim dispensatio impetrari? 294. Utrum nova requiratur dispensatio, si ante executionem dispensationis affinitatis occultæ, iterum habeatur copula etc? 295. verius nova requiritur dispensatio, si sponsi ante executionem copulam inter se habuerint etc? 296. Expenduntur clausulæ, quæ solent a S. Pœnitentiaria in dispensationibus poni 297. Quid sit exprimendum in dispensatione petenda? 298. Exemplaria supplicationis ad S. Pœnitentiariam 299. formulæ adhibendæ in dispensando 300. Pauperes possunt ad Pœnitentiariam recurrere etiam pro dispensationibus, quæ alias essent a Dataria expediendæ 301.

• **IMPOTENTIA** ad cœdendum = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 12.

IMPUBES = **CONTRACTUS** n. 3. **RESERVATIO**, **SPONSALIA** n. 2.

IMPUTATIO in hereditate dividenda = **TESTAMENTUM** n. 6.

INADVERTENTIA quid? L38.(6): differt ab ignorantia ibid. ibid.

INCESTUS quid? IV. 202. duo continet peccata 203. an omnes incestus sint ejusdem speciei et gravitatis? 204. est tamen incestus qualitas in confessione exprimenda ibid. (50). Poenæ incestus 205.

INDIFFERENTIA ACTUS = **MORALITAS ACTUS**.

INDIGNATIO quid? IV. 348. qualis culpa? 349.

INDULGENTIA quid? XI. 227. est perpetua, vel temporanea; partialis, vel plenaria; pro vivis tantum, vel etiam pro defunctis 228. quid *Jubilæum*? ibid. in (36): adest in Ecclesia potestas concedendi indulgentias 229. quoniam poenam remittant indulgentiæ? 230. cum (57): unde repetant vim suam? 231. quinam possint illas concedere? 232. et (58): an ipsi concedentes possint esse eorum participes? 233. requiritur causa ad indulgentias concedendas 234. ad causam concurrere debet finis et opus injunctum etc. ibid. in (59): omnes baptizati et justi sunt indulgentiæ capaces 235. quinque conditiones ad indulgentias lucrandas 236. cum (60): praxis quoad opus injunctum ibid. in (61): quid, si opus injunctum sit aliqua circumstantia vitiatum? 237. possunt indulgentiæ per modum suffragii defunctis applicari, modo sit in concessione expressum 238. probabilius requiritur status gratiæ, ut quis pro defunctis indulgentias lucretur 239. utrum possint uno eodemque opere diversæ lucrificari indulgentiæ? 240. utrum peccatum veniale impediat indulgentiam? 241. cum (62): numne requiratur confessio pro lucranda indulgentia? 242. et (62): Nunnulla notantur de Altari privilegiato ibid. ibid.

INFAMATIO = **DETRACTIO**.

INFAMIA quid? V. 5. est juris vel facti, latæ vel ferendæ sententiæ 6. quomodo tollatur? 8. Quis evadit infamiae ob delictum parentum? 7.

INFANS = **CONTRACTUS** n. 3.

Fol. IV.

INFIDELITAS quid? VI. 27. est negativa, vel privativa, vel contraria seu positiva 28. negativa non est peccatum, maxime privativa, et contraria 29. tres sunt species infidelitatis contrariæ 30.

INJURIA seu **INJUSTITIA** quid? VIII. 22. est materialis vel formalis 23.

INJUSTITIA = **INJURIA**.

INOBEDIENTIA quid? IV. 337. est grave vel leve peccatum, prout est materia 338.

INSENSIBILITAS quid? A. I. 20. quale vitium? 21.

INTELLECTUS non est liber I. 13.

INTELLIGENTIA quid? A. I. 13.

INTEMPERANTIA quid? A. I. 20. quale vitium? 21.

INTENTIO in lege implenda = **LEX** n. 5. in sacramentis ministrandis, et recipiendis = **SACRAMENTUM** n. 3. et 4. ac Sacramenta in specie.

INTERDICTUM quid? V. 79. est locale, personale, vel mixtum 80. varii casus ad rem ibid. in (46): ejus effectus tres 81. Sacramenta quæ ministrari possunt tempore interdicti 82. cum adnot. subjectis. Tempore interdicti localis generalis Clerici et Religiosi possunt celebrare divina officia servatis servandis 83. quinam in casu nomine Clerici vel Religiosi? ibid. in (51). Potest aliquando Missa celebrari etc. 84. Non potest sepeliri in loco sacro, nonnullis exceptis ibid. (52): de sepeliente ibid. in (52): de corpore sepulto ibid. ibid. Aliquibus diebus est suspensum interdictum locale generale 85. Poenæ contra violantes interdictum 86. quinam in casu violatores presumuntur? ibid. in (54): tripliciter potest violari per exercitium ordinis majoris ibid. in (55). Quinam possint absolvere etc? 87.

INTERDICTUM ab ingressu Ecclesiæ quid? V. 88. ejus effectus ibid. taliter interdictus potest celebrare in Oratorio privato 89. Irregularitas contra violantes per exercitium ordinis majoris 90.

INTERDICTUS = **CONTRACTUS** n. 3. **MUTUUM**.

INTERPRETATIO legis quid? III. 104. est authentica, doctrinalis, et usualis 105. regulæ in ea servandæ 106.

INVENTARIUM = **SUCCESSIO**.

INVENTIO NOVITATUM quid IV. 337. qualis culpa 338.

INVIDIA quid? IV. 359. differt ab æmulatione, et timore ibid. (100): grave peccatum 360. ejus filia quinque 361.

INVOLUNTARIUM quid? I. 17. est absolute seu simpliciter, et secundum quid 18.

IRA quid? IV. 345. est inordinata ex parte vel objecti, vel modi, vel finis 346. quale peccatum? 347. ejus filia septem 348.

IRREGULARITAS quid? V. 96. differt a censura, a suspensione, a depositione, et degradatione ibid. in (59): est totalis vel partialis ibid. ibid. duo ejus effectus ibid. ibid. non potest esse ab homine 97. Irregularis non potest recipere primam tonsuram 98. potest exercere munera ecclesiastica laicis permissa 99. et actus puræ jurisdictionis 100. an valide recipiat beneficium? 101. Irregularitas est vel ex delicto, vel ex defectu 102.

2. Quid pro irregularitate ex delicto? ibid. in (60): ex quibus delictis oritur? 103. Ex quonam homicidio? 104. quinam fiant irregulares ex homicidio etc? ibid. et in (62 *). Ex quonam mutilatione? 105. quinam ex hac sint irregulares? ibid. et in (*) ac (63). Quinam irregulares ex baptismi iteratione? 106. cum (64); utrum debeat esse publicum secundum baptismum? 107. effectus istius irregularitatis 108. Quinam irregulares ex indigna baptismi susceptione? 109. Quinam ex illicita ordinum susceptione? 110. Quinam ex indigno ordinis usu? 111. cum (65) et (66): irregularis ordinem majorem exercens non incidit in aliam irregularitatem 112. Quinam ob infamiam? 113. Beneficium collatum irregulari num valeat? 114. Quomodo tollantur irregularitates

ex delicto? 115. et (67). Irregularis absens etiam invitus valide dispensatur, at illucite extra necessitatem XI. 85. in (15).

3. Irregularitas ex defectu potest esse ex septem capitibus V. 116. Quid bigamia? 117. est vera interpretativa et similitudinaria 118. qualibet inducit irregularitatem 119. quinam alii fiant vel non irregulares ex hoc capite? ibid. et (69). Quinam ex defectu perfectæ lenitatis? 120. cum (70 *) et (71). Quinam ex defectu corporis? 121. cum notis subjectis. Quinam ex defectu animæ? 122. Neophyti sunt irregulares 123. Quinam ex defectu libertatis? 124. Quinam ex defectu natalium? 125. Quinam ex defectu ætatis? 126. Quinam possint dispensare in præfatis irregularitatibus? 127. cum (73). Irregularis ad ordinem superiorem nequit inferiorem suscipere 122. in (72).

Num ignorantia excuset ab irregularitate? I. 54.

De dubio irregularitatis = **CONSENTIA** n. 4. **IRRELIGIOSITAS** quid? VII. cap. V. in præfatione: ejus species ibid.

IRRISIO = **DETRACTIO**.

IRRITATIO VOTI = **VOTUM** n. 4.

JUBILÆUM = **INDULGENTIA**.

JUDÆI = **HEBRÆI** n. 3.

JUDEX. Ad quid tenentur? A. II. 36. quomodo peccet contra suas obligationes? ibid. in (*): an possit accipere aliquid ad causam præ alia expensendam? 37. licet intercedere apud judicem pro reo, casu excepto 38. utrum liceat dare munera judici? 39. Possunt contra dantes et recipientes pro obtinenda justitia aut gratia apud S. sedem ibid. in (14). Alia de judice ibid. ibid. Num possit decidere pro parte probabili II. 28. cum (9) 31. et 32. utrum possit minuere vel augere possum in lege statutam? III. 56. = **RESTITUTIO** n. 12.

JUDICIUM. Quinam fiant irregulares in judicio? V. 120. cum (70 *).

JUDICIUM mentis quid? IV. 141. est prudens vel temerarium 144. de malo proxi-

mi prudens non est percaminosum, temerarium maxime 145. et (36).

JURAMENTUM quid? VII.6. expresse vel tacite potest quis Deum testari 7. est juramentum testari creaturam ignobilem addito nomine Dei 8. nonnullae formulae num sint juramenta? 9. eum (4). Dissert ab adjuratione 11. Est simplex vel solemne, judiciale vel extrajudiciale, assertorium, execratorium, promissorium, et comminatorium 12. at omnia sunt ejusdem speciei 13. quinam possint jurare? 36.

2. Est licitum 14. habita tamen veritate, justitia, et judicio 15. sine veritate est grave peccatum ex toto genere suo 16. potest uti certum jurare quod quis ab alio fide digno audivit etc. 17. in defectu veritatis juramenti promissorii namne detur parvitas materiae? 18. non licet jurare sine animo jurandi 19. taliter jurans utrum peccet graviter? 20. utrum liceat jurare cum restrictione mentali, vel amphibologia? 21. Quale juramentum incautum? 22. quale peccatum? ibid. an sit perjurium? ibid. Defectus justitiae num sit grave peccatum? 23. casu quo est grave peccatum, probabilius non admittit materiae parvitatem 24. Defectus iudicii est leve peccatum 25. utrum peccet graviter qui habet consuetudinem jurandi? 26.

3. Est servandum sub gravi etc. 27. num servandum promissorium factum? 28. materia juramenti debet esse bona et possibilis 29. quid si quis juravit non jurare etc? ibid. in (5): utrum obliget juramentum de re a lege prohibita? 30. utrum contra

consilia evangelica? 31. conditiones tacite juramenti promissorii sunt quatuor 32. Utrum licitum, et obliget comminatorium? 33. Execratorium est licitum, at summo opere cavendum 34. Juramentum est stricte interpretandum 35. ejus obligatio multis modis tollitur 37. et (7); aliquando potest superior dispensare juramentum factum in favorem tertii 38.

An obliget per metum gravem extortum? I. 36.

Utrum liceat petere juramentum a perjurato IV. 96.

Juramentum castitatis vel Religionia probabilis non est reservatum VII. 95. in (4).

Juramentum in contractibus appositum = CONTRACTUS n. 6.

JURISDICTIO quid? VII. 89. in (25): est ecclesiastica seu spiritualis, vel civilis seu temporalis; ordinaria vel delegata; voluntaria vel contentiosa: spiritualis est vel in foro interno, vel externo ibid. ibid.

JUS quid? VIII. 3. est in re vel ad rem 4.

JUS PATRONATUS quid? VII. 161. est ecclesiasticum, laicale, vel mixtum ibid. in (*): tribus modis acquiritur 162. quatuor modis transfertur in alium 163. tribus modis amittitur 164. ad quid teneatur patronus, beneficio vacante? 163. in (48). = SIMONIA n. 3.

JUSTITIA quid? VII. 1. est commutativa, distributiva, vel legalis 2. quoniam vindicativa? ibid. in (1): virtutes ei affines sunt decem A. I. 27. vitia ei et ejus partibus adversantia 29. quoniam peccata sint? 30.

L

LACTICINIA = JESUNIUM.

LAUDEMUM = EMPHYTEUSIS.

LECTORATUS quid? XII. 46. ejus materia 47. forma 48. Ritus, quo confertur 49. Lectoris officia quatuor 50.

LEGATARIUS quoad onera Missarum = EUCHARISTIA prout est sacrificium n. 6.

LEGATUM = TESTAMENTUM n. 2. et alibi.

Plures casus de legatis relictis sub conditione, vel causa etc. IX. 62—68. et notis subjectis.

LEGITIMA = **TESTAMENTUM** n. 3.

LEVIR quinam sit? XIII. 245.

LEX est primaria et remota regula **morum**

1. 79. quid? III. 1. differt a praecepto 2. est aeterna, naturalis, vel positiva 3. aeterna differt a positiva 4. positiva est divina vel humana 5. divina est vetus vel nova 6. humana est ecclesiastica, vel civilis, vel gentium 7. humana est moralis vel poenalis; poenalis est simplex aut mixta ibid. lex est affirmativa vel negativa 8. quoniam lex irritans I. 55. (12). Conditiones pro humana III. 9. debet esse promulgata 10. et 11. num debeat esse acceptata a populo? 12. utrum peccet subditus non acceptans legem? 13. Datur in hominibus potestas condendi leges 14. quinam possint concedere leges? 15. 17. et 18. utrum vim legis habeant decreta SS. Congregationum Cardinalium 16.

2. Materia legis humanae sunt actiones humanae 19. legislator humanus potest praecipere vel prohibere actus indifferentes 20. et 23. utrum possit prohibere omnia vitia? 21. nequit praecipere omnes virtutum actus 22. actus internus potest precipi vel prohiberi directe aut indirecte, vi directiva aut coactiva 24. numquam possit legislator humanus actus internos praecipere vel prohibere? ibid. potest praecipere vel prohibere actus externos occultos 25.

3. Tenentur ad leges humanas adulti et subditi 26. et (2): quoniam aetate? 27. numne teneatur ipse legislator? 28. ad leges pontificias tenentur omnes baptizati 29. ad episcopales subditi in diocesi 30. Religiosi non tenentur ad episcopales, nonnullis exceptis 31. ad civiles tenentur omnes morantes in regno 32. etiam Clerici 33. quinam vagus, peregrinus, advena? 34. an teneantur ad leges municipii, ubi reperiuntur? 36. 37. 38. 42. et 43. necnon 44. in (3): num tenentur ad leges proprii territorii extra illud versantes? 39. 40. 41. 43. et 44. in (3).

4. Obligatio legis quid? 45. est naturalis, civilis, vel mixta 46. unde cognoscatur utrum sit gravis vel levis? 48. lex humana obligat in conscientia 47. potest legislator in materia gravi obligare sub levi 49. non contra 50. per plures leves transgressionem aliquando fit transgressio gravis 51. aliquando non notantur parvae materiae 52. probabilius datur lex pure poenalis 53. aliquando peccat violans legem pure poenalem 54. numne post transgressionem statim obliget ad poenam lex poenalis 55. utrum possit iudex minuire vel augere poenam in lege statutam? 56. Lex numquam obliget sub metu gravi? I. 31. et 32. numquam lex ignorata? 44. 48. et 49. num lex dubia? II. 44.

5. Quomodo impletur? III. 57. numne per vim aut metum? 58. et 59. Duplex intentio esse potest in lege implenda, vel praestandi opus praeceptum, vel legi satisfaciendi 60. quoniam requiratur? 61. satisfacit qui immemor legis praestat opus praeceptum 62. et (5); immo probabilius, etiam si habeat intentionem contrariam non satisfaciendi 63. Duplex finis esse potest in lege implenda, intrinsecus vel extrinsecus 64. per se intendendus intrinsecus, nisi praecipitur extrinsecus 65. Duplex modus, intrinsecus vel extrinsecus 66. sufficit intrinsecus, nisi praecipitur extrinsecus 67. utrum impletur lex per actum ex circumstantia malum? 68. utrum unico actu impleantur plura praecepta idem praecipientia? 69. utrum eodem tempore impleantur plures leges diversa praecipientes? 70. utrum teneatur ad partem, qui non potest totam servare legem? 71. removendum impedimentum legis 72.

Cause quibus desinit obligatio legis 73. et sequent. praesertim in 112. et 113. Videantur in propriis locis.

LIBELLUS famosus quid? IV. 188. conditiones 189. poena excomm. etc. 190.

LIBERALITAS quid? A. I. 28.

LIBERTAS quid? I. g. est a coactione vel

a necessitate 10. libertas a necessitate est contradictionis, specificationis, et contrarietatis 11. habet homo libertatem a necessitate, seu liberum arbitrium 12. ad merendum vel demerendum non sufficit libertas a coactione, requiritur libertas a necessitate 14.

LIBERUM ARBITRIUM est in homine 1. 12.

LIBRI PROHIBITI sunt triplicis generis VI.

67. poenae contra legentes, retinentes etc. eos 68. materia legenda ad excomm. incurrandam 69. an excommunicationem incurrat legens librum catholici cum adnotationibus haeretici? 70. an qui legit, et non intelligit? 71. maxime qui tradit librum legendum, ut ipse audiat 72. probabilis minime qui legentem simpliciter audit ibid. in (11): non possunt isti libri retineri, donec expurgentur 73. prohibentur lacerari aut comburi, sed superiori sunt deferendi ibid. in (12). Quinam possint concedere licentiam legendi? 74.

LIGAMEN = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 10.

LINEA in cognatione = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 4.

LITTERAE ad S. Pœnitentiariam mittendæ

etc. = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 18.

LOCATIO ET CONDUCTIO quid? IX.

176. Locator, Conductor quinam? ibid. variae locationis species ibid. in (*): quoniam res possint locari? 177. locationes et conductiones prohibita? 178. locatoris obligationes sunt tres 179. tribus in casibus potest ante tempus conductorem e re locata expellere 180. conductoris obligationes sunt duæ præcipuæ 181. utrum conductor liberetur a mercede solvenda, si casu fortuito fructus non percipiat e re locata? 182. cum (63): potest conductor rem alteri locare, casu excepto 183.

LUDUS quid? IX. 216. est vel solius sortis, vel solius industriae, vel mixtus 217. est licitus 218. habitis tribus conditionibus, ut sit validus; et tribus, ut sit licitus 219. potest retineri lucrum in ludo illicito, minime in ludo invalido 220. utrum liceat in ludo adhibere fraudes etc? 221. ludus meræ sortis est Clericis et Religiosis interdictus 222. cum (77).

LUXURIA quid? IV. 196. est consummata vel non consummata 197. species consummate 198. quæ omnes sunt peccata gravia, et specie distincta 199.

M

MAGIA quid? VII. 147. est naturalis vel superstitiosa 148. superstitiosa est grave peccatum 149.

MAGISTRI docentes mulieres IV. 55. (*).

MAGNANIMITAS quid? A. I. 23.

MAGNIFICENTIA quid? A. I. 24.

MAJORATUS = **TESTAMENTUM** n. 4.

MALEDICTIO quid? VI. 146. maledictionis proximi quale peccatum? 147. maledictiones sunt specie distinctæ 148. maledicere creaturis irrationalibus utrum, et quale sit peccatum? 149. Maledictio mortuorum an sit mortale? 150. maledicere Diabolo plerumque est veniale ibid. in (23).

MALEFICIUM quid? VII. 142. est veneficium aut philtum amatorium 143. triplex continet peccatum 144. utrum liceat uti mediis ad tollendum? 145. utrum liceat ejus signum tollere, aut signum ei contrarium ponere etc? 146. cum (39). **MALITIA**, uti vitium speciale, quid? IV. 364. est grave peccatum 365.

MALITIA ACTUS = **MORALITAS ACTUS**.

MALUM. Quoniam sint mala gravia? I. 27. (2).

MANDATUM = **IRREGULARITAS** n. 2. **MATRIMONIUM** n. 2. **PARCUSSIO CLERICI**, **RESTITUTIO** n. 6.

MANIFESTATIO Secreti = **SECRETUM**.

MANSERES filii quanam sint? XIII. 142.

MANSUETUDO quid? A. I. 19.

MATER = **PARENTES**.

Surripieus de bonis filiorum = **FURTUM**.

MATERIA Sacramentorum = **SACRAMENTUM** n. 1. et quodlibet Sacramentum in specie.

MATERTERA, Matertera Magna, Major, Maxima quanam sint? XIII. 148 — 150.

MATRIMONIUM unde dictum? XIII. 68.

in (*): potest respici uti contractus, uti sacramentum ibid. et uti vinculum ibid. in (26): ejus fines sunt vel essentielles, vel accidentales intrinseci, vel accidentales extrinseci ibid. ibid. quanam sint habendi ad validum et licitum matrimonium? ibid. ibid. Matrimonium est legitimum, ratum, et consummatum 69. est verum sacramentum 70. ejus ministri 71. Parochus requiritur tanquam testis ad valorem contractus 72. ejus materia, et forma 73. an detur contractus matrimonii aine sacramento? ibid. in (27). Duae conditiones ad valorem matrimonii 74. quanam consensus requiritur? 75. fidei contrahens, nulliter contrahit: quomodo peccet? tenetur convalidare matrimonium, quinque casibus exceptis ibid. in (28): non est verbis exprimendus consensus ad essentiam sacramenti 76. valentes loqui, quomodo peccent dando consensum per signa? ibid. non sufficit taciturnitas 77. quid si parentes respondeant etc? 78. Non requiritur ad valorem matrimonii consensus parentum 79. dispositum in nostro regno quoad hoc ibid. in (*).

2. Valet per procuratorem 80. an sit sacramentum? ibid. valet per litteras, vel per nuntium ibid. in (29): quinque conditiones ut sit validum per procuratorem 81. * quid, ut sit licitum? ibid., in isto matrimonio quomodo debeat Parochus interrogare? ibid. in (*): * pœnæ contra Parochum non quaerens approbationem Ordinarii etc. 82., probabilis non valet,

si mandans fiat amens etc. 83. in procuratore non requiritur diversitas sexus etc. 84. procurator peccat leviter, si assistat in statu lethali 85.

3. Utrum valent cum adjectione temporis? 86. Pro matrimonio sub conditione = **CONTRACTUS** n. 5. seu IX. 49. cum (26) et 51. in (28): tria sunt bona matrimonii substantialia XIII. 87. conditio istis bonis opposita utrum sit in pactum inducenda, ut nullum sit matrimonium? 81. quid de conditione *Si es virgo*, de conditione perpetui continentiae, intentione etc. ibid. in (31): quale matrimonium valet, si sit cum duobus sub conditione celebratum? 89. an peccet contrahens matrimonium sub conditione? 90. Valet matrimonium sub causa motiva non existente, nisi alias intenderint contrahentes 91. Valet sub modo: probabilis excipe, si modus opponatur alicui bono substantiali 92.

Videantur **DEBITUM CONJUGALE**, **DIVORTIUM**, **IMPEDIMENTA MATRIMONII**.

De dubio matrimonii = **CONSENSUS** n. 4.

MEDIA ad vitandam occasionem peccandi, = **OCASIO** peccandi.

MEDICUS ad quid teneatur A. II. 60. quomodo peccare possit? ibid. in (*). Nequit sequi in medicando opinionem probabilem II. 28. excepto casu extremae necessitatis 34. et (12). * Non curans, ut infirmus a se visitatus confiteatur inc. casum O. res. XI. 226. explicatio istius casus ibid. in (35).

MEDITATIO = **ORATIO** n. 1. et 3.

MEMORIA quid? A. I. 13.

MENDACIUM quid? IV. 147. est jocosum, officiosum, et damnosum 148. est intrinsece malum 149. per se est leve; nisi fiat grave ratione damni, aut ex alia circumstantia 150. * Deponentes falsum etc. inc. excomm. O. res. 151. habitis conditionibus 152. Obijcientes falsum matrimonii impedimentum etc. inc. excomm. O. res. eandem incurrunt falsum etc. patrimonium

presentantes; insuper Clerici repnent a suscepto ordine suspensi 153.

MERX = **EMPTIO VENDITIO**.

METUS quid? I. 24. differt a vi 25. est ab intrinseco vel ab extrinseco, gravis vel levis, antecedens vel concomitans: ab extrinseco est justus aut injustus: gravis est absolutus vel respectivus 26. conditiones ad gravem 27. minuit voluntarium 19. Qualis metus reverentialis 28. utrum sit gravis 29. Utrum metus excuset a peccato? 30. numquam a praeceptis naturalibus? 31. per se excusat a praeceptis positivis, 32. aliquando non ibid. num a censuris 33. utrum a reservatione 34. et (⊕⊕). Metus gravis irritat votum, habitis conditionibus 35. an irritet juramentum promissorium 36. = **CONTRACTUS** n. 2.

Metus incutiens ad quid teneatur? 37.

MINISTER Sacramentorum = **SACRAMENTUM** n. 3. et quodlibet Sacramentum in specie.

MINOR = **CONTRACTUS** n. 3. **MUTUUM**. Quid debeat suo tutori vel curatori? A. II. 35.

MISERICORDIA quid? VI. 116. est spiritualis vel corporalis 117. actus spiritualis sunt septem 118. item septem actus corporalis 119.

MISSA = **EUCCHARISTIA** prout est Sacrificium. De praecepto audiendi Missam = **FESTORUM OBSERVANTIA** n. 2.

MODESTIA quid? A. I. 19. necessaria ad Castitatem servandam A. VII. 80.

MODUS in legis adimpletionem = **LEX** n. 5.

Modus in contractu = **CONTRACTUS** n. 5. in matrimonio = **MATRIMONIUM** n. 3.

MOHATRA contractus = **EMPTIO VENDITIO** n. 4.

MOLLITIES idem est ac **POLLUTIO**.

MONIALIS = **STATUS RELIGIOSUS**.

MONOGAMIA = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 10.

MONOMACHIA idem ac **DUELUM**.

MONOPOLIUM quid? IX. 148. quadruplici modo potest fieri 149. utrum sit licitum? 150. est licitum monopoliū empto-

rum contra monopoliū venditorum 151. non est licitum inter artifices non perficiendi opus ab alio inchoatum 152.

MONSTRUM = **BAPTISMUS**.

MORALITAS ACTUS quid? I. 68. ejus species bonitas, malitia, vel indifferentia 69. indifferentia est objectiva vel subjectiva 70. actus indifferens objective datur, non subjective 71. in infantibus potest differre ab actu humano, non in adultis 72. Bonitas vel malitia desumitur primaria ex objecto, secundaria ex circumstantiis 73. et 75. aliquando primaria ex circumstantiis 74. bonitas finis extrinseci minuit, non tollit malitiam pravae actionis 76. circumstantia leviter mala utrum tollat bonitatem actionis 77. actus exterior non addit interiori novam bonitatem vel malitiam in specie, sed in intensitate; quare in Confessione exprimendus 78. = **CIRCUMSTANTIA**, **SPECIES PECCATI**.

Moralitatis principia sunt objectum et circumstantiae I. 73. (18). Moralitatis regulae sunt lex, et conscientia 79.

MORIBUNDUS quomodo sit absolvendus? = **POENITENTIA** n. 4. **PRESBYTERATUS** n. 2. **RESERVATIO** n. 2.

MORTIFICATIO = **DIRECTIO** Animarum etc. n. 2.

MULIER. Peccat acceptans munera ab eo, a quo scit turpiter amari IV. 93. (⊕) 7.

MUTILATIO quid? IV. 296. quoad reliqua = **HOMICIDIUM**, **IRREGULARITAS** n. 2. **RESTITUTIO** n. 13.

Mutilatio in loco sacro = **SACRILEGIUM**.

MUTUATOR dans mutuum ab usuro IV. 93. (⊕) 9.

MUTUS = **RESTITUTIO** n. 9.

MUTUUM quid? IX. 261. quinam Mutuator, quinam Mutuatarius? ibid. mutuum est expressum vel tacitum 262. quoniam possint in mutuum dari? 263. adest obligatio mutuandi, datis circumstantiis 264. quatuor sunt mutuatoris obligationes 265. ad quid teneatur mutuatarius? 266. de mutuo dato filiofamilias, minori, uxora-

ta, interdicto, prodigo etc. *ibid.* in (88): quid de mutuo facto filiofamilias, minori, Ecclesie, civitati etc. erat iure romano sancitum? *ibid.* in (R). Mutuum pecuniarium est restituendum iuxta valorem

acceptum, reale iuxta quantitatem 267. in duobus casibus licet pactum contrarium 268. eum (89). = *Usura*.

Utrum liceat mutuum petere ab usurario IV. 96.

N

NAUTA meretricem vehens IV. 93. (4) 3.

NECESSITAS est vel medii seu finis, vel præcepti II. 21. (3).

NECESSITAS extrema = *ELAEOMOTHA*, *FURTUM*, *RESTITUTIO* n. 17.

NECESSITAS NATURÆ quid? I. 7.

NECROMANTIA quid? VII. 130. est graviter peccaminosa 138.

NEGOTIATIO quid? IX. 153. est propria vel impropria 154. est licita 155. propria est Clericis, et Religiosis interdicta 156. quinam in casu veniant nomine Clerici vel Religiosi? 157. poenæ contra Clericos etc. 158. at non tenentur restituere lucrum 159. aliquando est eis licita 160. non possunt conducere aliena prædia, ad vendendos fructus inde perceptos etc. alique plures casus, et dispositiones ad rem 161. et

162. cum (604).

NEOPHYTI sunt irregulares V. 123.

NEPOS, NEPTIS quinam sint? = in schemate consanguinitatis.

NOMEN in baptismo imponendum X. 66. in (31).

NON-MANIFESTANS = *RESTITUTIO* n. 9.

NON-OBSTANS = *RESTITUTIO* n. 9.

NOTARIUS ad quid obligetur? A. II. 51. quomodo peccare possit? *ibid.* in (4).

NOVATIO quid? VIII. 21. in (9): triplici modo potest haberi *ibid.* *ibid.* extinguit obligationem *ibid.*

NOVERCA quænam sit? XIII. 243.

NOVITIATUS = *STATUS RELIGIOSUS* n. 2.

NOVITIUS. Disponens IX. 74. in (37).

NUMERUS peccati = *PECCATUM* n. 3.

NURUS quænam sit? XIII. 243.

O

OBEDIENTIA quid? A. I. 28. et A. VII. 90.

ejus præstantia 89. et 91. circa quæ sit necessaria? 92. ejus gradus septem 93. quinque conditiones, ut sit perfecta et meritoria 94. Quomodo sint Animæ in via spiritali per obedientiam dirigendæ? 95. quando, et quomodo possit permitti obedientiæ votum? 96.

De obedientia religiosa = *STATUS RELIGIOSUS* n. 5.

OBLIGATIO quid? VIII. 18. est naturalis, civilis, et mixta 19. effectus obligationis

naturalis *ibid.* in (7). Unde oriri possit?

20. quibus modis extinguatur? 21.

Obligatio legis = *Lex* n. 4.

OBSERVANTIA quid? A. I. 28.

OBSERVANTIA SOMNIORUM quale peccatum? VII. 137.

OCCASIO peccandi quid? IV. 53. differt a consuetudine 54. est remota vel proxima, proxima est voluntaria vel necessaria 55. cum (15). Quinam versantur in proxima? *ibid.* (4). Est proxima, etsi rara etc. 56. remota non est fugienda; maxime proxi-

ma voluntaria: proxima necessaria facienda remota adhibitis mediis 57. 58. et 59. quanam ista media? 57. in (♣): non licet directe querere proximam ob bonum 60. Occasionarius numne absolvendus? 61. eum (♣♣) = SCANDALUM.

OCCASIONARIUS = OCCASIO.

OCCUPATIO quid? VIII. 8. ejus species tres ibid. in (3).

ODIUM quid? VI. 142. est inimicitiae seu personae, et abominationis seu qualitatis 143. Contra Deum est semper grave peccatum 144. Contra proximum quando sit peccatum? 145.

OFFENSA, OFFENSOR, OFFENSUS = CHARITAS n. 3.

OFFICIA in beneficiis VII. 158. in (44).

OFFICIA DIVINA = EXCOMMUNICATIO n. 4.

OFFICIUM DIVINUM = HORAE CANONICAE.

OLEUM SANCTUM = CONFIRMATIO, EXTERMINATIO.

ONIROMANTIA quid? VII. 130. est graviter peccaminosa 138.

OPINIO quid? II. 22. (5) et sequent. ac 39. et sequent. = CONSCIENCIA, praesertim in n. 3. Utrum liceat sequi tanquam probabilem opinionem alicujus libri junioris et moderni 35. utrum auctoritas unius reddat probabilem aliquam opinionem 36. et 37.

OPUS SERVILE = FESTORUM OBSERVANTIA n. 3.

ORACULUM quid? VII. 130. est graviter peccaminosum 138.

ORATIO quid? A. VII. 6. est vocalis vel mentalis 7. vocalis est publica vel privata: est laudis et exaltationis, aut benedictionis et gratiarum actionis, aut petitionis 8. mentalis est aut *Consideratio*, aut *Meditatio*, aut *Contemplatio* 9.

2. Quid Contemplatio? 10. est affirmativa vel negativa 11. ejus gradus sunt *Recollectio naturalis*, *Orium contemplativum*, *Purgatio spiritualis* etc. 12. explicantur haec omnia 13—15. Quid Ariditas? 15. est sensibilis ibid. aut supernaturalis ibid. et

19. Alii gradus ultiores sunt *Recollectio supernaturalis*, *Quies*, et *Unio* 16. explicantur 17. — 21. unio est activa vel passiva 20. unio est vel *simplex*, vel *desponsationis*, vel *consummata*, seu *matrimonii spiritualis* 21. desponsationis gradus sunt *Ecstasis*, *Raptus*, et *Elevatio spiritus* ibid.

3. Meditationis utilitas 24. necessitas 25. meditatio a Confessario exigenda 26. Meditationis materia 27. locus 29. modus 31. tempus in ea impendendum 28. tempus, quo est facienda 30. Meditationis partes tres 32. quaelibet pars tres habet actus 33. — 35. Fasciculus florum 36. Indulgentia concessa orationem mentalem peragentibus 37. 4. Oratio petitionis de quanam necessitate sit? 38. tempus, quo urget orandi obligatio 39. quanam specialiter orare obligentur? 40. Quinam sint orandi? 41. pro quibus possit orari? 42. pro quibus sit orandum? 43. Orationis effectus est infallibilis 44. quinque habitus conditionibus 45. quid de oratione peccatoris? 46. Oratio in communi facilius exauditur 47. Excellentissima est oratio dominica: hanc sequitur salutatio Angelica: quare insinuandum Rosarium Virginis 48. Orationes jaculatoriae etc. 49.

ORDO, ORDINATIO quid? XII. 1. plures sunt ordines; in Ecclesia latina sunt septem etc. 2. communis Episcopatus est ordo a Presbyteratu distinctus ibid. in (7): aliquis ordo est sacramentum 3. an singuli sint sacramenta? 4. ordinis effectus dno praecipui, character, et gratia 5. ordinis minister 6. duo in eo requiruntur ad licite ordinandum 7. quatuor requiruntur, ut valide quis ordinetur 8. verius infantes, et amentes valide ordinantur ibid. in (5): undecim requiruntur, ut licite quis ordinetur 9. tria sunt signa divinae vocationis ibid. in (6).

De Tonsura, et Ordinibus in specie videatur in propriis locis.

2. Ordines minores sunt Ostiarius, Lecto-

ratus, Exorcistatus, et Acolythatus 32. quisnam illos instituit? 33. Ecclesie spiritus quoad eos 34. conditiones in suscipiente 35. quomodo debeat ad eos accedere? 36. qua animi dispositione? 37. Reliqua videantur in propriis locis.

OSTIARIATUS quid? XII.38. ejus materia remota et proxima 39. forma 40. claves etc. physice sunt tangendæ 41. Ritus, quo con-

feritur 42. Ostiarii officia sunt quinque 43. quid ab eo agendum, ut ista munera adimpleat? 44. quid dicendum de clericis, quos pudet in Ecclesia minora officia obire? 45.

OSCULUM = **TACTUS**.

OTIUM CONTEMPLATIVUM = **ORATIO** n. 2.

OVA = **JEJUNIUM**.

PACTUM LUCRATIVUM = **SPONSALIA** n. 3.

PALPO = **RESTITUTIO** n. 8.

PARENTES sub gravi obligantur filiorum curam habere naturalem et spirituales A. II. 10. officia præstanda ratione curæ spiritualis 11. quomodo peccent contra ista officia? ibid. in (*): tenentur filios naturales aut spurios alere 12. quinam ad filiorum alimenta vel dotem teneantur, in defectu patris? 13. tenetur mater propria ubera præbere proli etc. 14. Numne teneantur filiam dotare contra eorum voluntatem nuptam? 15. tenentur alere filium, qui eis invitis nuptias iniit, nec non ejus uxorem ibid. in (*). Utrum peccent filios exponentes? 16. et 17. quid in casu observare debeant? 17. in (*): numne in casu teneantur restituere expensas hospitali etc. pro filiis expositis etc? 18. Officia præstanda ratione curæ spiritualis 19. quomodo peccent contra ista officia? ibid. in (*). Alia de parentibus 26. (9).

SURRIPIENTES de bonis filiorum = **FURTUM**.

Quid possint in filios = **CONTRACTUS** n. 3.

PARTICIPANS = **RESTITUTIO** n. 8.

PASTORES animarum ad quid teneantur?

A. II. 28. cum (11). Quid eis præstare debeant fideles? 29.

PATER = **PARENTES**.

PATIENTIA quid? A. I.23.

PATRIA POTESTAS = **CONTRACTUS** n. 3.
PATRIMONIUM sacrum = **SUBDIACONATUS** n. 3.

Falsum etc. præsentantes = **MENDACIUM**.

PATRINUS = **IMPEDIMENTA** matrimonii n.

6. Ad quid obligetur? A. II. 30.

PATRUELES fratres vel sorores quinam sint? XIII. 144.

PATRUUS, Patruus Magnus, Major, Maximus quinam sint? XIII. 146.—150. Patruus quomodo tenentur ad alimenta? A. II. 13. in (*).

PAUPERTAS quid? A. VII. 83. tres ejus species 84. ejus præstantia 82. Quomodo per paupertatem sint Animæ dirigendæ in via spirituali? 85.—88. Quomodo sit permitendum paupertatis votum? 87.

De paupertate religiosa = **STATUS RELIGIOSUS** n. 4.

PECCATA CAPITALIA sunt septem IV. 325. cur ita dicantur? 326.

PECCATUM quid? IV. 1. est originale vel personale, carnale vel spirituale, commissionis vel omissionis, ex ignorantia vel infirmitate vel malitia, cordis vel oris vel operis, actuale vel habituale, mortale vel veniale 2. Qualè philosophicum? 3. non datur 4. Tria requiruntur ad peccatum 5. Advertentia ad peccatum est actualis seu expressa, vel virtualis seu interpretativa 6. aliquando sufficit virtualis 7. Consensus

est expressus seu directus, et implicitus seu indirectus 8. sufficit indirectus 9.

2. Quid peccatum mortale? 10. quid veniale? 11. in quo conveniant? 12. in quo differant? 13. Dantur mortalia, et venialia 14. mortale aut veniale potest esse per se, vel per accidens 15. tribus de capitibus mortale transit in veniale 16. peccata quæ non admittunt parvitatem materiæ 17. et 18. septem de capitibus veniale transit in mortale 19. ex pluribus venialibus aliquando fit mortale 20. et III. 51. et 52. Quibus modis remittantur venialia. IV. 21. = SACRAMENTALIA.

3. Quid species peccati? 24. peccata non sunt ejusdem speciei 25. distinctio specifica dolumitur ex oppositione ad virtutes 26. aliquando ex diversitate præceptorum 27. aliquando ex circumstantiis 28. Peccata numero distinguuntur 29. unde desumatur distinctio numerica? 30. actus interni quando sint interrupti? 31. quadrupliciter interruptuntur 32. per quam temporis moram? 33. an per cessationem involuntariam? 34. peccata cordis, oculi, et operis circa idem utrum. distincta numero? 35. actus post peccatum completum an ab isto distincti? 36.

PENSIO in beneficiis quid? VII. 159. est laicalis, clericalis, vel mixta 160. pensionem obtinens ad quid teneatur? ibid. in 47. = SIMONIA n. 3. SORDIACONATUS n. 3.

PERCUSSIO CLERICI etc. = EXCOMMUNICATIO n. 9.

PEREGRINUS = BAPTISMUS, DISPENSATIO, LEX n. 3.

PERFECTIO CHRISTIANA = DISCRECIO Animarum etc.

Perfectio, ad quam tendere debent Religiosi, et Moniales = STATUS RELIGIOSUS n. 3.

PERMUTATIO quid? IX. 83. differt ab emptione venditionis ibid. moderatur iudicare regulis, ac emptio venditio ibid.

PERMUTATIO beneficii quid? VII. 165. tres conditiones ad eam requisitæ 166. = SIMONIA n. 3.

PERSEVERANTIA quid? A. I. 24.

PERSONATUS in beneficiis VII. 158. in (44).

PERTINACIA quid? IV. 337. quale peccatum? 338.

PERTINACIA in hæresi quid? VI. 33. in (4).

PETITIO = ORATIO n. 1. et 4.

PHARMACOPÆUS ad quid teneatur? A. II.

60. quomodo peccare possit? ibid. in (4).

PHILTRUM AMATORIIUM quid? VII. 143. triplex. continet peccatum 144.

PHYSIOGNOMIA quid? VII. 131. est graviter peccaminosa 138.

PIETAS quid? A. I. 28.

PIGNUS quid? IX. 292. in (97): obligat de culpa. levi ibid. ibid. debitor est dominus pignoris ibid. ibid. = USURA n. 3.

POENA = IGNOMINIA.

POENÆ CANONICÆ præcipue septem V. 1. tres tantum sunt censuræ 2. et (4).

POENITENTIA unde dicta? XI. 1. potest accipi uti virtus, et uti Sacramentum; in utroque sensu definitur 2. in quo conveniant, et distinguantur virtus, et Sacramentum? 3. est verum Sacramentum 4. de necessitate mediæ in re vel in voto lapsis. post baptismum 5. quando dicatur in voto? 6. tribus in actibus habetur hoc Sacramentum in voto 7.

2. Hujus Sacramenti materia est remota, vel proxima 8. proxima sunt peccata post baptismum 9. quæ peccata triplici modo possunt esse hujus Sacramenti materia, scilicet necessaria et sufficiens; necessaria et non sufficiens; sufficiens et non necessaria 10. non est materia peccatum originale, neque personalia ante baptismum 11. neque de originali habenda est penitentia uti virtus, maxime de personalibus 12. an sint materia peccata commissa in ipsa baptismi susceptione? 13. venialia sunt materia sufficiens, non necessaria 14. peccata rite absoluta possunt esse materia novæ absolutionis 15. neque per se in confitendo ista peccata manifestandum est fuisse alias absoluta etc. 16. peccata dubia utrum sint materia? 17. cum (4): quoniam peccata sint

dubia juris, quænam dubia facti? ibid. ibid. aliquando potest de mortalibus dubiis facti recipi absolutio 18. peccatum uti dubium confessum, si inveniatur certum, uti certum est iterum manifestandum 19. qui recordatur de mortali in genere, et non in ejus specie, tenetur illud confiteri in genere, et postea in specie, si de ea recordetur 20.

3. Materia proxima sunt Contritio, Confessio, et Satisfactio 21. quid de fide, et spe? ibid. in (5). Quid Contritio? 22. est perfecta, vel imperfecta 23. differunt ratione motivi, et ratione effectus 24. perfecta semper justificat extra sacramentum 25. at non semper remittit totam poenam temporariam 26. quando obliget præceptum contritionis perfectæ? 25. in (6): sola dilectio erga Deum non sufficit ad absolutionem 27. est mortale absolvi a veniali siue formali dolore 28. Contritio debet esse interna, appetitive summa, efficax, universalis, et supernaturalis 29. quid, ut sit interna? 30. appetitive summa? 31. non requirit sensibilitatem 32. quid, ut sit efficax? 33. ut sit universalis? 34. cum(?) non requiritur mora temporis 35. quid, ut sit supernaturalis? 36. attritio naturalis non sufficit 37. attritio ex peccati turpitudine, metu gehennæ etc. sine dilectione Dei propter se, est motus bonus et supernaturalis 38. an sufficiat ad absolutionem? 39. est rectum Deoque placens detestari malum, prosequi bonum ad gloriam celestem mere obtinendam 40. An defectu doloris inculpabili detur Sacramentum validum, sed informe? 41. Dolor debet præcedere absolutionem 42. quoadiu possit præcedere? 43. sufficit virtualis 44. an interrumpatur per somnum? 46. utrum per peccatum? 47. dolor elicitus sine intentione confitendi, probabilis potest facto ad absolutionem dirigi 48. Dolor probabilis non debet præcedere Confessionem oralem 43. qui de peccato obliato recordatur post absolutionem, et statim vult novam absolu-

tionem, an teneatur clicere novum doloris actum? 49. Requiritur propositum non peccandi de cetero 50. quinque conditiones requiruntur in eo 51. timor peccandi non opponitur firmitati propositi ibid. in (8): probabilis debet esse expressum et formale 52. quale requiratur pro absolutione venialium? 53.

Pœnitentiæ signa = CONSUETUDO PECCANDI.

4. Quid Confessio oralis? 54. est ex institutione Christi 55. debet esse dolorosa, vera, et integra 56. quid, ut sit dolorosa? 57. ut sit vera? 58. utrum grave peccatum mentiri in Confessione? 59. quid, ut sit integra? 60. integritas Confessionis est materialis, vel formalis 61. per se requiritur materialis; sufficit formalis, quum habetur impotentia physica, vel moralis 62. quando habeatur impotentia physica, quando moralis? ibid. in (9 *); magnus populi concursus non est causa dimidiandæ confessionis 63. peccata justa de causa omissa sunt manifestanda, impedimento cessante 64. integritas debet esse respectu ejusdem Sacerdotis, et ejusdem absolutionis 65. utrum agat contra integritatem, qui uni Sacerdoti confitetur mortalia, et alteri venialia? 66. ad integritatem probabilis est manifestandus peccati complex sine ejus damno 67. minime, si ei timeatur grave damnum 68. tenetur Confessarius impedire complicitis manifestationem, si non sit necessaria 69. peccat graviter, interrogans sine causa de nomine complicitis 70. incidit in poenam, si sequitur hanc praxim 71. potest tamen de licentia poenitentis complicitem monere ibid. in (11). Aliquando tenetur, qui alias non potest, per interpretem confiteri 72. in casu non obligatur, nisi in articulo mortis, omnia confiteri 73. sunt manifestanda peccata alio modo Confessario nota 74. Quid, si non constat numerus certus peccatorum, 75. Quænam circumstantiæ sint patefaciendæ? 76. utrum sit exprimendus effectus malus ab actu externo secutus? 77. Confes-

sioni est conscientiae examen praemittendum 78. quale esse debeat? 79. Modus practicus examinandi conscientiam == in fine hujus tractatus. Est absolvendus moribundus, qui non potens loqui dat signa poenitentiae 80. etiamsi signa sint dubia, at sub conditione 81. item, si nulla dederit signa 82. item probabiliter, si in actu peccati fuerit sensibus destitutus ibid. in (13). Qui invalidam fecit confessionem, utrum cum illa alias subsequentes debeat renovare? 83. quomodo possit renovari invalida confessio apud eundem Confessarium? ibid. in (14). Valet confessio publica 84. Confessio fieri debet Sacerdoti praesenti 85. cum (15): at sufficit praesentia moralis etc. 86. Excomm. P. res. contra Confessarium, poenitentem, docentes etc. confessionem etc. per litteras etc. 87.

5. Quid Satisfactio? 88. est vindicativa, vel medicinalis; personalis, realis, vel mixta; in voto, vel in re 89. satisfactio in voto est pars essentialis Sacramenti poenitentiae, in re est integralis 90. Confessarius tenetur eam imponere 91. quanam sit imponenda? ibid. in (16): quando poenitens possit eam non acceptare? ibid. ibid. licet dare absolutionem moribundo absque satisfactione 92. et (17): impositio satisfactionis praecedere debet absolutionem 93. quid, si Confessarius obliviscatur satisfactionis imponendae? 94. an sit imponenda nova satisfactio pro nova absolutione statim post aliam danda? 95. Confessarius non tenetur habere distinctam peccatorum notitiam in imponenda satisfactione 96. quanam opera imponenda pro satisfactione? 97. cum (18): non possunt imponi opera aliunde debita, nisi quando alia praestari nequeunt 98. utrum possit imponi poenitentia publica? 99. quomodo peccat poenitens satisfactionem non adimplens? 100. cum (20): quo tempore sit adimplenda? 101. cum (21): probabilius non requiritur status gratiae in satisfactione adimplenda 102. non potest adim-

pleri per alium 103. non potest poenitens, ne in meliorem quidem, illam commutare 104. potest tamen commutare Confessarius, licet sit ab alio Confessario imposita 105. quamvis sit praeservativa 106. probabilius non potest Confessarius inferior commutare poenitentiam a superiore impositam ob peccata vel censuras reservatas 107. facta legitima commutatione, probabilius nequit poenitens priorem poenitentiam eligere, casu excepto 108. poenitens, qui est oblitus poenitentiae impositae, utrum teneatur repetere confessionem etc? 109. Satisfactio non est necessario implenda ante absolutionem 110. potest tamen aliquando Confessarius hoc exigere 111. non est implenda, si absolutio fuerit nulla 112. Tres sunt praecipui satisfactionis effectus 113. potest satisfactio applicari alia, etiam defunctis 114.

6. Quanam sit forma hujus Sacramenti? 115. et XII. 196. quanam verba sint de essentia? XI. 116. cum (25): aliae preces non sunt necessariae 117. absolutioni a peccatis praemittenda est absolutio a censuris, excepta suspensione, et interdicto generali etc. 118. potest unica absolutione absolvi a censuris, et a peccatis 119. item plures absolvi ibid. in (26): absolutio invalida esse potest vel ex parte Confessarii, vel ex parte poenitentis ibid. ibid.

7. Minister hujus Sacramenti est Sacerdos habens jurisdictionem 120. obligantur Sacerdotes hoc munus exercere ibid. in (27): Ecclesia supplet jurisdictionis defectum, quum habetur titulus coloratus cum errore communi, vel mortis articulus 121. quando habeatur titulus coloratus? 122. quando error communis? 123. solus titulus coloratus non sufficit; an sufficiat solus error communis? 124. Sacerdos absolvens titulo colorato et errore communi peccat graviter 125. quid articulus, quid periculum mortis? 126. probabilius suppletur jurisdictio etiam in periculo 127. non potest Sacerdos simplex absolvere in

articulo etc. presente Confessario approbato, tribus casibus exceptis 128. simplex Sacerdos non potest absolvere a venialibus 129. Approbatus in una diocesi non est approbatus in alia 130. potest Parochus in aliena diocesi suum subditum absolvere 131. Confessarius Regularis, et probabilis etiam Sæcularis nequit in alia diocesi absolvere subditum sui Episcopi etc. 132. contra potest in sua absolvere subditos alienæ diocesis 133. non valet confessio facta Regulari injuste reprobato 134. nequit Parochus eligere simplicem Sacerdotem in Confessarium 135. nequit Episcopus in aliena diocesi se confiteri simplici Sacerdoti 136. Religiosus iter agens potest se confiteri socio Religioso non approbato, et probabilis etiam alteri simplici Sacerdoti 137. Pœnæ contra absolventes sine facultate 138. pœnæ contra adhibentes vel efformantes falsas pagellas 139. Quadruplex est Confessarii officium 140. dotes in eo requisitæ 141. graviter peccat absolvere in statu lethali 142. status gratiæ requiritur tantum in danda absolutione, non in excipienda confessione 143. Confessarius improbus valide absolvit 144. Scientia in Confessario requisita 145. quid, si Confessarius circa aliquid erraverit? ibid. in (32): non tenetur repetere confessionem, qui bona fide confessus est Confessario ignoranti, nisi sit erratum in aliquo necessario 146. tenetur Confessarius pœnitentem interrogare etc. 147. praxis quoad hoc ibid. in (3): tenetur interrogare de peccato, quod scit pœnitentem commisisse, et non fuisse confessum 148. quid, si hoc sciverit ex alterius confessione? 149. interrogationes a Confessario faciendæ in genere, et pro diversitate personarum = in fine hujus tractatus.

VIDEATUR PRÆNOTATUM N. 2. RESERVATIO, SIGILLUM SACRAMENTALE.

8. Adest præceptum confitendi peccata 208. est divinum quoad substantiam, ecclesiasticum quoad determinationem 209. obli-

gat in periculo mortis, et semel in anno 210. quinam illo teneantur? 211. probabilis non tenetur, qui habet sola venialia 212. tenetur, qui in anno confessus est venialia, et postea commisit mortale 213. potest illi satisfieri in qualibet anni parte 214. quomodo annus computetur? 215. qui integro anno confessionem omisit, tenetur illam in sequenti anno statim implere 216. tenetur in ipso anno anticipare, si prævideat postea fore impeditum 217. excusat a præcepto isto impotentia 218. non satisfit per confessionem nullam 219. interdictum ab ingressu Ecclesiæ ferendæ sententiæ contra non implentes 220. Sacerdos mortali maculatus, in necessitate sola contritione celebrans, tenetur coconfiteri quamprimum 221. quid istud *quamprimum*? 222. minime intelligitur ad libitum Sacerdotis 223. hæc dispositio est verum præceptum 224. sic simpliciter communicantes non tenentur isto præcepto 225.

POLLUTIO quid? IV. 222. est mortaliter et intrinsece mala 223. quid si sequatur præter intentionem? 224. plures casus ad rem ibid. (*) et (37): licet aliquid sumere ad expellendum semen corruptum, habitis conditionibus ibid. (37). Utrum prohibeat communionem? X. 125. in (55*) §. 2.

POLYANDRIA = **IMPEDEMENTA** matrimonii n. 10.

POLYGAMIA = **IMPEDEMENTA** matrimonii n. 10.

POSSESSIO quid? VIII. 13. est naturalis seu facti, civilis seu juris, et mixta 14. quænam requiratur ad præscribendum? 238. et 239.

POSSESSOR bonæ, vel malæ, vel dubiæ fidei = **RESTITUTIO** n. 2. et 3.

PRÆCEPTUM quid? III. 2. Numnam obliget sub metu gravi? I. 34. et 39. = **IGNORANTIA, LEX.**

PRÆCEPTUM Paschale = **EUCHARISTIA** prout est Sacramentum n. 3.

PRÆCEPTUM Confessionis = **PœNITENTIA** n. 8.

Præceptum audiendi Sacrum = **FESTORUM**
OBSERVANTIA n. 2.

Præceptum abstinendi a servilibus in festis
= **FESTORUM** OBSERVANTIA n. 3.

Præceptum jejunii = **JEJUNIUM**.

PRÆLATUS REGULARIS = **HÆRESIS**,
RESERVATIO n. 2.

PRÆSCRIPTIO = **RESTITUTIO** n. 19.

PRÆSTIGIUM quid? VII. 130. est gravi-
ter peccaminosum 138.

PRÆSUMPTIO quid? IV. 331. quale pecca-
tum? 332.

PRÆSUMPTIO, vitium contra spem, quid?
VI. 81. est grave peccatum 82.

PREBICARIUM quid? IX. 253. differt a de-
posito ibid.

PRECES = **ORATIO** n. 1. et 4.

PRESBYTERATUS. Quid significet nomen
Presbyteri? XII. 163. Presbyteri vocan-
tur etiam Sacerdotes 164. Quid Presbyte-
ratus, seu Sacerdotium? 165. est verum
Sacramentum 166. quandonam institutum?
167. ejus materia, et forma 168. Presbyte-
ri, qui cum Episcopo imponunt manus,
non sunt presbyteratus collatores 169. quid
de traditione calicis et patenæ, ac de ul-
tima manuum impositione etc? 170. Sep-
tem requisita in ordinando Presbytero
171. Presbyterorum officia 172. dotes 173.
Ritus, quo ordinantur 174. Ad quid obli-
gentur ratione obedientiæ in ordinatione
emissæ? 175. post ordinationem tenentur
celebrare tres missas 176. eum (48). Vestis
Sacerdotum propria est stola etc. 177. Pre-
sbyteri non sunt Episcopis æquales 178.
Duo sunt Presbyteratus effectus 179.

De potestate Presbyteri super Eucharistia =
EUCCHARISTIA prout est Sacramentum, et pro-
ut est Sacrificium.

2. Quenam sit potestas remittendi ac reti-
nendi peccata Presbyteris collata? 182.
Christus hanc illis tribuit 183. Sacerdos
non potest absolvere sine potestate juris-
dictionis 184. quare sine jurisdictione pot-
est consecrare, at non potest absolvere?
185. Simplex Sacerdos potest absolvere

moribundum 186. quomodo se gerere de-
beat cum moribundo? 187. quid, si mori-
bundus habeat casus vel censuras reserva-
tas? 188. quid, si sit hæreticus, vel schis-
maticus? 189. quid, si non sit sui compos,
aut loquela destituatur? 190. quid, si de-
derit signa dubia? 191. aut nulla dederit?
192. quid agendum a Sacerdote, qui ad
ministerium vocatur confessionum excipi-
endarum? 193. unde banriat scientiam con-
gruentem? 194. quomodo se gerere debeat
in casibus dubiis, et difficilibus? 195. Ab-
solutionis forma 196. Alia ad rem videan-
tur in verbo POENITENTIA.

PRETIUM = **EMPTIO** VENDITIO n. 1. et 2.

PRIMA TONSURA = **TONSURA**.

PRIORISSA = **STATUS** RELIGIOSUS, præser-
tim in n. 8. et 10.

PRIVIGNUS et PRIVIGNA quinam sint?
XIII. 243.

PRIVILEGIUM quid? III. 97. differt a dis-
pensatione 98. est personale vel reale, tem-
porale vel perpetuum 99. illud possunt con-
cedere domini legis 100. quomodo sit in-
terpretandum? 102. quibus modis desinat?
103. potest privilegiatus eo uti extra ter-
ritorium concedentis, si est personale; se-
cus non 101. non tenetur eo uti, nonnul-
lis exceptis ibid. (18).

PROAMITA quenam? XIII. 148.

PROAVUNCULUS quinam? XIII. 148.

PROAVUS, PROAVIA quinam sint? = in
schemate consanguinitatis. Proavus quo-
modo teneatur ad alimenta? A. II. 13.

PROCURATOR in causis quinam? A. II.
54. in (22): ad quid teneatur? ibid. ibid.
PRODICALITAS quid? IV. 342. in se levis
culpa 343.

PRODIGUS non potest contrahere IX. 37.
= **MOTUUM**.

PROFESSIO RELIGIOSA = **STATUS** RELI-
GIOSUS n. 2. Sub conditione numme valeat,
et quando? IX. 49. eum (26).

PROGENER quinam? XIII. 244.

PROMATERTERA quenam sit? XIII. 148.

PROMISSIO quid? IX. 227. quinam Promis-

Q

sor, quinam Promissarius? *ibid.* differt a proposito 228. est gratuita vel onerosa 229. quatuor conditiones, ut obliget 230. potest ante acceptationem revocari 232. an, mortuo promissore, possit ab ejus heredibus revocari? 233. quando sit ponenda acceptatio? 234. heredes promissarii non possunt acceptare 235. aliquando obligat sine acceptatione 231. Utrum peccet graviter vel leviter, qui acceptatam promissionem non adimplet? 236. utrum obliget promissio ficta? 237. Multis modis desinit promissionis obligatio 238.

PROMISSUM ob turpem causam = **RESTITUTIO** n. 12.

PRONEPOS, PRONEPTIS quinam sint? = in schemate consanguinitatis.

PRONURUS quemam sit? XIII. 244.

PROPATRUUS quinam? XIII. 148. Quomodo teneatur ad alimenta? A. II. 13. in (4).

PROPRIOR SOBRINO, vel Proprior sobrina quinam sint? XIII. 149.

PROPOSITUM seu **CONSENSUS** quid? IV. 64.

R

PROPOSITUM non peccandi = **PERSISTENTIA** n. 3.

PROVIDENTIA quid? A. I. 13.

PRUDENTIA quid? A. I. 11. ejus partes subiectivæ tres 12. virtutes partes integrales prudentiæ sunt novem præcipuæ 13. vitia ei opposita quatuor per defectum, et quinque per excessum. 14. qualia peccata sint? 15.

PRUDENTIA CARNIS quid? A. I. 14.

PUBES = **CONTACTUS** n. 3.

PUDICITIA quid? A. I. 18.

PUERI utrum teneantur ad leges III. 26. et (4): an possint recipere Sacramenta? = Sacramenta in specie.

PULVIS SYMPATHICUS VII. 141. in (4).

PUPILLUS = **CONTACTUS** n. 3. Quid debeat suo tutori? A. II. 35.

PURGATIO SPIRITUALIS = **ORATIO** n. 2.

PUSSILLANIMITAS quid? IV. 364. in se veniale peccatum 365.

PYROMANTIA quid? VII. 130. est graviter peccaminosa 138.

Q

QUASI-CONTRACTUS quid? VIII. 20. in (8): ejus species *ibid.* *ibid.*

QUASI-DELICTUM quid? VIII. 20. in (8).
QUIES = **ORATIO** n. 2.

R

RANCOR quid? IV. 364. per se veniale est 365.

RAPINA = **FURTUM**.

RAPTUS = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 16.

RAPTUS = **ORATIO** n. 2.

RATIO quid? A. I. 13.

RECIDIVUS = **CONSUETUDO** peccandi.

RECOLLECTIO NATURALIS, vel supernaturalis = **ORATIO** n. 2.

RECURSUS = **RESTITUTIO** n. 8.

RELIGIO quid? VII. 1. ejus objectum 2. ejus actus sunt interni vel externi 4. quinam præcipui isti sint 5. Vitia ei opposita superstitio, et irreligiositas 119.

Religio uti status = **STATUS RELIGIOSUS**.

RELIGIOSUS, RELIGIOSA = **STATUS RELIGIOSUS**. Non tenetur ad leges episcopales, ponnullis exceptis III. 31.

Graviter peccat, si comœdii intersit IV. 236. in (62 ♀).

Videatur *Interdictum*, *Percussio Clerici* etc. Religiosus Confessarius = *Reservatio* n. 2.

REMORSUS CONSCIENTIÆ quid? II. 16. (**).

REPERTORIUM idem est ac Inventarium.

RESERVATIO quid? XI. 166. directe afficit Confessarium ibid. in (39): adest in Ecclesia potestas reservandi 167. quænam peccata reserventur? 168. impuberes non incidunt in casus et censuras nostræ diocesis etc. quid de casibus etc. juris communis? 169. num moniales subiaceant casibus et censuris Ordinarii? ibid. in (40). Absolutus a reservato per non habentem facultatem numne teneatur repetere confessionem? 170. potest simplex Confessarius in magna necessitate absolvere a non reservatis, remittendo poenitentem superiori pro reservatis 171. quænam sit ista necessitas? ibid. in (41); num in casu teneatur poenitens confiteri etiam reservata? ibid. in (42): nequit simplex Confessarius absolvere a reservatis, quæ fuerunt commissæ tempore, quo non aderat reservatio 172. potest absolvere a commissis tempore reservationis, si postea sit reservatio ablata 173. non potest absolvere, etiamsi injusta sit reservatio 174. aut injusta fuerit a superiore poenitenti denegata absolutio 175. num possit absolvere a reservatis dubiis? 176. quid, si postea inveniantur certo esse reservata? 177. numne casus per oblivionem in confessione prætermissi remaneant a reservatione liberi? 178. an cesset reservatio, quando confessio facta habenti facultatem fuit invalida? 179. facultas absolvendi a reservatis extenditur ad commissæ in confidentiam dictæ facultatis, nisi adsit talis limitatio 180. sic extenditur ad commissæ post obtentam facultatem, nisi sit determinata etc. 181. cum (44).

2. Casus reservati sunt papales, vel episcopales; cum censura, vel sine 182. papales sunt generales, speciales, vel specia-

lissimi 183. præcipui speciales sunt sex, qui dicuntur extra Urbem et intra Italianam ibid. specialissimi sunt quinque ibid. episcopales sunt *Nobis* vel *a Nobis* etc. generales, vel speciales 184. quinam sint præcipui *Nobis*? ibid. in (45): in Neapolitana diocesi generales sunt, qui leguntur in tabella, speciales sunt septem 185. Quinam possint absolvere a reservatis Papæ? 186. ex bulla Cruciatæ possunt absolvere sex casus, qui dicuntur extra Urbem et intra Italianam, excepta simonia in ordinibus 187. Episcopi possunt absolvere et dispensare in casibus occultis etc. ex cap. *Liceat* 188. communius item possunt alii Prælati episcopalem habentes jurisdictionem ibid. in (46): quando delictum dicatur occultum ibid. ibid. num idem possint Episcopi cum peregrinis? 189. possunt aliis hanc facultatem committere 190. ex dicta facultate probabiliter non possunt absolvere ab hæresi externa occulta 191. aliquando possunt Episcopi etc. etsi delictum non sit occultum, quando nempe adest impotentia eundi Romam 192. praxis quoad hoc ibid. in (47); quando impedimentum sit perpetuum? quid, si sit temporale? et alia ad rem ibid. in (47): quid de Confessariis Regularibus? ibid. ibid. *Omnes Confessarii possunt absolvere a casibus et censuris nostræ Synodi 193. quinam a casibus tabellæ? 194. Simplex Confessarius non potest peregrinum absolvere a reservatis diocesis, in qua est approbatus, licet non sint reservata in diocesi peregrini 195. contra potest, si peccata sint in diocesi peregrini reservata 196. quid, si peregrinus sit censura reservata ligatus? 197. et 198. Simplex Sacerdos in articulo, vel periculo mortis potest absolvere a reservatis 199. quid, si sit præsens Superior? ibid. in (51): utrum debeat moribundo imponere onus se præsentandi superiori, si convalescat? 200. an pro isto onere debeat exigere cautionem juratam? 201. Poenæ contra absolventes a reservatis sine facul-

tate, prae-textu privilegiorum 20a. Quidnam erant casus Bullae Coenae? 203. quare sic dicta? 204. quo tempore fuit facta? 205. non amplius viget 207. casus bullae Coenae poterant absolvi per bullam Cruciatæ, exceptis illis, qui erant specialissimæ mentionis 206.

Utrum mactus gravis excuset a reservatione? I. 34. et (**): numne excuset ignorantia? 53.

De dubio reservationis = CONSCIENTIA n. 4. RESIGNATIO beneficii quid? VII. 167. est conditionata vel pura 168. = SIMONIA n. 3.

RESTITUTIO quid? VIII. 30. differt a satisfactione; et solutione ibid. in (*): ex cuius iustitiæ læsione oriatur? 31. ex quamquam injuria? 32. sola injuria non sufficit, sed requiritur culpa et damnum 33. ex quam culpa oriatur? 34. qualis culpa theologica ad restitutionem obliget extra contractus et officia? 35. utrum teneatur ad restitutionem qui dat operam rei illicitæ, ex qua sequitur damnum præter intentionem? 36. utrum qui dat operam rei licitæ etc? 37. num oriatur restitutionis obligatio ex culpa theologica levi? 38. quid si dubitet, utrum grave damnum sit ex culpa gravi vel levi? 39. Excusat ab ea ignorantia antecedens vel concomitans, non consequens I. 60. Ex quamquam culpa juridica oriatur in contractibus? VIII. 40. in officio et arte? 41. an in conscientia sola juridica sufficiat etc? 42. aliquando juridica obligat extra contractus et officia 43. et in quinque casibus sine culpa ex juris dispositione quis teneatur ad restitutionem 44. Omni jure facienda est restitutio 45. quamquam necessitate? 48. præceptum restitutionis est affirmativum includens negativum 46. peccat qui non vult restituere 47. ordinarie non est absolvendus debitor, nisi prius restituat 48. in (*). Præcipue radices restitutionis sunt quinque 49. 2. Quinam possessor bonæ fidei? 50. ad quid teneatur? 51. quando dicatur factus ditor? 53. non potest repetere a domino pretium

rei emptæ, eam restituendo 54. casu excepto ibid. in (12): non tenetur ad rem perditam 56. aliquando tenetur servare dominum indemnem 57.

Quinam possessor malæ fidei? 51. ad quid teneatur? 55. tenetur ad rem apud ipsum perditam 56. num teneatur, si res apud dominum etiam perierit? 58. et 59. quid si res deterioretur sine sua culpa? 60.

3. Quinam possessor dubiæ fidei? 61. ad quid teneatur? 62. cum (15): utrum possit uti re vel fructibus tempore investigationis? 63. peccat investigationem non adhibens etc. 64. peccat et ad restitutionem tenetur qui dubitans, utrum sit sua, rem aufert a possessore bonæ fidei 65. utrum peccet, qui dubitans rem accipit? 66. si iste pro re pretium solverit, quale poterit repetere etc? 67. de quamquam culpa teneatur? 68. Quid si quis certus de debito dubitet de ejus solutione? 69.

4. Quid fructus? 70. sunt naturales, industriales, mixti, et civiles 71. ad quos fructus teneatur possessor bonæ fidei 72. ad quos possessor malæ fidei? 73. utrum teneatur ad fructus illicitos? 74.

5. Expensæ sunt necessariae, vel utiles, vel voluptuosæ 75. quasnam in re aliena factas possit possessor retinere? 76. quid si dominus expensas non fecisset etc? 77. utrum sint semper solvendæ prout fuerunt factæ? 78.

6. Concausæ restitutionis sunt novem præcipue 79. sex concurrunt positive, tres negative 80. Quinam veniant per verbum *Jussio*? 81. quid mandatum? 82. est per se contractus gratuitus ibid. in (20): est generale vel particulare, expressum vel tacitum 83. quomodo perficiatur? 84. quotuplici modo expiret? 85. mandans damnum tenetur ad restitutionem primo loco 86. utrum teneatur ad excessum, quod fecerit mandatarius? 87. utrum teneatur, revocato mandato? 88. quid si mandatarius revocationis sit oblitus etc? 89. aut factam crediderit reconciliationem man-

- dantis cum adversario etc? 90. utrum teneatur ad damna mandatarii? 92. maxime ad damna familiae mandatarii 93. Non tenetur ratum habens damnum etc. 91.
7. Quinam per verbum *Consilium*? 94. consilium differt a mandato 95. consulens damnum tenetur secundo loco 96. aliquando primo loco ibid. in (23): aliquando non tenetur, revocato consilio 97. at tenetur laedendum monere etc. ibid. in (24): quid si consilium fuit ob bonum finem petitum, sed male datum? 98. consulens non tenetur ad damna consulti etc. maxime ad damna familiae consulti 99. utrum teneatur, qui parato consulit minus malum? 100. utrum qui parato suadet, ut citius exequatur damnum? 101. aut paratum reddit animosiorum? 102. utrum qui scandalo inducit ad damnum? 104. plures consulentes, omnes tenentur 103.
8. Quinam per *Consensus*? 105. consensum praestantes etc. tenentur ad restitutionem 106. utrum teneatur, qui ultimo loco dat suffragium etc? 107. maxime qui prior vel cum aliis dat suffragium etc. 108. quid in dubio etc? ibid. in (28). Quinam per *Palpo*? 109. isti tenentur ad restitutionem 110. Quinam per *Recurus*? 111. isti tenentur ad restitutionem 112. minime tenetur, qui malefactorem receptat quatenus cognatum, amicum etc. 113. vel ut malefactor effugiat periculum vitae 114. tenentur magnates, qui dant protectionem etc. 115. Quinam per verbum *Participans*? 116. triplici modo potest quis esse participans 117. dupliciter potest participare in actione damnosa 118. participantes tenentur ad restitutionem 119. sed aliquo discrimine ibid. utrum teneatur, qui ex gravi metu participat in actione damnosa? 120. vel materialiter participat? 121.
9. Quinam per *Mutuo*, *Non-obstans*, *Non-manifestans*? 122. et (3): isti tenentur ad restitutionem 123. casu excepto ibid. in (29): non tenentur, qui ex iustitia non obligatus, potest, et non vult impedire damnum etc. 124. maxime, qui dolo etc. impedit volentem clamare etc. 125. vel accipit aliquid, ut ipse taceat etc. 126. numne servus, qui non impedit etc. furari bona domini? 127. maxime custodes saltuum etc. qui non impediunt etc. defraudatores etc. 128. probabiliter non tenentur isti etiam ad multam vel poenam, quam solvissent defraudatores, si fuissent detecti etc. 129. tenetur, qui istis custodibus dat aliquid, ut taceant 130. Ad quid teneatur Confessarius poenitentem non monens de restitutione? 131. quid si positive poenitentem deobligaverit a debita restitutione? 132. quid, si obligaverit ad indebitam restitutionem? 133.
10. Quonam ordine concausae restituere teneantur? 134. facta restitutione ab una concausa, utrum aliae remaneant liberae? 135.
11. Duplici modo potest quis bonum sperare 136. potest a bono impediri iuste vel injuste, artibus bonis vel malis 137. numne impediens teneatur ad restitutionem? 138. numne teneatur impediens, ne adimpleatur aliqua promissio? 139. aut bona fisco applicanda? 140. numne qui delicti manifestatione aliquem a beneficio impedit? 141.
12. Quonam res dicatur accepta ob turpem causam? 142. numne sit restituenda? 143. et cui? ibid. in (34): numne sit dandum promissum ob turpem causam? ibid. in (35): mulier recipiens munera ab amasio etc. ibid. in (36): numne meretrix possit retinere acceptum a Religioso? 144. cum (36). Non tenetur uxor in communi pecunio reponere acceptum ob copiam sui corporis 145. item est de filia etc. ibid. in (37): num possit iudex retinere acceptum pro ferenda sententia, actu iudiciali etc? 146. idem est de aliis officialibus communitatis etc. ibid. in (38). De accepto per modum pretii pro actione vel omissione debita ex iustitia aut ex alia virtute, vide ibid. ibid.
13. Quonam delicta ad restitutionem obligent? 147. quid si delictum alteri imputetur? ibid. in (39). Ad quid teneatur fur?

148. est gravis obligatio restituendi, completa materia gravi per parva fulta 149. quibus parva ablata materię sicut restituendę? 150. cum (40). Ad quid teneantur homicidę, mutilatores etc? 151. quęnam damna, et quibus debeat occisor restituere? 153. minime ad ordinarios fuebre sumptus 152. an ad debita occisi? 154. minime ad suffragia pro occiso 155. minime, si est occisor iniusti aggressoris 156. probabilis tenetur qui unum pro alio occidit 157. num qui occidit in duello? 158. minime quicquid occidit 159. Ad quid virginis deflorator? 161. utrum teneatur defloratam ducere? 162. Ad quid adulteri? 163. cum (40) et (46): an teneantur, si dubitatur, utrum proles sit ex adulterio vel ex conjugio? 164. probabilis non tenetur se prodere ad damna resarcienda 165. casu excepto ibid. in (47). Ad quid detractores, contumeliosi etc? 166. quomodo sit fama et honor restituendus? ibid. in (48): quibus de causis liberantur a restitutione famę vel honoris? 168. falsus accusator etiam periculo vitę obligatur falsitatem detegere ad liberandum innocentem a morte 168. Secretum illicite manifestantes tenentur ad damna inde secuta 169. Ad quid teneatur metum incutiens? I. 37.
- 15 Quo tempore faciendę sit restitutio? VIII. 170. quo loco? 171. cuius expensis? 172. cum (49): quid si res per alium restituta non pervenerit ad dominum? 173. cum (50) et 174.
15. Cuiam restituenda res ablata vel accepta a possessore non domino? 175. quid si sit accepta ex contractu? 176. Heredibus est restituenda res personę mortuę 177. Quenam bonę incertę? 178. num sicut restituenda, et cuiam? 179. utrum post applicationem sint denuo restituenda domino apparenti? 180. numne pauperes, quibus fuerint applicata, teneantur restituere domino apparenti? 181. Quenam bonę vacantia? 182. quęnam bonę derelicta? ibid. in (54): cuiam sint? 183. bona naufragorum non sunt derelicta 184. excomm. P. res. contra ea surripientes, habitis quatuor conditionibus ibid.
16. Quo ordine faciendę sit restitutio, si bona debitoris non sufficiant ad satisfaciendum omnibus creditoribus? 187. cum (58). Quęnam credita privilegiata, et quonam ordine sint solvenda? 188. et (60). Quęnam hypothecaria? 189. quonam ordine sint solvenda? 190. Quonam ordine est solvendum creditoribus non privilegiatis, neque hypothecariis? 191. num liceat solvi priori petenti? 192. et (61).
17. Causę, ob quas differri potest restitutio 193. non est restituenda res, si dominus sit ea ad peccatum abusus 194. casibus exceptis ibid. in (62). Debitor potest restitutionem differre, si restituendo iacturam pateretur boni superioris ordinis 195. cum notis: minime, si creditor æquale damnum pateretur 197. utrum, si debitor caderet e proprio statu 196. cum notis: minime, si extrema laboraret necessitate, casu excepto 198. utrum sit restituendum consumptum in extrema necessitate? 199. cum (63). Privatio magni lucri debitoris non est causa differendi restitutionem, casu juxta aliquos excepto 200. Debitis obstrictus utrum possit profiteri Religionem? 201. valet istius professio, sed aliquando prohibita 202. profitemis probabilis non liberatur a restitutione 203. cum (69). Quid cessio bonorum? 204. suspendit, non extinguit restitutionem 205. cum (470): quinam ea non gaudeant? ibid. in (*). Numne debitor tenetur ad damna eventa ex restitutionis dilatione? 206.
18. Causę, quę tollunt restitutionis obligationem sunt quatuor principę 207. Quid Condonatio? 208. tollit onus restituendi 209. habitis duabus conditionibus 210. condonationes a jure impeditę 211. utrum sit valida partis crediti ob metum amittendi totum? 212. condonatio facta uni de concansis an liberet alias? 213. Quid Compositio? 214. potest esse privata ibid. in (71):

tollit onus restituendi 215. non potest concedi de bonis certis, casu excepto 216. bona per compositionem applicata sunt restituenda domino apparenti 217. Quid Compensatio? 218. extinguit onus restituendi 219. quatuor conditiones ut sit valida 220. due ut sit licita 221. in tribus casibus non permittitur a lege civili 223. valet inter debita diversæ speciei 222. potest ea uti, qui promittit solvere debitum etc. 224. minime potest, qui promittit ea non uti 225. famuli etc. non possunt ea uti, putantes laborem suum esse majorem salario, non nullis casibus exceptis 226. cum (72) et (73): utrum possint, si necessitate sint compulsi ad inserviendum parvo pretio? 227. et (74): quid si vi aut metu sint compulsi? 228. Num liberetur a restitutione, qui restituit creditori sui creditoris? 229.

29. Quid Præscriptio? 230. quare introducta? 231. valet in conscientia 232. Quinque conditiones, ut sit valida 233. Sufficit titulus coloratus 234. minime falsus seu opinatus, neque aliquando nullus defectu formæ legalis ibid. in (76): dantur aliquæ præscriptiones sine titulo 235. Bona fides requiritur toto tempore ad præscribendum necessario 236. mala fides non transit in alium possessorem, nisi sit successor universalis 237. Quenam possessio requiratur? 238. non sufficit naturalis 239. Non possunt præscribi quæ non sunt in commercio 240. Tempus ad præscribendum 241. cum (79): quinam in re dicatur præsens vel absens? 242. quid si dominus par-

tim sit præsens, et partim absens? 243. uniuntur tempora plurium possessorum 244. dispositiones quoad tempus de jure romano 242. in (A). Præscriptio interruptitur naturaliter vel civiliter 245. aliquando est suspensa 246. disparitas inter interruptionem et suspensionem 247. Verius non datur præscriptio circa Missarum onera X. 191. in (67).

RESTITUTIO IN INTEGRUM quid? IX.

75. quinam ea gaudeant? 76. cum notis: capaces ad contrahendum nequeunt eam opponere etc. 77. in quinque casibus ea non gaudent minores 78. duplici modo potest fieri 79. rescisso contractu, quid possit alter contrahens petere a minore etc? 80. tempus concessum ad eam petendam 81.

RESTRICITIO mentalis quid? IV. 154. est pure vel stricte mentalis: 56. Non licet uti pure mentali, aliquando licet uti mixte mentali etc. 158. = JURAMENTUM n. 2.

RETROVENDITIO = EMPTIO VENDITIO n. 4.

REUS ad quid teneatur? A. II. 55. an possit suum delictum occultare ad gravem penam vitandam? ibid. (22): peccat, si ad vitanda tormenta crimen sibi imponit gravi poena dignum 56. numnam possit reus damnatus vim vi repellere, aut positive resistere? 57. numnam possit fugere? 58. cum (27): damnatus ad mortem, probabilius non tenetur fugere etc. 59. cum (25).

RITUS in Sacramentis servandi = SACRAMENTUM n. 3. et quodlibet Sacramentum in specie.

RIXA quid? IV. 348. qualis culpa? 349.

S

SACERDOS = PRESBYTERATUS. Mortali maculatus sola contritione celebrans etc. = EUCHARISTIA prout est Sacrificium n. 5. POENITENTIA n. 8.

SACERDOTIUM = PRESBYTERATUS.

SACRAMENTALIA? quid X. 5. quare sic dicta? ibid. differunt a Sacramentis ibid. quænam? IV. 22. remittunt venialia 21. at remote et mediate 23.

SACRAMENTUM unde dictum? X. 1. varie

acceptum hoc verbum 2. in (*): definitio Sacramenti *ibid.* eius explicatio *ibid.* in (1): Sacramentum differt a sacrificio 3. differentia inter Sacramenta novae, et veteris legis 4. Sacramenta differunt a sacramentalibus 5. sunt septem 6. sunt *mortuorum* vel *vivorum; transeuntia*, vel *characteristica*; de necessitate medii, vel de necessitate praecepti; *formata*, vel *informia* 7. aliquando sacramenta mortuorum dant secundam gratiam, et sacramenta vivorum primam *ibid.* in (3): quoniam gratia prima, quoniam secunda? *ibid.* *ibid.* Tria sunt necessaria ad novae legis Sacramentum 8. Christus Sacramentorum auctor 9. cum (4). Signum sensibile constat ex materia, et forma 10. quid materia? 11. est remota, et proxima *ibid.* quid forma? 12. materiae vel formae mutatio substantialis irritat Sacramentum, non accidentalis 13. quoniam mutatio substantialis, quoniam accidentalis? 14. sex modis contingere potest mutatio formae *ibid.* in (5): numne error ministri circa termini sacramentalis significationem irritet Sacramentum? 15. tria admittit peccata, qui mutat substantialiter materiam vel formam 16. quid, si mutet accidentaliter? *ibid.* utrum liceat uti materia dubia? 17. non licet repetere formam supra eandem materiam, casu excepto 18. conjunctio habenda materiam inter et formam 19. utrum validum et licitum Sacramentum sub conditione? 20. condition non est verbis exprimenda 21.

Num liceat in sacramentis sequi opinionem probabilem II. 28. 29. et 30.

2. Duo precipui Sacramentorum effectus X. 21. est de fide Sacramenta conferre gratiam, non solum sanctificantem, sed etiam specialem, seu *sacramentalem* 22. et quidem ex opere operato 23. quid character? 24. ejus natura *ibid.* in (9): est indelebilis in hac vita; an indelebilis in altera? *ibid.* *ibid.* Baptismus, Confirmatio, et Ordo conferunt characterem 25. quare nequeunt iterari 24. in (9): duo characteris effectus 26.

3. Quinam Sacramentorum ministri? 27. in ministro requiritur potestas et intentio ad validitatem, fides et probitas ad licitatem 28. Quid intentio? 29. differt ab attentione *ibid.* in (10): intentio esse potest 1.° ratione modi actualis, virtualis, habitualis, et interpretativa 29. 2.° ratione objecti etiam est quadruplex etc. *ibid.* quoniam requiratur ratione modi? 30. cum (11); quoniam ratione objecti? 31. cum (12). Utrum requiratur fides et probitas? 32. et quoniam probitas? 33. quomodo peccet ministrans in lethali? 34. varii casus practici *ibid.* in (3): num sufficiat contritio, aut praemittenda confessio? 35. numnam liceat ministrare indigno? 36. cum (13) et (14), et IV. 93. (3) 2. Non licet simulare Sacramentum X. 37. quando habeatur vera simulatio, quando non? *ibid.* in (15). Quomodo peccet minister non servans ritus accidentales? 38.

4. Quinam subjecti Sacramentorum capaces? 39. quoniam in eo requirantur ad valide Sacramenta recipienda? 40. quoniam intentio? 41. cum (17): quid ad licite, et cum fructu recipienda? 42. num sufficiat contritio, aut praemittenda Confessio in peccatore suscipiente Sacramenta vivorum? 43. est grave peccatum suscipere Sacramenta vivorum in lethali 44. finis a suscipiente intendendus 45. quale peccatum extraneo fine Sacramenta suscipere? 46. cum (20), vel ministrare? *ibid.* *ibid.*

Utrum liceat Sacramentum petere ab indigno ministro? IV. 96. et (3).

SACRIFICIUM = EUGHARISTIA prout est Sacrificium.

SACRILEGIUM quid? IV. 103. potest esse in omissione 131. est personale, reale, vel locale 103. et sunt speciei distincta 104. Est grave peccatum 105. quomodo in confessione manifestandum 133. Quadrupliciter evenire potest sacrilegium personale 106. Persona sacra peccando non semper committit sacrilegium 107. Sacerdos Religiosus turpiter agens, unum committit sacri-

legium licet majus 108. persona non sacra cum persona sacra luxuriose agens, sacrilegium committit 109. persona sacra cum persona sacra turpiter agens duplex sacrilegium admittit 110. persona sacra ad luxuriam inducens, aut habens delectationem turpem, committit sacrilegium 111. Hæc omnia probabilius sunt etiam tenenda de ligatis voto simplici castitatis ibid. in (26). Quadrupliciter evenire potest sacrilegium reale 112. Triplici modo potest haberi furtum sacrilegium 113. illud committentes incidunt in excomm. reservatam, si adsit Ecclesie effractus et expoliatio 114. 115. et 116. quid si effrangatur et expolietur sacristia 117. usurpantes bona vel iura locorum piorum inc. excomm. P. res. 118. *debitores locorum piorum si non restituant etc. inc. excomm. O. res. 119. *Sacrilegium locale quadruplici modo potest evenire 120. et (27): quinque modis polluitur Ecclesia 121. habitis conditionibus 122. et (28): numne, polluta Ecclesia, polluitur sacristia etc. vel contra? 123. mortaliter peccat qui Ecclesiam polluit 124. qui sacrum agit in Ecclesia polluta, graviter peccat, nullam tamen incurrit poenam 125. quomodo reconcilietur Ecclesia polluta? 126. *Homicidium vel mutilationem committentes in loco sacro inc. excomm. O. res. 127. et (30): minime tamen si sit casus, aut ad defensionem 128. eam non incurrit maritus etc. in instanti occidens uxorem etc. vel complicem turpiter agentem 129. et (31): qui in Ecclesia vulnerat, rumores excitat etc. inc. excomm. n. res. 130. Peccare tempore sacro probabilius non est sacrilegium 132. et (32).

Sacrilegium venereum = supra.

SALVATORES. VII. 141. in (4).

SARTORES vestientes mulieres IV. 55. (4).

SATISFACTIO pro peccatis = POENITENTIA n. 5.

SCANDALUM quid IV. 78. et (19): est activum vel passivum 79. activum est per se vel per accidens 80. passivum est datum vel

acceptum 81. acceptum est pharissæicum vel pusillorum ibid. Utrum sit speciale peccatum? 82. et 83. cum (20): aliquoties loqui aut agere minus recte non est scandalum 84. Quomodo manifestandum in confessione? 85. Mulier se ornans, et virorum spectui præsentans utrum peccet scandalo? 86. et 90. Cooperatio ad peccatum alterius est formalis vel materialis 91. formalis est peccatum scandali; non vero materialis, habitis conditionibus 92. et 93. nonnulli casus ad rem 93. in (4): num liceat famulis ob metum subservire vero volenti fornicari etc? 94. et 95. Utrum liceat petere Sacramentum ab indigno ministro, mutuum ab usurario, iuramentum a perjuraturo? 96. Non licet præbere occasionem peccandi ob bonum finem 97. at licet permittere? 98. Licet suadere minus malum parato ad majus, habitis conditionibus 99. et 100. Numne omittenda opera præcepta ad vitandum scandalum? 101. utrum omittenda opera bona consilii? 102.

SCHEMA Affinitatis = IMPEDIMENTA matrimonii. n. 13.

SCHEMA Consanguinitatis = IMPEDIMENTA matrimonii. n. 4.

SCHISMA quid? VI. 63. est purum, vel non purum seu mixtum 64. poenæ contra schismaticos 65. eorumque fautores etc. 66.

SCRIBA = NOTARIUS.

SCRUPULUS = CONSCIENTIA n. 5:

SECRETARIUS A. II. 51. in (27).

SECRETUM quid? IV. 160. est naturale, vel promissum, vel commissum et promissum 161. est grave peccatum revelare secretum naturale etc. 162. vel commissum et promissum 164. revelare promissum est grave vel leve prout promittens intendit se obligare 163. aliquoties excusatur a gravi, aliquoties ab omni culpa revelans secretum 165. licet revelare vi tormentorum, vel metu gravi etc. 166. tenetur revelare qui est a iudice interrogatus 167. aliquo casu excepto ibid. (40) = RESTITUTIO n. 13.

SENTENTIA iudicis justa obligat in con-

scientia A. II. 40. quando sit injusta? ibid. in (*).

SEPULTURA. Quatuor casus Clementinae contra sepelientes etc. IX. 297. in (99).

SIGILLUM SACRAMENTALE quid? XI.

150. praxis circa ea, quae cadunt, vel non sub sigillo ibid. in (*): differt a secreto naturali 151. omni jure servandum 152. alii etiam praeter Confessarium ad sigillum tenentur 153. praxis quoad hoc ibid. in (35*): probabilius non tenetur, qui reperit chartam, in qua est scripta confessio, vel confessionem alterius scribit, casu excepto 154. et (36) i cadunt sub sigillo peccata publica, quae tamen ignorabat Confessarius 155. num peccata venialia? 156. duo Confessarii ejusdem poenitentis non possunt inter se loqui de auditis in confessione etc. 157. numne possit Confessarius cum ipso poenitente? 158. Sigillum potest violari directe vel indirecte 159. tria peccata committit illud violans 160. non datur parvitas materiae ibid. poenae contra sigilli violatorem 161. quatuor conditiones ad has poenas incurrendas ibid. in (*). In nullo casu potest aperiri, nisi de licentia poenitentis 162. qualis debeat esse ista licentia? 163. utrum possit Confessarius simpliciter uti scientia per confessionem acquisita? 164. praxis quoad hoc ibid. in (*) quid, si non utens hac scientia cum gravamine poenitentis, esset operarius intrinsece malum? 165.

SIGNA poenitentiae = **CONSUETUDO peccandi.**

SIMONIA quid? VII. 170. res sunt spirituales vel essentialiter, vel causaliter, vel effective, vel per adnexionem 171. spirituales per adnexionem sunt vel antecedentes, vel concomitantes, vel consequentes 172. quid in simonia veniat nomine pretii? 173. Simonia est de jure divino vel ecclesiastico: mentalis, conventionalis, realis, vel confidentialis: realis est perfecta, vel semirealis 174. confidentialis committi potest per accessum, ingressum, regressum, et pensionem 175.

2. Est prohibita omni jure 176. est grave pec-

catum 177. num admittat parvitem materiae? 178. quoniam simoniaci incident in poenas? 179. num incident semireales? 180. poenae simoniae in professione religiosa 181. in ordinibus 182. probabilius non incurruntur in prima tonsura 183. poenae simoniae in beneficiis 184. et 185. poenae simoniae confidentialis 186. et 187. Est restituendum temporale acceptum in simonia 188. cuiam? 189. utrum restituenda res spiritualis? 190.

3. Utrum sit simonia vendi temporale, cui est spirituale adnexum? 191. est simonia dare temporale in compensationem spiritualis, vel contra 192. dare temporale uti motivum ad spirituale, vel contra 193. minime dare temporale sub spe consequendi spirituale etc. ibid. in (*); aut ad bonum spirituale recipientis ibid. ibid. est simonia vendere beneficium ecclesiasticum 194. quo de jure? ibid. non potest collator beneficii temporale exigere etc. 195. quid possint exigere patroni? ibid. in (55): non est simonia dare aliquid collatori ex mera gratitudine 196. at nihil dari potest examinatore pro parochia, nihil pro collatione ordinum, nihil pro recognitione aut expeditione indulgentiarum ibid. in (56): numnam sit simonia dare temporale ad redimendam vexationem in beneficio? 197. — 200. cum (57): est simonia dare spirituale ad tollendam vexationem 201. utrum venditio pensionis? 202. maxime vendere jus patronatus 203. utrum transactio in beneficiis? 204. aut permutatio? 205. aut resignatio? 206. utrum sit simonia omittere actum spirituales? 207. minime dare aliquid nolenti in necessitate ministrare sacramenta 208. maxime suscipere ordines ob beneficii redditus 209. minime accipere aliquid pro labore extrinseco in sacramentis etc. 208. in (58).

Videatur **IGNORANTIA.**

SOBRIETAS quid? A. I. 17.

SODRINI fratres vel sorores quoniam sint?

III. 145.

SOCER, Socer magnus, major, maximus quoniam sint? XIII. 243. et 244.

SOCIETAS quid? IX. 163. quomodo perficiatur? 164. est licita 165. sex habitis conditionibus 166. non potest apponi pactum de casu fortuito, seu *ad caput saluum*, casu excepto 167. aliquando sors perit apponenti industriam 168. cuius sit damnum socio ob societatem eventum? 169. potest quis plures inire societates etc. 170. tenetur ad damnum qui agit contra pacta societatis 171. quid, si majus aliquid lucretur? 172. Quinam contractus trinus? 173. num licitus? 174. Quinque modis finitur societas 175.

SOCRUS, Socrus magna, major, maxima quoniam sint? XIII. 243. et 244.

SODOMIA quid? IV. 227. est perfecta vel imperfecta ibid. quomodo sit in confessione patefacienda ibid. (59). Poenae variae, *praesertim casus O. res. 228. condiciones ad casum 229. probabilis etiam patientes poenas incurrunt 230. Qui sodomitice uxorem cognoscit, adulterium committit 227. in (59).

SOLERTIA quid? A. I. 13.

SOLLICITATIO ad torpia quid? IV. 237. plura continet peccata 238. ejus septem capita 239. capitum expositio ibid. (63 ♀): poenae 240. Est denuntiandus sollicitans Sacerdos, etsi non Confessarius 241. minime, si sit Clericus vel laicus 243. probabilis minime Sacerdos confessionis interpretes 242. maxime qui dat chartam etc. 244. vel sollicitat marem 245. etsi sollicitatus non agnoscit sollicitationem 246. vel non assentitur 247. vel assentitur ibid. in (64): maxime si sollicitet non pro se, sed pro alio 248. aut poenitentem rogat etc. ut alium ad turpiter agendum inducat 249. An denuntiandus, si Confessarius sollicitatus assentitur? 250. cum (65): probabilis minime, si ad actus veniales sollicitet 251. maxime quando est emendatus 252. vel longum sit lapsus tempus 253. Quinam teneantur denuntiare? 255. qui scit sol-

licitationem sub secreto? 256. maxime qui non potest probare 257. num, si delictum est dubium? 258. et (68) ac (♂): maxime qui ipsi sollicitanti confitetur 259. an si sit consanguineus? 260. Non est absolvendus qui non vult denuntiare 261. Impotentia est causa ab hoc onere excusans 262. Non expedit, ut Confessarius sibi assumat onus denuntiandi, casu excepto ibid. (69): quid si nullo modo possit sollicitata flecti ad denuntiationem? ibid. Denuntiationi non praemittenda correctio fraterna 254. Qui non vult denuntiare inc. excomm. P. res. 263. poena Confessarii de hoc onere non monentis 264. Falso denuntians de hoc crimine inc. cas. P. res. 265. Cuiam facienda denuntiatio? 266. Episcopi, Nuntii etc. an, et cuiam denuntiandi? 267.

*Confessarius sollicitans extra allata capita inc. cas. O. res. 268. habitis conditionibus 269. quid si Sacerdos sollicitet moribundum etc. 270.

SOLLICITUDO quid? A. I. 13.

SORORIUS quoniam? XIII. 245.

SORTILEGIUM quid? VII. 134. sortes sunt vel divisoriae, vel consultoriae, vel divinatoriae 135. utrum licitae? 136.

SPADONES = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 12.

SPECIES peccati, = **PECCATUM** n. 3.

SPES quid? VI. 75. est habitualis vel actualis, formata vel informis 76. ejus objectum materiale, et formale 77. datur praecceptum apei etc. 78. cum (13): vitia ei opposita desperationi, et praesumptio 79. (12).

SPONSALIA unde dicta? XIII. 1. in (*): quid sint? ibid. condiciones ad ea 2. possunt esse varia ibid. in (2): peccat graviter, qui ea fide celebrat 3. utrum ficta sint valida? 4. qui fide promittit matrimonium ad extorquendam copulam, quando teneatur ad matrimonium etc? 5. cum (4) et (5): in quatuor casibus non tenetur ad matrimonium, licet puella sit honestae vitae, et aequalis conditionis 6. ex iisdem fere causis liberatur quia a matrimonii contrahen-

- di onere vere promissi *ibid.* in (7). Libertas ad sponsalia requisita 7. de sponsalibus vi aut metu initis = *CONTRACTUS* n. 2. probabilis sunt valida inter raptorem et raptam 7. in (8). Utrum sponsalia nulla iuramento firmentur? = *CONTRACTUS* n. 6. An teneatur ad sponsalia, qui eorum obligationem ignorabat? 8. dubitans de sponsalibus num teneatur ad illa? 9. Sunt externis signis manifestanda 10. manifestari possunt verbis, aut signis, aut muneribus *ibid.* in (9): quanam verba aut signa requirantur? 11. quid si verba aut signa sint dubia? *ibid.* in (10). Requiritur acceptatio 12. non sufficit taciturnitas: excipitur si parentes spondent etc. pro filiis interne consentientibus 13. cum (11): quid si filii tacentes internum non praestent consensum? 14. quid, si spondeant etc. tutores, fratres etc? 15. Debeant esse mutuo reposita 16.
2. Pro sponsalibus conditionatis = *CONTRACTUS* n. 5. quando conditio opposita bonis substantialibus matrimonii nulla reddat sponsalia? 17. in (12): conditionata fiunt absoluta per copulam *ibid.* non valent absoluta post alia conditionata 18. qui cum puella sponsalia contrahit, postea cum alia, quam carnaliter cognoscit, sponsalia contrahit, utrum teneatur ad prima, vel ad secunda? 19. Quanam sponsalia incerta etc? *ibid.* in (13). Aetas ad sponsalia requisita est usus rationis 20. sponsalia impuberum possunt solvi, adquisita pubertate? 20. triduum ad hoc conceditur etc. 22. potest impubes, acquisita pubertate, solvere sponsalia, altero contradicente 23. at non possunt, nisi acquisita pubertate 24. non potest pubes, qui contraxit cum impubere 25. potest impubes, qui prius, quam alter, acquirit pubertatem 26. in tribus casibus impuberes non gaudent hoc privilegio 27. Non requiritur parentum consensus ad valorem sponsalium, sed ad licetatem 28. an sub gravi? *ibid.* in (14): aliquoties non peccant filii non querentes consensum parentum *ibid.* *ibid.* utrum possint parentes filiorum sponsalia impedire? 29. Quanam ad sponsalia sint inhabiles? 30. sponsalia inter irreptos aliquo impedimento, sub conditione si *Pontifex dispensaverit*, utrum sint conditionata? 31. Ad sponsalia non requiritur Parochus, neque testes 32. * in nostra diocesi quid requiratur, ut possit apponi impedimentum in Curia? *ibid.* in (15). Sponsalium effectus 33. sponsi confitentes fornicationem cum extraneo commissam, an debeant manifestare se esse sponsores? 34.
3. Quid pactum lucrativum? 35. non est validum 36. aliquando est validum et licitum 37. Utrum liceat poena in sponsalibus? 38. Quid Arrha? 39. in (17): licet in sponsalibus *ibid.* cuiam acquiratur? 40. Permittuntur donationes inter sponsores 41. cuiam acquirantur? 42.
4. Septem modis solvuntur sponsalia 43. non peccat, qui post sponsalia profitetur, invita sponsa 44. quid, si suscipiat sacrum ordinem? *ibid.* et in (18): solo ingressu in religionem solvuntur ex parte remanentis, non ex parte ingredientis 45. aliquoties non potest quis post sponsalia religionem ingredi etc. sed tenetur contrahere matrimonium 46. quid de sponsalibus cum voto simplici? 47. cum (19). Solvuntur per subsequens matrimonium 48. in casu sunt omnino extincta ex parte innocentis; probabilis sunt tantum suspensa ex parte contrahentis 49. Utrum solvantur per lapsum temporis? 50. quid, si culpa unius non celebretur matrimonium tempore statuto? *ibid.* in (20). Solvuntur per notabilem mutationem in pejus 51. cum (21); praxis quoad hoc *ibid.* in (22): quid, si defectus sit occultus? *ibid.* in (22): quid, si mutatio sit in melius? *ibid.* *ibid.* solvuntur ex parte innocentis per fornicationem cum extraneo 52. quid, si fornicatio fuerit ante sponsalia? *ibid.* in (23): solvuntur, etiamsi vi fuerit sponsa oppressa 53. quid, si ambo sponsi fuerint cum aliis fornicati? 54. quid, si

habita sint tantum oscula, tactus etc? 55. Quomodo solvantur per discessum in longinquum? 56. cum (24). Solvantur per impedimentum dirimens superveniens 57. quid si culpa alicujus impedimentum superveniat? ibid. in (25). Utrum requiratur iudicis auctoritas ad solvenda sponsalia in dictis capitibus? 58.

5. * *Casus cum excomm.* O. res. relate ad sponsores etc. Verba eius 59. materia 60. quinam in eo comprehendantur? 61. conditiones ad incurrendum 62. quid si sponsi ætate impuberes, copulam habent? 63. quid pernoctatio? 64. quid cohabitatio? 65. quid est permittere? 66. non incidunt ipsi sponsi pernoctantes, vel cohabitantes 67. *

SPONSIO quid? IX. 223 est contractus licitus 224. quatuor habitis conditionibus 225. est sub excomm. P. res. prohibita super vita etc. Pontificis, aut promotione Cardinalium 226.

SPONSOR quinam? XIII. 1. in (*).

SPONSUS, SPONSA quinam sint? XIII. in (*). Contrahens matrimonium cum eo, qui est in lethali IV. 93. (*) 1.

SPURM filii quinam sint? XIII. 142.

STATUS RELIGIOSUS quid? XIV. 1. (expressa in hoc verbo intelligenda sunt etiam de viris Religiosis, ubi eadem habetur ratio ibid. et (1)) ad ejus essentiam non sufficit nudum propositum servandi tria consilia evangelica etc. 2. Ecclesie approbatio est de essentia ad statum religionis perfectum 3. a Pontifice fieri debet hujusmodi approbatio 4. sufficiunt vota simplicia ad statum religiosum 5. in quo consistat votorum solemnitas? 6. effectus solemnitatis votorum 7. potest Pontifex in votis solemnibus dispensare 8. non potest Pontifex monialem ab aliquo trium solemnium votorum dispensare, manente religiosa 9. votum solemnē magis obligat, quam simplex, sed tantum per accidens etc. 10.

2. Quid Professio Religiosa? 11. est expressa

vel tacita 12. duplex signum a jure statutum ad inducendam tacitam 13. quatuor conditiones, ut per hæc signa inducatur professio tacita 14. decem conditiones, ut sit valida professio 15. num professio nulla obliget saltem uti votum simplex? 16. quinquennium conceditur ad reclamandum de invalida professione 17. ab ordinario exploranda est monialis voluntas ante professionem 18. suspensio contra Superioriam, quæ de professione Novitiæ Ordinarium certiores non facit etc. ibid. excomm. n. res. contra injuste eogentes ad professionem, vel ab illa impediētes 19. non potest, nisi iusta de causa post probationem professio differri 20. sed non plus quam ad sex menses etc. 32. Potest monasterium aliquid pro novitiatus tempore, et dotem a profectura accipere etc. 21. tempore professionis est dos solvenda 22. et est solvenda in pecunia numerata, nisi alia adsit consuetudo 23. dos accepta in emptionem fundorum est impendenda 24. alienantes dotem istam sine debita solemnitate incurrun poenas latic contra alienantes bona ecclesiastica 25. num translata moniali ad aliud monasterium, etiam dos sit transfrendenda? 26. ad quem spectet dotem taxare? 27. monialis chorista non potest admitti sine dote; maxime conversa 28. Post annum decimum quantum potest inchoari annus probationis 29. qualis annus debet esse omnino integer et continuus 30. interruptur, etsi infirmitatis causa novitia monasterio exeat 31. Monialium obligationes sunt tendere ad perfectionem, servare vota in professione emissa, servare clausuram, et recitare divinum officium 33.

3. Quid ista Perfectio? 34. moniales non tenentur esse perfectæ, sed ad perfectionem tendere 35. et quidem sub gravi 36. in quo consistat talis obligatio? 37. non tenentur per omnia evangelica consilia ad perfectionem tendere, sed tantum per illa, quæ sunt juxta regulam 38. in quatuor casibus graviter peccant contra istam obligationem

39. an graviter peccet monialis, quæ intendit tantum servare mandata obligantia sub gravi etc? 40.

4. Ad quid teneatur monialis ob votum paupertatis? 41. quid intelligatur nomine proprii? 42. paupertas religiosa non privat usu meri facti 43. quid sit usus meri facti, ibid. licitum est moniali habere peculium, livellum, seu vitalitium 44. quinque habitis conditionibus 45. non potest monialis fructus livelli consanguineis cedere sine licentia S. Congreg. 46. neque livelli pecuniam tradere monasterio eum pacto ut monasterium redditus ei solvat etc. 47. Religiosa potest contra paupertatem peccare vel male acquirendo, vel male possidendo, vel male utendo 48. quando male acquirendo? 49. peccat contra iustitiam, et religionem, aliquid sine licentia de monasterio accipiens 50. non potest sine licentia mutuum accipere 51. neque in mutuo aliquid dare ibid. in (2): non est contra votum accipere aliquid ad custodiam etc. 52. Quando peccet male possidendo? 53. quando male utendo? 54. probabilis alienatio ad usus illicitos est irrita, etsi adsit licentia etc. ibid. in (3). Quid possit Abbatisa? ibid. ibid. Utrum possit monialis aliis donare res sibi concessas etc? 55. Contra votum paupertatis peccat graviter vel leviter, prout est materia 56. quænam quantitas sit materia gravis? 57. major requiritur quantitas in alienatione facta moniali ejusdem monasterii, quam si facta sit extraneis 58. ex pretio usus mensuranda est quantitas in male utendo 59. plura furtula per continuationem constituunt materiam grave etc. 60. tenetur ad restitutionem monialis accipiens vel donans sine licentia 61. quomodo sit ista restitutio facienda? 62. Licentia est expressa, vel tacita, vel præsumpta 63. sufficit tacita; an sufficiat præsumpta? ibid. et (4): non sufficit licentia petita, et iniuste denegata ibid. ibid. Pænæ contra moniales paupertatem violantes 64. contra largientes munera 65.

et 66. casus P. res. contra recipientes munera a monialibus 67. conditiones et explicatio dicti casus ibid. et in (5). Quantum quantitatem expendendi possit Abbatisa moniali concedere? 68. Potest Abbatisa de bonis monasterii elemosynas vel donationes facere etc. 69.

5. Quid votum obedientie a monialibus emissum? 70. ad quid teneatur religiosa persona ex vi hujus voti? 71. cum (6): quibus superioribus moniales obedire teneantur? 72. juxta plurimos tenentur obedire, si a Prælati obligentur ad observantiam regulæ juxta pristinum statum etc. 73. non tenentur obedire in his, quæ sunt contra regulam, casu excepto etc. 74. neque in his, quæ sunt supra, vel infra, vel præter regulam 75. quando monialis peccet contra obedientiam votum? 76. utrum peccet transgrediens regulam non obligantem sub peccato? 77. Duo peccata committit monialis operando contra Superioris præceptum 78. tenetur obedire Abbatisæ juxta regulam præcipienti 79. nequit Abbatisa in regulis dispensare, nisi ex Prælati commissione etc. neque monialium vota dispensare, aut commutare; sed tantum irritare 80.
6. Quid Castitas religiosa? 81. ad quid obligentur moniales ex castitatis voto? 82. pluribus in casibus violant ejusmodi votum 83. monialis turpiter agens cum alia moniali duplex admittit contra religionem peccatum 84. peccat contra votum, eum in delectatione venerea secludit tale votum etc. 85. non peccat mortaliter optans matrimonium sub conditione *si a professione esset libera* 86. = SACRILEGIUM.
7. Quid Clausura monialium? 87. utrum monialis clausuram violet, si ascendat super tectum monasterii? 88. maxime, si per duos pedes toto corpore monasterii janua egrediatur 89. minime, si unum pedem extra clausuræ terminos efferat, altero intra retento 90. quo jure moniales ad clausuram teneantur? 91. quot admittant peccata illic violantes? 92. omnes moniales profes-

as ad clausuram obligantur 93. Violatur clausura vel per egressum monialis etc. vel per ingressum extraneorum etc. 94. excomm. P. res. aliaque poenae contra moniales egredientes siue licentia, et contra alios etc. 95. quoniam possint a praedicta excomm. et poenis absolvere, vel dispensare? 96. ad quem pertineat licentiam exeundi monialibus concedere? 97. et 98. licentia danda est in scriptis 99. requiritur causa justa et gravis 100. quoniam sint justae et graves causae? 101. verosimiliter potest ob con- similes causas licentia concedi 102. cessante causa statim tenetur monialis reingredi 103. Omnibus est interdictus in monialium monasterium ingressus 104. poenae contra ingredientes 106. et contra introducentes pueros, puellas, amentes etc. 105. Praelati monasterii possunt ingredi in casibus necessariis 107. poenae contra eos, si ingredi- antur in casibus non necessariis 108. quando, et quomodo possint ingredi Confessarii? 109. quicum licentia monasterium est ingressus, si finito negotio non egreditur, graviter peccat, si mora est longa etc. ex- communicationem tamen non incurrit 110. medici quando, et quomodo ingredi possint? 111. Quoniam possint ingrediendi facultatem concedere? 112. duae conditiones ad licentiam requisitae 113. an valida sit licentia specialis quoad causam ingres- sus, generalis tamen quoad personas? 114. causa ad licentiam requisita est necessitas ex parte monasterii 115. quae sane neces- sitas late sumenda est 116.

8. Tenentur moniales sub gravi recitare ho- ras canonicas, si sint ex deputatis ad cho- rum etc. 117. ad horas tenentur religiosi extra claustra ex licentia degentes, vel in carcere detentis probabiliter etiam profu- gi ibid. in (7). An teneantur ejeti per sen- tentiam? ibid. ibid. Communius non tenen- tur ad triremes damnati ibid. ibid. Com- munius nullus religiosus, vel monialis in particulari sub gravi tenetur recitare in choro: graviter tamen peccant Praelati,

si ex negligentia sua omittatur pars nota- bilis recitari in choro ibid. ibid. Monialis impedita ad chorum, sub gravi obligatur privatim recitare 118. at ieta impedita non tenetur privatim recitare officia pro bene- factoribus statis diebus persolvenda 119. Monialis non chorista sub levi obligatur ad preces loco officii impositas 120. Mo- niales tenentur deferre habitum, et tonau- ram 121. excomm. n. res. contra habitum non deferentes, duabus conditionibus ha- bitis ibid. Debent, ex consilio tamen, se- mel saltem in mense confiteri, et commu- nicare 122. Ad quid spectatum teneatur Abbatisa? 123.

9. Velum monialium est vel probationis, vel professionis, vel ordinationis, vel continen- tiae, vel consecrationis 124. at tantum velum probationis, professionis, et con- secrationis sunt in usu 125. Quatuor con- ditiones, ut possit monialis licite recipere consecrationis velum 126, et 127. Monia- les ab Episcopo sunt velandae 128. Quid si monialis non sit virgo, quia vi oppres- sa etc? 129. at omnino debet a velo abstinere, si deflorationi suae consenserit etc. 130. quid, si absque scandalo, vel infama- tione non possit abstinere? 131. quae per voluntariam seminis effusionem est pollu- ta, integro manente claustra, licite potest consecrationis velum accipere 132. num- ne Episcopus, cui soli est monialis lapsus notus, possit et debeat eam repellere, si ad eam consecrandum vocetur; et quomo- do in casu debeat se gerere etc? 133. et 134.

10. Ad quem spectet electio Abbatisae? 135. conditiones, ut possit monialis in Abbatis- sam, vel Priorissam eligi? 136. cum (8), et 137. quoniam moniales non possint eligi in Abbatisam? 138. Electio Abbatisae fieri debet per vota secreta, aliis est nulla 139. quid, si qua monialis jaceat lecto infirma? ibid. sufficit major votorum pars ibid. in (9). Professae et choristae possunt Abbatis- sam eligere 140. eligere debent digniorem ibid. in (10). Quoniam debeat electioni prae-

sideret? 141. a quo electa Abbatissa sit confirmanda? 142. ante confirmationem nequit Abbatissa officium exercere ibid. in (11): quanto tempore possit in officio durare? 143. cum (12).

11. Possunt puellæ in monasterii monialium recipi educationis gratia 144. modo non sit monasterio id expresse prohibitum 145. octo conditiones, ut possit puella educanda in monasterium recipi 146. licentia pro admissione educandæ non intelligitur concessa moniali particulari, sed monasterio in communi 147. ntrum requiratur etiam consensus Episcopi? 148. non prohibetur in eodem monasterio plures sorores educandas recipere 149. Educandæ tenentur ad clausuram monialium instar 150. at si licentia monasterio egredientes non incur. excomm. etc. 151. Educanda, si nubere velit, nequit ad crates monasterii sponsalia inire 152. pœnæ contra Abbatissam id permittentem ibid. Casus, in quibus sit educanda e monasterio dimittenda ibid. et 153. Utrum peccent cogentes puellam ad monasterium educationis causa? 154. Injuste cogentes probabilius inc. excomm. Trid. etc. 155. Educanda in monasterio ægrotans potest testari 156. ubi sit sepelienda, si moriatur? 157. Quenam requirantur, ut possit educanda ad habitum Religionis admitti, si velit? 158. Nuptæ, viduæ non possunt in monasteriis habitare etc. quomodo possint famulæ recipi? 159. Educandæ nequeunt ad crates musicam etc. addiscere 160.* excomm. ferendæ sententiæ contra ipsas, et permittentes etc. ibid.

12. Confessarins non potest monialium confessiones excipere, sine speciali approbatione 161. Prælati tamen Regulares etc. non indigent hujusmodi approbatione pro monasteriis sibi subjectis 162. Approbatus pro aliquo monasterio non est approbatus pro alio, excepto tempore Jubilæi etc. 163. extraordinarius approbatus pro speciali moniali nequit excipere confessionem

alius monialis 164. duo Confessarii sunt deputandi pro quoque monasterio, ordinarius nempe, et extraordinarius etc. 165. omnes moniales, non tenentur extraordinario confiteri, sed tantum se sistere ad salutaria monita recipienda 166. potest, immo expedit a Superioribus concedi extraordinarius moniali particulari 167. ordinarius solo triennio potest durare in quolibet monasterio, extraordinarius pluries concedi etc. 168.

13.* Moniales inc. excomm. O. res. si faciant expensas occasione officii etc. etsi sint in Conservatoria, domibus Oblatarum etc. 169. Excomm. O. res. contra moniales invitantes ad suas Ecclesias prætextu festivitatis etc. et contra præstantes operam ad hoc etc. 170. Excomm. O. res. contra loquentes sine licentia cum aliqua in monasteriis degente, sive locutio sit de obscenis, sive de indifferentibus, et contra habentes cum eadem tractatus impudicos etc. etc. 171. et A. VIII. 1. discrimen inter partes hujus casus XIV. 172. et A. VIII. præsertim in num. 1. et 18. incidit in casum loquens cum moniale nihil respondente 2. minime qui de indifferente loquitur per signa vel literas 3. non incurrunt mulieres loquentes, vel agentes etc. sed tantum si literas vel mandata de obscenis deferant 4. utrum incurrat, qui per metum gravem loquitur, vel tractat? 5. an incurrat, qui loquitur de re apirituali? 8. minime, qui tantum audit monialem loquentem 9. vel loquitur de indifferenti per modicum tempus 6. quantum temporis constituat materiam gravem? 7. probabilius incurrit, qui loquitur cum Abbatissa vel Priorissa 10. num incurrat, qui loquitur cum moniale in conservatorio commorante? 11. Qui licentiam habet loquendi cum aliqua, non potest data opera cum alia loqui 12. et incurrit casum, si loquatur de obscenis etc. 13. Degens in monasterio de obscenis loquens vel tractans cum alia, non incidit in casum 14. Vagi, peregrini, Regulares probabilius compre-

henduntur in exposito casu XIV. 173. et A. VIII. 15. an comprehendantur Episcopi? 17. cum (r): Regulares consanguinei etc. nequeunt loqui sine licentia Ordinarii 16. Expositus casus utrum sit specialis reservationis? 18.

STIPENDIUM Missæ = **EUCCHARISTIA** prout est Sacrificium n. 6.

STIPES = **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 4.

STUDIOSITAS quid? A. I. 19.

STUPOR quid? A. I. 20. quale vitium? 21.

STUPRUM quid? IV. 215. plura continet peccata 216. poenæ 217. = **RESTITUTIO** n. 13.

SUBDIACONATUS quid? XII. 71. non semper fuit ordo major et sacer 72. quando nam ad majorem fuerit euectus? 73. ejus materia duplex etc. 74. an ambæ materiæ sint necessario tradendæ, et tangendæ? 75. calix et patena debent esse consecrata 74. in (14): subdiaconatus forma 76. Ritus, quo confertur 77. Subdiaconi officia sunt sex 78. novem prærequiruntur in subdiacono ordinando 79. nocturnum recitandum a subdiacono ordinato etc. 80. et (16).

2. Præcipuæ Subdiaconi obligationes sunt Castitas, Recitatio divini Officii, Titulus sustentationis, et Habitus cum Tonsura 81. Quenam est obligatio castitatis? 82. a jure ecclesiastico originem ducit 83. utrum sit vetus? 84. et 85. cur Ecclesia eam adnexuit sacris ordinibus? 86. habet rationem voti solemnem etc. 87. quid, si quis ignoraret hujusmodi obligationem? 88. quid de illo, qui noluisset ordinari, si eam scivisset? 89. quid, si quis expresse nollet se ad castitatem obligare? 90. quid de eo, qui metu gravi incusso suscipiat subdiaconatum? 91. Alia videantur in verbo **IMPEDIMENTA** matrimonii n. 3. Clericus in sacris attentans matrimonium plura committit peccata, et incidit in poenæ etc. 92. licet aliquando conjugato ascendere ad ordinem sacrum 93. ordinatio non solvit matrimonium: quid de ordinato post matrimonium? 94. alia habentur in cit.

verbo **IMPEDIMENTA** matrimonii. In sacris ordinatus admittens turpe, plura committit peccata 95. = **SACRILEGIUM**. Cautiones a Clerico adhibendæ ad servandam castitatem 96.

Pro secunda obligatione = **HOUS CANONICE**.

3. Tres sunt tituli sustentationis, paupertatis nempe, beneficii, et pensionis, seu matrimonii 133. Religiosi ordinantur titulo paupertatis ibid. quid de novitiis? ibid. in (34): cur Ecclesia sustentationis titulum in clericis requirat? 134. quale beneficium ait satis? 135. quid in presenti re veniat nomine beneficii? ibid. in (35): non sufficit, si imminuti sint reditus etc. 136. non potest quis ordinari, si titulus pereat, vel insufficiens evadat ibid. in (36): utrum sint detrahenda onera missarum etc? 137. sancitum in nostro regno quoad hoc ibid. in (37). Quomodo capellania per se amovibilis possit esse titulus? 138. Quid pen- aio, quid patrimonium? 139. quale patrimonium sit sufficiens? 140. nonnulla quoad hoc ibid. in (38 &): sancitum in nostro regno de patrimonio, beneficio etc. ibid. ibid. fraudes et defectus, qui possunt in patrimonio intercedere 141. Poenæ, si titulus non sit sufficiens, aut legitimus 142. Quid, ut possit patrimonium alienari etc. beneficium resignari etc? 143. et 144.

4. Quomodo peccent Clerici habitum clericalem non deferentes? 145. poenæ contra non deferentes habitum 146. vel ad secularia transeuntes 147. Pro aliis de habitu = **TONSURA**. Opera præcipua secularia clericis interdicta 148.

SUBSTITUTIO = **TESTAMENTUM** n. 4.

SUCCESSIO quid? A. V. 1. est testamentaria, vel ab intestato ibid. in (*) : aperitur morte naturali, vel civili 2. potest quis succedere jure proprio, vel jure representationis; in capita, vel in stirpes 3. quid representatio? 4. inter quas personas habeat locum? 5. Quinam non possint succedere? 6. quinam sint successione indigni? 7. indignus potest aliquando succe-

dere 8. indignitas patris non nocet filiis 9. Ordo, quo procedit successio ab intestato 10. cum (1), (2), et (3): diversitas quoad hunc ordinem de jure romano ibid. in (A), (B), et (C): pater et mater quomodo succedant filiis naturalibus? 11. quid de legitimatis per Principis rescriptum, de adulterinis, incestuosis, aliisque natis ex damnata copula? 12. quid de istis erat statutum jure romano? ibid. in (D), (E), et (F). Conjux non succedens quid habet in hereditate? 13. sancitum de jure romano ibid. in (G). Requiritur acceptatio in hereditate capiendi 14. acceptatio esse potest expressa vel tacita; pura seu simplex, vel cum beneficio inventarii 15. discrimen inter puram, et cum inventario 16. cum (4): quid inventarium? ibid. in (5). Cuiam cedat hereditas repudiata? 17.

SUFFRAGIUM = EXCOMMUNICATIO n. 3.

SUPERBIA quid? IV. 327. est perfecta vel imperfecta 328. quale peccatum? 329. ejus filie 330. ejus remedia 339.

SUPERPELLICEUM = TORQUA.

SUPERSTITIO quid? VII. 120. est vel ex parte rei, vel ex parte modi 121. numme grave peccatum? 122. ejus species sunt idololatria, divinatio, vana observantia, maleficia, et magia 123. Nonnullae actiones et res non sint superstitiosae 141. in (4): poenae contra superstitiosos 133. et 150. Quomodo se gerere debeat Confessorius in excipienda confessione magi aliusve su-

perstitiosi? 150. in (4).

SUSPECTUS de haeresi = HÆRESIS n. 2.

SUSPENSIO quid? V. 70. est ab officio, vel a beneficio, vel ab utroque: ab ordine, vel a jurisdictione, vel ab utroque: totalis, vel partialis: a jure, vel ab homine: perpetua, vel temporalis 71. differt ab excommunicatione 72. Suspensi sunt vitandi vel tolerati 73. Suspensus ab ordine inferiori est etiam suspensus ab ordine superiori; non vice versa 74. suspensus ab ordine non est a jurisdictione suspensus, et contra ibid. in (43). Numme valeant actus elicti a suspenso? 75. suspensus a beneficio probabilis potest beneficia conferre ibid. in (44): provisio facta suspenso a beneficio est illicita, at probabilis, valida etc. 76. in (45). Peccat suspensionem violans extra territorium Superioris 76. violans suspensionem in quam poenam incidat? 77. Quibus modis tollatur suspensio? 78. **SUSPICIO**: quid II. 39. et IV. 143. est prudens vel temeraria 144. temeraria de malo proximi non est grave peccatum, aliquo casu excepto 146.

SUSTENTATIO. Pro Clericis = SUBDIACONATUS n. 3.

SUSURRATIO = DETRACTIO.

SYNTERESIS quid? II. 2. differt a conscientia 3.

SYSTEMA vite servandum, praesertim ab Animabus spiritualibus A. VII. 97—116.

TABELLIO = NOTARIUS.

TACITURNITAS quid? A. I. 19.

TACTUS, amplexus, oscula etc. numnam permissa? IV. 231. et sequent. sunt per se permissa inter conjuges 234.

TEMERITAS quid? A. I. 25. quale vitium? 26.

TEMPERANTIA quid? A. I. 16. tres sunt

virtutes ejus partes subjectivae 17. virtutes partes potentiales temperantiae sunt octo 19. vitia ei ejusque partibus opposita 20. qualia peccata sint ista vitia? 21.

TENTATIO DEI quid? VI. 82. in (14): est formalis, vel implicita seu interpretativa ibid. quale peccatum? ibid. ibid.

TENTATIONES quando peccaminosæ I. 67. (♣): media contra illas ibid.

TESTAMENTUM quid? A. VI. 1. an ejus valor sit etiam de jure naturali? 2. potest esse *holographum*, aut *per actum publicum*, aut *in forma mystica* 3. solemnitates pro unoquoque istorum ibid. quid si testator nequeat loqui? 4. Qualitates, quibus debent esse affecti testes in testamento 5. num sit validum testamentum, si qua deit de requisitis solemnitatibus? 6. cum (1): quid sit in re tenendum quoad dispositiones pias? ibid. ibid. Testamentum sub conditione num valeat, et quando? IX. 49. cum (26).

2. Potest quis per testamentum disponere titulo *institutionis heredis*, vel titulo *legati*, vel quocumque alio modo A. VI. 7. præcipue testamentariæ dispositiones sunt aut *universales* aut *titulo universali*, aut *titulo particulari* 8. Quænam sit *institutio heredis*, seu *legatum universale*? 9. heres iste, seu legatarius universalis utrum *ipso jure* morte testatoris immediate habeat hereditatis possessionem? 10. Quænam sit dispositio, seu *legatum titulo universali*? 11. isti legatarii non *ipso jure* possessionem habent etc. 12. Quænam sit dispositio, seu *legatum titulo particulari*? 13. non valet legatum de re aliena 14. legatarius titulo particulari a morte testatoris statim jus acquirit in re legata 15. Ad quid teneantur hæredes, et legatarii? 16. Quinam possint per testamentum disponere? ibid. in (2).

3. Per testamentum potest quis disponere omnia sua, præter legitimam 17. Quid Legitima? 18. quibus debeat 19. potest quis aliquando legitima privari 20. ob quinque causas potest filius exheredari 21. etiam ob quinque parentes, aliquæ adscendentes 22. si exheres testatori præmoriatur, exhereditatio ejus descendentibus non nocet ibid. in (3): exheres non habens media ad vitam, potest ex hereditate stricta alimenta petere ibid. ibid. Quanta sit legitima? 23. non potest ei renuntiari 24.

4. Quid Substitutio? 25. est vulgaris, vel fi-

deicommissaria 26. vulgaris potest variis fieri modis 27. ad quid teneatur heres substitutus? 28. vulgaris est a lege permixta, fideicommissaria prohibita 29. nullitas fideicommissariæ præjudicium non avertit dispositioni, cui est adnexa 30. non est substitutio, si uni relinquatur ususfructus, alteri nuda proprietas 31. tres fideicommissariæ substitutiones a lege permixte 32. Quid Majoratus? 33. quinque conditiones ad eum requisitæ 34.

5. Quinque de causis testamentaria dispositio caduca evadit 35. potest testamentum revocari. 36. expresse vel tacite 37.

6. Quinam dicatur Executor testamentarius? 38. quot, et quinam possint esse testamentarii executores? 39. cum (7): non tenetur quis hoc munus acceptare: at tenetur acceptatum exequi 40. non transit ad heredes 41. Plura in testamentis exequendis notanda ibid. in (8).

Nonnulla exponuntur de Collatione, et Imputatione in bereditate dividenda ibid.

TESTES ad quid teneantur? A. II. 47. quando nam iudex legitime interroget? 48. quando nam teneatur quis testari? 49. in novem casibus non tenetur testis iudici fateri veritatem 50. Excomm. O. res. contra deponentes falsum etc. habitis conditionibus etc. IV. 151. et 152.

TESTIMONIUM BONÆ CONSCIENTIÆ quid II. 6. (**).

THESAUROS quid? VIII. 185. ad quem spectet? 186. cum (57).

TIMIDITAS quid? A. I. 25. quale vitium? 26.

TITULUS quid? VIII. 16. est verus vel coloratus 17.

TONSURA, seu Prima Tonsura dicta a tonsione capillorum XII. 10. quid sit? 11. quare dicatur *ritus sacer* etc? 12. non est ordo ibid. an sit antiqua? 13. unde nomen *Cleri* et *Clerici*, et quid significet? 14. quid denotet tonsio capillorum? 15. forma tonsuræ 16. quale peccatum non ferre tonsuram? ibid. in (7): quid de Clericis, qui capillos artificiose compositos gerunt? 17. non li-

cet, nisi ex causa, et dispensatione ferre comam adacitiam? 18. Ritus quo confertur prima tonsura 19. Quid superpelliceum? 20. quid innuant verba Episcopi etc. *Induat te Dominus novum hominem etc?* 21. Vestis clericorum vulgaris 22. Qualitates in tonsurandis habendæ 23. quam necessitate prærequiratur character Confirmationis? 24. quænam ætas? 25. peccat accipiens tonsuram sine animo perseverandi in clericatu 26. Effectus primæ tonsuræ 27. quodnam privilegium *Canonis*? 28. quodnam privilegium fori? 29. peccat tonsuram petens causa fruendi clericalibus privilegiis 30. Tonsurati officia 31.

TORPOR circa præcepta quid? IV. 364. in se peccatum veniale 365.

TRADITIO quid? VIII. 11. est realis, ficta, vel symbolica 12. sola non sufficit ad trans-

ferendum dominium 15.

TRANSACTIO quid? VIII. 214. in beneficio quid? VII. 169. = SIMONIA n. 3.

TRANSUBSTANTIATIO quid? X. 97.

TRIAMITA quænam? XIII. 152.

TRIAVUNCULUS quænam? XIII. 152.

TRIMATERTERA quænam? XIII. 151.

TRINEPOS, TRINEPTIS quænam sint? = in schemate consanguinitatis.

TRIPATRUUS quænam? XIII. 152.

TRISTITIA de bono IV. 77. in (18).

TRITAVUS, TRITAVIA quænam sint? = in schemate consanguinitatis.

TUMOR MENTIS quid? IV. 348. qualis culpa? 349.

TUTOR = CONTRACTUS n. 3. Ad quid obligetur? A. II. 32. cum (12): de quam culpa teneatur? 33. non potest accipere mercedem etc. casu excepto 34.

V

VAGUS = DISPENSATIO, Lex n. 3.

VANAGLORIA quid? IV. 335. per se est leve peccatum 336. ejus filii sunt septem etc. 337.

VANA OBSERVANTIA quid? VII. 139. est vel notoria, vel sanitatum, vel eventuum 140. est grave peccatum 141.

VELUM monialium = STATUS RELIGIOSUS n. 9.

VENDITIO = EMPTIO VENDITIO.

VENDITOR = EMPTIO VENDITIO. Venditor rerum, quibus proximus ad peccatum abutitur IV. 93. (4) 5. Simulavit mensuram etc. id consequendum justum pretium IX. 58. in (32).

VENEFICIUM quid? VII. 143. triplex continet peccatum 144.

VERBA TURPIA proferre, scribere, audire, vel legere, utrum, et quale peccatum? IV. 236. et (62 4).

VERITAS seu VERACITAS quid? A. I. 28.

VESTES = SCANDALUM. Mulieres utentes veste virili, et viri veste muliebri utrum peccent IV. 90. (21).

Videatur A. VII. 80. et 86.

VIATICUM X. 120. in (4) = EUCHARISTIA prout est Sacramentum n. 3.

VINDICATIO quid? A. I. 28 = Justitia vindicativa.

VIR. Surripienti de bonis uxoris = FURTUM. Quoad obligationes erga uxorem = CONJUGES, DEBITUM CONJUGALE.

Quoad bona sui etc. = DONATIO.

Quoad bona uxoris = CONTRACTUS n. 3.

VIRTUS quid? A. I. 1. est intellectualis vel moralis, infusa vel acquisita, theologica vel moralis, perfecta vel imperfecta? 2. tres sunt theologice ibid. Moralis differt a theologica 3. Virtutes a charitate accipiunt perfectionem 4. at sine charitate non sunt vitia ibid. in (1). Perfectæ sunt inter se connexæ et unitæ, imperfectæ possunt esse

separata 5. Numme consistant in medio seu in mediocritate? 7. quid hoc denotet? 6. Quatuor sunt Cardinales, Justitia nempe, Prudentia, Fortitudo, et Temperantia 8. in propriis locis; quare ita dicantur? 9. triplici modo alie morales virtutes ad Cardinales reducuntur 10.

VIS quid? 1. 20. est absoluta vel secundum quid 21. quid ad absolutam constituendam? ibid. potest inferri actui externo, non interno 22. vis absoluta tollit voluntarium et peccaminosum; vis secundum quid minuit 23.

VITA SPIRITUALIS = **DIRECTIO** Animarum etc.

VITIUM est quod virtuti opponitur per defectum vel per excessum A. I. 7. (2).

Vitium mercis = **EMPTIO** **VENDITIO** n. 3.

VITRICUS quoniam sit? XIII. 243.

UNIO = **ORATIO** n. 2.

VOLUTUM quid? h. 5. differt a voluntario ibid.

VOLUNTARIUM quid? 1. 4. differt a volito 5. est perfectum vel imperfectum, necessarium vel liberum, directum vel indirectum 6. conditiones ad voluntarium indirectum imputandum 15. causae quae tollunt, quae minuunt, quae augment voluntarium 19.

VOTUM quid? VII. 39. definitionis explicatio ibid. in (8): differt a juramento 40. et a simplici promissione 41. est reale personale, vel mixtum; reservatum vel non reservatum; solemne vel simplex; absolutum vel conditionatum: conditionatum est vel pure conditionatum vel poenale; poenale est simplex vel duplex: votum est temporale vel perpetuum 42. quale alternativum? ibid. in (9). Quinam possint votare? 43.

Pro votis solemnibus = **STATUS** **RELIGIOSUS** n. 1. etc.

2. Obligat sub gravi 44. plures casus ad rem ibid. in (10) et (4): potest votens se obligare sub levi in materia gravi, casu excepto 45. at non contra 46. tres conditiones ut obliget 47. plures casus ad rem ibid. in

notis subjectis: utrum valeat emissum per errorem vel dolum? 48. quid si votens ignorabat voti obligationem? ibid. in (44): utrum valeat cum errore circa causam? 49. Non valet per metum gravem extortum I. 35. num obliget votum dubium II. 45. Num valeat de reindifferenti? VII. 50. valet de re aliunde præcepta ibid in (15): quid si quis voverit non votare sine licentia Confessarii, et postea sine licentia voveret? 51. vel voverit genericè non votare? ibid. in (16). Utrum valeat de re bona ob finem pravum? 52. et 53. cum (17): utrum pro injusta victoria? 54. cum (18): utrum etc. ut evadat salvus e duello, furto etc? 55. minime contra consilia evangelica? 56. matrimonium per se non est materia voti 57. utrum valeat votum non peccandi? 58. quid, si partim sit possibile, partim impossibile? 59. et 60. quid, si duo vota sint impossibilia? 61. Citius est adimplendum, si nullum sit statutum tempus 62. utrum sit ante adimplendum, si non possit tempore statuto? 63. Conditionatum quando obliget? 64. ex conditionato oritur obligatio imperfecta 65. num peccet, et teneatur ad votum qui impedit conditionem a propria voluntate dependentem, ut eximatur a voto? 66. vel ad hoc implet conditionem? ibid. in (21); vel impedit conditionem ab alterius voluntate dependentem? 67. si votum sit sub duplici conditione, utrum sit utraque implenda etc? 68. quot peccata committat non servans votum poenale? 69. non tenetur ad poenam qui immemor primae partis voti duplicis poenalis, illam non servat 70. vel primae partis dispensationem obtinuit? 71. quid si obliviscatur poenam? 70. in (22): votum poenale num obliget quoties habetur transgressio? 72.

3. Obligatio voti realis transit ad heredes, non personalis 73. in duobus casibus etiam personalis transit etc. 74. in voto mixto utrum heres teneatur ad partem realem? 75. ad reale non tenetur heres, si vires he-

reditatis non sufficiunt 76. Solutio voti est preferenda aliis legatis 77. postponenda debitis ex iustitia 78. quomodo plures coheredes teneantur ad realia? 79.

4. Causæ, quibus cessat voti obligatio, sunt octo 80. Quid irritatio voti? 81. ad ejus valorem non requiritur causa ibid. in (24): est directa vel indirecta 82. Quinam possint vota irritare? 83. cum (25): num mater etc? 84. probabilius potest pater post pubertatem irritare directe vota in impubertate emissæ 85. an item possit tutor? 86. num conjux possit irritare vota alterius conjugis? 87. cum (27): utrum vota irritata reviviscant, quando votens exhibet e potestate irritantis? 88.

5. Quid dispensatio voti? 89. differt ab irritatione 90. adest in Ecclesia potestas dispensandi 91. et est ordinaria vel delegata 92. quinam possint dispensare? ibid. in (29): requiritur causa ad valorem 93. quinam istæ causæ etc? ibid. in (30 &). Quinque vota simplicia sunt reservata 94. conditiones pro voto castitatis, ut sit reservatum 95. plures casus ad rem ibid. in (*): conditiones pro voto ingrediendi religionem 96. quid si votens sit a religione expulsus? 97. alia ad rem ibid. in (* &): conditiones pro tribus votis peregrinationis 98. potest Ordinarius dispensare in circumstantiis voti reservati 99. et aliquando in ipsa substantia 100. opus substitutum in commutatione voti reservati probabiliter non est reservatum 101.

6. Commutatio voti quid? 102. est in melius, in æquale, in minus 103. differt ab irritatione, et dispensatione 104. utrum requirat causam pro valore? 105. et (32). Quinam possint vota commutare? 106. cum (33): habens potestatem dispensandi potest commutare etiam in minus 107. vota reservata a Pontifice sunt commutanda, casus excepto 108. possunt commutari vi bullæ Cruciatæ 109. utrum vi Jubilæi? ibid. habentes facultatem simpliciter commutandi non possunt commutare in minus

110. et (35): ex bulla Cruciatæ possunt commutari in minus 109. in (34): non possunt commutari vota realia cum præjudicio alterius, nisi a Pontifice etc. 111. post commutationem potest votens redire ad prius 112. et (36): qui non potest servare votum substitutum, utrum teneatur ad primum? 113.

7. Cessat votum cessante causa finali 114. per notabilem materiæ mutationem 115. per professionem religiosam, excepto reali in favorem alterius etc. 117. per condonationem illius, in cujus favorem est emissum 118. utrum per lapsum temporis? 116.

Vide IMPEDIMENTA matrimonii n. 1. et 3. SPON-
SALIA n. 4.

URBANITAS quid? A. I. 19.

USURA quid? IX. 269. est mentalis, virtualis, realis, et palliata 270. est omni jure prohibita 271. utrum liceat intendere vel sperare aliquid ex mutuo? 272. utrum mutuator possit retinere acceptum talj intentione? 273. non licet exigere in mutuo aliquid tanquam debitum ex gratitudine 274. neque ob obligationem non repetendi mutuum ante tempus 278. neque ex ratione, quod pecunia præsens sit pretiosior futura 279. neque quia mutuatarius magnam percipiat lucrum ex pecunia mutnata 280. utrum sit licitum mutuare cum pacto remutuandi, propriam officinam frequentandi etc? 275. et (92); vel ut mutnatarius solvat aliquod suum debitum? 276. aut remittat injuriam inimico 277. nequit mutuator usuras retinere 281.

2. Licet aliquid ultra sortem exigere ob lucrum cessans, vel ob damnum emergens, vel ob periculum amittendi sortem 282. quinque conditiones ob lucrum cessans 283. an possit retinere lucrum, qui bona fide iniit contractum usurarium, potens lucrari ex contractu licito? 284. utrum possit exigere aliquid, qui mutuo dedit pecuniam negotiationi expositam, habens aliam pecuniam otiosam? 285. numme liceat vendere pretio alius determinati tem-

poris etc. vel mutuare cum pacto, ut restitatur determinato tempore, et non alio?

286. quatuor conditiones pro damno emergente 287. regula tenenda in taxanda quantitate pro dictis capitibus ibid. in (96): tres conditiones pro periculo amittendi sortem 288. non licet aliquid exigere, quia mutatur indigenti, casu excepto 289.

3. Potest apponi poena in mutuo etc. 290. hæc est legalis, vel judicialis, vel conventionalis ibid. in (*): tres conditiones, ut sit licita 291. Licet mutuatori exigere pignus 292. est nullum pactum, ut pignus cedat creditori, si debitor non solvat 293. nequit creditor pignore uti 294. in (98); neque ejus fructibus ibid. tribus casibus exceptis 295.

4. Poenæ contra usurarios 296. contra sepe-
lientes usurarium publicum 297. cum (99);

contra Clericos excipientes usurarii oblationes 298. contra permittentes habitare usurarios publicos alienigenas 299. contra judicem aliosque officiales usuris faventes 301. numne peccet, et ad restitutionem teneatur, qui condit instrumentum usurarium? 300.

UTERINI fratres vel sorores quinam sint? XIII. 143.

VULGO QUÆSITI filii quinam sint? XIII. 42.

UXOR. Quomodo teneatur ad debita viri etc? IX. 33. in (17).

Surripienti de bonis viri = FURTUM.

Quoad obligationes erga virum = CONJUGES, DEBITUM CONJUGALE.

Quoad sua bona = CONTRACTUS N. 3. DONATIO.

* Eminentissimus noster Archiepiscopus abstulit novissimum casum tabellæ: quare uti non dicta habeantur ea, quæ extant exposita in IV. tract. num. 87. 88. ac 89. et alibi.*

In ejusdem IV. tract. num. 81. ubi dicitur *Quotuplex est scandalum activum?* corrigatur *Quotuplex est scandalum passivum?*

365079

